

Berczy

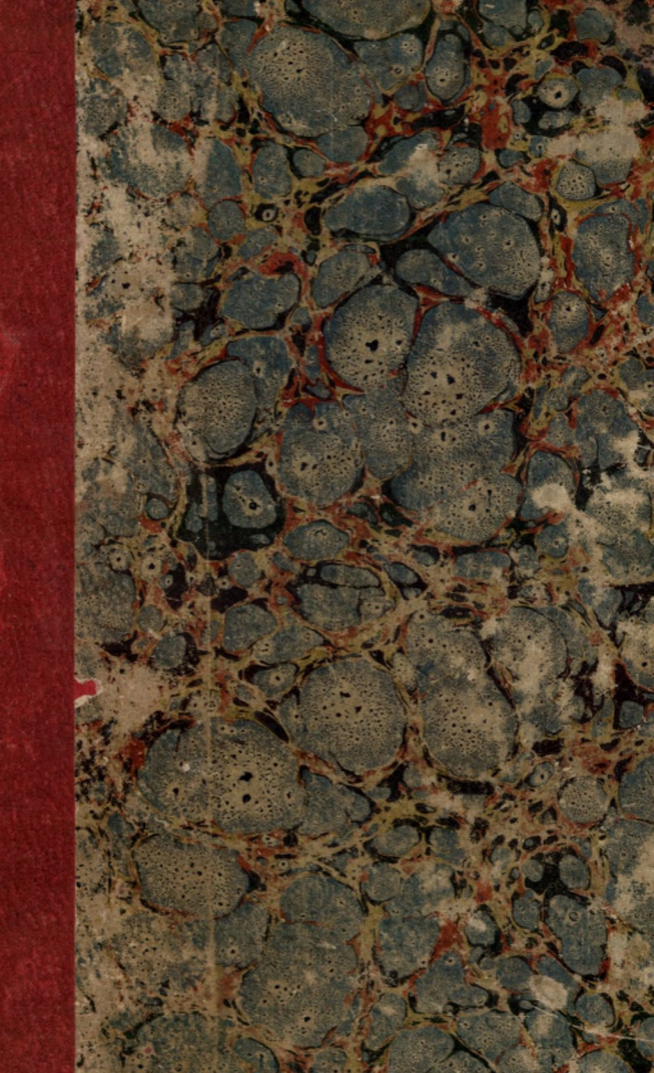
ÉLET

és

ÁBRÁND

1.2.

2.2.930/1-2.

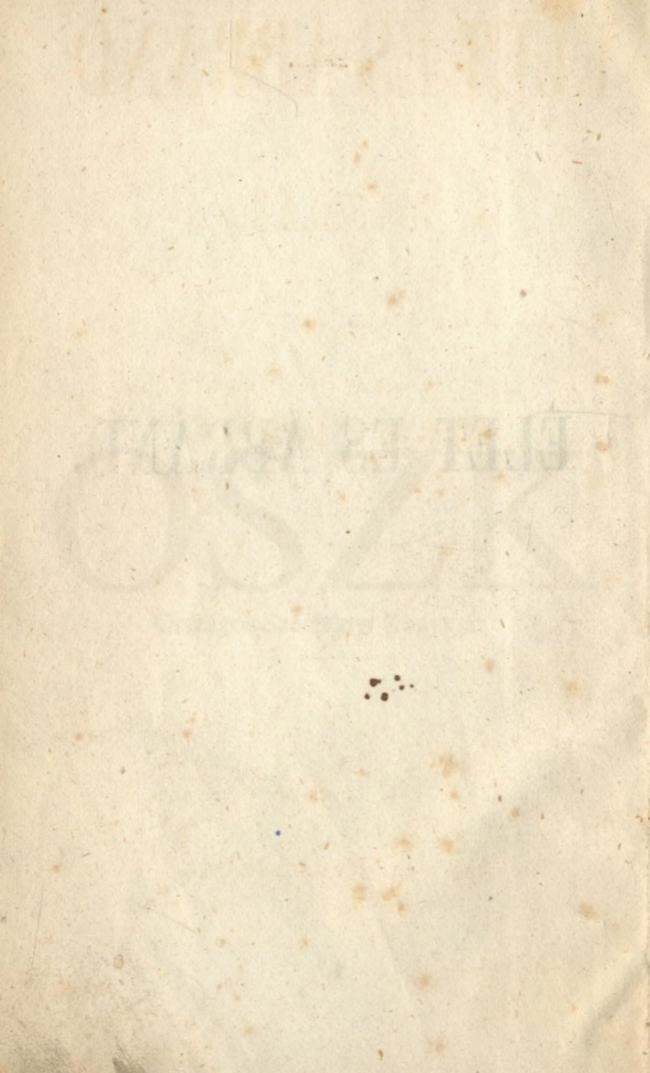
OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

ÉLET ÉS ÁBRÁND.

ÉLET ÉS ÁBRÁND

NOVELLÁK.

IRTA

BÉRCZY KÁROLY.

ELSŐ KÖTET.

PESTEN:

EMICH GUSZTÁV BIZOMÁNYA.

1852.

ÉLET ÉS ÁBRÁND

NOVELLÁK

IRTA

BERKAY KÁROLY

ELŐ KÖTET.

22.930/1
Országos Széchényi Könyvtár

Leltári szám:

V240-2206/1966

EMICH ÉS EISENFELS KÖNYVNYOMDÁJA.

SIR OLIVER CLEMENCY.

I.

Álom és halál kettős néma csende honolt az egyszerű falusi temető sirhalmai felett, szokott látogatója, a sirkerti bús szellő is, nyugodni térve, megszűnt rezegetni a gyér ákácok sárgás zöld lombjait.

A föld fáradt mivelői viskóikban mélyen alvának, s lassanként az udvar figyelő öregének távol vonítása is elhangzott. Az idő éjfél körül lehet.

A temető mellett elvonuló uton, hol a bemenetet korhadt fa-rácsozat jelelé, nehéz döcögésű szekér állott meg, — a teher, melyet hozott, nagy lehet, mert a vontató bárom izmos német lóról szakadt a veriték.

Négy férfi, külsejük szerint a nehéz munkabíró osztályhoz tartozó, szállott le a terje-

delmes szekérről; egy közülök szénát dobott a tikkadt lovak elébe, aztán segíni sietett a többieket, kik a szekér terhének leemelésében minden erejüket megfeszíték.

Ezalatt a sirkert kapuján egy magas alak lépett ki s az imént érkezettekhez közeledék. Ezek várhatták őt, mert megjelenése által legkisebbé sem valának meglepetve.

— Soká késtetek! — mondá ez lassudan, de szemrehányólag.

— Ön az, uram? — felelé a jöttek egyike — mi sem haladhatánk úgy, mint ohajtók: az átkozott rögös utakon minduntalan tengelytöréstől kellett tartanunk, aztán meg a lovak sem győzték a nagy — —

— Fogjunk a munkához! — szólt közbe az elébbi — az éj rövid, sietni kell, hogy a nap reánk ne viradjon. — E rendelkező hang elárulá, hogy itt ő parancsol, azok engedelmeskednek.

A szekér nehéz tartalma lehető csend és ovatossággal a temetőbe vitetvén, egy sir mellé tétetett le, mely a többiek közül annyiban volt kiváló, hogy fejfa helyett sülyedező kökereszt jelelé, s hantja farácscsal volt kerítve. De ezen omladó hant nem volt, mint a többi, viruló zöld pázsittal fedve: száraz kó-

rószalak ingottak kopár területén, az idő lekoptatá a sirkő ál márványzatát, s betűit olvashatlanná tevé. Gazdag ember sirja lehetett, kit a dús örökség feledtetett utódaival; a szegény örökségül szeretetet hagyott maga után, s ez örök nyugágyát virányban tartá.

A rendelkező hang parancsára a sirkő és kerítés lerombolva lön. Nem nagy munkába került, mert ha embereink késnek, az első vihar rohama ledönti vala mindkettőt. — Aztán ásószereket vettek elő, s a sir tövében a régi kereszt helyén felhányták a rég bolygatott földet.

De mi járásban vannak ők, a czinterem szokatlan éji látogatói? Talán halottrablók, s a tiz év előtt ide letett dúsnak sötét lakában ékszert, aranyat keresni jöttek? Nem, mert az üreg s pora háborítlan maradt, s csak a sir külsején történt a három óra alatt sietve végzett munka által változás. — A kopott sirkő helyett négy szögletes talapzaton szobor emelkedik, a gyászoló fájdalom sirató jelképeül; a carrarai márványból készült szoborra, mely az éj röpkedő homályából kifehérlik, kétfelől szomorú cypresz hajtja ágait; a beomlott hant feltöltve, fris gyeplemezekkel borítva, s fekete vasrácsozattal van körülkerítve.

A munka végeztével tömött erszénnyel távozott a négy férfi a megkönnyült szekeren. Az idegen magas alak pedig, a talapzatra könyökölve, arcát kezeivel elfedé, és sokáig, igen sokáig egy második szoborként mozdulatlan állott, s midőn végre kezét szemeiről levevé, ezekben egypár megtört köny csillogott. — Nehezen, mint ki kedvesétől szakad el, vált meg a sirtól, s a völgybe lesietve, itt egy reá váró hintóba ült, mely vele sebesen tova robogott.

A keleti égen ekkor hajnal hasadott. Az első kétes szürkület után piros fényben usztak a fátyolszerű vékony fellegek, s a távol hegy megül felbukó első lángsugár gyönyörűen világítá meg a vidék környezetét.

Egyike volt ez felföld regényes szép tájainak. Erdős hegyeknek mintegy kebleül simult le a völgy virányszönyege, felső részén népes falu házai közül emelkedett ki a templom veres tetejű tornya, s közel egymáshoz két kastély, — alsó része egy kanyarulattal nyiltabb térre vezetett, hol az apróbb dombokon tul a láthatárt kék hegyzománcz szegélyezé. A háttár földén minden ipar- és szorgalomra mutatott. Kalászba vergődő vetések hullámzottak a hegyoldalakon, a szőlővesszők csak most

kezdének zöldülni, s világos színük árnyéklatot adott az orom sötét bükk-erdejének. A hegy-láncz, kopár csucsban kiszögellve, egy fordulatban éjszak felé tovább vonult, — e kopár csucson a hajdankor maradványaul várrom düledezett, — s bozóttal benőtt oldalának lapályos alján feküdt a holtak hazája, mely alatt az ut egyenesen a falu széles utcájára vitt be. Az érkező csaknem azon perczben láthatá meg az egész rejtek ligetet, midön annak már majd közepén volt.

E tájképre most a mindinkább emelkedő nap vörös tányéra ömleszt élénkitő sugárzatot, a légben emelkedő pacsirta-nép fütyörészi hangos reggeli dalát, s a falu felserkent lakosai felszerelten munkára sietnek.

A hintó már akkor eltűnt az utkanyarulatban, midön a munkások egy csapata nem csekély döbbenéssel pillantá meg a czinterem fehér magas sirkövét, melynek a mult nap estején még hire sem levén, az éjen át, ugy szólván, a földből nőtt ki. — Betértek, s a temető harmatos gyepén bámulva állották körül a' sirszobrot, ügyetlen véleményekkel fejtegetve, találgatva keletkezését. A bámulókhoz mindig többen csatlakozának, s mivel a kő talapzatára aranyzott betük is voltak vésve,

miket ők, olvasni nem tudván, értelmezni nem bírtak : egypár a faluba visszaszaladt, a csodát irástudóknak jelenteni.

Rövid óranegyed mulva borzas ispán érkezett a helyszínére álmos öreg iskolamester kíséretében.

— Hiszen itt még tennap az öreg báró sirja volt! — kezdé álmélkodva a pórok tekintélye, az ispán.

— Az ám, az öreg báróé! — felelé több hang — Isten nyugosztalja őt. —

— Persze, hogy az öreg báróé, — morgá, szemeit dörgölve az iskolamester, s orrára pápaszemet illeszte — hiszen én kísértem ki ide, én énekeltem el neki az utolsót, — vég akaratja volt, hogy ide temessék; az áldott ur szerette népét, s holta után is inkább közte akart maradni, mint a' kripta penészes falai közt! —

— De hát miként jött ide ez a historia? — kérdé inquisitori hangon a borzas ispán.

Ez olyan kérdés volt, mire senki sem tudott felelni. Többen a betűk magyarázatát kérték.

Praeceptor ur még egyet igazított pápaszemén, aztán a közkivánság tolmácsaként,

fenhangon e három szót olvasá, mely a szobor talapzatára ekként volt vésve :

A LEGJOBB ATYA EMLÉKÉNEK.

A logikai következtetés — e három szó hallása után, igen különböző volt. A parasztok nem kétkedtek, hogy az új emléket az ifju örökös kegyelete állittatá, bár nem tudták elképzelni, miként volt az illy rögtön eszközölhető; az ispán, ki a későket ur dolgára sürgeté, utánuk ballagva illyesmit gondola : De nem hiszem én, hogy ő méltóságának az örökös dáridó közt ideje, kedve és pénze legyen ilyent kigondolni . . .

Az iskolamester pedig, a faluba visszatérve, ezt dörmögé : Hm, furcsa biz a, hogy az ifju báró tiz esztendő után emlékezik meg atyjáról, ki őt nem szerette, s kihez ő akkor szinte épen nem ragaszkodott, — furcsa biz az, hm, hm . . .

II.

Ha a falusi két kastély birtokosaival találkozni ohajtunk, a fővárost s ennek fényesebb termeit kell felkeresnünk.

Báró Tatár Bódog, egy, éveire még kiskoru, de testben lélekben már éveit tulélt ifju,

s elbeczézett gyermeke anyjának, ezt, mint mondják, kis ujjára tekerhette. Minden kénye kedve szerint történt. A jószágigazgatásban ő parancsolt, roppant öröme az ispánnak, kit a tatárfai birtokban az elkergetett becsületes öreg tiszttartó helyébe kevesebb fizetéssel helyettesített, de ki kárpótlásul a jövedelem egy harmadát rendesen és ügyesen saját zsebébe téveszté, másik kétharmadát pedig az ifju bárónak adta át, kinek ismét épenséggel nem volt egyéb dolga, mint ezt elkölteni, s ha nem volt elég — mint soha sem is volt —, Khón uram váltóját elfogadni.

Özvegy báró Tatárné külön lakott kedves fiától, s a másik kastély tulajdonosának, míg élt, Nyáray Mihálynak, leányát nevelé. Nyáray Mihály, a bárónő testvére, elhalván, a jószág kezelését megyeileg rendelt gondnok, Ida nevelését nénje vette át. Ida tizenhat éves koráig kolostorban élt, honnan két év előtt lépven ki, történetünk idejében a főváros egyik ünnepeltebb szépeként említett.

De térjünk vissza Bódoghoz, s kövessük kevés figyelemmel egy napi életét.

E nap délelőtti tizenegy órakor kezdődik, mert ő méltósága csak imént ébredvén fel, még párnái között nyujtózik. E körül-

ménynek ismét épen olly sok, mint természetes okai vannak. Ugyanis korán kelve mit csináljon az egész isten-adta nap, mikor semmi foglalkozása nincs? Aztán meg a mult éjjel igen későn, vagy jobban mondva, ma reggel igen korán jött haza a kártyaasztaltól, hol utolsó aranyát szerencsésen elveszté. Ily helyzetben az ember még tizenegy órákor sem örömet ébred fel.

Az inas rá adta háló köntösét, aztán reggelit és egy levelet hozott.

A reggeli izetlen, a levél tartalma ez volt:

Báró ur! Reám erőszakolt pénzét sajátomnak nem tekinthetem, s visszaküldésével az igazságnak tartozom. Óvja magát a játéktól, s még inkább a hamis játékosoktól, s tekintse ez összeget úgy, mint melyet ezeknek körmei közül ön részére megmentett.

Clemency.

A levélből három ezeres bankjegy hullott ki, Bódog sápadt arczait pedig rögtön sötét pir futá el.

Hogy meglepetését, mely e sorok olvasását követé, érthessük: szükség egy pharaonasztali történetecskét röviden előadnunk.

A báró szenvedélyes kártyás, s hamis

játékosoknak volt imádott pénzforrása. Ezek egyelőre nyerni engedék őt, hogy kedvet kapjon, s a szerencse fel- és lehullámzása annál természetesebb legyen; de a vesztes fél utoljára mindig csak Tatár volt. Így történt ez a mult éjen is. A báró banqueot adott; először nyert, aztán mindinkább vesztett, — a játék folyamát egy idegen magas barna férfi szótlanul nézte. Ismertem okos embereket, kik a kártya-malheur bizonyos egyén jelenlétének tulajdoníták, ki nekik ilyenkor szenvedhetlenné vált. Ilyen volt az idegen arcza Tatárnak.

— Mit báméskodik ön, mint egy daru?
 — szóla egy nagyobb veszteség után kitörve
 — talán bizony a banqueot akarja megtartani?
 tevé hozzá gunyosan.

— Banque! — mondá az eddig szótlan magas barna idegen, s duzzadt tárczát tett nyugodtan az asztalra.

Tatár olyan sápadt lön, mint az ananászfagylalt, melyet épen akkor tettek elébe; de — visszalépni nem lehetett. A játékosok, egymásra nézve, ajkaikba haraptak.

A kártyalapok fordultak; az idegen, kinek nyugodt arczán legkisebb változás sem mutatkozott, besöpré a megnyert banqueot s eltávozék.

A báró, maradékpénzével, aztán kölcsönvettel, végre hitelben, indulatosan tovább játszott, és sokat veszte.

S most ezen idegen visszaküldi a nyert pénzt! Becsület érzete sértve volt: szerette volna a bankjegyeket szeme közé vágni, de minthogy jelen nem volt, s szállását nem tudá, erre az első találkozást tartá fel magának.

Az inas a tatárfai ispánt jelenté be.

— Na s hoz-e pénzt, Folinyák? — kérde rögtön a belépőtől.

— Dehogy hozok, méltóságos ur, dehogyan — —

— Ezer ördög! — riada közbe a haragos báró — nem megirtam-e, hogy pénz nélkül ne merjen szemem elébe jönni?

— Nem lehet! a gabonának nincs ára, világos veszteség — — —

— El kell adni fele áron; néhány hold erdőt ki kell vágatni, — nekem mindegy, de hét nap alatt öt ezer pengő asztalomon legyen, vagy ön pokolba mehet — —

Az ispán vállat vonított, s gondolá, hogy a gabonát fele áron biztos rabatte-ra maga is megtartja. —

Aztán gazdasági ügyekről is beszéltek,

s végre az ispán a siremléket hozta elő. A báró megütközve hallá, s mit sem tudott róla.

— El nem hallgatom, — folytató az ispán — hogy mintegy három héttel ezelőtt egy idegen — ki a fogadóban volt szállva — a kastély belsejét akarta megtekinteni; de biz én nem teljesítém ohajtását. —

Ez nem volt igaz, mert azon idegen néhány aranyért minden szoba kulcsát átvette az ispántól.

— S milly külseje volt az idegennek? — kérde a báró.

— Termete magas, arcza halvány-barna, haja, szakálla, bajsza korom-fekete; sötét szemeinek komoly nézése inkább parancsol, mint kér, de hangja nyájas, bár mosolyogni nem láttam őt — —

— Mi koru lehet?

— Körülbelül huszonhat éves; magas homlokán régi seb fehérült forradása látszik; egyébiránt kitünőleg szép férfi. —

— E leírás után — gondolá magában Tatár — lehetlen Clemencyt nem gyanitnom, — ki ő? mit akarhat ez az ember, hogy mindig és mindenütt találkoznom kell vele?

Az ispán pénzt ígérve elment, s a kilincset Khón Áronnak adta át, ki hajlongva lépett

be, s egy ezer pengős váltót bátorkodván ő méltóságának kifizetés végett átnyujtani, igen sajnálta, hogy a határidőt tovább nem hosszabithatja.

A báró e pillanatban egy fillérnek sem volt ura, a zsidó pedig perczről perczre szemtelenebbé vált annyira, hogy a végsőig ingerelt dandy a váltót széttépte s helyette a Clemency által visszaküldött bankjegyek egyikét lökte Khón elébe, s egy uttal ajtót mutatott neki. —

— Az ispán rövid időn pénzt hoz, — így vélekedett — akkor majd kipótolom, — különben pedig, hiszen ugy is sajátom! — volt nem épen büszke tartalék-eszméje.

Öltözködés közben, a tennap megrendelt ékszerárus néhány karperecz s nyaklánczot bontott ki tokjaiból. A báró egy gyönyörű opálu ékszert választta, s nyolczszáz pengőt fizetett ki érte, s inasának meghagyta, hogy azt a levélkével együtt, mit rögtön fogalmaza, a magyar király czimü fogadó 3 és 4. számú szobájában adja át.

E szálláson akkor vendégszerepekre érkezett német színésznő lakott, ki igen kis lábakkal s nagy kék szemekkel birt.

Az idő e közben négy órához közel volt,

s a báró — anyjánál ebédlendő — az érte jött hintóba vetette magát.

III.

A színház fuladásig telve, s így — mint azt a tapasztalt fővárosi lakos igen jól következteti — a szinpadon nem classicus dráma, hanem opera adatott. A baloldali páholyok egyikében magas barna ifju ült egyedül, s meglehetősen háttérbe vonultan, mintha vizsgálódó kandi szemek elől kivánna rejtekezni. S ezt nem ok nélkül látszék is tenni, mert a földszinről s páholyokból nem egy szemcső volt feléje irányozva. Ez ifju ugyanaz, kiről, a tatárfai ispán leírása szerint, már némi fogalmunk van, a rajz kiegészítéseül még azt adván hozzá, hogy egyenként szép vonásainak remek öszhangzása az arcznak komoly méltóságu kifejezést adott, melyről a bámuló szem némi tartózkodással volt kénytelen elszakadni, ha az idegennek nyugodt, de lángsugáru nézése történetesen feléje fordult. Ki őt az utczán, színházban, vagy bárhol látta, büszkeségig hideg valójával senkire nem ügyelni: érdekelve kérdezé kilétét.

— Egy gazdag amerikai, mint mondják

— volt rendesen a válasz — neve : Sir Oliver Clemency. —

E név alatt volt ő télkezdet óta a fővárosban s azon körökben ismeretes, hol egy külföldön utazott gróf által bemutatva, szerfölött érdekes jelenetnek tartaték. És méltán. Azon könnyűség, melyel magát minden nyelven, mindenek csodájára még a magyarban is kifejezé, nem közönséges szellemi műveltségnek volt hirdetője, s párosult azon szilárd és mégis lágyan folyó előadással, mit oly örömet hallgatunk sokáig. Ilyenkor a komoly arcz mondhatlan szelid kifejezést nyert, az arcz, ajkak és szemek mosolyában egészen elveszett a hideg büszkeség, melyel őt némelyek vádolák, s ki elébb a magas homlokon ülő méltóságtól szinte tartózkodott, az most bájszerű hatás által volt megnyerve, megragadtatva. Öltözéke egyszerű és keresetlen, — legtisztább fehér és bágyadt fekete szinek fedék magas, kitünőleg erős és idomos termetét.

Clemency azonban némi gyanusító álhirek következtében, miket róla irigy csacska szájak kezdtek elszórni a szönyegeken, ezektől s általában minden társaságtól tökéletesen visszavonult. Gyakran hetekig nem volt látható, s hihetőleg távol a fővárostól. Ez, a közki-

váncsiságot megfeszítve, még érdekesebbé tette őt.

S most színházi páholyban látjuk a szel-
lemdús, gazdag és szép amerikaiit. Látszólag
a szinpadra ügyel; de figyelmesebben követve
szemének tekintéseit, észrevehetjük, hogy ezek
gyakran és hosszan függnék egy jobb oldali
páholyon, hol két hölgy mögött látogató dan-
dyk udvarolnak. Clemency olly helyzetet vön,
hogy e páholyba látva, onnan ne látathassék.

A két hölgy özvegy báró Tatárné, és
rokon-huga Nyáray Ida, ki néhány héti gyen-
gélkedés után, orvosi engedelemmel ma jő
először színházba. Bájos kis arcza halvány-
fehér, kék szemének kissé bágyadt tekintete
öszhangzik ajkai reszketeg mosolyával, szo-
borszerű alakja olly szeraphi könnyü, minőt a
személyesített szellő ideáljaként lehell vász-
nára a festő.

Második felvonás alatt a két hölgy ma-
gára maradt. A nyári hőség a zsufoolt házban
perczről perczre kiállhatlanabb, s Ida arcza
mindinkább sápadtabb lön. A szegény leányka
sebesen lüktető szívére szoritá kis kezét s
egyszerre gyenge sikoltással székébe hátra
hanyatlott. E sikoltás olly lehellepszerű gyenge
volt, hogy csak ketten vevék észre: a mellette

ülő s ijedező néne, és — az örködő Clemency. Rövid percz mulva benyitá ez a páholy ajtaját, s a hozott pohár hideg viz s a folyosó hűsebb lége eszméletre hozák az elájultat. A leányka olly gyenge volt, hogy menni alig birt, pedig a színházat rögtön oda kelle hagyniok. Clemency rövid mentegetőzés után — mert a bárónénál bemutatva nem, s egészen ismeretlen volt — a hintóig lekisérendő, karjára füzte Idát, s inkább vitte, mint vezette a pehelykönnyü alakot. A báróné másik karján fogta hugát, s az egész jelenethez ijedt és kedvetlen boszus képet csinált.

Igy találkoznak a lépesön báró Bódoggal, kinek Ida rosszulléte általi meglepetését az is növelé, hogy Clemencyt anyja körében találta. Valamit morgott a szentelen tolakodásról.

Oliver hallá a sértő szavakat, de itt idő nem volt a visszatorlásra. Kedves terhét az ujan jöttek átadva, szerényen mondá:

— Felváltatván a báró által, felesleges vagyok; még egyszer — bocsánat merészségemért. —

A báróné fagyosan intett fejével a távozonak s szóval sem köszönte meg a segélyt. Felérve, mindhárman hintóba ültek, melyet az előre sietett Clemency előrendelt.

A hő nyári napot csillagfényes hűs éj követé. Fischer kioszkjának belseje és környezete telve volt fagyaltalozókkal, — többnyire színházból jöttekkel. Egy asztalt fiatal dandy-csapat ült körül, közöttük volt Tatár Bódog is.

— Istenemre, Felix! — mondá az egyik, németül rikácsolva — *cousine-ed* s illetőleg arádnak uszdába járni és lovagolni kellene, hogy hozzád erősödjék. —

— Szegény olly gyenge, mint a jó szándék! — jegyzé meg elmésen egy másik.

— Téged pedig máskor ne foglaljon el olly igen a kis színésznő, — szólt a harmadik — lásd, Sir Oliver Clemency frisebb volt és — —

— Elég szemtelen, illy módon törekedni a lesett ismeretséghez — egészíté ki Tatár — s szerezni ujat azok helyett, honnan kikopott. — Bár itt volna a tolakodó *commis-voyageur*, hogy megmondhatnám ipar-lovagságának, hagyjon fel illy ajánlkozásokkal, különben velem gyül meg baja. —

Egy szögletből, hol eddig észrevétlen ült, Oliver Clemency magas alakja emelkedett föl s fagyasztó nyugalommal lépett sértője elébe.

IV.

A kioszki jelenet százféle változatban, s ugyanannyi commentárral kísérve, lön következő napokban közbeszéd tárgya.

Három nappal utána a báróné termeiben kis társaság gyült össze, bizalmasabb ismerőkbül és bucsuzókból álló, mert a báróné, gyámleányával, kinek az orvos egészségi tekintetből légváltoztatást javallt, tatárfai jószágára, s innen fürdőbe volt utazandó. Pár öregebb matrónán kívül, kik a fecsegést rendkívül szerették, leginkább férfiak valának jelen, közöttük néhány, ki a báró és Clemency közötti surlódásnak tanuja volt.

— Biztositom nagyságtokat — mondá ugyanazon rikácsoló hang, melyet már a kioszk alatt hallánk — biztositom nagyságtokat, hogy Felixet, midön ez a dolgot komolyabban vevé, megkövette az amerikai, vagy talán jobban mondva, sehonnai. —

— Annyi igaz, — vevé át a szót egy más hogy a kard és pisztoly igen rossz szagu lehet Clemency uram előtt, mert említésére oly poltron lett, mint egy házi nyul. —

— Azaz — emele mentő szavat egy, ki a

többi között higgadtabbnak látszék — ő egyenesen kijelenté ugyan, hogy vivni nem fog, de vonakodásának okát is adta, s miután ezen okot Felix elfogadá, én hajlandó vagyok Clemencyt mindennek inkább, mint gyávának tartani. —

— Valóban, én nem tudom, mit higgyek az egészsről, — szólt a báróné — Felixet azon est óta alig láttam; — ma is olly soká késik; — adá hozzá körültekintve — akkor is kikerülte kérdéseimet, s az egész ügyről nem örömet beszélt. —

Ezután mindenki elakará mondani a történeteket, állitván, hogy legjobb forrásból tudja, s lön általános hangzavar. Csak Ida hallgatott, s a thea-asztal körül keresve foglalatosságot, a beszéd folyamára ügyelni sem látszott. Ő Clemencyt egy piqueniqueben látta először, másodszer a színházi folyóson, midőn ájulásából feleszmélve, karjai közt találta magát. A piqueniqueben, füzértáncz alkalmával választania kellett rokona Bódog és Clemency közt, kit a nézők sorából egy tánczoló hölgy hozott a körbe. Ő az amerikait választá, s bál végével nénjétől élénk szemrehányásokat szenvedett, hogy egy idegent, egy kalandort, kinek hire igen ingatag lábon áll stb stb. tánczra

mintegy felszólított, ennek tulajdonítván most már azon körülményt is, hogy ez a páholyba felmerészkedett. — A báróné tulajdonképen gyámleányát nejl saját fiának, s gazdag örökségét holmi megrongált financiaák sulyegyevezésére szánva — a leánykát minden idegen elem befolyásától gondosan óvta, féltette. Pedig Idának e perczig Clemency közömbös volt, s talán csak anyiból érdekes, a menyiben mindenkinek, ki őt egyszer látta, az volt, s mint nőnek már csak azért is érdekesebb, mert olly tisztának, nemesnek látszó, sok felől rosz hirekkel támadtatott meg. Gyengéd jó lelke olly örömet szerette volna hinni az ellenkezőt, bár most, a hallottak után, tőle visszairtózni volt kénytelen. Anyi bizonyos, hogy a színházi és kioszki est óta képzele gyakrabban foglalkozott a kétes hirü, de mindinkább érdekes idegennel, s ha itélnie kelle, önmagában inkább menté, mint vádolá őt.

— Kérem, én jelen valék — rikácsolt ki az általános hangzavarból a német dandy szava — én jelen valék, s így szemmel látott tanu vagyok. Felix Clemencyt egy szögletben meglátva, szemtelen tolakodónak nevezte, mire ez a bárót kitételeiben mérsékletre kissé keményen inté. Felix indulatba jö-

vén, az amerikainak — bár ez inkább az ő szerepe lett volna — elégtétül kardot vagy pisztolyt ajánlott, minek említésére a gyáva nyíltan kimondá, hogy vivni semmi esetre sem fog, s néhány szót sugott a báró fülébe, mit mi nem hallhatánk. Gyanítható azonban, hogy e néhány szóval találkozót kért, mert — mint véletlen megtudtuk — tennapelőtt egy óránál tovább voltak tête-à-tête — —

— S ez alkalommal sir Oliver őt bizonynyal megkövette, s könyörgött a párbaj elengedéseért.

— Vagy talán vallomást tett le nála, elmondva életpályáját, melyet hihetőleg marqueeur-minőségben kezdett valamely francia ürdöhelyen, aztán mint soi-disant marquis vagy vicomte folytatott párisban, s midőn a Boulevardokon már minden naplopó mint kalandort ismeré, s a Caffé françaisból néhány-szor kilökték: ide jött, hol még nem ismerik, s magát sir Oliver Clemency gazdag amerikainak adja ki. Ily emberrel aztán egy báró Tár csak nem vivhat? —

— Uraim, — szóla az elébbi mentő hang — ne feledjük, hogy ezek csak gyanusítások, s legalább addig ne ítéljünk, míg róla s az egész ügyről bizonyosat nem tudunk.

— Nem elég bizonyos-e, hogy a párbajtól visszalépett? Életét féltette a gyáva, s ez már magában elég, őt a gyalázat szennyével bélyegezni.

— De im épen itt jő, ki a dologról legjobb felvilágosítást adhat. — E felvilágosítás a belépő báró Bódogtól rögtön minden oldalról igénybe vétetett.

— Igaz — Leónak igaza van, — mondá ez habozva, s e habozást szerénységének tulajdoníták — Clemency engem megkövetett —

— Pedig meg sem sértett! — nevette közbe Leo.

— S így — egy szóval — az egész kelemetlen ügynek vége szakadt, — fejezé be az, kinek lelke e szavaknál, e hazudságnál elpirult. S arcza? oh ezzel a bon-ton szabályai rég elfeledteték a pirulást.

Tatár a beszédnek más fordulatot törekedett adni, s a társaság szokottnál korábban — mert a báróné másnap reggel volt indulandó — oszlott el.

De a báróné az éjt nem használta nyugalomra, mert kedves fiával még igen fontos dolgokról beszélgetett egy szobába zárkózottan.

Ida pedig szentélyében csendes álomra

szenderült, s ha álmában Clemency férfias szép alakja jelent meg neki szelid arczával, melynek nyugodt vonásairól a büntudatnak legkisebb árnyéklatát sem lehet leolvasni, — nem csoda: mert hiszen vele foglalatoskodó eszmék ringatták őt a szender karjaiba.

V.

Galatheán harmadszor csengettek; az anya még egy üdvözlét inte parton álló fiának; Ida — nénje iránti kegyeletből — szinte lobogtatá kis kendőjét a rokon felé, kit, mint illyent, eltüre, de hozzá, mint leendő férjéhez, épen nem vonzódott. — A kapitány beszédcsövén át rendelkezett s a gőzös a pesti partról elszakadt.

Gyönyörű nyári reggel volt. A fölkelő nap Buda ös várára lövellé fénysugárait, miket a Duna sima tükre hosszú lángoló dárda-ként ragyoga vissza; s az utasnak ezen káprázó szeme örömezt nyugodott meg a pesti oldal pompás ház-során, vagy tul ezen lesimulva, az alföldre domboruló láthatár nagy kék egén, vagy a budai hegyek s a gőzös mellett eluszó szigetek sötétzöld lombkoronáján. A fedezet-sátor ernyejét, mely alatt a

reggelizéshez történtek előkészületek, hűs szellő'lebegteté, zenekiséreteül a gép és kerek-kek egyhangu zugásának.

A bájos kilátás és regg daczára, Ida a cabinebe ohajta vonulni, s e végett sürgetőleg kérte nénjét, ki — aristocraticus nézetei szerint a nép közé vegyülni nem akarván — e kérésnek örömost engedett.

De mi okozható azt, hogy a leányka, ki máskülönb en ujjongott örömében, ha a zárt salonokból a természet szabad zöld ölébe néha kiléphete, most a szük cabinebe mintegy rejtekezni megy? A talány megfejtése következő. — Ida, a hajóra lépén, első, mit megpillantott, egy uti börönd vala, mit egy matróz épen akkor vitt a pogyászok közé, s rajta jegyül tulajdonosának neve: Clemency.

— Ö tehát itt van a hajón! — volt az első eszme, mit sebes összefüggésben azonnal több követett. — Megtudta talán, hogy utazunk, füzé tovább gondolatit — s most kísér, üldöz, erővel ismeretségünkbe akar tolakodni? tehát csak oly — — —. A jó sziv önmaga előtt elhallgatá a keményebb kifejezést.

— Vagy talán — okoskodék tovább — a fővárosi közvélemény elől távozik, mely öt azon est óta sértve sujtja? s idegen helyre

viszi szégyenét? kár, valóban kár, — volt futólagos és önkénytelen feltoluló sóhaja — hogy e szép, e nemes külső ajánló szavát a jellem meghazudtolja! —

Bár mi oknak tulajdonítá is Ida Clemency jelenlétét, ez utóbbi részére egy sem lehet kedvező, de mindegyik elég a leánykát arra bírni, hogy előle rejtekezve, minden áron kerülje a találkozást. A cabine egy szögletébe huzódva, könyvet vön kezébe, de míg szemei az olvasatlan sorok betűin tévedezének, lelke nem tudott megválni főeszméjétől, s ez egy összefolyó körben szüntelen Clemency körül forgott. — Rajongó képzelménye majd egy ismert nevű művész vagy költőnek festé őt, ki álnév alatt utazik, majd nagylelkű világpolgár és emberbarátnak, kiről a rágalom nyilai lepattogván, előtte, a tiszta cherub előtt, sértői térdre omolnak. S ekkor ő feléje jő, szerelmét, kezét felajánlani, s a boldogság — — a boldogság eszméjénél egéből esett le a tulesapongó képzeterő, s ujlag felmerült elébe az aljas kalandor, a tolakodó szemtelen, kit utálnia, kitől bujnia kell, — ki a fővárosban reádobott sarat s gyalázó czimeket békén türte, s megbecstelenítettését halál-félelmének áldozatul hozá. De a valónak e háttéri

képletei lassan elmosódván, ismét uj és uj ábrándrajzok szövődtek — — s ezek között telt el egypár óra.

Hirtelen zaj, szakadozott segélykiáltások, s futosás a fedélzeten, riasztá fel ábrándozókat. Nénje kíséretében kissé rémülten lépett ki a cabineből, — már ekkor az utasok egész személyzete a hajó egy oldalára tolulva, hátra hagyott hullámokba meredett, melyekből két fő fel és alá bukdácsola, az egyiknek tulajdonosa bal karján kis gyermeket tartva, a jobbal habokat háritott maga elöl, s uszni törekedett a csolnak felé, mely a gőzöstől eloldatva, menteni sietett. Töredezett előadásból s egy nő kétségbeesett jajveszékeléséből érté meg a báróné s gyámleánya, hogy egy élénk vidor kis fiu eleinte a fedezeten, aztán a karzat melletti padokon szaladgáló, sulyegyent vesztve, vízbe esett, — s ezóta rég elmerült vala, ha következő perczben hősi elszántsággal rögtön egy idegen utána nem ugrik, és saját élete kockáztatásával az érkező segélyig fel nem tartja. — Ezalatt mentő és mentett felvétettek a csolnakba, s midőn az ebben voltak a hajóra felléptek, Ida a mentő idegenben, kinek fekete hajáról, szakálláról s ruhájáról csorgott a víz — Clemencyt ismeré meg. Arcza a hirtelen

hülés által szokottnál halványabb, de különben olly nyugodt és csendes-volt, mint a folyam redőtlen tüköre. Sietett visszavonulni a bámulók szemei elől, de elkésett, mert az anya éledező gyermekétől a mentőhöz rohant s leborulva, ennek térdeit átkulcsolá.

— Uram! — rebegé — van-e mód és hatalom, tettét meghálálni? Nevét kérem, nevét! E nevet én mindennapi miatyánkomba foglalom, s ha saját vigyázatlanságom bűnét gyónom meg Istenemnek, engesztelésül mindig ön nevét, ön nemes szívét emlitem! —

Az anya rémülése, öröme és hálája határtalan volt.

A hajón mindenki ez episódról beszélt. Erről szólt a báróné is leányának (Idát mindig leányának nevezte), midőn a cabine-ben régi helyüket elfoglalák, s kész volt az egész eseményt kiszámolt bravournak mondani, melyel magát az idegen hajlandóságukba belopja. Követte ezt egy serege azon fekete színeknek, melyek a hozzá hasonló kalandorokat legalább negyedrészt ördöggé festik.

Mennyire hatottak a néne leczkéi Ida lelkére, mennyire nem? ezt egyelőre maga sem tudta meghatározni; annyi bizonyos, hogy most már meggyőződéssé ért benne ama hit, miként

Clemency nem gyáva, s ha a báróval párbajra kelni vonakodott, ezt nem a haláltóli félelmében tevé. A jó gyermek öntudatlan örült, hogy lelkében a vádokok gyérülnek, s a mentegető rész, hol most már szép tett érdeme is ragyogott, erősödik.

A legközelebbi kikötői állomásnál a bárónéra hintó várakozott, s midőn, ennek hágsóján fellejtve, Ida még egyszer a tovább induló gözösre visszanézett, — a parti hidról Clemency magas termetét látta lehaladni.

— Ő nem hagyja el az országot, s e vidéken marad; — villant fel rögtön szőke kis fejében — talán még találkozunk valahol! —

Dobogó szivvel vonult a hintó rugalmas párnái közé, s titkát világért sem árulta volna el nénjének.

VI.

Ha lesznek-e legmélyebb rejteked titkos redői felleplezve, hogy benned mindenki, mint egy nyílt könyvben olvashasson, — ha lesznek-e megfoghatlan sugalmaid s mozdulataid megfejtve, legbensőbb lényed hűn ismerve, világod kitanulva, te, Isten legszövevényesb alkotmánya, emberi sziv?

Néha barátod, gyakran ellenséged : az észnek körét s működéseit inkább ismerjük. De hiszen ennek megvan saját rendszere, s ebből önként folyó logicája, combinációji, melyek az örök igazság szabályai szerint világkezdet óta egyek s ugyanazok, — míg te, sziv, minden egyéniségben másként mutatkozol, s érzelmeid, mint zugó tengeren hullámra hullám, rendszer nélkül, s ösztönszerűleg egymásra torulnak, hogy gyakran az ohajtott part szélén habtajtékká zuzódva, szétoszoljanak? ki fogja meghatározni, melyik szülte a másikat, melyik volt az első és utolsó, hova vegyült az, melly a szikla éléhez csapódott?

S ki fogja ismét meghatározni azt, midőn a tenger háborgatlan tükre, az illetlen sziv, még egészen sima, mi rázza fel ebben az első szent szenvedélyt, s mi e legtisztább, legszebb poézis, a szerelem?

Szellő-e, mely először enyelgve játszik, aztán viharrá vál, s rombolva dúl? Ha igen: honnan keletkezett? Aztán a fergeteg nyomtalan enyészik el a hullámok végtelenén, s ha lecsilapult, a meder tükre ismét redőtlen lesz; — szenvedélyvihar után a szivben barázdák maradnak.

Virág-e a szerelem, tavasz jöttén bim-

bóba hajtani kénytelen? Igen, de a fa virágát a szél ha levette, csak új tavasz adhat neki mást, — a szív többször is tud szeretni, pedig csak egy tavasza van.

Rokonszenv találkozása-e, melly a szellem titkos érintkezésén öntudatlan olvad egybe? Ha ezt akarjuk hinni, ismét megfoghatlanná vál, miként loboghat fel (s erre számtalan példa van) szüz érzelem romlott szivért, mely, az ész meggyőződése szerint, a szent lángra érdemetlen, — s megfoghatlanná vál a reménytelen, a nem viszonzott érzelem.

Ismertem egy hölgyet, legjobb nő és anya, s műveltebb lelkeknek volt különben egyike, — ki azt vitatá ellenemben, hogy a nő csak akkor kezdhet szeretni, ha a viszonszerelemről már előbb meggyőződnie alkalma volt. Ha ez való, akkor a nő szerelme nem volna egyéb a felingerlett hiuság viszhangjánál, s elveszteni a valódi érzemény ama szent típusát, mely — mint a szellő vagy virág — önkénytelen tör elő. Én felhagytam a vitatkozással, s gondolám: e nőt körülményei vagy büszkesége soha nem engedték, igazán és mélyen szeretni.

A női szívben kétféle büszkeséget különböztetek meg. Az egyik az emelkedett női ön-

tudat nemes büszkesége, mely minden aljastól, minden erkölcsileg ruttól visszairtózik, — a másik hiuság, imádókat látni lábainál, s gyűlölni azt, ki lánggra nem gerjed. Az első ritkábban, de hőbben, a másik könnyen és gyakrabban fog szeretni; de a férfi szerelme — ha nem érzékiségen alapul, s e szent nevezetre érdemes — elforduland az ily Donna Diannától.

Ida mindenért, mi szép s jó volt, hön tudott lángolni, — s lelkének végetlenül gyengéd érzékenysége által sajátja lön azon magasabb felfogás, melly a szépet s jót százszoros fokozattal dicsőbbnek élvezi, mint a köznapi lélek; öt egy remek festvény, zenemű, költemény, vagy egy szép nemes tett hallása elragadta, — tiszta ég, csendes alkony, a feltünő első csillag, egy új tavaszvirág, olly vidorrá tudta tenni, hogy feltapsolt örömében, — ellenben, szintoly mértékben borzadott mindentől, mi rút, — egy durvább szó hallásán összeremegett, egy hamis fogás a zenében fájva sérté, vihar közelgtén kedélye elborult, nyomor vagy fájdalom látásán szemébe könnyek tolultak. E szerfeletti érzékenység, melly minden legkisebb érintésre öröm- vagy bánathangot adott, már gyermekkorában sajátja volt,

s éveivel mindinkább fejlődött, átsimulván lassanként már azon térre is, hol az ész mélyebben gondolkodik s fejteget. Ezen érzékenység adá meg neki az öntudat ama nemes büszkeségét, mely minden aljastól visszairtózik, bár a még mindig gyermekies ártatlan léleknek e szóról csak annyi fogalma volt, mennyit a társalgási körökben vagy nénjétől hallott kárhoztatásokból, vagy legfőlebb néhány átolvasott s alig értett regényben vázolt bűnös jellem körvonalaiból magának kivonhata.

S most e nemes büszkeség, e gyűlölete a rutnak, összeütközött szivében az ott megfejthetetlenül gerjedő vonzalommal. Utálnia kellett azt, kit — mint titkosan sejté — oly igen tudna szeretni. Ez összeütközés fájt neki, s fájérzete talán még inkább növelé a serkenő hajlamot, mert mentségekre adott okot, s ez ismét alkalmat, gondolatában mennél gyakrabban a kimenteni ohajtott tárgygyal — Clemencyvel foglalkozni.

Mint említők, Ida a világ által báró Tár Bódog arajaként, vagy legalább leendő nejeként tekintetett. E körülmény azokat, kik netalán kezére vágytak, a közeledéstől visszatarthatá, annál inkább, miután Bódog egy

alkalmat sem mulasztta el, dicsekedve elhazudni, mily tulzott féltékenységgel szeretettik kis rokona által. Pedig a lányka bár mit inkább, mint szerelmet tudott iránta érezni, s eddig legfölebb eltürte őt, mert a gyermekévei óta annyiszor hallott eszméhez — ez ember nejjévé lenni — lassanként hozzá kelle szoknia. Szive azonban — üres volt.

A női sziv — mondja egy író valahol — üresen születik, s csak midőn szeretni kezd, telik el áradó szenvedéllyel, csak szerelmével kezdődik élete. Ida szivének élete is csak most kezdődék, — de mily veszélyes, mily fájdalmas volt ez élet! melyet már pólyájában két gyilkos rém fojtogata : az életadó lény érdemetlen volta, s tovább a háttérben — az őt Bódoghoz csatoló viszonynak kötelesség-érzete.

S most bocsánatot kell kérnünk az olvasótól e kis eltérésért, mit mégis, e kedves hölgy érzetvilágábani tájékozásul szükségesnek véltünk, szükségesnek már csak azért is, mert egyedül ez — a sziv gerjedő vonzalmának s az ész által javallott utálatnak összeütözése — teendi megfoghatóvá a következő czikk eseményét, mely a leányka életének gyászos fordulatpontjává lön.

VII.

A tatárfai kastély egy nyitott ablaka mellett, honnan a vadregényes táj hegyeire s völgyeire nyílt gyönyörű szemle, ült egy szép esten Ida, s míg a szellő, elhozva a közel erdők lombjainak suttogását, szőke fürteivel játszott: merengő szemei kinyilott körözsa hófehér kelyhén függöttek.

Az egyszerű virág, dús zöld levelekkel s patyolatkeblű bimbókkal környezve, egyedüli tartalma volt a drága virágedénynek, hol a szokatlan vendég magát szinte féltéken húzta meg, miként a puszták fia fényes palotában. S mégis az igénytelen körözsa jelenleg talán kedvesebb, de mindenesetre érdekesebb volt a merengő lányka előtt, mint az üvegház valamennyi cameliája s rhododendronja; mert nemcsak szemei tekintetét, hanem kételyeken tévelygő gondolkozását, s olykor szive sebésebb dobogását is vevé igénybe.

E körözsa történetével tartozunk olvasóinknak.

A megérkezett báróné tiszteletére vendégek gyültek össze Tatárfán, s a leélvezett nap szép alkonyán indítvány tétetett, séta

gyanánt a szomszéd s könnyü felmenetü váromot meglátogatni, hova a kastély-kert parkjából vezetett fel ösvény. Az indítvány elfogadva lön, s a társaság még elég korán érkezett, a vérvörös nap elmerültét a romok közül szemlélni. Különféle tárgyakról változatosan folyt a beszéd: némelyek a vár hajdan kori történeteiről regéltek, mások a szép alkonyt, vidéket és birtokot csodálták. — Ida a szokatlan s kissé fáradalmas utat megpihenni egy kődarabra ült, mit vihar-önkény a falmaradványokból rombolhata le; s mig a többiek lassan tovább haladának, ő egy barátjával, kit még gyermekkorából s a zárdai növeldéből ismert, meghittebb beszélgetést folytatata. A boldogságról szólottak.

— Utoljára is, kedves Emmi, — mondá egyszer beszédközben — az elérhetlen után sovárgó sziv önmagának átka, s tulfeszített vágyainak hiuságával önmagát bünteti meg. De ki sugallja e tulfeszített vágyakat? s miért, hogy a kínálkozó élv ingerét veszi? Lásd, megvallom, egy idő óta én is e hibában sínlem, s gyakran nem ismerek magamra. Például, nézd ama fehér virágot odafenn, — ha mellettem nyilnék, talán illetetlen hagynám, de mivel csak szél vagy madár szárnyain érhetni

el, inkább szeretném keblemre vagy hajamba tüzni, mint legdrágább ékszeremet. —

Hajdan torony leheté, mert legmagasabb romszála volt a várnak, hol a mutatott körözstát az esti szél lengeté. Feltünő volt ez a fekete szirten, mely, mint egy kiégett óriási fáklya, egyenesen nyult fel a dűledékek közül.

Emmi feleletét a mondottakra csörrenés szakasztá félbe, s a két lányka összeremegett. A csörrenés tőlük alig néhány lépésnyi távolságban a romok közt történt, de minthogy utána minden ismét csendes lön, okát madár vagy denevér röptének, vagy kögördülésnek tulajdoníták, bár Ida ugyanazon pillanathban egy hosszú árnyéknak sebes elvonulását vélte az átelleni rom falán látni. — A kis ijedés azonban őket a társasághoz — melytől kissé elmaradtak — csatlakozni inté.

Ezen egész esemény biztonnyal feledésbe megy, ha másnap reggelén, midőn Ida az illatos hajnali léget vendégül bebocsátani sieté, ablak küllapjához tüzött körözsaágot nem talál. A virág olly hasonló volt a romsucson látott-hoz, hogy lehetlen volt arra nem eszmélnie s ez ismét az ijedést okozó csörrenésre emlékezteté őt.

— Tehát mégis lépés zaja volt e rövid

nesz, — gondolá — valaki hallá párbeszédünket! De ki lehetett ez? s miként juthatott fel a csucsra? hiszen életét kelle e kis virág birtokáért veszélyezni! —

Képzetében önkénytelenül egy ismert halvány arcz rajzoló magát.

Ebéd után a vendégek eloszlának — s ott ült most a merengő lányka, virágedényben őrzött hófehér rózsája előtt, szabad röpükre hagyva rajongó képzeményeit. Eszméi közt fő és tulnyomó volt a kétely, ha e körrózsaág ugyanaz-e, melyet még tennap romtetőn lengete a szél? Nyugtalansága perczről perczre nőtt, — bizonyosságot kelle minden áron szereznie, s ezt csak annak tudása nyujthata, ha régi helyén áll-e még a romvirág?

Elhatározá magát, erről meggyőződni; rögtön felkelt, s könnyü kalapot véve, a kert parkjába siette. Midőn a várba kanyaruló ösvényre ért, szorongó kebellet nézett vissza az elmaradó kastélyra. Ily titkon, ily magányosan lenni az elhagyott helyen! Perczig visszatérésre gondola, de győzött a tudás vágya, s tovább haladott. Utjában a szellő kis fehér papir-lapokat kergetett, melyeknek aranyos szegélye a bucsuzó nap sugaraiban felcsillámlott. Egyet felvön, s rajta egy átfutó

tekintettel a romok rajzát ismeré meg. Felvevé a második harmadik, negyedik lapot is, ezek betűkkel valának beírva. De itt nem volt idő olvasni; kis kosarába rejté a találmányt, s ismét fölebb haladott.....

Végre a romok közt, s egy szögleten befordulva, a magas toronyfal előtt állott. A nagy sietésben lélekzete maradozott, s kezeit elszorult keblére fűzve, fáradtan egy falhoz támaszkodék, aztán szemeit lassan s mintegy félve a rom-csucsra emelé. Ez tennapi ékétől, a fehér körózsától, megfosztva, kopáran s feketén meredt az égnek.

Az ohajtott meggyőződés tehát megnyerve lön: a rom rózsája keblén nyilik jelenleg, mert — s ezt mondani feledtük — elindulásakor a legszebb bimbót oda tűzte. — De ki vihette véghez a merényt? — erről szobájában akart gondolkozni, hová igen sebesen — hogy hiánya feltűnő ne legyen — akart le-sietni. Hirtelen visszafordult, és — alig néhány lépésnyire Oliver Clemency magas alakját látta maga előtt állani.

Mint midőn iszonyu álmokép látásán a lábak földbe gyökereznek, rettent meg a szoborrá meredő lányka; egy sikoltás, egy hang nem hagyta el halott-halvány ajkait, tagjai a

rémülés lázával remegtek, s szemei — mint menekvőé az őt megrohanni készülő tigrisen — Clemency tekintetén függöttek.

A romok között halotti csend volt, — a szerte fekvő kövek és kórószálak szinte figyelni látszottak a jelenetre.

Clemency egy lépéssel közeledék, s a legszelidebb lágy hangon mondá:

— Szünjék félelme s remegése, — nincs oka remegni annak jelenlététől, ki önt bármi véstől kész volna megóvni. —

— Istenemre! — folytatá — nem kerestem, nem reménylém e találkozást; a véletlen, talán a végzet intése adá nekem e szerencsét, — én csak a romokat, mikhez engem sok kedves emlék köt, kerestem, s az angyalarczot találtam fel, mely ezen emlékeimmal annyira összeolvadt. —

— Ida! — szólt tovább kis vártatva Clemency, s ismét egy lépéssel közeledék — nem vonul fel ön előtt régi álomként egy emlék, hogy engem e romok közt már valaha látott? minden — de minden elveszett arczomról, mi önt vonásaira emlékeztetné? —

Ida hallgatott, mint a sir, de szemeit már nem Clemencyre, hanem a földre szegezé. Alig hallá a beszélő szavait, elméjében nénje

intései s a képek forogtak, miket ez neki nőrabló s csábitó kalandorokról olly remekül feste. E képeket még élénkebbre szinezé a magány s a minden élettől elszigetelt várrom pusztasága.

— Nem Clemency Oliverre akarom én önt emlékeztetni, — szövé tovább beszédét az amerikai — ez ön előtt épen oly ismeretlen, mint igénynyel nem bir szólani kegyedhez, — engem erre régibb jogok, a gyermekkor visszhangjai hatalmaznak fel. Igen, Ida! ön meg fogja ismerni, meg kell ismernie azt, kinek homlokán az égő sebet e kéz — — —

Ida mint kigyócsipéstől rántá vissza kezét, melyet Oliver érinteni akara, s összeszedve minden erejét, a beszélő szavába vágott:

— Én nem ismerem, nem akarom ismerni önt, s csak annyit tudok, hogy gyűlölöm — igen, gyűlölöm és megvetem önt! Hagyjon engem békével, s egy lépéssel se kövessen! — tevé hozzá parancsoló hangon, s aztán a tért félig megkerülve és folyton visszanezve, elsietett. Midőn az ösvényre kiért, léptei futássá váltak.

Clemency álló helyében maradt, s mig láthatá, véghetlenül fájdalmas tekintettel kísérte a távozót.

— Ő gyűlöl, ő megvet engem! — mondá a keserv lassu hangján — s te sziv! még boldogság után vágyol? —

Ott állt még sokáig. Az ej sötét leple a romok között s a hasadó hajnal a sirkert uj emléksobránál térdelve találta őt.

VIII.

Ida szétszórt fürtökkel s csaknem eszméleten kívül, senkitől nem látatva ért szobájába, hol ijedés és sebes futás által végkép kimerített ereje összeroskadott. Két kezét remegő sápadt arczára szorítá, mintha a könyeket akarná elfojtani, melyek most rejtekeikből erőszakosan előtörének. Szive körül mondhatlan sulyt, fájva-szorító nyomást érezett. Clemency állott mindig előtte nemes halvány arcának ama fájdalomteljes kifejezésével, mely vonásain felborongott, midőn azt mondá neki — neki, kit lelke mélyében szeretett, hogy gyűlöli, hogy megveti őt! Miért tevė ezt? mi készteté e sujtó, e leverő szavakra? Szabadulásvágy? De hiszen — s erről most már meggyőződve volt — az idegen neki ártani nem akart, s őt inkább bármi véstől megóvni kész vala. Érzé, hogy méltatlanul, kegyetlenül

bánt vele, s ezzel minden lehető közeledést örökre elzárt. A bánat éles fulánkja könyalakban furódott elő veresre sirt szemeiből.

E könytengerben találta nénje, ki őt már ekkor az egész cselédszemélyzettel a roppant kert valamennyi zugában keresteté. A lányka okokat költött elmaradása s ijedésének, — mindent megvallott volna inkább, mint a valót. Mondá, hogy egy kigyótól, mely a kertliget tövér füvéből ütötte fel sziszegő fejét, rettent meg, s e kigyó általi üldöztetését véelve, futott lélekzetvesztve szobájába. A báróné, ki a gyenge lányka szerfeletti érzékenységét ismeré, elhívé a költött ürügyet, s azzal törekvék őt megnyugtatni, hogy a vidéken nincsenek üldöző mérges kigyók.

Következő nap Ida oly gyenge volt, hogy csaknem feküdni kellett. E körülmény sietteté a bárónét, használatba venni az orvos által javallott közel fekvő fürdőt. Egy szép nap délutánján hintóba ültek, s este a kényelmesen elrendezett fürdőhelyi lakban szállottak ki.

Csak itt, midőn egyszer kerti kosárcájá véletlenül kezébe akadt, emlékezett a leányka a romok között talált s ide rejtett papirlapokra. Mohó érdekekkel szedé elő, s magára

maradva, az első lapról következőket olvasá:

„— — — — ezernyi mérföld távolságról üzött ide a mondhatlan vágy, még egyszer látni a csendes kis falut, a ligetet, a váromot, hol gyermekéveimnek annyi sok szép napja nőtt egy boldog időszakká. S itt állok most ismét annyi év után! Lábam körül, az illatos demutka között ugyanazon tarka zöld gyikok szaladgálnak, miket oly fáradhatlan kedvteléssel lesett egykor a gyermek, — fölöttem a derült kék egen ugyanazon ismerős könnyü felhők uszkálnak, melyekkel a serdülő fiu látni-vágya versenyt repülni ohajtott, — s a falakon itt-ott még vésőm nyomait s a nyilvesszőmnek rajzolt czélkör vonalait vélem megismerni.“

„Fehér lapon fekszik előttem a rom, a vidék rajza. Ez minden, mit innen magammal viszek, s egy marok föld a térről, mely hazám, bölcsőm volt. Minden? oh nem! szivemben egy kép, a platánok és czédrusok honában, az Ohio partjain is élni fog. S én ott viszont élni fogok azon idő emlékének, mely még most jelen, — most pedig oh hadd emlékezzem vissza még egyszer azon keserves napra, melyben utolszor láttam atyámat, — s őt.

„Mintha tennap lett volna, van mögöttem a hideg őszi nap, melynek borongó estéjén atyámat a temető sirjába letették. Ez volt boldog időm utolsója. Oly árva lettem egyszerre! Senkim sem maradt, csak egy mostohám, s ennek fija, kik engem gyűlölni vetélkedtek. — Atyám sirjáról, hol sirásban kifáradtam, késő este tértem haza; mostohám zordan követelte kimaradásom okát, s midőn én, zokogás miatt szóhoz nem jutva, keserüvemet ölébe akarám rejteni, erőszakosan lökött el magától. Széken keresztül bukva, homlokomon egy szekrény éle hosszú sebet vágott. Felvászorogva, kezemet a vérző sebre szoritám, s végsőig ostorozott fájdalommal rohantam ki a szobából. E perczben csak egy gondolat, egy szilárd feltét élt lelkemben: szülő házam küszöbét soha többé át nem lépni.“

„Csak Idát akartam még egyszer látni, a kedves gyermeket, rokonom, játszótársamat. Nyolcz évű volt ő akkor, én tizenöt, — kornak nagy különbség, de nem a rokon érzelmeknek, s mi végtelenül szerettük egymást. A szomszéd kastélynak tarték, s Idát egy szoba asztalanál magányosan, kártyaházak között találtam. Sirva fakadt a szőke angyal, midőn kétségbeesésemet s homlokom sebet

meglátá. Ez utóbbit kis kendőjével köté be, az elsőt vigasztaló szavakkal s arczaim czi-rógatásával igyekezett enyhíteni. Én hosszan s fájdalmasan forrasztám ajkam ajkaihoz, s aztán kiszaladtam — ki az udvarból, ki az országútra, a szabadba, a sötét éjbe. Fáradtan rogytam össze, — eszméletem elhagyott. Sokáig feketém így, mert mire az ut tövises árkában felébredék, reggel volt. Az uton négy fogatu hintó, mellettem szelid arczu öreg ur állott. Kérdé: miként jöttem ide? én elmondám.“

„Én John Oliver Ratwell vagyok, — mondá törött németséggel, mi alatt hintójába emele — s kettős ajánlatot teszek, válassz, kedves gyermekem! Vagy visszaviszlek mostohádhoz, vagy — ha akarod — magammal, s ígérem neked kipótolni“ — — —

Itt az első lap tartalma hirtelen megszakadt.

— Könyörülct szent Istene! — rebegé fuldokolva Ida, ki azt az első sortól folyton nevedő feszültséggel olvasá — tehát ő, tehát Tatár Gyula volt az, kit én meg nem ismerve, magamtól eltaszíték; kinek azt mondtam, hogy gyűlölöm, hogy megvetem őt!? —

Reszketve az imént olvasottak folytatását

keresé, de hasztalan: az egybefüggetlen lapok közül nyilvánosan több hiányzott; — olvasá tehát, a mint kezébe akadtak.

Második lap:

„— — — — legferdőbb fogalom, hogy a gazdagság ad boldogságot. Ez talán csak a nyomoruság képzetchimerája, melly a perczenben, midőn eléretik, mosódik semmivé. — Második atyám után roppant vagyont örököltem. A láthatár földeimen domborult le, gyarmataim termékét gyárak készíték áruczikkéké, s ezeket ismét három tengeri vitorlás gályám hordá szét kereskedelembe. Mexicói, new-yorki s londoni tőzséreim bár mely perczen milliókat fizethettek le; palotám az Ohio regényes partján, száz mérföldnyi körben legfényesebb volt. S boldog voltam-e én e palotában, e milliók által? Soha! Ez idegen, forró éghajlat nem volt hazám, itt csak testem, lelkem mindig a szép távolhonban lakott. Mi jól esett erről órákon át Péterrel beszélnem! Az ide kivándorolt ügyes kézművest könyvvivőmmé képeztem, s ő nekem-nemzeti hangozon regélt a szép magyar hazáról, népéről, az ősz Dunáról, a hármás bérc völgyeiről... Csepp viz volt ez a saharai vándor égő szomjának, s én inni, én élvezni akartam,

hosszan, teljesen, haldokló lelkem sovár vágyával! Elgyengült s beteges jótevőmtől, atyámtól nem távozhatám, de elhunytával mi sem állhatott többé ellent e vágy kielégítésének, s én repülve utaztam Ohiotól Dunáig. Földre borultam hazám határán, s gyermekként sirtam, midőn a gőzössel megérkezve, a két főváros világító ablaksorait megpillantám, — tiz év óta ez volt legszebb perczem.“

„Késő volt már, midőn a hôtelben megszálltam, — de nem nyughatám a szobában. Kimentem, s egész éjjel az utczákon barangolva, a reggel egy templom előtt viradt rám. Beléptem a templomba, s egy oszlop mellett hosszan imádkozám e haza boldogságaért.“

„Midőn feltekinték, előttem a székből két hölgy kelt fel, s ájtatos keresztvetés után lebocsátott fátyollal haladott el mellettem. Arcukat csak egy pillanatra láthatám, de e pillanat elég volt arra, hogy régi emlékek vilámként czikázzanak át agyamon. Igen, az idősebb mostohám; ő keveset változott, — s oldalán a gyengéden nyiló rózsabimbó, a könnyü sylph-alak, e szőke fürtü szende angyalarcz — — érzém, hogy nem lehet más, mint — — — —“

A' következő szó s a lap többi tartalma,

nedv, hihetőleg éji harmat által eltörölve, olvashatlan volt.

A harmadik lap eleje hasonlóan összefolyva, csak közepe táján kezdett érthető lenni.

„ — — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — — mire ő durván felpattanva, párbajt ajánlott. Én halkán sugám fülébe: hogy sem testvérgyilkossá lenni, sem neki erre alkalmat adni nem akarok. Összerezzen, s színtlett hidegvérrel találkozást kért. Másnap zárt szobában, négy szem közt mindent felfedék neki. Összetett kezekkel, rimánkodva kért a gyáva, ne lépnek fel a világ előtt testvéreként; gyarmataimra, gazdagságomra hivatkozott, s elmondá, hogy az atyánk után örökölt vagyon felét elharácsolván, a másik jogszerűen engem illető félnek követelése öt koldussá teendné. Saját és Ida boldogságára kért, ki jegyese, ki őt végtelenül viszonszereti, s kívül leendő összekelését e körülmény könnyen megszakaszthatná. Felesleges volt előttem terveden csusznia, — hiszen ily anyát és testvért, kiknél szeretetet nem, s csak nagyobb gyűlöletet találhaték, elismerni én nem ohajté, vagyonukra pedig nem szorultam. Aztán Ida

boldogsága! ez egyedül elég ok volna a meny-
nyei üdvéről lemondanom. De boldog lesz-e ő
ezen emberrel, ki szerelmére érdemetlen, ki-
nek keblében egy jobb érzés nem lakik, ki e
szent érzelmet ledér színésznő ölében meg-
szentségtelenítve, napjait tespedő mitsem te-
vésben, éjeit vad kéjek, orgiák, kártya-asztal
és pezsgőmámor között tölti? Szerethet-e ily
sivár kéjenczet a szeraphi lélek? — A szív
utai s vonzalmai csodálatosak: gyakran a
legkirivóbb ellentétek egyesülnek. — Ida ta-
lán nem ismeri, vagy ha igen, szánja és mégis
szereti, s szerelmével megjavítja — — s ők
boldogok lesznek.“

„Ezeket futólag gondolám át, s biztosít-
tám testvéremet, hogy — mint eddig valék
— ismeretlen maradok, s rövid időn a fővá-
rost örökre — — — —“

Itt a harmadik lap is elfogyott, a negye-
dik — mint említők — a tatárfai vidék s vár-
rom rajzát tartalmazá.

Mit a szegény leányka e lapok olvasása után
érezett, azt vázolni roppant feladat s végre is
hiu munka lenne. Arczai a kínos feszültség
által csattanásig kipirultak, keble a váltakozó
indulatok árjában szenvedélyesen hullámozott
fel s alá. Miként is ne? Hiszen e szüz kebel

rejtekében a Clemency iránt megfoghatlanul gerjedett vonzalom Tatár Gyula iránt rövid percz alatt leghőbb szerelemmé fejlődött, a szikra lángokba csapott ki, a hajlam-csepp szenvedélytengerré áradott, s az elfoglalt sziv minden zugába tulözönlött.

S ő a szeretett ifjut elüzé, eltaszítá magától! — Egy remény, egy vágy csillámlott fel elborult jövőjében: Gyulával mielőbb találkozni, s a történeteket — mindent kiegyenliteni.

A néne lépett be ekkor. Szemei, a kezében tartott divatlapon csüggve, nem vevék észre a leányka változását, ki a lapokat, legdrágább kincsét, hirtelen elrejtve, remegő kezeibe egy porcellán-virágpoharat vön.

— Kedves ujságot hozok; — mondá a belépő — halld, kedves Idám, mit ir a Honderű. —

„Az érdekes amerikai — Sir Oliver Clemency — Arabia és Aegyptus sivatagjain utazást teendő, a mai gőzössel elhagyta fővárosunkat.“

A báróné feltekintett a csörömpölésre, mely felolvasott szavait rögtön követé, s ugyanazon széken, mely előtt egy elejtett virágpohár cserepekben hullott szét, — zárt

szemekkel, keblére hajtott fővel, elhajló li-
liomszálként látta fekünni gyámleányát. —

IX.

Egy évnél néhány hónappal több merült
le a főnebbi események után. —

Gyönyörű tiszta őszi nap, minő éghajla-
tunk s az állandóbb évszak sajátja, mosolygott
a hervadó természetre; a hűs léget ragyogó
napsugár melengeté, s rezgve játszott a fák
sárgapiros hullatag leveleivel. A sötétkék ég
alatt vándormadarak utaztak melegebb hazá-
ba, — szinte hallani lehetett szárnyaik suho-
gását, oly néma és háborítlan volt a csend
künn a szabadban, hol egy távol malom egy-
hangu moraján kívül csak néhány ut-széli pi-
piske adott életjelt. — A főváros felé vezető
országuton sebesen haladó hintó közeledett,
— a hintóból naptól-barna arcz nézett előre
Budapest felcsillámló tornyaira.

Benn a városban az elővett melegebb öl-
tönyök letétettek a szép őszi délután, s min-
denfelé nyitott ablakok valának láthatók. Az
utczákon sétálók serege özönlött.

A feldunasoron egy palota első emeleté-
nek néhány ablakán lebocsátott zöld selyem

függönyök zárták ki a nyájas napsugarakat. A lebocsátott függönyűszoba nyugágyán beteg leányka feküdt, oly könnyüden s mozdulatlanul, mintha csak festve lett volna oda. S valóban — hófehér arcza, kék szemeinek merrev tekintete s egész átszellemült lénye első pillanatra szinte kételyben hagyá a szemet, nem Rubens valamely remekfestvénye van-e előtte? — Alig vön lélekzetet, gyakrabban köhécselt, s midőn szóla, halvány ajkának keskeny körvonalai alig mozogtak.

— Miért van a beteg lakából a nap kiltva? — mondá igen-igen lassan — talán hogy előre szokják a sir homályához? — Nyissátok meg, kérlek, az ablakot — —

— Kedves Ida, feleded, hogy az orvos megtiltá — —?

— Orvosi tilalom! — lön a gyenge mosolylyal kísért válasz — használhat vagy árt-hat-e még az nekem? S ki tudja, látom-e holnap az Isten dicső napját? Ő felleg fölött, én szemfödél alatt lehetek. Nyissátok meg, kérlek, az ablakot — —

Az utóbbi időkben annyira szokott dolog volt Idának engedelmeskedni, hogy e parancs is teljesítve lön. A budai hegyek közé merülő nap belövellé piros sugárait, s a sor-

vadó leányka hosszan, szinte könnyebben lélekzett.

Az ablakhoz kívánczók. Nénje s egy komorna vezeték oda a bágyadtat, ki az alól elsiető Dunára s a budai szép vidékre me-rengve elkinézett.

— Az álomsejtések és előérzetek csalnak, — mondá tünődő sohajtással — meg kell halnom, a nélkül, hogy még egyszer láthatva őt, bocsánatát kérhetném! —

Nem sirt — hiszen könnyei elfogytak, — de a néma fájdalmas tekintet, melyel a kezében tartott száraz körózsát hosszasan szemlélé, beszélőbb volt egy könytengernél. — E rózsa viruló korában Clemency kezében is volt, — e száraz fehér rózsa oly igen hasonlított a sir felé közelgő beteghez!

S most vessünk rövid pillantást a lefolyt évre. — Ida a fürdőből betegebben tért vissza, — eddig a gyenge idegzetnek a bántatlan ép lélek kölcsönze erőt, — a várromiesemény s napló elolvasása után azonban e jó, e szép lélek, vesztett üdv s lemondó szerelem éles szirtein megtörve, tevékenységét s erejét láthatólag veszté. A beeső arcz rózsái lehullottak, gyér mosolyán keserv rajzoló magát; szava halk, egyhangu lön, miként

az őszi szélről rengetett hulló lomb panaszos suhogása.

Az orvosok aggodalmukat jelenték ki a bárónénak, sorvadástól féltve a szerfelett fogyó leánykát. A báróné nem hitt vagy nem akart hinni az orvosi aggálynak, s párszor említést tön gyámleányának Bódoggali összekeléséről. Egy ily alkalommal a leánykának sokáig elfojtott sérve kitört, — titka elárulva, s a meglepetést színlő asszony — ki azonban fia által Clemency kilétéről már rég értesítve volt — tökéletesen lefegyverezve lőn. Nem is emlité többé a betegnek kedves fiját, kivált mióta ez egy, a színésznő végetti párbajban nyert veszélyes seb miatt szobáját sem hagyhatá el.

Ahhoz, mit az olvasó a Clemency által elvesztett napló-lapokból gyanit, bővebb commentárt irni feleslegesnek hisszük, az levén még csupán említendő, hogy a báróné mostoha fiának rögtöni eltünéseért akkoriban gyanuba is vétetett, — mi sem bizonyulván ki azonban ellene, évek multán az egész feledésbe ment. — Hogy történetünk kezdetén a tatárfai temetőben szereplő idegen Clemency Oliver, azaz: Tatár Gyula — s hogy ennek Idával a gözösön és romok közötti találkozása

— hova elvesztett lapjait keresni jött — egészen véletlen volt, az olvasó régen kitalálta, valamint azt is, ki hozta le s tüzte a rom körözsáját Ida ablakához.

Szinte ezekből lesz megfejthető, miért festé aljas kalandornak a báróné azt, kit szeretettel kellett volna keblére ölelni, s miért óvta és féltette annyira a találkozástól gyámleányát. Ő eszélyes számításu művet akart alkotni, s mily eredménye lön e remekműnek? beszélyünk további folyamából kitünend.

Ily különböző érzelmek s kedélyállapotok között folytak le, egy, Marienbadban töltött nyár után, napok és hetek. — Az ősz beköszönte; Ida minden nappal erőtlenebb lett, mindennap egy levél hullott le hervadó életfájáról. A' sorvadás vágatva haladott elő.

A szegény leányka ezt jól tudta, s ha olykor száraz fehér körözsáját hajába tüzte, a sir menyasszonyának nevezé magát. Elfogyó lelke csak egy vágyat érze: Clemencyt még egyszer láthatni. E vágygyal ő annyit foglalkozott, hogy annak teljesülése benne végre sejtéssé, előéretté vált.

Igy volt az akkor is, midőn a szép őszi esten a nyílt ablakhoz s onnan ismét visz-

sza nyugágyára vezettedék. Szemei folyvást az ajtón függöttek, mintha ígért látogatót várna.

— Érzem, itt a végső idő, megtenni végrendeletemet, — mondá igen csendesen, s szavait az el-elfogyó lélekzet miatt gyakran megszakasztani volt kénytelen — rövid lesz az, de ígérje meg, édes anyám, teljesítését!

A néne megfogá a kinyújtott vékony kezét.

— E hervadt száraz rózsát velem temesék el: jelképem az, — magasban nyilt ki, de romokon, mint reményeim, — alant porhadjon el. —

Megcsókolá az emlékvirágot, s keblére helyezé. —

— Nehány lap van birtokomban, mi nem sajátom. E néhány lapot én boritékba rejtém e czimmel: „Clemency Olivernek.“ — Ha eljő — s ő bizonynyal eljövend még e vidékre, — adassék át neki e levél felbontatlanul; — hiszen a világ mi érdekest sem találna benne, kivéve talán e néhány szavat, mit egy lap szélére én irtam, s mit a haldokló megvallhat: „Lenn a sirban is fog szeretni Ida.“

E perczben az ajtó nyilt — s uti köntösben Clemency Oliver lépett be.

A haldokló leányka tulvilági üdv örömhangján sikoltott fel, — de öröme halála is lön.

— Clemency! — Gyula! — volt minden, mit mondhatta, s lélektelen hanyatlott hátra.

Utolsó percze legalább boldog volt.

Szemei a hön szeretett ifju látásával záródtak be, kezei az előtte térdelőnek kezeiben hidegültek el, az ajkaira tapadó forró csókot az elreppenő lélek még talán érezé...

X.

Kevés mondani valónk marad.

Clemency a fővárost Ida temetése napján ismét elhagyta, s magával egy gondosan őrzött hosszas vasszekrényt vitt. Ennek tartalmát csak két ember tudta: egy balzsamozó orvos, kinek titoktársa roppant díjért lön kikötve, s báró Tatar özvegye. Ez utóbbinak Oliver egy jó hirü bécsi kereskedőházhoz százezer ezüst forintról szóló utalványt adott át.

Pár év mult azóta.

Egy ismeröm, ki nyugoti Európát s Amerikát bejárva, nem régen tért vissza, épen oly fáradszhatlan utazásai elbeszélésében, mint én ezek hallgatásában.

Többi közt beszéli, hogy az uj világrészben magyarral is találkozott. A tartományi elnök, kihez ajánló levele volt, utasítá őt hozzá, bár előre figyelmezteté, hogy igen nehéz feladat Sir Oliver Clemencyhez közeledni, miután, visszavonulva minden emberi társaságtól, magányban él, s csak ritkán vált szót valakivel. Két év előtt utazásból térve meg, valamennyi négerjét szabadsággal ajándékozta meg, terjedelmes gyarmatait becsületes települők között osztá szét, s közczélokra milliókat adott, magának csak annyit tartván meg, mennyit a kényelmet nélkülözö szükség igényel.

Ismeröm felkereste az Ohio-parti külön-czöt, s egy sötét hives parkban találta őt, nagyszerü mauzoleum előtt, melyet földbe ágazó szentfák s dús lombozatu cypresszek környezének.

Gondolatokba mélyedten, a jövő lépteit észre sem vevé; kimért hidegséggel fogadá az érkezöt, s mindvégig feszes, tartózkodó ma-

radt. Mi sem látszott őt érdekelni; szomorú, de nyugodt arcza, mint egy élő szoboré, az egész párbeszédi félóra alatt legkisebb változást sem tanusított.

Elbeszélőm a mauzoleum homlokzatán e három betűt látta: **I d a.**

EGYSZERÜ TÖRTÉNET.

Egy történetet mondok el azon események sorából, melyek mig újak, fővárosi közönséget mulattatnak, hogy aztán örökre feledtessenek, egy történetet, melynek végjelenete, az ikerváros ajkán forgott; s bár sokan beszéltek, részleteiben csak kevesen ismerék. Beszélyem egyszerü, mert a színhely nem termék szönyege; igénytelen, mert hőse nem divatárszlán vagy korhely genie, hanem egy granátos, kiről átalában mi azt hisszük, hogy nem ismer nagyobb élvét, mintha fekete kenyere mellé hús tápot s ital bort nyer, nem nagyobb fájdalmat, mintha kurta vásra záratik, vagy vesszöt kell futnia. Pedig a szivnek, ha romlatlan, pórkebelben is vannak magasb igényei, miket ha a sors megtör, a rideg élet becsét veszti. De szóljon történetem.

I.

1840 telén országszerte ujonczállítás volt. s a kötéllel hurczolás helyett, szelidebb törvény értelmében sorshuzás határozott. Hány anya remegett ekkor fiáért, hány leány testvére vagy kedveseért!

Vadkerten a sorshuzásnak én is tanuja valék. A megyei küldöttség a helység házában ült össze, hova az egész népség, mindenki saját érdekllettjeért remegve, sereglett. A küldöttség előtti asztalon mély edény állott, mely a húzandó számokat foglalá magában. Vadkertre öt katona volt kivetve, s így kik az 1. 2. 3. 4. 5. számokat húzták, rövid időn egyenruhába huzattak. Az összeirottak neveik egyenként felolvastatván, ezek az edényhez léptek, s ha remegő kezük nem a veszélyes számok egyikét voná elő, örülve, ujongva robogtak el.

Barna Peti legszebb suhancz volt a faluban, egészséges piros arcza, bogár szeme, holló haja első pillanatra kitünt a többi közül. Barna Peti legboldogabb fiú volt a faluban, mert öreg anyja, mint szeme fényét óvta őt minden rosztól, s mert alig néhány hete hogy kendőt vál-

tott a szomszéd Piros Mariskával, kinél magához illőbb párt nem is választhatott.

Barna Peti szinte az összeirottak között volt.

— Soh' se féljen édes szülém, lesz eszem, hogy azt a numerust ne húzzam — mondá Peti anyjának a falu házához menet, vigasztalni ohajtva az aggódót.

— De hát ha mégis édes fiam — zokogott ez hangosan, mit csinálnék én nélküled?

— És én! susogá Mariska, könnyeit tarka kendőjébe törölgetve.

— Éd's anyámnak még itt maradna János bátyám, aztán meg lelkem Mariskám, ha már épen meg kéne lenni, hiszen nyolcz év nem a világ.

— De hogy nem a világ, de hogy nem a világ — gondolá a leány, meghalnék én addig!

Igy értek a helység házához, hova öt öreg anyja s jegyese szorult szívvel bekisérték.

Bátor léptekkel, mosolygó arczczal közeledett ő az asztalhoz — e gyönyörű athletai termet mindnyájunk figyelmét magára vonta. Határozottsággal nyúlt a tálba, s a huzott számot átadá a küldöttségi elnöknek.

Ez felbontá a jegyet s fenszóval hangzék: — egy!

E perczben egyszerre két sikoltás volt hallható, mit rögtön keserves nősírás és jajveszéklés követett. Az ifju arcza halásápadt lön, mellére csüggesztett fővel ment ki az udvarra, hol két nő, egy öreg s egy ifju borult nyakába.

II.

Három évvel később, hideg ködös őszi estén, Budán egy nagyobb szerű ház kapuja előtt, örként, megtermett izmos granátos sétált alá s fel. A villogó szempár, tojásdad piros arcz, s a feszes egyenruha által kitüntetett szabatos karcsu termet, nem egy mellette elmenő szemét vontta magára, s nem egy kiaszott világfi mérte őt végig irigy tekintettel.

E katona ör Barna Peti volt, de nem a vidor kedélyü suhancz többé; — féreg rágódott belsején, melly napjait éveit háborgatá.

Elmondom röviden a három év alatt történeteket.

Mariskának szive majd megszakadt midőn Petijétől válania kellett s fájdalmát csak az a remény enyhité, hogy egykor még is neje leend a visszatértnek. Ez volt Peti vigasza is, ez volt kizáró eszméje vágya álma, ez könnyité neki

a terhes szolgálatot. Egy budai laktanyába rendeltetett, s képzelhető mily édes volt meglepetése, midőn egy napon, két évi távollét után, Mariska fölkereste őt. Az öröm első kitérései között alig birta elmondani a gyönyörű lány, hogy a földes uraság, ki a telet városban tölti, magával hozta őt, hogy itt a kisasszonynak szobaleánya leend, s ezentúl gyakrabban látandja jegyesét.

Peti a véletlennek eleinte gyermekként örült, de öröme később mindinkább csökkent, midőn a leányt fokónként minden tekintetben változni látta. Először is a szalagos hosszú hajfonadék konyttekerccsé alakult, a csizmát czipő, s a parasztos mellény ruhát hosszú szabású öltöny váltá fel, sőt kezein olykor pár kimustrált keztyü is volt látható. Arczain az egészséges pirt gyöngédebb szinezet árnyékolá, s egész alakja bizonyítá, hogy tükrével nem ritkán foglalkozik. Szép volt Mariska így is, de Petinek csak jobban tetszett a hajdani piros csizmájú piros arczu pór leány, mint a fésüs hajju hosszú rokolyás kisasszony, mint őt gyakran szemrehányólag nevezé. A lány először mentegetődzve, elnyájaskodva, később félvállról majd boszusan fogadta e szemrehányásokat, s durva katonának nevezte a szegény fiut, kire

az ily megtámadás annál érzékenyebben hatott, minthogy e külső s belső változásnak valódi okát sejteni is kezdé.

A földes urnak — kinél Mariska szolgált — fia azon arszlánoknak volt egyike, kiknek jelszavuk : minden áron élvezni a jelent. A gömbölyü szép szobalány Móricz urfinak igen szemébe tünt, s őt megkeríteni első pillanatra eltökéllé. Mi volt neki erény, becsület, ártatlanság, a lány jövője? ilyesekre Móricz urfi csak kaczagott. Ajándékok, hizelgések, szépmondások lassanként elferdíték a szegény leány lelkét, s hiuvá tevék önmaga s mindinkább hidegebbé jegyese iránt. Hiszen őt ékes gazdag urak nevezték szépnek kedvesnek — hiszen ő talán többre is érdemes mint egy pór nejévé lenni. Ily eszmék időről időre elfagyaszták a kebel tisztább érzeményeit — s Barna Peti sajgó fájdalommal érzé, hogy mellőztetik, hogy lenézetik.

Eljött azonban az idő, midőn az elcsábított elszédült leány föleszmélt mámorából. De ez ébredés keserves volt. Az urfi szülői észrevették a viszonyt fiuk s a szobaleány közt, — az elsőt lágyan megfeddék rangja feledéseért, az utóbbit a háztól elutasíták szemtelenségeért. Mariska ekkor nem tudott hova lenni;

szülőihez falujába közbotrányul vissza nem térhetett, Móricz urfi mit sem akart tudni róla, jegyesét már hetek óta nem látta. Elhagyott állapotában az öntudat kigyói fölmelegedtek keblében, s kétségbeesve nézett a jövő elébe. Elhatározá végre a feledett jegyest fölkeresni, s ez könyezve ölelé keblére a megtért szerencsétlent, s minthogy jelenleg szolgálata őt tova szólitá, estére rendelt neki találkozózt a budai város majorban.

És ez volt azon est, melyen Barna Peti örként járt fel s alá a néptelen utszán. Az örhelyre számításán kívül s véletlenül rendeltett, pedig ő a találkozózt minden áron megakarta tartani. Bevárta az esthomályt s ekkor feledve minden fegyelmet, lesietett a kitüzött helyre.

A kisirt szemü halvány leányt már ott találta. Mariska mindent kivallott, s e vallo-máson a durva katona szive megtörött. Az elébb oly szép szinekkal ragyogó életboldogság összeomlott, s romjain egy végindulat keletkezett, mely szánalom és keserű megtorlásnak volt vegyülete.

A zokogó leány csak bocsánatért és halálért esdekelt, s a fiu adott neki bocsánatot

egy hosszú forró csókban, s adott halált, fegyvere szuronyát mélyen keblébe meritve . . . .

Egy ideig merően nézve a vonagló tetemet, még egyszer átölelte azt, megcsókolta a kékülő ajkakat --- aztán félőrülten, főveg nélkül, ijesztő vad kifejezéssel rohant fel a budai várba, a fő őrhelyre.

— Gyilkos vagyok, liheg é ideérve, néztek mily véres ruhám, fegyveremről hibázik a szurony, kedvesem szívében van az, künn a város majorban meglelitek, — öljetek meg engem is minél előbb! —

Szavait nem kelle ismételnie, mert azonnal elfogva s külön szobába zárva lön, melléje örül két bajtárs adatott.

Az első lelki lázroham multával helyzetére s jövőjére eszmélt, s átlátta, a katonai fegy szerint mi vár reá: bizonyos és gyalázatos halál. Rögtön határozott, s mielőtt akadályozhaták, az egyik örj kezéből kiragadta a fegyvert — —

Következő perczen megszűnt szenvedni.

III.

Mariskát és Barna Petit egy nap temették — az utóbbit mint öngyilkost a sirkert árkába. Festetlen deszkából össze forbátolt

koporsójának egyetlen kísérője — én valék. Ismertem a szerencsétlent s nem ítélt meg őt, hanem egy könyvet törültem le szemeimből.

Midőn elfogódott szívvvel a városba visszatértem, hintó robogott el mellettem, melyből víg nevetés hangzott ki. Föltekinték — — Móricz urfi kocsizott ki két társával a zöldbe mulatni.....

AZ ŐRÜLT NŐ SZIKLÁJA.

I.

Allion.

Az erdélyi havasok egy lánczolata a Dunáig lenyulva, Orsovánál végződik óriási fokba, s természetes határvonalt képez Bánát és Oláhország között.

A vidék itt minden lépéssel vadregényesebbé válik, s a hegyláncz, mely a távol perspectivjéből nézve nagyszerűségében varázs színezetű, véghetlen komor alakot ölt, ha a hegyek beljébe tévedt vándor magát a kopár sziklafalak között, a temetői csendben, a siri magányban, oly egyedül, oly elhagyottan érezi.

E magány érzete a kedélyre mondhatlan nyomasztólag hat. Minden perczen százszoros fokozatban nő a szomju epedés emberi

társaság, szócsere vagy legalább hang után, de hasztalan, mert a csempészeken kívül, kik csak éjjente járnak erre s kikkel a találkozás életveszéllyel van kapcsolatban, éveken át alig fordul itt meg egy-egy természetbuvár, festész vagy költő, ki szakmánya-hoz képest, gyűjteményébe ritkaságot, vásznára tájképet, vagy fájdmának dalt keres.

S ha egy ilyen hosszú órákon át nem hallott egyéb neszt, mint saját lépteit az aszott kórók közt, nem látott semmit mi életjelre mutatna, szorongó keble kétkedni kezd, ha e néma rengetegben nem lett-e szinte néma, s ezt megkísérteni önmagához szól, vagy hangos kiáltásba tör ki, hogy legalább saját szavát hallja.

És e kiáltás nem eredménytelen, mert fölveri a bérczek viszhangját, mely tiz oldalról válaszol, és fölveri a királysast, mely rejtek odujából felröppenve, percz alatt kiterjesztett szárnyakkal függ a magas légben.

De a viszhang elhallgat, a sas elvesz a magasban — — s ismét magad vagy, ismét nincs közel hozzád élet.....

És mégysz tovább és tovább, s mig lelked a teremtés nagyszerü müveit magába szálló áhitattal bámulja, titkos vágyad a civilizatio áldásai után sovárg.

Egy görbület, s új panorámai kép bontakozik szemeid előtt. Lábaidnál száz ölnyi szédítő mélység tátong; gránit medrében haragosan zug a sötétzöld patak, mely a havas sziklái közül leszakadva árnyas völgyön kigyózik át, s a mélységhez érve zuhataggá törik. A csermely nedve tápot ad a völgy tenyészétének, martjain vadon terem a melissa, tövéren bokrosul a fű, túl rajta kissé világosabb szinezetben kerül el a nap hevében száradó legelő, melyet öt hat kecske szorgalmasan borotvál. A szakállas állatok őrzője, egy tizennégy évü oláh fiu ijedten kapja le ajkairól furulyáját, midőn alakodat fölmerülni látja, s bámész tekintettel néz eléd. ....

Szived az élő lények láttára feldobog, közeledel az elsütött szép arczu oláh fiuhoz, szívesen szólítod őt meg, de ő csak bámul, nem felel, nem ért, meg van lepetve, ily öltözékü emberrel ő még soha sem találkozott.

Jelekkel akarnál érthető lenni, de hasztalan, e szegény fiu oláhu is alig tud, csak kecskéivel szokott beszélni, ő a hegyek közt nőtt fel, egész életében talán husz embert sem látott. ....

Pénzdarabbal kínálod, s ő még jobban rád bámul, nem tudja mi az? a pénz becsét nem

ismeri; kecskái füvel és sóval élnek, ő hónapokon át nem eszik málnánál egyebet....

S szomorodott szivvel, hogy emberi lény a baromiséghez ily közeli állapotban maradhat, mégysz ismét tovább, midőn lépteidet egy hang leköti, s ösztönszerűleg megállani, visszafordulni kényszerít.

Az oláh fiu ajkaihoz illesztett furulyával ül a szikla oldalban, az egyszerű műszerből eléfolyó dallam oly andalító, oly kesergő, oly be nem tanult s eredeti: hogy feltartott lélekzettel hallgatod szomorú ömledéseit, s elfogódtan kérdeed önmagadtól: ki taníthatá erre a vadon gyermekét, vagy mily érzelmek tolmácsa lehet e csapongó dal? s e dal lelkedbe vésődik, s évek multán megemlékezel távolban elhaló panaszáról.

A völgy aljáról illatos levelű ős diófa erdők között haladsz ismét fölfelé, melyekben itt ott cser nagyságu török mogyoró terjeszti szét lombos ágait, vagy karcsu fenyves nyulik az ég felé, a mint ösvényed déli vagy éjszaki oldalon vezet. Mennél fölebb érsz, annál ritkábban látsz mogyoró és orgona fát, s annál sűrűbben fenyvest, mely tenyészésének földet nem is igényelve, mohos sziklából nő ki. Végre a fenyves is elfogy, ismét minden kopár körü-

lötted, élettelen bérczfalak, hangtalan neszte-
len magány . . . . . szemed véletlenül fölleli a
légben kis fekete pontként függő királysast....

Fönn vagy a tetőn, ittas szemekkel hosz-
szan tekintesz körül, feledeed hogy a fárasztó
mászásban eltikkadál, feledeed hogy a völgy
esti szürkülete visszatérni int, nem birsz el-
szakadni a látványtól, mely ezeregyéji válto-
zatos pompában rajzolja magát köröskörül.

A naptányér Bánát kalásztengerébe sü-
lyed s aranyköddel festi meg az Erdélybe nyuló
Retyezát és Gugu, Muraru és Sarcho örökhavú
oromgerinceit, keletre Oláhország belsejébe
s hegy tömkelegébe nyilik a látkör, délnek a
szűk partok s fekete sziklafalak közé szorult
Duna rohan örült hahotával s vad örvények-
ben kanyarog le Izlaszt és Kázánt elhagyva
a vaskapu felé; hullámain merész gőzös hasítja,
utját maga után hosszú gomolygó füstszalag-
gal jelölve. Tul a Dunán Szerbia térei, hegyei
s várromjai sötétlenek, közöttük a földön pász-
tortüzek, az égen csillagok gyulnak ki . . . . .

A teremtés első éjén nem lehetett ünne-
pibb a csend; a sas odújába tért, szellő nem
mozzan — — de halk! mi volt e távolból
tompán s vontatva előhangzó kiáltás? s most
ismét és ismét, tovább és tovább? határörök

kiáltják s adják tovább az egyhangu örszót, bár tudják hogy éjük nyugodt lesz, mert délkeletről a telihold sárga bus arcza emelkedik, s rezgő sugaraival behinti a szendergő földet; ilyenkor a csempész is lakába vonul, s nem adja fejét merényletre, hanem bevárja a csilagtalan, felhős ködös éjjeket, melyeknek leple alatt bizton halad a csak általa ismert hegyi ösvényeken, az alig lépésnyi széles gyalogutakon, meredek mélységek fölött — s jaj annak, ki ekkor utjába jő!

II.

A csempész tanyája.

Mehádia és Orsova között buja növényzetű völgykebel simul délkeletnek e hegyek közé melyeknek nyugoti része még Bánáthoz, keleti oldala azonban már Oláhországhoz tartozik. A határszél a hegygerinczeken vonul Erdély felé, s ezeknek lapján itt ott idomtalan hosszú épületek láthatók: oláh üzérek sóraktárai, honnan, a roppant menyiségben tartott töröksónak átcsempészése megkönyítettik.

A kincstári fensőbbség minden lehető el-

követett ugyan e nagyban üzött csempészet meggátlására, de nagyobb részt sikertelenül; a csempészek merészsége, elszántsága, cselei, a tömérdek irányban elágazó veszélyes hegyi ösvények, és sötét éjjek hiuvá tőnek minden intézkedést. Ha találkozássra s tetten kapatásra került a dolog, egy csempész életeért tiz határőr vagy vadász lakolt; s ha néha egyegy elfogatott is, ez legfőlebb egyszerű napszámos pór volt, ki magas bérért vállalkozott a merényre, a tiltott üzlet vezetőjét azonban nem ismeré.

Ily vezető főnök csak kettő volt a vidéken, ki az oláh szállítókkal ezerekben köté a szerződést, s négyszeres áron adva el az át-csempészett sót, dohányt, czukrot, s egyéb tiltott árukat, módjában volt drága bérral fizetni a vállalkozókat, kik aztán százanként, háton és öszvéreken hozták le s adták tovább a jószágot.

Sikerült végre 1847-ben egy ily főcsempész nyomába jutni, kinek azonban, midőn a rendőrség házára ütött, csak hült helyét találta. A mehádiai fürdőhez közel, nyomoru oláh faluban lakott, hol tehetlen öreg embernek tartaték, ki leány unokájával magányba vonultan éli napjait. Őt Arnoldu név alatt ismerék, leányát Marinak hívták.

A mondott év october hava derekán kandalló tűznél látunk ülni három, egymástól egészen különböző egyéniséget. A száraz fenyő forgácsokból rakott pattogó tüzrakás vörnyeges világa egy aszott ránczos arczra esik, melynek apró szürke szemei a máglyára merednek. E szakál és bajusztalan arcz tulajdonosa jóval tul lehet a hatvanon, mint ezt görbült termetéről, s a rég borotvált sovány posán átezüstellő szőrtarlóról következtethetni. Vékony vércse orra ajaktalan szájra hajlik, mely beszédre nyiláskor néhány rozsdzett zöldes fogat láttat. Ez arczot egy pénzimádó ravasz zsugori mintájául, ki aranyért mindent merni, mindent feláldozni kész, használhatná a festész. Fejét fekete báránybőr kucsma fedi, derekán szürke szörgubából készült ujjas öltönyt szorit össze egy széles bőrtüsző, melyhez hosszú késen kívül egy pár kétesövü pisztoly van dugva. Többi öltözékét hosszú bivalbőr csizmák egészitik ki. Ily alakban mutatjuk be olvasóinknak Arnoldut, a csempész főnököt. Csontos barna kezeit a tüzrakás lángjain melletti, s kezdett beszélgetést folytat a töle jobbra ülökkel, annélkül azonban hogy komor redőkbe szedett homlokát feléjük forditaná.

— Mondom leány, szóló rekedtes hangon,

hogy, habár csak rövid perczre is, visszatérni akarni, merő eszeveszettség. Házunkat ezóta lefoglalták, mindenestől mi benne van; örülj, hogy öregapád nem volt közöttük.

— Anyám, leányod, arczképe tehát nekem örökre elveszett? kérdé a leány, s mandola vágásu nagy fekete szemeit a szőlőra emelé.

— Kár érte, kár, folytatá ez, szép aranyos rámába volt foglalva az igaz; a festéssel együtt husz aranyat fizettem érte ugyan annyi év előtt Bukarestben. Akkor épen oly idős volt anyád mint most te, tizennyolcz éves; épen oly sötét vad szemei voltak mint neked; épen oly büszke orra és ajka mint neked; épen oly sarkig omló holló haja mint neked, épen oly lélekbe szóló mély hangja mint neked. Ha tükörbe nézesz, akárcsak őt látnád. Sokat örököltél tőle külsőleg, s ezzel elégedjél is meg. Javaslom, ne kövesd példáját, és sor-sát.

— Ettől, saját szép lelkén kívül, megóvandom őt én is! szólt közbe a harmadik, ki eddig szótlan ült, s kezét a gyönyörű lány vállára tevé. Alig huszonnégy évü deli ifju volt ez. Öltözéke az öregétől csak annyiban különbözött, hogy báránybőr kucsma helyett

zöld vadászkalapot viselt, melyhez császárdár tarka pettyes tolla volt tűzve.

— Ismét a régi nóta, György — morgott az öreg, ismét a régi nóta. Pedig tudod határozatom: Mária soha sem lesz csempész neje.

— Arnold! pattant fel az elébbi, s ülőhelyéből fölemelkedve magas ifjui termetet látatott, — Arnold, ne feledd, hogy unokád szerelméért, s annak reményében csatlakoztam vétkes üzletedhez, hogy kezét nem fogod tölem megtagadhatni. Szószegő akarsz lenni?

— Én csak reményt adtam, ígéretet soha. Fiamat határőr golyója végezte ki, apád egy sötét éjjel a mélységbe zuhant, nekem számtalan év óta alig volt nyugodt perczem. Ily férj oldalánál boldog lehet egy nő? vagy én azért tettem életemet százszor kockára, hogy leányom leányát szerencsétlennek, kora özvegynek lássam?

— Hagyjuk abba a veszélyes mesterséget, annyi év alatt eleget gyűjthetél, mi nyugalmas boldog életet biztosítson . . . .

— Vagyonomra, véres verejtékemre szomjazol? vigyorgott a vén ember, s azt akarnád a gazdag leány kezével? — De elég erről. Mária holnap Pestre utazand nénjéhez. Évekig nem fogod látni őt. Három év múlva visz-

szahozom, akkor majd határozzunk. Nekünk is egy időre távoznunk kell, a szagláló kutyák nyomunkban vannak; csak még ez éj legyen kedvező, aztán tisztában vagyunk.

— Ne menj, oh ne menj ez éjjel, nagy atyám! szólalt fel csengő alt hangján Mária; magad mondád, hogy a vigyázat s így a veszély is nagyobb mint valaha, miért ebbe rohanni? Aztán halld mint üvölt a szél, s veri a hullámot a szikla parthoz!

— Nem értesz ahhoz, gyermek! lön a korholó válasz, 1200 ezüst forintom, mit már kifizettem, van veszendőben, ha meg nem jelenek, négy ezeret nyerek, ha a merény sikerül, Aztán, mi a vihart illeti, hadd orditson, annál sötétebb az éj. Jer György jer, éjfél közel van, végeznünk kell — —

— És Mária?

— Itt tökéletes biztosságban marad, s bevárja visszajöttünket. Mielőtt virrad, itt vagyunk. Ugy-e nem félsz gyermekem?

— Volt elég alkalmam megszokni a magányt. —

— Hiszen te jó és okos leány vagy, Mária. A nyílás kövét visszagördítjük helyére, s egy éji pille sem szállhat be hozzád, e rejtek barlangba. — —

— Es ha mindketten odaveszünk, mi nem lehetlen? suttogá az öreghez hajolva az, kit ez Györgynek nevezett.

— Igaz, akkor ő zárva maradna, de — de ez nem fog történni. Azonban siessünk György siessünk, embereink ezóta várnak; — sürgeté az ifjut Arnoldu, ki hajlott kora daczára, élénk mozdulataival az aszottnak látszó test tömérdék életerejére gyanittatott.

Az ifju csempész a leánynak sebtén s észrevétlenül e szavakat sugá: „Mari, légy nyugodt, anyád arczképét bár mi áldozattal is előteremtsem! Isten veled, Mária Isten veled, tevé hozzá fenhangon, s kezét megszorítva, követte az őt karjánál vonó öreget,

Mária egyedül maradt. Előtte a tüzrakás lohadó üszkei, körülle mohos bérczfalak éj homálya, fejében ezer rajzó gondolat. Tudta, hogy a barlang a kívülről felgördített kövel reá van zárva, s hogy ha a távozottak vissza nem térhetnének, itt el kell vesznie: de ez nem aggasztá őt, nagyobb veszélyeknek volt ő már kiteve rövid életében.

A magány gondolkodni tanít, a gondolkodás érleli a lelket, s így történt, hogy Mária, ki anyját soha nem ismeré, s kalandos nagyatyja által igen gyakran, napokig hagyta-

ték magára, igen korán kifejlett, s már 13 éves korában, midőn egy pesti növeldébe került, csaknem a felnőtt hajadonok közé volt sorozható. A növeldei két év kiköszörülé fogékony tehetségeit, s nagyatyja egy mindenjóra szépre kiképzett nőt hozott vissza a fővárosból a nyomoru oláhfalu elhagyott házikójába.

Egy hiányzott Mária lelkületében : a kedély, a nőiség. Mosoly igen ritkán volt látható gyönyörű vágásu ajkain; s ha szólt, sötét szemei komoly tűzben villantak föl. Oláh típusú barnás arczát szabályos szépnek lehetett volna mondani, ha a fekete, sűrű, s orra fölött gyenge árnyéklatban összenövő szemöldök ennek némi férfias kifejezést nem adnak.

Ő szerette, a gyermekkori barátság és megszokás ragaszkodásával szerette Györgyöt, a szomszéd népes mezőváros jegyzőjének fiát, de a reménytelenség lemondásával, mert jól tudta, hogy a zsugori dus öreg más kilátásokat csatol gyűjtött kincséhez. S ezt tudta György is, s hogy megnyerje a nagy apa hajlamát, segédül, czinkosul csatlakozott hozzá, mily eredménynyel azonban, fönebbi beszélgetésükből láttuk. De György nem veszté reményét, s az időtől várt mindent. Az öreg már soká nem élhet, legroszabb esetben a le-

ány, ki más férjet el nem fogadand, ennek halála után, de még is nője lesz.

A dolgok ily állásában véletlen változást okozott ama körülmény, hogy a vén csempész jókor megérezve a reá esett gyanu szagát, házát, sőt a vidéket is odahagyni volt kénytelen. A törökföldre tervezett átmenni, de unokáját magával vinni nem akarván, őt egy pesti nőrokonhoz, kiben bizhatni vélt, szándékozott egy időre küldeni.

Mária tehát, e nőrokonhoz utazása előéjén a barlangi tanyában egyedül maradva, ama határozatlan röpkedő eszmékkal foglalkozott, melyekben mindenki, de kivált női lélek örömmest elmereng, midőn élte folyamában változásnak néz eléje. Tagadhatlan, hogy a fővárosi élet, mit a növeldeből félig ismere, néha néha csábszinekkal lengett előtte, de más részt a Györgytőli megválás sokkal fájdalmasb dobogásba hozta szívét, hogy sem a teremtett képzetvilágnak soká örülhetett volna.

Igy ült ő sok, sok ideig nagyatyja rejtek-tanyájában, melyet barlangnak nevezénk, s mely gyanithatólag nem volt egyéb, mint a hajdani római uralom idejében a hegyoldal köves rétegébe óriási munkával furt földalatti titkos ut, vagy raktár.

Létezését csak Arnold és György tudták, bejárásul sziklalap nyílt fel a jártas kéz emelésére, elején szűk volt és alacsony, beljebb tágabb és magasabb lön a bérczfal, aztán ismét keskenyedett, s itt mintha ismét a természet dolgozott volna, számtalan irányba ágazott el; de kijutni ez omlatag szűk folyosókon nem lehet, legalább Arnold, hosszú és szorgos kutatások után sem talált a fő bejáráson kívül egyéb nyílásra. Ez vad csalitokkal volt oly sűrűn benöve, hogy csak ügygyel bajjal lehet rajtuk keresztül hozzá jutni. Szemközt vele félkörben más szikla kanyarult, melyet az alatta elzúgó Duna hullámai csapkodtak.

Kényelemre a barlang belsejében nem volt számítva; ellenkezőleg minden oda mutatott, hogy csak szükség idejében vagy menedékül használtatik. — Fenyüből jól rosszul össze forbátolt idomtalan asztal, s kopott szörpárna volt minden butorzata. Kandallóul roppant köddarab szolgált, melyen a száraz fenyüförgács pattogó szikrákkal s oly kevés füsttel égett, hogy ez a magas boltozatban könnyen elenyészett. Körüle néhány lapos kő hevert, pótolva a szék hiányát.

Ezek egyikéről riadt fel gondolatiból Mária, a távolból tompán előható puskalövést

vélve hallani. Feszült figyelemmel hallgatódzott néhány perczig, a lövést egy más, egy harmadik, negyedik, aztán egybe vegyült ropogás követte. Föltartá lélekzetét, s várt ismét hosszú perczekig — minden ismét csöndes lön,

— Találkoztak a vadászokkal! szolt ekkor, aggodalmát félhangu szavakkal fejezve ki, — ha elestek! ha elfogattak! mi vár reájok? gyalázat, börtön, tán több, s mi vár reám? — — éhenhalás. — —

Visszaült a köre, néhány fenyű hasábot vetett a lohadó tűzre, s szép fejét térdén nyugvó karába hajtá. Ez arcz, összeszorított ajkaival, egybevont szemöledeivel, e perczben elszánt kifejezést vön fel.

Végetlen hosszúnak tetsző félóra mult el ismét, uj s az előbbitől egészen különböző zaj keletkezett, mely a barlang megöl, vagy a szétágazó sikátorok valamelyikéből hallatszott közeledni. Először nagy vízcseppek lassu esésének, majd köhullásnak tulajdonitá azt Mária, de később, midön az időnként meg meg szünő szaggató nesz mindig közelebb hangzott, lehetlen volt meg nem ismerni hogy azt — léptek okozzák.

Hirtelen, egy szögletbe támasztott félig leégett fáklyát gyujtott meg, s vele azon

irányba sietett, honnan a lépteket hallá. Mielőtt azonban a kitüzött helyre érhetett volna, egy ágazatból sugár alak lépett elő, s megdöbbenve állt meg a fáklyát tartó hölgy látására, ki szinte rémulten visszalépett. Így álltak néhány másod perczig, egymástól hat lépésnyi távolságban, némán, szótlanul.

Melyik volt a kettő közül jobban meglepetve?

A leány-e, midőn a barlang háttéréből, honnan nagyatyja szerint a külvilágba nincs nyílás, egy ifjat lát előtántorogni inkább mint jöni, fedetlen fővel, szétdult remegő vonásokkal, szaggatott ruházatban, s jobb kezét bal karjára szoritva, mig ujjai közül vér csörge-dezik a leszoritott uj sebből?

Vagy az ifju, ki pokoli sötétből botorkálva elő, egyszerre hölgyet lát maga előtt, kinek nyakig fekete ruhában rejlő termetét, s szoborszép arczát, a fáklyának reá visszaeső fénye e különös helyzetben tulvilágivá emeli?

Az álomszerű igézet fagyasztó rövid szünete után, mindketten csaknem egyszerre kérdék:

— Merre jött, mint juthatott ön ide?

— Hol vagyok? álom-e ez mind?

Mária volt első, ki nyugodtságát hamarabb visszanyerte, s kérdéseit ismétlé.

— Ki ön? szándék vagy véletlen hozta önt e helyre?

— Az utóbbi, szép hölgy, vagy földalatti szellem! mert nem tudom melyiknek nevezzem önt, — a legszándéktalanabb véletlen. Kalandvágyból a csempész-vadászokhoz csatlakoztam, s egy óra előtt találkozáván a keresett kalanddal, a csempészek tulnyomósága s helyismerete által üldözőkből üldözöttekké váltunk, balkaromat golyó érte, s a mint — —

— Ön vérzik . . . . szakítá félbe a szót Mária, és sebe kötetlen . . . .

— Csekélység, mondá ez, a golyó úgy látszik nem ért csontot.

De a vérzést el kell állitnia, különben veszélyessé válhatik, legalább e kendővel jó lesz lekötni. — S a határozott lelkü lány az idegennek, ki háladó tekintettel nyujtá oda karját, sebet kendőjével gyorsan és ügyesen leszoritá. Gyengédebb nő talán sáppadozott volna a vér és seb láttára; ő — rögtön segített.

— S most folytassa ön.

— Utat tévesztve, sziklákon bokrokon keresztül rohantam dühödt üldözőim elől, midőn egyszerre a föld elfogyott lábaim alól, s

én egy mély verembe, melynek tetejét sok évi haraszt fődé, zuhantam hanyat homlok. Az esés közben maradt el fegyverem, kalapom. Feljöhetésre gondolni sem lehet; igen mélyen, s rézsut csusztam a nyaktörő meredeken. A sötétben tapogatózva ösztönszerűleg mentem a talált nyílásokon, míg végre hosszú gyöngye világ halvány visszfényét véltem látni messze előttem; ez irányban haladtam, s oda érve tapasztalám, hogy e visszfény alig arasznyi hézagon tör át, s hogy itt további utam el van zárva. De a világosság kétségbeesett helyzetemben életremény sugára volt, s én minden erőmet megfeszítém, hogy a hézag alatti követ helyéből kimozdithassam, — sikerült, s a hézag akkora lett, hogy ügygyel bajjal átbujhattam rajta; tovább haladva a világosság fokoként élénkebb lön, ez volt vezérsillagom, s im — itt vagyok.

— S tudja-e vagy legalább képzele-e ön, hol van?

— Ha nem hallanám önt magyarul szólni, hajlandó volnék hinni, hogy a földteke gyomrán át más világrészbe csusztam.

— Ön ugyanazon csempész rejteklakában van, ki elől menekülni akart. Szerencsétlen! ön elveszett!

— Hogyan? hát nincs innen szabadulás?

— Nincs! az egyetlen bejárás kívülről reánk van zárva; s midőn kinyiland, üldözői fognak rajta bejöni, kiknek egyikétől nem várhat irgalmat. Arra pedig a merre jött, nem fog vissza találni, ide jövet a tűzrakás világa szolgált iránypontul, visszafelé minden sötét. Eltévedne, éhenhalna az ágozatok tömkelegében . . . . . s mégis e kettő közül kell választania . . . . .

— S teljességgel nem volna egy harmadik mód? rebegé a halálsápadt jövevény, s bágyadtan a sziklaoldalhoz támaszkodott.

— Harmadik mód? ismétlé gondolkodva kis szünet után a hozzá intézett kérdést Mária, talán leend, bizonyosat legjobb akarat mellett sem ígérhetek. Mindenesetre esküdjék meg ön, hogy azokról, miket itt látott, s látni fog, soha senkinek egy szó említést nem teend.

Az ismeretlen ünnepélyesen esküvék.

— S most hamar, vissza a nyilásba, a bejárás felől zajt hallok, ők jönnek. Ha élete kedves, egy hang, egy mocczanás ne árulja el ott létét.

Az ifjunak alig maradt annyi ideje, hogy a barlang egy ágába vonulhasson, midőn Arnold és György Mária előtt állottak. Ennek

arcza oly nyugodt volt, mintha a férfiak távolléte alatt helyéből sem mozdult volna.

A két férfi, kivált Arnold, kedvetlen bossus képet vágott.

— Jól sejtéd leány, szólt ez, hogy szerencsétlen lesz az éj. Az egész áru feneketlen mélységekben hever, s mellette legjobb embe-rünk. Átkozott kopók! — Azonban nincs veszteni való percz, künn jóformán szürkül a keleti ég, készüljétek, készülj Mari, rögtön indulunk. Az öszvérek az utnál várnak a málhával. Menjétek előre, néhány percz mulva követlek.

György és Mária szó nélkül mentek ki a barlangból.

— Az öreg, szólt György kiérve, aranyát számolja, kincsében gyönyörködik. Azért küldött előre, hogy ne lássuk, hova rejti nehéz vas szekrényét.

— György! mondá halk hangon a leány,
— György kérésem van hozzád.

— Mari, kedves Mari! parancsolj életemmel, üdvömmel! felelé ez, s hő mozdulattal ragadá meg a bájos hölgy oda engedett kezét.

— György! folytatá ez, nagyatyámon kívül a barlangban más élő lény is lehell.

— Más élő lény? ki az? férfi? kérdé mo-

hon az ifju csempész gyanuban felvillanó szemekkel.

— Idegen; nevét sem tudom. Különben egyike azoknak, kik ez éjen titeket megtámadtak, de rögtön szétüzettek. Futás közben a barlang egy ágába hullott, s a kandalló világától vezérelve csodásan jött elő. Ez ember, ha nagyatyám reá zárja a bejárás lapját, nyomorun fogna ott veszni.

— Ő nyomorun fog ott veszni! viszhangozá sötéten György.

— Ő nem fog, neki nem szabad ott veszni, felelé szokott határozottságával Mária, — ez ember istenére, üdvére, becsületére esküvék, hogy el nem árul. György! ez embert meg kell mentened.

— Nagyatyád nem fogna irgalmazni életének — —

— Épen azért, tudta nélkül kell cselekedned. György! szerelmünkre kérlek, tedd meg ezt. Lehet-e szerelmünk reményeinek szentebb, biztosítóbb áldása, mint egy emberélet megmentése?

— Mária — szólt kis vártatva a szerelmes ifju — az idegen kevesebb mint egy óra mulva szabad leend!

— Köszönöm György! suttogá Mária.

Nagyatyja ekkor gyors léptekkel közeledett feléjük.

III.

Egy estély és egy reggel a fővárosban.

Az 1848-dik évi farsang országszerte, de főkép Budapesten rendkívül víg és élénk volt. A főváros ifjai és hölgyei fáraszthatlanok valának; mintha sejtették, mintha érezték volna, hogy ezután szomoru napok jönnek, és sok sok ideig nem lesz ok és alkalom vigadni.

Egy bál a másikat nyomba követte: nyilvánosak, zártkörűek, társaságiak, tánczestélyek, s egyik fölülmulta a másikat kitartásban, lelkesedésben; változatkedvelő egy éjen öthat különböző színezetűben vehetett részt.

Egy februári csillagos hideg éjen a leopoldvárosi utczákon szakadatlanul robogtak föl s alá a bérkocsik és uri batárok, melyekből, midőn egy új izlésben épült palotaszerű ház kaputornácza alatt megállottak, ékes báli nép szállott ki és sietett föl a posztóval bevont lépcsőzeten. Az érkező hintókat bámész csoport ácsorogta körül, növe és apadva az egymást felváltó jövők és menők által.

Éjfél tájban megszűnt a hintórobogás, a bámész tömeg haza oszlott, s csupán egy sötét alak, az átelleni ház falához dőlve, nézte a világított ablaksort, melynek fehér muslin függönyein, ellebbenő árnyak rajzolák magukat, s honnan coquette francia négyes, szilaj csárdás, vagy lelkes mazur zenehangjai harsogtak le az utczai esendbe.

Ez alakban, mind a mellett, hogy álla a vállra kerített bő köpeny redőibe, homloka pedig széles karamu zöld kalapba sülyed, melyhez császármadár tarka pettyes tolla van tűzve, lehetlen meg nem ismernünk Györgyöt, midőn ez a fényben uszó termék ablaksorán hosszan eltekint. Ily sajátságos vad tűzű szemekkel elég egyszer találkozunk, hogy a benők égő lángtekintetet többé el ne feledjük.

Pár óra előtt érkezett meg Mehádia tájáról, hol kevés nappal ezelőtt ama királyi tiszt, ki az Arnoldu házában lefoglalt vagyont zár alatt magánál tartá, megraboltatott. A mérnylő azonban nem vitt magával egyebet, mint egy aranyzott rámába foglalt női arc-képet, s egy papagájt, mely tisztán és érthetőn ugyan, de a folytonos ismétlés által a tiszt véghetlen unalmára e szavakat csacsogta szüntelen: Mari, kedves Mari szeretlek.

E papagáj jelenleg György balvállán ült, s az aranyos rámájú miniature György oldalzsebében rejlett. E kettő volt Mária legkedvesebb jószága, e kettőt hozá el neki életveszélylyel a szerető ifju. Megérkezése után rögtön és pihenés nélkül Mária nagynénje laka után tudakozódott, s egy vendéglői szolga által vezetteté magát oda. Négy hosszú hó óta e viszontlátási percz volt egyetlen vágya, reménye, epedése; s most, midőn ettől csak néhány lépés választá el, határozatlanúl, s erőszakosan dobogó szivvel állt meg a boldogságát rejtő ház előtt, óráig nézett föl ablakaira, s találgatá, az elsuhanó árnyak közül melyik lehet kedveséé?

Végre fölegyenesedett dőlő helyzetéből, megindult, s eleinte lassu de aztán sebes és határozott léptekkel ment be a bálos ház kapuján s föl a posztós lépcsőzeten.

Mária e perczben nyujtá piczi kénszin keztyübe szorult kezét ifju tánczosának, ki őt a kezdődő quadrille táncsorába vezeté. Ez ifjut ő nem Pesten látá először. Csakhogy most a szaggatott ruha helyett választékos öltözék simult deli dermetére, kuszált haj helyett fényes fürtök gyürüdztek homlokára, vonásai nem voltak remegők és szétdultak hanem vi-

dámak és ragyogók, talán azt tanusítva, hogy könnyebben viseli a sebet szivén mint karján, melyet az ejtett, ki ez utóbbit az első találkozásakor beköté.

Mária hóvállait sem földé nyakig érő magas fekete ruha, mint akkoron, keblének finom erű márványzata büszkén dagadott elő a karcsu derékra lehellett szellő könnyüségü kelme alól. Szép fejére szinte nehezeden látszott a dus, mesterséges hajfonadék, melynek holló feketeségéből vakítólag ragyogott ki egyetlen fehér camelia, tiszta és illetlen, mint a ma esett hó.

Szebb, összeillőbb párt nem lehetett képzelni, a mint hogy a szőnyegtapodók napi chrónikája őket a táncz-colonneokon kívül is már annak tartá.

Kázmér, a divatvilág első rendü lovagja, a közösen bámult, irigyelt, hódító de hódíthatlan Kázmér két hó óta határozottan és nyíltan udvarolt a társas körök ujan fölmerült, s csakhamar legkitünőbbé vált csillagának.

És Mária, a magány egyszerü gyermeke? Ó higyétek el, négy örömhó az eszméletre időt nem engedő élvek sodró örvényében, egy fényleni és mulatni vágyó nagynéne frivol kö-

rében, a legangyalibb kedélyen is sokat, igen sokat bir változtatni.

Szegény, elfeledett szegény György!

A colonne rendben állt, s a vezértánczos Kázmér épen a kezdésre volt jelt adandó, midőn az előcsarnokban támadt zaj minden figyelmet magára vont. Egy ismeretlen furódott át az inasok tömegén, s jobbra balra löké az őt feltartani akarókat.

A tánczterem küszöbén megállott, s mig bal kezében széles karamu zöld kalapot tartta, jobbjá feszített tenyerét szemei fölé emelé, mintha ezektől a szokatlan fényt akarná elhárítani, s tekintetével valakit keresne. Sáros csizmái felrítettak a tükörsima parquetteről, szabástalan öltözéke mellett az utolsó inas is divatfi volt.

A zene az előcsarnoki zajkor elhallgatott mindenki bámulva nézett a betolakodóra, néhány másodperczig minden ajk néma volt.

A sirbolti csend e pillanatában, György válláról felröppent a hamuszín tollazatu veres farku papagáj, s rövid ideig iránytalanul csatogtatva szárnyait, Kázmér tánczosnője vállán vön helyet, tisztán és érthetőleg mondván e szavakat: Mari, kedves Mari szeretlek!

Az együgyü állat nem tudta, hogy a mez-

len vállaknak fájnak éles körmei, s hogy társaság előtt nem illik titkot kifecsegni. Ő egyszerűségében, és semmi tekintettel arra, hogy most a dagadó tagokat nem fűdi magas ruha, foglalta el szokott törvényes helyét, s mondá el a szavakat, mikre évek előtt György annyi gonddal tanitá, s miket urnője ezelőtt oly örömmest hallott.

Kázmér szép tánczosnője azonban rövid sikoltást hallatott, aztán összeszoritá ajkait, melyekből s talán minden eréből a vér arczába szökkent.

Már ekkor György előtte állott.

— Mária, édes jó Máriám, végre itt, melletted vagyok! szólt lélekből jövő s lélekbe ható hangrezgéssel, s megfogá a leány jobb kezét. A balt még mindig Kázmér tartá.

A szegény fiu úgy látszék nem sokkal többet értett az illem szabályaihoz mint madara, s nem tudta, hogy szavai nem salonbeszéd.

Mária szintvesztett ajkai remegtek, mint ha szólásra akarnának és nem birnának nyilni, de Kázmér megelőzte őt. Válaszának fele néhány inashoz más fele az idegenhez szólt, kit a társaság rettent kíváncsisággal bámult.

— Vezessétek ki e szerencsétlent, mondá

Kázmér méltóságot játszó összevont szemhéjakkal: mert nem tudom örült-e ön, vagy csak szemtelen?

György egy vad pillantást vetett az inasokra, s ezek nem mertek hozzá közeledni. Még az előcsarnokból ismerték keze sulyát.

Aztán Kázmérhoz fordult.

— S ön, ön képes hozzám így szólani? egészen elfeledte ön ez arcot? kérdé, s merő átható sugárral nézett ellenfele szeméibe.

— Sőt igen jól emlékezem a csempész, a tolvaj arczára, ki épen jókor jött, hogy a hatóság — —

— Az isten szent szerelméért, Kázmér, ön téved — kiáltott közbe Mária, — György barátom, rokonom, tejtestvérem — — és, ezt lassu hangon tevé hozzá, ön élete megmentője!

E jelenet borzasztó szép volt a maga nemében. György a sérelem és lealáztatás szégyenpirjától lángoló nemes arczéllal úgy állt ott mint egy égő ház, melyet saját gazdája fejére gyujtott a gonosztevő, kitől ő csak jót, hálát várhatott, s ki most gunykaczajjal néz a romboló elembe. E gonosztevőhez volt hasonló Kázmér, — alacsonysága önérzetében arczai halálsárgává sáppadának. S az, kinek egyedül volt hatalmában a lángokat oltani,

csak félerélylyel lépett föl — és ez fájt Györgynek leginkább.

— Szólni akarok, szólnom kell veled György — suttogá sebesen Mária, kövesd ez inast szobámba, mihelyest szabadulhatok, én is oda jövök. —

György, a Mária által utasított inassal szóttanul hagyá el a termet.

A jelenlevőknek, kik az előbb történeteket nem tudták, természetesen megfoghatlan volt a jelenet. Néhányan részvevőleg tekintettek a távozó cherubszép ifju után, mások nevetgéltek, és suttogtak, s kik Kázmér és Mária irigyei valának, epigrammokat szórtak az utóbbinak családfájára. A feszültség és zavar általános lön, de legnagyobb a házi asszonyé, ki véghetlenül restelé, hogy az ő estélyében történt az eset, mi pár hétig tárgya leend a divatesacsakaságnak.

Azonban a terem ajtószárnyai feltárultak, s a társaság asztalhoz hivaték. Soha tán, mióta tánczestélyek tartatnak e földön, nem jött ily hívás alkalmasb időben.

György női szoba balzacján ült, s mozdulatlan szempárral, minő az arczképé, mely mindenüvé követ, nézett az előtte égő lámpa holdas világába. Várt, de ideje nem volt hosz-

szu, — esze megállt, elfelejtett gondolkodni, ereiben lázasan keringett a vér.

Csak egy rövid óranegyed, s mily egészen más volt még neki a világ!

A szönyegajtó nesztelen nyílt, s Mária lépett be. György fölkelt helyéből. Négy hó óta először voltak egyedül.

A következett perczyi hallgatást György törte meg először.

— Mária! szólt, s fájdalmas hosszú tekintete a leányra sulyosult, — Mária, szép, elragadó szép vagy így is e tündéri mezben, majdnem szebb, mint honn az egyszerű kartonban s alacson szobákban. . . . .

— Te nem szoktál nekem hizelgő szépségeket mondani György, s most — —

— Igazad van; azok ott benn ehhez jobban értenek. — Mária, tudod ki azon ember, ki veled tánczolt, ki oly hő oly értő bensőséggel tekintett szemeidbe, s ki aztán engem halálig sértett, s szolgák által kidobadni rendelt?

— Ugyanaz, kit te az elutazásom előtti éjen az allioni barlangból kibocsátál; — válaszóla erőltetett hangszilárdsággal a kérdezett.

— Kinek én életét mentém meg, folytatá amaz, mert mondád: hogy szerelmünk reményeinek nem lehet szentebb, biztosítóbb áldása

mint ez élet megmentése. — Mária, te ezen embert szereted!? tevé hozzá remegő mély hangon.

Nincs élesebb sólyomszem, mint a féltékeny szeretőé, egy rövid pillantással belát ez a sziv legtitkosb redőibe. György e szavaiba még vegyült némi kétkedés, s éveket adott volna életéből egy tagadó betüért.

De Mária a szönyeg himzett virágaira meredt és — hallgatott.

— Leány, te ezen embert szereted! ismétlé, az egy század kinjait magában foglaló pillanat után György. S ez ismételt szavak már nem a gyanu kétkedésével, de a szemrehányás mennydörgő szózatával voltak elmondva.

— Igen, én szeretem őt, mondá a hölgy, s lelki határozottsága, mely őt egy időre elhagyni látszék, mindinkább visszatért; én az emésztő szenvedély azon örültségével szerettem őt, mely a mennyei üdvet szemének egy pillantásaért, kezének egyetlen szoritásaért oda vetni kész. Tudom, hogy Kázmért szeretnem merő eszeveszettség, sejtésem mondja, hogy szenvedélyem boldogtalanság örvénye felé ragad, érzem, hogy ez által a legnemesebb legfömláldozóbb sziv ellen halálosan vétkezem,

és mégis György, mégis csak örültségem perczeiben érzem magam boldognak, megbüvölten rohanok vesztembe, s irányodban nem tehetek egyebet, mint térdre hullva kérni tőled halált vagy bocsánatot!

E végszavakat már térdein mondá, s megragadva mindkét kezével az ifju jéghideg kezét, azt hosszasan égő homlokára szoritá. György mellére csüggesztett fővel állt előtte, szép vonásait a keserűség eltorzítá, büszke termete megroskadt a bu sulya alatt, arczáról eltűnt az ifjukor virága, mint a lomb a fáról, melyet villám repszte meg.

A két alak e helyzetben rembrandti ecsetre volt méltó.

— Parancsold szivednek, folytatá a hölgy, hogy e percztől kezdve s örökre feledjen el egy méltatlant szerelmére, s a síkerről ítélj, parancsolhatok-e én az enyémnek? Sebesen mint a nyilvesző furódott ebbe a gyilkos indulat, addig élek, mig benn van a nyil, ha kivonom, vérem utána foly. Ajkaim sovár szomjuak a boldogság kelyhe után, én kiüríteni vágyom azt, habár boldogság helyett mérget rejt is.

György elvoná a forró homlokról kezét. Könnyektől volt az nedves, talán az első könnyektől, mik Mária szemeiből gyermeksége

óta folyának. S e nő szégyenlé hogy sirni kénytelen, mert kezeibe rejté arczatát.

— Légy tehát boldog Mari, ha birsz, s én ne álljak utadban; viszonzá a megadás siri hangján a tört kedély; légy boldog, mint én nem leszek az. — — Légy boldog, ismétlé még egyszer, ugy talán legalább nyugodtan halok meg. S ezzel a szönyegajtón át sebesen és észrevétlen távozott.

Midőn a leány lelki ámultságából eszmélve föltekintett, fehér báli öltözékű hölgyet látott maga előtt térdelni, kinek keble indulatosan hullámozott a csipke szegélyzet alól, fekete hajzatában fehér camelia ragyogott, s két arczán lefolyó könny hagyott barázdát. Felijedt saját alakjától, mely az átelleni magas tükörben rajzoló magát.

György a táncztermet elkerülve lesietett a lépcsőzeten, az inasnép félig elfojtott gunyakaczajától kísérve. De ő nem hallá ezt. A tárt kapu előtt egyetlen batard állongott, bakján prémes bundáju kocsis gunyasztott.

— Ki embere vagy? szólítá meg György.

— Uram Szent-Jóbi Kázmér; felelé ez röviden s végig mérve a kérdőt.

— Nem vihetnél el jó ember a vadász-kürtig és vissza?

— Nem ám, volt a dünyögő válasz, itt kell várnom uramra éjjél óta, mert ő akkor jő és megy mikor eszébe jut. Aztán nem kimél ő se lovat se embert.

— Biztosítlak, hogy urad nem távozik a rövid óranegyed alatt, míg távol leszünk. Légy okos, és tanulj érdemelni valamit.

A kocsis szeretett érdemelni mellékes utakon, s eltéve a kapott és megbámult aranyat, lovai közé vágott. A vadászkiért előtt megállva, György kiszállt, fölrohant a fogadó második emeletébe, s néhány percz múlva, hosszas szekrénynyel kezében ismét az alacsony broughamban termett, mely az előbb tett uton a Leopoldvárosba visszadörmögött.

— Nesze egy második arany, szólta az ifju, midőn a világított ablaksor alá értek; de én, míg urad lejő, a batardban maradok.

— Nem bánom; egyezett az ajánlatba a kocsis; annélkül is enyém a kocsi és ló, Szent-Jóbi ur csak ugy bérel; a világnak azonban ezt nem szabad tudni, pedig már három havi bérrel adós. — Ezzel ismét a bakra ült s álmosan tovább bólintott.

Fönn vigan folyt a bál. — A háziasszony a történt botrányt elsimitni s feledtetni igyekezve mindent elkövetett a lelkesedés fönn-

tartására. Az asztalnál bőven ömlött a pezsgő, az ifjuság ivott, nevetett, s még zajosabb lön, a harsogó zene a hölgyvilágra szokott hatással volt, s egy mulattató hosszú cotillon közbeszötteivel sikerült hajnali szürkületig huzni a vigalmat. A távozók utolsója Kázmér volt.

Midőn fáradtan a brougham beljébe dobtta magát, szorosán mellette a dagadó párnákon egy testet érzett. A hintó a kövezeten tova robogott.

— Ki merészkedik itt — — pattant fel rögtön, de nem folytathatá, mert karját vas marok által érezé összesajtoltatni.

— Csendesen uram, szólt a hang mellette, kis számadása van önnel annak, kit ön meggyalázott, miután nyomoruvá tön. . . . .

— Jó, jó, de bocsássa el legalább karomat — így — s e számadást itt és most akarja ön elvégezni?

— Nem itt, de parancsolja ön kocsisának, hogy a városból ki, valamely népetlen, magányos helyre hajtson.

— S mi célja van ott önnek velem?

— Ezer ördög! nevetett föl keserűen György, s kérdezheti ezt tőlem az, ki először kedvesemet csábitja el, aztán nyilvánosan, száz ember előtt tolvajnak nevez.

— Vivni akar tehát. Én e báléj után álmatlan és fáradt vagyok....

— S azt hiszi ön, hogy én talán boldog álmadozások közt töltém az éjt?

— Aztán minden készüllet minden tanu nélkül; ki áll jót, hogy ön orul nem gyilkol le?

— Ily ürügyeket a kibuvásra csak egy gyáva kereshet.

Kázmér nem volt gyáva. Korán szülötlen maradvá, nem volt ki kalandvágyó hajlamát mérsékelje, mit ő nem ritkán vakmerőségig csigázott. Két évi europai utazás után a főváros élv hullámzatában forgácsolá el könyelműen egy meglehetősen dúsgazagon végromjait, de jelleme, a sybaritai kéjvadászatok közt is megtartá az álbecsület önérzetének ama bátorságát, mi a salonok szótárában lovagiasság czime alatt keresendő.

A gunyoshideg szavakra minden válaszul kocsisára kiáltott, hogy a legrövidebb uton a városligetbe hajtson.

— Ápropos, remélem, ön hoz fegyvert? kérdé, midőn a még néptelen király-utczába fordultak.

— Két török csövű pisztoly van e tokban; lön a válasz.

Ezután egy szót sem cseréltek, míg a ko-

csi a Hermina kápolna táján meg nem állapodott. Kázmér ezt a vadgesztenye sorba küldé vissza.

— Várnunk kell mig egészen megvirrad, kezdé ekkor, mert hiszen most tiz lépésre is alig látunk.

— Minek ott tiz lépés, hol élethalál forog kérdésben, felelt György sötéten, — három is elég. E két pisztoly egyikében biztos óngolyó van, a másik csupán gyutacs csal van ellátva. Ön a kihivott fél; öné a választás s az első lövés. Ha jól választ, ezek az életben utolsó szavaim; ha roszul, kocsisa ítéletnapig várhat a fasorban. Ön vagy én.

— Igen, de ez kevéssel jobb a gyilkoságnál!? jegyzé meg Kázmér, s tánczójben átizzadt teste a reggeli fagyban kissé reszketett.

— A gyáva remeg . . . . mondá czélzólag a kérlelhetlen.

Kázmér a tárt szekrényből minden további gondolkodás nélkül fölkapta a gyönyörű mivű fegyverek egyikét. György nyugodtan vevé föl a másikat, három lépést tön s szemközt állt meg ellenfelével.

— Készen vagyok, löhet! szólt egyhangu baritonjával.

— Vessz el tehát, ha magad kerested a halált; felelé ez indulatosan, röviden czéltott, megvoná a sárkányt — s pisztolyáról a gyutacs csekély pattanással lepörgött.

— Ugy látszik, a sors nem úgy akarta, hogy én legyek az elveszendő fél; mondá ekkor halkán a havasok ifja. Lávanyugalmu arcza legkissebb színváltozáson sem ment át, s szemét sem hunyorítá, midőn a fegyver torkába nézett. Készen van ön meghalni?

— Kimélje fejemet a szétzuzástól, s keresse inkább szívemet; hebegé a divatfi összeharapott ajkai közől, s kékedő arczával elfordult. — Istenveled Mária! tevé hozzá alig halhatólag.

György lebocsátá a fölemelve tartott pisztolyt.

— Szereti ön Máriát? kérdé érzelemtől áthatott hangon.

— Képét ön golyója sem lesz képes szivemből kiüzni.

— S hiszi-e, hogy boldoggá tudná és akarná őt tenni?

— Egyedül ön lesz az oka, hogy ezt nem fogom tehetni.

— Esküdjék meg, hogy Máriának, mint

nejének, nem lesz egy boldogtalan percze ön mellett, s én megkegyelmezek életének.

Kázmér kétkedőleg tekintett föl Györgyre. — Végezzen ön egymásután, szolt kis várta, s ne gunyolja végperczeimet.

— Én nem ölöm meg önt, egyetlen hajszála sem görbüend meg ez alkalommal, ha kivánatomra esküszik.

A reményt adó komoly szavakra, a sir küszöbén álló ifjat óriási karokkal ragadta meg az életvágy. Féltérdre bocsátkozék, s eldobva a golyóatlan pisztolyt, kezét esküre emelé, s esküvék, hogy Máriát nőül kérve, ez életen át nem adand neki atom-csekély okot pillanatnyi elégtelenségre, s hogy oly boldoggá teendi, minőnek isten legkedvesb lényét alkothatá.

— Ember! mondá az eskü után György, s elébbi nyugodt hangja fokenként szenvedélyesb dörgésüvé vált; a percz, melyben az esküt feleded, életednek lesz utolsója. Kétszer találkoztunk ez életben, imádkozzál, hogy ne találkozzunk harmadszor. Kétszer volt kezemben sorsod; először kibocsátalak a sziklasirból, mert Mária kért, s mit tagadhattam én meg neki? megkegyelmeztem most, mert megígértem Máriának, hogy nem állok boldogsága

utjába. Menj sorsod elé, de menj bárhova, követni foglak hivebben mint árnyékod és titkosabban; követni foglak téged és e nőt, kit én jobban ismerek mint önmagamat, kinek lelkéből, szeméből, szavából, lehelletéből tudom olvasni legtitkosb gondolatát. Ha boldoggá teended, nem találkozunk többé; de ha e második esküdet is megszeged, s Mária boldogsága egéről egyetlen legkisebb csillag is leszalad, akkor ismét meglátsz, és akkor ember — — akkor jaj neked és nekem!

IV.

Arany-mania.

Nagyboldogasszony ünnepe volt 1849-ben; felhőtlen forró augusztusi nap.

Arnoldu hüvös rejteklangjában ült a kandalló kö előtt, melyen, a régi tüzrakás kihamvadt üszkei közt, egy olajos mécs terjeszte annyi világot, mennyi épen elég volt, hogy az öreg a halmazokba rakott bankjegyek, arany és ezüstpénzek értékét megkülönböztesse. A mellette lévő tárt vas szekrényből nemes ércz halvány szine csillámlott fel.

Az öreg oly szerető, gyönyörtelt tekintettel merengett kincsén, minővel gyöngéd ifju anyja csügghet édes első szülöttén. Beszél hozzájok, fenn szóval számolta, egyenként nézdelé, s olykor olykor, mielőtt a szekrénybe tenné, ajaktalan szájához vivé a sulyos tallért, vagy ujdonatuj magyar aranyat. Minden mozdulatából kitetszett, hogy hosszú éveken át fokonkint nőtt pénzimádó szenvedélye határozott maniába ment át.

— Titeket kell még sárgákká változtatnom czifra papirosaim; mormogá, két köteg magyar bankjegyet téve oldalzsebébe; aztán meglehetősen rendbe jövünk. Rosz, rosz időket élünk! sohajtá, a szegény embernek egyre kell vigyázni, hogy tönkre ne jusson. Az utolsó szállitmányért Debreczenbe már nem akartak érczel fizetni, e miatt van még most is nyakamon ez a négy ezer forintnyi rongy; de hiszen tul adok rajta. Bizományosomnak a szállított lisztért és marhákért ezentúl semmi áron sem szabad a hadseregtől papirt elfogadni, ma kell hoznia öt ezeret huszasokban, öt ezer és tizenyolez az huszonhárom; ennyi lesz hát az ezüst. Sok helyet foglal és nehéz mozditani; ti sokkal jobb fiuk vagytok, ti szelid nyájas kedves áldott aranykák, könnyen megfértek, mint a

jó testvérek. Lássuk csak. Aranyokban — —
 — ki jön itt? A zsugori összerántá vékony lábszárait, s reszkető csont kezeivel elfödni iparkodott az arany halmazt, meghallván a döngést, mely a barlang bejárása felől hangzott elé. A döngést, kurta időszakonként, egy második és harmadik követte.

— Ő érkezett meg; folytatá nagyot lélekzve; már tegnap itt kellett volna lennie. — Aztán a szekrényt, miután a kitergetett pénzdarabokat mókus gyorsasággal bele kaparta, nagy erő megfeszítéssel felkarolá, s elczipelve, a mészköví fal egy üregébe helyezé, erre pedig más ködarabot illesztett, mely a szekrényt eltemetve, oly pontosan lapult az üregbe, mint a ketté vágott alma, másik feléhez.

E mütét után lábujhegyen lopódzott a bejáráshoz, s guggoló helyzetben figyelt.

Kivülről a hármás döngetés ismételve lön, György ismert hangjától követve:

— Bocsáss be öreg, én vagyok — György!

Arnold csak maga tudta a titkot, mint kell a bejárás szikla lapját belülről kinyitni, s ezt most ovatosan gyakorlatba vevé. György magas termetének meghajolni kellett, hogy a nyiláson bebujhasson.

— Itt vagy valahára, kezdé az öreg, mi-

után a nyilást ismét elzárá, na s honnan jösz, mi sikerrel, mért késtél? — pokoli hőség, mi?

Az érkezett megtörlé sűrű izzadás által megült arcát, s megszokva lassanként a sötétséget, melyben eleinte csak egy pár szürke apró szem villogását, s távolról a sáppadt mécsvilágot látta, Arnolddal szemközt egy kövön foglalt helyet, s botját földre szögezve lehajtott fővel s szóttanul támaszkodott reá.

— Na s fiu beszélj, sodrá mohón az elébbi, ezüsttel fizetett-e a tábornok, vagy aranynyal?

György, mintha a kérdést nem is hallaná, nem felelt.

— Tudod-e, hol van a Muntea femei nebuni? szólalt meg végre kérdőleg tompa mély hangja.

Arnold öszszevoná gyér szemöldeit, s aszott arcza ezer redőkbe folyt össze.

— Hogy ne tudám, lön válasza, husz év előtt egyetlen leányom onnan ugrott le a Duna örvényébe. Azóta nevezik az örült nő sziklájának. *) De mit akarsz ezzel?

— S mért tevé ezt egyetlen leányod?

— Mert tiz mértföldnyire legszebb gyermek volt Mehádián, s mert egy szép ur csáb-

---

*) Oláh nyelven : Muntea femei nebuni.

szavainak hitelt adott, míg én dolgaim után láttam; a szép ur neje azonban egy hat éves fiuval épen akkor érkezett meg a fürdőbe, midőn az én lányom engem egy unokával ajándékozott meg; én megtartám az ajándékot, őt azonban elüztem házamból; elment, aztán megörült gyalázatában, aztán ide s tova bolyongva egy sziklacsucsra járt estenként énekelni, míg végre onnan is leugrott. — De szólj a dologhoz, kifizettek-e? hol a pénz?

— Még egyet, Mi volt a csábitó neve?

— Mit tudom én? régen történt ez már, elfeledtem. A szomorú asszony, felesége, kis Kazimirjének hívta a hat éves fiut; őt pedig most már emlékszem, Szent-Jóbinak — —

— Hatalmas isten! kiáltott fel György, engedhetéd-e ezt? ők egy atyának gyermekei, szörnyü, szörnyü! Te vén bünös; s ekkor megragadva Arnold sovány vállait, fölrántá őt ültéből és hatalmasan rázni kezdé; te vén bünös, ezért te felelsz a mindenható ítélőszéke előtt; tilos üzleted s aranyaid zsugorgatása közt elhanyagolád leányodat, s ennek leányát, s egyedüli oka vagy mindkettő gyalázatának és nyomoru halálának!

— Jaj nekem, széthullanak vén csontaim, jajveszékelt a főcsempész, bocsáss el

György, vagy megakarsz tán ölni néhány forintomért?

Az ifju egy szögletbe lökte el magától az öreget.

— Tudod-e honnan jövök? dörgé aztán hozzá keményen.

— Remélem, a magyar táborból, hol a szállitmányt — —

— Se arannyal, sem ezüsttel, se bankjeggyel, hanem ezen nyugtatvánnyal fizették ki, melyel bátran pipára gyujthatsz. Egyéb-iránt magyar tábor nincs többé, a Temesvár alattit szétverték, Görgey letette a fegyvert.

— Jaj, hogy a föld sülyedjen el alattad te gaz, csaló, tolvaj, ki a kész pénzt eldugod, s engem e nyugtatvánnyal akarsz rászedni, káromlá Györgyöt az öreg, oda vagyok, tönkre tettél, öt ezer forintomat elrablád. — —

— Csak örvöngj, örvöngj, folytatá fogait csikorgatva emez, s örülj meg egészen, ha a többit is meghallod. Én most az örült nő sziklájáról jövök, hol —

— Tán pénzemet ástad el?

— Hol unokád, kit te, mint anyját, gondtalanságod által a gyalázat, és kétségbeesés tépő körmei közé vetettél, aztán, épen úgy mint anyját, magadtól eltaszítál, az elkesere-

dés életátkozó perczében ugyan azon halált választá, melyre anyját, és őt is szivtelenséged kényszeríté. Könytelen száraz szemekkel mondá el nekem történetét; elmondá, hogy a végzet által már előre elkárhoztatott lénynek életet adni nem akar; aztán felszökellt a Dunapart sziklái közé, s mielőtt utolérhettem volna őt, a Muntea femei nebuniról, az alatta kanyargó örvénybe rohant vad sikoltással.

György azt hivé, hogy szavai mennykő csapásként fognak a nagy-apára hatni. De ez tökéletesen érzéketlen maradt, minden gondolatát csak vesztett pénze, s aranyai látszának elfoglalni. Alig hallá a mondottakat, nem ügyelt a fiu beszédére, midőn ez részletesen elmondá, hogy a pesti frivol nagynéne a gondjára bizott leánynyal kapott összeget estélyekben fecsérlé el, alkalmat nyujtott Máriának egy jellemtelen könnyelműnek áldozatul esni, ki őt a világ előtt nyilvánosan nőül jegyezte el, s ez által rábirta, hogy őt a tábori életbe kövesse, s miután a mély szenvedélyü leány zabolázhatlan véralkatával visszaélt, s a virágról az első himport leszedte, rútúl cserben hagyta, s átadá gyalázatának, mely elől a szerencsétlen, hullámsirba menekült.

— Tudom, tudom, morgá a szivtelen,

nekem is elpanaszlá a szép történetet. Eleget óvtam őt, ne lépjen anyja nyomdokiba; nem tehetek róla, ha még is úgy tön. — Csak a szállitmány ára volna meg.

— S hiszed, hogy ez óvással eleget tevél apai kötelességednek? mondá véghetlen gyűlölettel az ifju. — Ember ember! mindez nem történik, ha két év előtt nem ellenzed összekelésünket; most boldogok volnánk mindhárman, s te ha lelked hitvány érczen kívül más egyébként örülni tudna, unokád gyermekét ringathatnád térdeden. De erre nem vagy érdemes. Keserűn fogsz lakolni vétkes szükkeblüségedért, nyomorun, elhagyottan fogsz elveszni, nem lesz ki szemeidet bezárja, rothadó tetemed hollók emésztendik föl, s korhadó földetlen csontjaidat pásztor gyermekek fogják szétrugdosni!

— Talán te akarsz meggyilkolni? nem volna hasznod belőle, mert kivülem senki sem tudja hol van aranyos szekrényem, he he he! Megölhetsz, de azt nem találod meg; rikácsolá elégűlten a pénzimádó.

E szavakra György agyában egy eszme villant föl, melynek segélyével bosszuvágyát az öregem kielégíthetni remélé.

— Csalódol vén zsugori, kezdé, ha azt

hiszed, hogy kincses ládád holléte egyedül a te titkod. Él egy ember, ki a rejtek helyet épen oly jól ismeri mint ön magad. —

— Az lehetetlen György, ugy-e csak tréfálsz, csak ijesztesz rossz fiu? nem láthatta azt senki, ugy-e nem?

— Emlékezel, két éve lesz, ama viharos octoberi éjre, midön Máriát a barlangba egyedül hagyva, csempészetre mentünk? Azon éjen egy idegen volt a rejtekben, ki jól látta, honnan vetted elő, s hova tetted vissza a ládát. — S ekkor György elbeszélé a jelenetet, melynek mi főnebb tanui valánk; s elmondá, hogy az idegent ő bocsátá ki a föld alól. Arnold minden szóra jobban és jobban elképedt, s ez ember, ki leánya és unokája gyászos sorsán hideg és részvétlen maradt, összeremegett, hallván, hogy pénztitka veszélyezve van.

— Édes jó Györgyöm, ki ezen idegen, él e még, hol van? kérdé lázasan vonagló szájszélekkel.

— Ez idegent én három nap előtt mint örnagyot láttam a magyar táborban, ez idegen ezóta közel ide Mehádián van, neve pedig: Szent Jóbi Kazimir, Mária csábitója. —

— Te György! suttogá a vén bünös, ezen embert meg kell ölnünk!

— Hasonló véleményben vagyok magam is, volt György válasza; s indokom is ugyanaz a tieddel, az t. i. hogy tudja kincsed rejtekét. Ha ezt nem tudta nem látta volna a nyomoru, talán nem hazud szerelmet Máriának. Később aztán, midőn már a szegény leánynak visszalépésre nem volt ut, kényszeríteni akará, hogy vezesse őt e barlangba, melyre magától rátalálni többé nem tudott.

— Nem tudja tehát a bejárást? kérdé mohón a fukar, örömben felvillanó vércse szemével.

— Nem, mert bekötött szemekkel vezettem ki onnan, s így elveszté a tájékozást. A vidék szorgos kutatása, vagy áruló kalauz által azonban nem lehetlen azt feltalálnia, minek fölfedezését Mária makacsul s azon okból tagadá meg, mert önzetlen mély szerelme féltékeny gyanura ébredt, ha hasonlóval viszonztatik-e szenvedélye, vagy csak hazudott hajlammal, mit szeretőjében a nagy atyja kincse utáni áhitozás gerjesztett? Ez utóbbi gyanu napról napra erősebb meggyőződéssé ért benne; s hogy jól sejtett, bizonyítá a következés, mely szerint a jellemtelen nyomoru sikertelen fenyegetődzések után a feltételéhez hű leányt magától ellöké, s egy pesti gazdag polgár leá-

nyát volt julius elején oltárhoz vezetendő, ha a muszka betörés az összekelést nem gátolta volna. Ekkor ő táborba ment, a szerencsétlen megtagadott pedig szivtelen nagyapjához tért vissza; a többit tudod.

— Valóban sajnálni kezdem árva fejét, hű gyermek volt, nem akarta szegény nagyapját elárulni. De György, édes fiam, tudod mit? nem volna jobb hagyni a történeteket a mint vannak, s még ma, rögtön, átmenni a Törökföldre — —

— Tapodtat sem, vágott ez indulatosan szavába, tapodtat sem, míg a bünösök nem lakoltak. Ha te, megtestesült pénzlidércz, nem birsch aranyod megmentésénél egyébire gondolni, bírok én. Életem célja, s boszuvágyam egygyé forrt. Egyébiránt, ha menni akarsz, nem tartóztatlak, de nem is segítek. —

— Igen, de nálad nélkül édes fiam nem akarok menni, nem mehetek. Karjaim hamar lankadnak, nem bírják a kormányrudat mint hajdan, s kiben bízhatom másban mint benned? Tudod, hogy megosztom veled a mim van; vagy — nem — nem osztom, de majd halálom után mindenem tied lesz.

György jól tudta, hogy az öreg nem mehet nélküle, s hogy gyanakodó természete

másban nem bizandik. Ez könnyüvé tevé neki az alkut.

— Várj tehát addig, szolt, mig Mária halála szekrényed felfedezőjén megboszulva leend. Reményem van öt kevés nap alatt hatalmamba keríteni . . . .

— De aztán azonnal föl-szedkezünk ? nyugtalankodék az aggályos vén.

— Megállj, még egyéb föltételeim is vannak. Te föltétlenül beegyezel boszúm tervébe, mit alkalmoszerűleg intézendek ; nem kétke-del, nem gyanakodol, sőt segédkezeket nyujtasz a kivitelben, mi szinte érdekedben áll — ezeket ígérd meg nekem. —

— Jó, jó, ígérem, de nem csalsz-e meg ?

— Ezer ördög már is gyanuval jösz? menj hát egyedül, de tüstént, mert még ez éjjel oda veszhet kincsed.

— Csak kérdeztem, édes fiam, kérdezni szabad. De mondd, mi van hát szándékodban ?

— Ugyan azon helyen, ugyan azon hülámokba temetni a csábitót, melyekbe ez áldozatát taszítá, s melyek fölött most csak az embereknél hivebb madár szállong, keresve urnőjét, s szomorun csacsogva betanult szavait. — Ez végczélom, s ezt, Isten engem ugy

segéljen! végre is hajtandom, ha a két földszark bármelyikéről is kellend előkeríteni emberemet!

E szavakat hideg nyugodtan mondá, de nézése vést jósló vadtüzben ragyogott föl.

V.

Muntea femei nebuni.

Négy nappal később a mehádiai fürdőkbe sajtószerű külsejű vendégek gyülekeztek. Komoly arcok, a reménytelenség és lemondás bánatos kifejezésével. Öltözetük viseltes honvéd-zeke vagy időrongált huszár-dolmány, oldalukon tompa szomoruan zörgő kard. A néhány rendes fürdővendég, ki még itt mulatott, kíváncsi szemekkel kísérte őket, midőn néha a sétányon mutatkoztak; különben szótlanok valának és zárkóztak, mint a szerencsétlenek szoktak lenni.

Alig kell mondanunk, hogy ezek a feloszlott forradalmi sereg végromjai, ama tisztek voltak, kik a világosi fegyver letételhez meg nem jelenve, a vesztett hazát inkább idegen földdel akarták fölcserélni. Naponként, óránként jöttek és mentek, a távozók ismeretlen és bizonytalan sors elé, az érkezők csekély

pihenésre a lezugott harczihar fáradalmai után. Augustus 20-kán végre csak itt ott volt egyegy késedelmes látható.

A nyári délután tikkasztó hősége elől hűs fürdő szobába vonult két férfiut látunk, fontos tanácskozásba merülten.

Az ifjabb, ki aranyos galléru zekéjéről ítélve, törzstiszt lehet a feloszlott seregben, az igénytelen szoba rozzant ágyán hanyag fekvésben terül el, s hosszú csibukból időnként illatos füstöt lök a légbe. Gondosan ápolt haja, szakálla, s kezei finomsága elárulják, hogy a tábori élet nélkülözései közt sem feledkezett meg némi kényelmekről, mik régi megszokás által második természetévé váltanak. S még is, e kéjenczet gyanittató arcznak vannak oly vonásai, melyek, ha az ajk beszédre nyílik, vagy a szem felpillant, természetes és vele született bátorságra mutatnak. Szent Jóbi Kázmér arról volt ismeretes, hogy bár fodrozott fényes hajjal, tiszta uj glacée kesztyűben, s egy bábu csinosságával, de egyszersmind oly elszánt vitézséggel is vezette mindig rohamba csapatát, mint ritka más.

A másik férfiuban, keleti arczéle és jelmezéről az első pillanat megismerteti a forró török égalj szülöttét. Rézbarna ovál arczáról

tömött bajusz és sötétkébe játszó fekete szakáll foly hosszan alá, elfödve ajkait s az arcz alsó részét. Homlokába mélyen sülyed a széles redőkbe szedett fehér turbán, csaknem a szemöldökig, melyek szivárványa alatt éles tekintetű, s olykor, vad tűzben fellobbanó szempár ragyog, s meghazudtolni látszik élénkségével éveit számát, mit arczbőre ránczairól s a szakállba sűrűn vegyülő ősz szálakról, ötvenen tulra lehet következtetni. Bő ujjú kaftánja eltakarja a kopott szőnyegen keresztbe maga alá rakott lábait, melyeken, a magyar tiszthez csak oldalt fordulva ül, míg körüle, a csibukjából felszálló füst kékes fellege gomolyog. Mellette a földön széles nyílt szekrényben czifra török pipák, la takia és teherán csomagok, s illat pastillák vannak elrendezve.

— Bizonyosként mondhatod tehát Ali, hogy a vén csempész nem él többé? folytata egy párbeszédet a magyar tiszttel.

— Oly bizonyosként, minthogy én élek s e perczen önnel beszélek, Effendim; választ a török kereskedő vékonyas metsző hangon, mi e népfaj egyéneinél meglepőleg nem gyér. Saját szememmel láttam függni őt egy patakba hajló fűzfa ágán, hova őt kémiai és szállítói kettős szerepéért akasztották. A tábor

tovább vonulván őt ott hagyta; mikor rátaláltam, volt még benne kis élet, mit én arra akartam használni, hogy pénze rejtekét kitudjam, de előbb meggebedt, mintsem kivehettem volna tőle valamit.

— Jó s így hiszed, hogy tőle nem lehet többé tartani — —

— Legkisebbet sem, ha csak lelke lidércz képében vissza nem jár kincsére. Engem csupán az nyugtalanít, hogy van még egy, ki a rejteket tudja, egy ifju, ki fia, öcscse, vagy valami rokona lehetett —

— Erre nézve ismét én nyugtathatlak meg. Ezt Rumán Györgynek hívták, még Buda ostromakor esett el, magam olvastam nevét a halottak jegyzékében.

Ki e szavaknál a török arcát figyelemmel vizsgálta volna, észrevehetendé, hogy a feszült éles tekintet, melyel lopva bár a szólnak ajkain függött, rögtön az elégültség derült kifejezésébe ment át.

— Sikerült, mormogá végig simított szakála közé, ő halottnak hisz.

— Mit beszélsz Ali?

— Csak azt gondolám, hogy most már a szekrény pénzestől annyi mint a mienk. Ön tudja, hova van letéve, én a barlang bejárását

ismerem; egymásnékül mihez sem kezdhetnénk, így azonban egymás titkát kiegészítve, úgy hiszem, testvérileg megosztozhatunk. De a többi közt, úgy emlékszem, mintha a vén fukarnak egy leánya is lett volna.

— Unokája volt a leány, javítá ki a másik, de ez már eddig valahol a fekete tengerben uszkál, miután valami szerelmi historia miatt néhány nap előtt Dunába ugrott a bohó. — Épen tegnap hallám. Annál jobb, legalább ez sincs utunkban.

Ali egy villámrövid tigris pillantást lövelt beszélgető társára, ki azonban ezt nem láthatá, mert hanyatt fekvő helyzetében épen a füstgomoly nézésével volt elfoglalva, mit ép tüdőből a gerendázat felé fuvallt.

— Így tehát nincs mi tartóztasson; nem indulnánk Effendi? szólt, kis vártatva.

— Mielőtt ezt tennők, még egyet. Ne haragudjál Ali, te igen becsületes ember lehetsz, de én még alig ismerlek. Mi biztosítékot nyujtasz nekem, hogy ha a szekrényt feltaláltuk, nem fogsz oly módokhoz nyulni, mik téged annak kizárólagos birtokosává tgyenek?

— Volt ön valaha Ruméliában? kérdé ez a válasz helyett.

— Még soha, de sok kilátásom van oda jutni. . . . .

— Kérdezzen akkor ott bárkit, volt-e emberemlékezet óta arra példa, hogy török mahomedán lopott, rabolt, vagy orgyilkolt volna? Ha történt ilyesmi, keresztény kezei voltak szennyesek vagy véresek, töröké soha. Én török vagyok, kinek minden fegyvere néhány csirimbáros megy szár, ön keresztény, s jól el van látva karddal törrel, pisztolyokkal, s még is ön fél, ön gyanusít. Egyébiránt nem én tevém az indítványt, miattam az el is maradhat — — mondá a sérv komoly hanglejtésével, fölkelt, s áruit összeszedve menni készült.

— Előre kértelek Ali, hogy ne haragudjál, tartóztatá őt a törzstiszt, felesleges ova-
kodás volt ez csak, egyéb semmi. Ha akarod mehetünk, csupán utlevelem és málháimat kell még szorgalmaznom.

— Legjobb utlevél az arany, jegyzé meg Ali, s ha ezt meglegljük, kipótolja ezredrésze is a málhákat, minek czipelése csak gátolna haladásunkban. Hozza ön a legszükségesebbet, s ne veszítsünk időt.

S a két férfi a szobát, aztán a herkulesfürdőket elhagyva, gyalog ösvényeken utnak

indult. Mily különböző czél lelkesíté mindkettőt!

Az északi égen, mintha leszakadni akarnának, sötét nehéz felhők függöttek, s a havasok óriási üregei olykor távol s mindinkább közelebb hallatszó dörgést viszhangoztak. Utasaink a főútról eltérve, elhagyott szük gyalogutakon, meredek bérczek közt haladtak. Ali tökéletes helyismerettel birt, s keveset beszélve, gyorsan és mindenütt előre ment. Szerinte ez ösvények másfél órai utat lesznek megkímélendők.

— Látja ön ott balra ama meszes rétegű hegygerinczet? szólta vissza sem tekintve, s hosszú hallgatás után; a tartós villám néha egészen megvilágítja, az ott Allion. E hegytulsó oldalán történt az eset, miről már tevék rövid említést. Ködös novemberi éj volt, s e köd sűrűsége volt szerencsénk, különben semmi hatalom Allahon kívül nem ment meg e csempész vadászok körmeitől. Ötven lépésnyire sem voltak a helytől, hova Arnolddal megvonultam. Nem akart tanyájába vezetni, hol az éjt biztosságban tölthessem, de én fenyegettem, hogy ha ezt meg nem teszi, egy kiáltással elárulom. Ez kényszerítőleg hatott reá, s így jutottam aztán barlangjá-

ba, honnan másnap bekötött szemekkel vezetett ki.

— Mint jegyezhetted meg tehát hollétét? kérde mohón Kázmér, mert hiszen, mint már elmondám kalandomat, én is úgy jöttem ki onnan.

— Kifogtam a vén rókán, felelt Ali, mert mig ő szemeim köté be, én észrevétlenül lábamon ejtettem késemmel csekély sebet, s az elhullott vércseppek lettek a vezérfonal visszafelé. De sikertelen, mert aztán a barlangot mindig zárva leltem, csak utoljára, nem rég, midőn ott voltam, találtam az ajtóul szolgáló sziklalapot kidöntve.

— A mennyköbe! ha már más megelőzött volna!

— Nem hinném, a kettős rejteket kivülről senki nem ismerte. De siessünk Effendi, ám a zápor már is utólért.

— Messze vagyunk még?

— E bérczkanyarulaton túl, rövid félóra alatt helyen vagyunk.

Ekkor már jó két órát haladhatott az utaspár, s oly sebesen, a mint csak ezt az utakra bekuszó csallitok engedheték. Azonban beesteledett, perczről perczre sötétebb lön, s az ösvény csavarodásait már csupán az omló zá-

por közt megdördülő villámok fényénél lehet látni.

Facsarásig átázottan végre megérkeztek az ígélet földére, hol a barlang torkolatát vadul összekuszált tüskék, bokrok fedik el. Az eső ekkorra elállt, s az éjjeli ég barna felhőit haragos szél üzte és zilálta szét; a félhold sarlója néha néha kibukkant közülök.

— Mi zugó moraj az ott a távolban? kérde figyelve Kázmér.

— A hullámoké, mik a szélvészről korbácsolva a Duna sziklapartjához csapódnak; felelt a török.

— Ilyen éj volt az is, mondá az előbbi, melyen először voltam e barlangban.

— Az első hasonló az utolsóhoz . . . . . gondolá a másik; és beléptek. Sok időbe került, míg a magukkal hozott, de megázott fáklyát meggyujthaták.

— Én a kivánt helyre elhoztam önt Ef-fendi, szólt ekkor, a kivitel második része az ön feladata.

Kázmér tájékozni igyekezett magát. — Itt állt a leány, mormogá, amonnan jöttem én, s midőn a csempészek megérkeztek, oda rejtőzém. Az öreg ama nyilásba tipegett, ha nem csalódom — — mondá fennhangon, s egye-

nesen a szekrényt rejtő szikla felé ment. Óra negyedig tartó tapogatódzás és motozás után már csak nem lemondani készült a sikerről midőn egy inkább véletlen mozdulat által az üreg föllapját leemelé, s a fáklya vörnyeges világa egy vas szekrény rozsdás födelére esett.

— Megvan! megvan! riadott örömeben.
— Csitt! mi volt ez? — állt el lélekzete, mert e pillanatban közélről származott rövid neszt vélt hallani.

— Semmi! nyugtatá meg a török; mi volna? szélzugás, viszhang, vagy tán egy kövecs vált el rétegetől s hullott alá. Azonban megnézhetem. S ezzel a görbület felé ment, honnan a nesz hangzott, s szétnézve ismét visszatért.

— Mint mondám semmi, folytatá, csak az orkán üvölt irtóztatón. Ily időben tapodtat sem mehetünk, a hullám első perczben felforgatná csolnakunkat. Azonkivül pihenésre is van szükségünk. Jól ismerem én e szelek járását, pár óra múlva úgy megjuhászodik a vihar, mint a begyes kaczér leány. —

Kázmérnak nem volt a pihenés ellenére, s miután a nehéz szekrényt ügygyel bajjal kiemelték üregéből, s lakatjait még nagyobb mun-

kával leverték, kéjtelen a merény arany gyö-
mölcse mellé telepedtek.

— Gyujtson rá Effendime csomagból; kezdé
itt Ali a hozott csibukokat tömve, valóságos
legjobb Bazardtsiki, jót állok érte!

— Az az minő a te legjobb hamisított
Bazardtsikid szokott lenni, nevetett Káz-
mér, de nem bánom, most a rossz is jó! s a
domboru fellegetes borostyánkő csiribárt ajkai-
hoz vivé.

— Allahra mondom tiszta az, mint a Ko-
rán a hazudságtól. Ilyennel csak régi vevőim-
nek s azoknak szoktam szolgálni, kiket külö-
nösen szeretek. — Ali e szavaknál jelentéke-
nyen pillantott az ifjura.

— Igen lekötelezesz füstben nyilatkozó
hajlamoddal jó Ali, úgy látszik azonban, hogy
a javát még is magadnak tartod. A te csibu-
kodnak angyalibb illatja van mint az enyémnek.

— Ezt a pastille teszi, a dohány ugyanaz.

— S miféle pastillek ezek?

— Miknél illatosbakat Abdul Medschid ő
szultáni felsége sem élvez serailjában. Ha tet-
szik tegyen egy párt az égő csibukra, annél-
kül is megilleti önt a testvéri osztozás.

Kázmér elfogadá az ajánlatot, s müértői
élvvel szörpölé az édes zamatu bodor füst-

karikákat, közbe-közbe méltányuló dicséreteket szórva.

— A többi közt Ali, mint van az, kérdé, hogy te oly jól, majdnem hibátlanul beszéled a magyar nyelvet?

— Csoda-e ez? volt a válasz; nem 24 év óta járok-e Balkántól Budapestig s ezen is tul egész Bécsig?

— E szerint Bécsset is boldogítád dugáruiddal?

— Oh arról számtalan nagy ur tudna beszélni. E fölött az egész magyar testőrségi személyzetnek én voltam rendes szállítója. Minden alkalommal más és más csinnel szedtem rá a vámosokat, volt is tömérdek érdekes kalandom.

— Beszélj közölök néhányat Ali, oly jól érzem most magamat, meglehetősen fekszem itt, s kedvem volna hallgatni.

— Szivesen Effendi; felelt ez, s elkezdve kalandos történetkéit, melyekben nem ritkán női erénynek is jutott szerep, ezeket oly élvezesen és mulattatón tudta előadni, hogy szinte vetélkedés támadt, ki ernyedetlenebb; ő e az elbeszélésben, vagy Kázmér a hallgatásban? Ez a beszélőt csak néha szakítá félbe egy-egy kacajjal vagy megjegyzéssel; aztán fokanként

szótlanabb és hallgatagabb lön, bágyadt szemre a szemhéjak kezdtek leneheznedni, ujjai a csibukszárát el-el bocsáták, s feje mellére bólintott.

— Most jö azonban legszebb legérdekesb történetem — de ön álmos Szent Jóbi ur!

— A fáradság és álom erőt akar rajtam venni, oly jól esnék kissé aludni, — de daczolok vele, beszélj — én hallgatlak.

— Volt nekem Pesten egy gavallér ismeröm, könnyelmü jellemtelen ember, ki egy kedves leányt elcsábitott s aztán gazdul oda hagyott.

— Te Ali, e történet eddig — nem — valami — különös — ásitá Kázmér.

— Két körülmény teszi különössé, először, hogy a csábitó ünnepélyes esküt tön elöttem, e nőt oly boldogságban részesíteni, minőre isten legkedvesb lényét alkothatá; másodsor, s mit én is nem rég, de elég későn tudtam meg, hogy e nő atyja s az ifju atyja ugyanazon egy ember volt.

— Ki volt e leány, s ki az ifju? kérdé Kázmér annyi élénkséggel, mennyit elnyomó álmovágya engedhetett.

— A megcsalt nő arczképe itt van, nézze ön, e képről tán majd ráismer csábitójára!

mondá természetes dörgő hangján az ál Ali, s az említett miniaturret a megrettent elé nyújtá.

— Arnold Mária! halt el a két szó ennek ajkain. Vég erőmegfeszítéssel törekedett feltá-pázkodni, de tehetlenül hanyatlott vissza. A mákonyos pastille felszívása megtette czélt hatását.

— Nem Mária, folytatá amaz, csak anyja szerencsétlen anyja, kit ön atyja rontott meg; leánya épen úgy követte nyomdokit, mint ön követte atyjáét.

— De — ki — ön tehát? Ali, vagy — György árnya? hebegé ez, s szemhéjjai ellen-állhatlanul bezáródtak.

— Az utóbbi testestől lelkestől! esküdet megszegéd nyomoru, harmadszor vagy kezeim között, s most számodra az örök irgalmu Is-tennél sincs kegyelem!

Szent-Jóbi Kázmér, halálos ítéletére még egyszer fel birt pillantani, s e pillantás Györgyöt mutatta neki, ki turbánját, álszakállát és bajszát eldobva, boszuló angyal rémes szépségében állott előtte.

— Még egyszer fel fogsz ébredni, dörgé György az elalvóhoz, hogy aztán az örök kár-hozatra szállj!

De ez már nem hallá a végszavakat; mély

mákony álomban elterülve, élettelen hulla gyanánt fekvék ott.

— Előbujhatsz már rejtekedből boldog nagyapa; kiáltott az ifju, jer, jer kedves vődben gyönyörködni. Moccanásod kevés híján elárult neki.

A barlang azon tájáról, honnan elébb a nesz hallatszott, Arnold görnyedt alakja toporkált elé. — Az átkozott! sipegé, mily pontosan tudta, hol vannak aranykám! — Aztán rövid tört huzva ki, az alvóra hajolt.

— Megörültél vén szörnyeteg? orditá György, s feltartá az öreg jobbját, melyel az a tört az alvóba akarta döfni. Boszum még nincs befejezve, ez továbbra is kiterjed. Jer segélj inkább e nyomorut a csolnakba kiczipelni.

— S aztán mit teszünk, átmegyünk-e ígéretedhez képest a Törökföldre?

— Aztán a szekrényt visszük a csolnakba, s mint kívánod átmegyünk, de előbb a Duna közepébe s fenekére dobjuk ez árulót!

— Igen jó lesz édes kedves Györgyöm, csak menj édes fiam, vidd el magad a testet, lásd én öreg ember vagyok, nem bírok ily sulylyal, majd én addig itt kincsünket őrizem.

Az agg maniacust nem lehetett rábirni,

hogy szekrényétől távozzék. György tehát maga karolá föl az alvót, s izmos vállára vetve vitte ki a barlangból. Félóra mulva vissza jött, s most, midőn az aranyra került a sor, az öreg hiven megosztozott a teherviselésben. Két rudacsára helyezték a szekrényt, s így vitték le, György elől menvén, a Dunáig, melynek hullámai a lecsendesült szél után fényes tükörré simultak. Hajnallani kezdett.

A folyam keskeny medre e tájon barna sziklapartok között szorong, melyekről az első belépés több ölnyi mélységbe visz. E parti sziklák egyikén levert czövekhez volt kötve a csolnak, melyben Kázmér mákony álmodva feküdt, s melybe a két csempész a megmentett szekrényt volt leviendő. Ez szerencsésen be is helyeztetett a ladik kellő közepére. György a kormányrudhoz ült, s parancsolólag szólt Arnoldhoz: — old el a kötelet czövektől, aztán jer be, s fogd az evedzöt. —

Arnold úgy tön mint mondaték neki, de a pillanatban, midőn a csolnak kötelét a czövektől eloldá, György egy hatalmas csáklya taszitással ellöké a csolnakot a parttól, melyen az elképedt pénzimádó szoborrá meredt.

— György, édes fiam, ne tréfálj így aggott korommal, jer vissza, végy be a csolnak-

ba, hiszen annélkül is mindenemet megosztom veled! kiáltozá, szörnyen reszketve.

Az ifju nem hallgatott a rimánkodóra, s midőn már pár ölnyire volt a víz tükörén, hideg gunyorral így kiálta vissza: — Bucsuzz el kincsedtől vén bünös, elviszem azt leányodnak, és unokádnak, őket illeté, s ha majd ott lesz mellettük a víz mérhetlen fenekén, talán jobban fogod szeretni őket s gyakrabban emlékszendel rájuk.

— Rabló! tolvaj! segítség segítség! sirt, jajgatott eszeveszetten a zsugori; százhuszezer forintomat viszi, lopja csupa jó aranyban és ezüstben, segítség! segítség! s szaladni kezdett a csolnak után a part görbületein, melyeken hol eltűnt, hol ismét kibukkant.

György ezalatt letörlé arczáról a redős rézbarna színt, azután finom erős aczél lánczot vön elő, melynek egy végével Kázmér két kezét füzé szorosán össze, másikat pedig a vas szekrényhez csatolá. —

— Már közel másfél órája alszik, mondá magához, fel kell ébrednie, közel vagyunk a czélhoz. S akkor egy üvegese dugaszát kihuzva, az erős szesz kipárolgását zsákmánya orrához tartá.

Mámoros részeként, s fokonyként jött ez

az éberlétbe. Kezét akará emelni de nem teheté, bámultan nézett körül, s akadozó nyelvvel rebegé:

— Ó ez irtóztató álom volt! öt láttam holtaiból feltámadni s boszulva megjelenni — de hol vagyok? ki az ott? hah! csakugyan nem álmodám, te vagy az György?!

— Szent-Jóbi Kázmér, emlékszel-e még a téli reggelre, midőn mondám: imádkozzál, hogy ne találkozzunk harmadszor, mert akkor jaj neked s nekem? — Most harmadszor találkoztunk.....

— Mi szándékod van ember? kérdé ez örvöngő ijedséggel.

— Kérhdted? a tulpartra vinni mindkettőnket, ha ha!

— Minő tulpartra?

— Honnan még nem jött vissza senki. Kázmér! tegnap este mondád, hogy Mária valami szerelmi história miatt a Dunába ugrott. Hogy érdekesb legyen, elhoztalak megmutatni a helyet, honnan ő e bohó tettet elköveté.

Szent-Jóbi hallgatott, eszmélete visszatért, átlátta, hogy nincs menekülés.

— Nézd csak ama fekete sziklacsucsot, mely élével oly vakmerőn nyulik be a Dunába,

mintha mondani akarná: jertek hullámok, söpörjetek el ha birtok! — Havasokból eredt szilaj patak szakad mellette zuhogva az anyamederbe, s száz rétben kanyargó örvénynyé kigyózza ennek habjait. — E esucs a Muntea femei nebuni, az örült nő sziklája. S tudod, miről nevezetes?

— Látom, hogy nem tudod, mert hallgatsz. E szikla három esetről emlékezetes. Az első az: hogy valami husz év előtt onnan ugrott le egy nő, egy örült nő, kit édes atyád Szent-Jóbi Marczel tett azzá, s az örvény által benyelve tűnt el. A második, hogy e történet után husz évvel ez örült nő elcsábitott leánya, kit Szent-Jóbi Marczel fia, Kázmér csábitott el, rohant le onnan, s az örvény által benyelve tűnt el. A harmadik végre az: hogy 1849. évi augusztus hó 21-nek reggelén, e pillanattól számítva legfölebb öt percz alatt, ugyanazon örvény egy csolnakot fog benyelni, melyen történetesen Máriának hű és hűtlen két kedvese akar a lopott kincsesel tulpartra menni.

— Ily dicstelen halállal kell-e hát elvesznem? nyögé fel Kázmér; mért nem inkább a csatatéren?

— Jó katona voltál Szent-Jóbi, azért

nem öltelek meg előbb, mert kellettél a rohamokba. — Ne erőlködjél, e szekrényt nem bírod lerázni, ha annyira vágytál utána, menjen veled a sirba.

— Szörnyü ember, szólj kérlelhetlen vagy?

— Az, lön a hideg felelet, s ha nem is volnék az, többé nincs meg szabad akaratom. Az örvény vonzereje már megragadott, benn vagyunk a tág karikában, mely mindig szűkebb gyűrűvé szorul. — — S ezzel kormányrudját a habok közé lökte.

— Pénzemet aranyaimat, száz husz ezer forintomat! még megmenekülhetnél, igyekezz György! hangzott felülről egy rekedt kiáltás. Arnoldé volt, ki a Muntea femei nebuni csucsáról az alatta körben forgó csolnakra orditozott.

— Látod ama vén embert ott a csucson, honnan leánya és ennek leánya halált keresve rohant le, kiket ő átkozott arany maniájában elhanyagolt, s hozzád hasonló ördögöknek vetett áldozatul? Nem tudom, ki bűnhődése nagyobb, tied-e vagy az övé?

A csolnak eleinte tág körben és lassan, aztán mindig szűkebb gyűrűzetben és gyorsabban keringett, mig végre az örvény kellő

közepébe sodortan , forgott mint a megpörge-
tett pénzdarab.

— Imádkozzál , ha tudsz és akarsz , Káz-
mér , itt a végpercz , melyben jaj neked
és nekem ! szólt halotti nyugalommal
György.

— Old legalább a lánczot le kezeimről,
kért ez , talán még kiuszhatom !

— Ha ! félsz tehát a haláltól , s szeretnél
élni ? Meghalsz gyáva , meghalsz , az imádott
arany sulya vonand le a Duna fenékre ! s ek-
kor , mig arcza ördögi elégtételben sugárzott
fel , egy csapot ránta ki a csolnak fenékzeté-
ből. A támadt hézagon át vastag viz sugár
lövellt fel.

Az öreg , térdelő helyzetben , imára füzött
ujjait tördelve , lélektépő néma kinok közt
nézte a sziklatetőről , mint tánczol , s fokon-
ként mint sülyed a csolnak. Az embereket nem
látta benne , csak aranyát.

Midön ez végkép elsülyedt , ő is kime-
rülten arczára összerogyott.

Pár percz mulva a szeszélyes kigyózatú
örvény ismét a régi gyűrükben kanyargott,
mintha nem is ő nyelte volna imént gyomrába
a két emberéletet.

Minden csendes volt körülötte, csupán egy hamuszín tollazatu, veres farku papagáj csattogtatá szárnyait a viz tükör fölött, el-el mondogatva betanult szavait: Mari, kedves Mari, szeretlek!

EGY FÜRDŐI ÉVSZAK.

A fürdői társaság oly vig volt , minő csak lehetett.

Lehetett pedig nagy mértékben , miután körülbelöl kilencz-tized része nem annyira köszvényes lábbal vagy rossz májjal , mint erős föltéttel jött , jól mulatni , sétálni , tánczolni , zenézni , ismerkedni , házasodni , férjhez menni , s több efféle.

S így történt aztán , hogy gyakran , ki ép testtel jött , beteg szivet vitt haza ; czélját azonban elérte , mert jól mulatott , sétált , tánczolt , ismerkedett , a többi pedig pótlólag következhetik.

Hol van e fürdő? mi a neve? kérdik hirtelen többen mindkét nembeli tisztelt olvasóim közül.

Szomorú szivvel kell bocsánatot kérnem , de fontos egyéni okaim vannak e kérdésekre

hallgatva felelni. Jelesül, ha e fürdő nevét elárulom, sokan, kikről alább beszélendek, szinte el lennének árulva, s tömérdek bú és baj gyűlné szegény fejemre.

Brrr! szinte képzelem, mint ásná ki bal szememet ama nagyságos és vastagságos mama, kinek négy eladó leányán kívül semmi egyéb betegsége nem volt, vagy mint zúzná össze csontjaimat ama nyugalmazott torzonborz kapitány, ki a szép özvegytől kosarat kapott, vagy mint nevezne hirhordó pletykának a szép özvegy, ki egy nőtelennek hitt férjtől oly szívesen kezdte elfogadni a hódolást, vagy mint szidna házi boldogsága megrontójának e nőtelennek hitt férj, ha neje általam tudná meg, hogy ő a szép özvegynek hódolt, vagy végre a sok lehető eset közül, mint hívna ki párbajra ama költő, ki a fővárosból, hol senki rá sem nézett, oly édes reménnyel jött e fürdőhelyre, hogy itt országos érdemeit jobban fogják méltányolni, ünnepelni, s talán még meg is fáklyászenézni, s szinte előre látta magát, mint fog érdekesen, senkivel nem társalogva, méla búsan sétálni föl s alá, s mint fogják kíváncsian kérdeni: ki lehet azon érdekes ifju? mire a suttogó s hirtelen elterjedő válasz az leend: ez X író, ki ilyen és olyan remek

dolgozatokkal dúsitotta iralmunkat stb. stb., — kit azonban itt sem vett fel senki, s e miatti titkos boszujából pár hét múlva a fürdőt elhagyván, iszonyatos strófákba öntötte ki világfájdalmát.

Megvallom, ez utolsó esettől, t. i. e félreismert lángésszszeli párbajtól leginkább borzadok, mindamellett, hogy e fegyvertelen időkben párbajunk legfőlebb egy pár fricskára történhetnék százötven lépésről.

Okaimat ugy hiszem belátják tisztelt olvasóim. s nem fogják kivánni, hogy e fürdő nevének kiírása által életemet veszélyeztessem.

A kérdésre: hol fekszik? szinte csak tángan felelhetek, t. i. felső Magyarorszáiban.

Ezzel azonban több van mondva, mint első pillanatra hinnők. Ugyanis, e geographiai kijelölésből kitűnik először az, hogy dús erdejü hegyek által koszoruzott völgyben van e fürdő színhelye, hova a nyár hevét enyhíteni a szomszéd fenyvesekből enyhe szellők járnak, hogy a lég tiszta, a közel bércekröli kilátások gyönyörűek. a viz és bor egyaránt savanyu, keverve azonban a csunya nem által igen jó italnak találhatik; kitűnik másodsor az, hogy e fürdő nem Karlsbad vagy Füred, hol mindenkinek az a fő gondja, hogy a másiknál

feszesebben viselje magát, többször öltözköd-
jék, és senkivel ismerkedni ne akarjon, hanem
egy kies fekvésű völgykatlan, melynek sétá-
nyán az ott mulató csupa ismerős barátságos
arczokkal, s épen nem a váczi utczával talál-
kozik, kik mindnyájan egy társaságot képezve,
szinte családi életet élnek.

Reggeli fürdés után poharas vándorlások
a savanyu forrás buzogó vizéhez, találkozások
a sétányon, tervezések a nap teendőiről, reg-
gelizés a fasorok alatti padkörnyezett asztalo-
kon, aztán a leszálló hőség elöl mindenki haza
tér, ez zongorához ül, az regényt vesz elő,
ez látogatást fogad, amaz pihenni dől, ezek
jó korán whist vagy sakk parthiet kezdenek, s
igy foly az idő délig, midőn a közös asztalhoz
az egész vendégsereg összegyül s élénk tár-
salgás közt ebédel; délután kis pihenés után,
az idő drága lévén megkezdetik a táncz s foly
késő éjig, vagy ha táncz nincs, van karavá-
nos kirándulás a vidékbe, a gloriettehez, a
viszhanghoz, s e séták gyakran a bálnál is ér-
dekesbek, mert a hölgyeket a meredek bér-
cekre karon fogva kell vezetni s a társaság
inkább megszakadoz; ha séta nincs, van vándor
színészek előadása, stb.

Szóval, mint főnebb mondám, a társaság

oly vig volt, minő csak lehetett, még pedig akár szép volt az idő, akár esett az eső, mi e völgykatlanban igen gyakran megesett.

Sőt voltak, kik az esős időt a derülnél sokkal többre becsülték; az öreg urak és aszszonyságok azért, mert hegyvölgyet bemászni, mint ők a sétákat boszusan nevezék, nem lévén alkalom, mindenki a whist-asztalhoz szorult, míg ellenben szép időben a partieből többnyire hiányzott valaki; az ifjak pedig azért, mert a mamákat és papákat és tanteokat a kártya elfoglalván, inkább magukra maradtak — szóval nekik is megvoltak a maguk okaik.

Azok közt, kik az esőt jobb szerették a napsugárnál, első és fő fő volt a fürdő-orvos, doctor A. egy tetőtől talpig becsületes okos ember, kit mindenki igen szeretett, s kit nem dicsérhetek meg jobban, mint ha azt mondom: hogy összesen két gyengesége volt, s mindkettő oly megbocsátható! Az első volt a whist (s ezért szerette úgy a borus eget); a második azon meggyőződés, hogy e fürdőhelyen soha, mióta a világ áll, cholera nem volt, nem lesz, s nem lehet. Ki a whistben mint partnerje bakkot lött, azt kiszidta emberségesen, pörölt, zsémbeskedett vele, de a játék végén ismét

kibékült; azonban ha valaki kételkedni mert, vagy nem látta mint ő, a lehetőséget abban, hogy e fürdőben a cholera ki ne üthessen, arra komolyan megharagudott, az nem volt többé embere.

Rendes whist-társa én voltam, a harmadik egy fiatal vig lengyel, a negyedik egy vastag táblabíró, ki a cholerától mód nélkül félt, s miután az a környékben mutatkozni kezdett, előle ide menekült.

A lengyel egyuttal szenvedélyes és jó sakkozó is volt, s doctorunk nem egyszer bosszankodott reá, midőn a sakktáblától a whisthez alig tudta elvonni. Sakk-partnere egy bányász tiszt, a leghlegmaticusabb, leghidegebb, legangolabb vérű ember, kit életemben ismertem. Egyszer fájó fogat huzatott, az ügyetlen borbély a fájóval egy egészen épet is kirántott, s midőn a patiensnek kezébe adta, ez egész egykedvüleg mondá: ni ni hiszen ez kettő! más izben, midőn rá kiáltottak, hogy a ház gyúlt ki feje fölött, meg sem mocczanva szólt: majd eloltják!

Ez volt a lengyel sakktársa, képes szemet sem hunyorítani, ha a másik félnapig sem tesz egy húzást. Mindkettő a fensőbbiséget magának követelte, s egyik sem akarta a másikat

mesterének elismerni, annál inkább, mert a nyert és vesztett játékok számára nézve mindig egy arányban maradtak. A fürdői közönség egy része nagy érdeklődéssel kísérte játékukat, midőn a nyílt pavillonban összeültek, s ez vetélkedésüket még inkább ingerelte. Csak a doctor fészkelődött boszus nyugtalansággal, ha néha egy partie három négy óráig is eltartott; s a whistből a negyedik hiányzott.

Egy nap azonban végkép le kellett mondania a hat ruberről, mert én is a szomszéd faluba, ott lakó ismerőm látogatására rándultam. Késő estve érkeztem csak vissza, s midőn másnap reggelén a forráshoz indultam, nagy meglepetésemre a sétány közepén egy póznára szegezett táblát látok, melyre nagy betűkkel ez volt írva:

„Ama rossz akarattal terjesztett, hirt, hogy Z. fürdőben a cholera kiütött, alávaló koholmánynak nyilvánítom, minthogy itt cholera még soha sem volt, most sincs, s nem is lesz soha.“ Aláírva: „A fürdőorvos.“

Nem tudva, mit jelentsen e különös hirdetés, mentem tovább, s az első, kivel találkoztam, lengyel barátom volt. Első pillanatra feltűnő volt arcán a szokatlan kedvetlenség, annál inkább, mert könnyelműségig

vidor jellemével a levertség vagy bánat férkezhetlennek látszott.

— Jó hogy jön, szólt jó reggelrel köszöntve, épen tanácsát akarom kérni.

— Szivesen, ha adhatok. Na s mi történt?

— Láttam már ön a póznát a hirdetéssel?

— Láttam, de még nem tudom, mi adott reá okot.

— Ah uram! az egy egész történet.

— Szomorú-e vagy vig?

— Másoknak vig, de nekem szomorú. Hallja csak ön, hát az a halvérü bányász —

— Cholerába esett tán?

— Dehogyan esett, dehogyan esett, sőt velem sakkozott tegnap a pavillonban, s az egész fürdői közönség feszülten nézte játékunkat. Az első partiet elvesztem, következék a második; képzelheti ön, hogy becsületesem függött e partie megnyerésétől. Daczára ennek, én nem tudom mi lelt, vagy hová tevém eszemet, szememet — —

— Egy kérdést — ki ült ön mellett vagy ellenében?

— Ugy tetszik a szép özvegy —

— Aha! na s tovább.

— Bár mi vagy ki volt az ok, elég az

hozzá, hogy négy huzás után azon veszem észre magam, miszerint még egy pár huzással menthetlenül s gyalázatosan mattá kell lennem, ha a bányász vigyázatlanságom által nyert előnyét észre veszi. Nem maradt egyéb hátra, mint figyelmét valamiképen a sakktól elvonni, s e célból hirtelen némi szörnyű hirt kellett koholnom. A manó azt a kérdést adja nyelvemre, vajjon hallotta-e már, hogy a fűrdőben a cholera kiütött?

— Még nem, s igaz volna ez? kérdé oly hidegen, mintha arról lett volna szó, hogy Otahajtiban földrengés volt. A körülállók kissé megdöbbentek, whist-társunk, a piros arczu táblabiró elsáppadt.

— Való igaz, eddig öten betegedtek meg.

— Lehetlen! csodálkozott, de azért szeméit a sakk figurákról le sem emelé.

— Sőt az öt közül egy már megis halt! folytatám.

— Jézus Mária! kiálta az elképedt táblabiró, ugy rögtön indulok!

— Kitől hallotta ön e hirt? kérdé komolyan reám pillantva a bányász.

— Kitől? hát magától doctor Á . . . tól! felelém hirtelen, távolról sem gyanítva a le-

hető következményeket. A doctor nem volt jelen.

— Akkor igaznak kell lennie ; jegyzé meg egykedvün a bányász , tovább huzott , s én csakugyan ma t t á lettem.

Szégyentől lángoló arczokkal kezdtem s merültem a harmadik partieba , midön figyelmünk egy már messziről előható zajra fordul.

A doctor jött , sebesen mint a széltől kergetett felleg , szemei villámokat szórtak , s e kérdést menydörgi hozzám :

— Ön mondá , hogy a cholera a fürdőben kitört ?

Nem tagadhatám , mert a jelenlevők mind hallották.

— S reám hivatkozott ön ?

— Igen ; felelém , s most szégyenkezve az ellenfélnek vetett cselt kellett volna kivalanom , de erre már nem volt idő , mert a különben bárányszelid doctor dühe most az egyszer nem ismert határokat , s engem mindenféle hazug , rágalmazó , hirkoholó s több efféle czimekkel ugy lepiszkolt , hogy e fürdő minden vizével sem moshatom le. Aztán rögtön távozott , e hirdetést a póznára , s a póznát ide tüzte. A mi több , némelyek a fürdőt azonnal el akarták hagyni s pakkolni kezdtek , sőt a

táblabíró valósággal el is utazott tegnap este. Most már ön tud mindent, mit csinálna helyzetemben?

— A doctort minden áron megengesztelném, s e végből rögtön a táblabíró után mennék, s elmondva neki mindent, ha csak lehet, visszahoznám. Mert ha ő elmegy, a mellett, hogy a hirt tovább terjeszti, egyszersmind whist-partienk is fölbomlik, s ekkor ön a doctorral soha ez életben ki nem békül. — S csakugyan elutazott már?

— El, de csak a szomszéd faluig ment, málháit most viszik utána, s ezeket ott várja be. Még utolérhetném — —

— Siessen tehát ön — —

A könnyelmű, de jószívű lengyel elrohant, s alig negyed óra múlva a fogadós szekerén láttam őt, mint sietett a megrémült táblabíró visszafoglalására.

E közben a forráshoz értem, melyet ekkor már az ivók ostromoltak. A közbeszéd s derűtség tárgya a lengyel szomorú esete volt.

A nagyságos mama úgy itatta négy lányával az áldott vizet, mintha annak férjhez adó ereje is volna, s aztán minden pohár után végig vonult velük a faszorokon mint a fiastyúk az égi csillagzatok közt. Rendes kísérőjük a

nyugalmazott kapitány volt, ki miután a szép özvegnél fiascot csinált, ide szegődött, s a nőket a franczia háboruban viselt dolgaival mulattatá; mindamellet ha évekről volt szó, negyvennél egy nappal sem akart idősebb lenni. Világos volt, hogy házasodni akar, csak azt nem tudta még, a négy hajadon közül vegyen-e el egyet, vagy épen magát a mamát?

De ideje már a szép özvegyről is szólni, ki e fürdői évszak alatt mindenesetre a legérdekesebb, legünnepeltebb nő volt. De mint is ne lett volna az? gyásza még alig telt ki férjeért, ki mint huszár tiszt a forradalmi utolsó harcok egyikében esett el, vagy legalább több mint valószínű volt hogy elesett, mert bár meghalva senki sem látta, de neve az elhullottak névsorában volt, s azóta senki sem hallott róla.

A szegény nőke eleinte sokat sirt férjeért, kit csak néhány hó óta nevezett annak, de miután oly sokat mondták neki, hogy a sirással szép szemeit elrontja, ő hallgatott a jó tanácsra, s minthogy történetesen igen fehér és ép fogai is voltak, s tükre naponként és óránként meggyőzé őt arról, hogy a mosolygás ezekhez igen jól áll, ezeknél fogva ő bi-

zony inkább mosolygott mint sirt, miből azonban még nem következtethető az, hogy vigasztalódott veszteségén, hanem hogy elég erős lelkü könyeit, búját vásárra nem hordani. Oh én tudom, ő lelkében vigasztalhatlan volt, s a keserv bizonynyal megöli, ha szórakozást keresni nem ügyekszik. Ezért jött ő a fürdőbe is, s hogy férje emlékéhez és árnyához hű maradt, fényesen bebizonyította akkor, midőn a nőszvályó nyugalmazott kapitányt határozottan visszautasította.

Igaz ugyan, hogy a kapitánynál szerencsésebb sikerrel látszott a szép özvegy körül forgolódni D. ur, egy antinouszi külsejű, könnyü elmés társalgásu fiatal ember, ki, mint szokták mondani, itt a tónust adta, s a társaság fő mulattatója volt. Azonban e siker csak látszat vala, mert tudva van, hogy a rossz világ mindjárt hódolásnak nevezi, ha valaki valakinével kissé gyakrabban társalog; pedig D. ur a szép özvegygyel bizonyosan mindig ennek férjéről, az elesett hősről beszélt, s hogy e thema őt igen érdeklé, mindenki természetesnek találandja. Én legalább a fürdői évszak elején így vélekedtem, s hogy csalódtam-e? később mondom el.

Ez a D. ördögös vig és ügyes fiu votl.

Soha ki nem fogyott a beszédből, mindig tudott valami szépet és érdekeset mondani, mindig valami új és mulatságos kimenetelű indítvánnyal jött; a legjobb tánczos volt, zongorához kellemes tenorral énekelt, izletesen öltözködött, szóval a mamák épen nem rossz szemmel nézték, ha leányaikkal enyelgett. Ő azonban úgy látszik, a szomorú özvegy vigasztalását tűzte ki keresztényi föladatául. Különben nem e vidékbeli volt, mert közelebből senki sem ismerte, de hogy gazdag lehete, az minden szavából, mozdulatából, környezetéből kitetszik.

Árnyéka, azaz mindenütt követője és mindenben majmolója Cz. pesti dandy volt, ki a legnagyobb sárban is fénymázás topánt hordott, pipaszár lábszáraira iszonyu szűk nadrágot huzott, felöltönyénél hosszabb farku frakkot viselt, vatermörderjeivel két fülét majd lereszelte, egyik szemébe négyszögű üveget nyomott, haját úgy összevissza borzolta, hogy valami csókamadár saját édes fészkének nézte volna, ha egy magas kürtü kalapot nem üt félre rajta, s becses személyét ellenállhatlan szépnek hitte. Szokása volt különben soha saját eszével nem gondolkodni; hanem mások bölcs belátása után indulni; ez öltözékét is egy

geniális ifju báróé után csináltatta, esakhogy mig ezt a világ azon megszokta, reá ujjal mutatának, ő azonban meg volt győződve, hogy ez csak azért történik, mert mód nélkül tetszik.

Itt is mindenben D. urat a tónadót utánzá, épen ugy erölködött táncolni, udvarolni, szivarozni, ásítani, társalogni, elménczkedni mint ő, s kinjában néha oly bolondokat mondott, hogy az egész világ nevetett rajta, ő pedig sugárzó arczczal tekintett körül élvezni élceze hatását. Egyszer esős időben D. kinek minden jól állt köpenye veres bélését fordítá kifelé, öt percz mulva a dandy is ily costumeben robogott ki szobájából; másszor meg D. számított tréfából a fagylaltat kenyérre kente, s a dandy rögtön hasonlóan cselekedve erősen vitatá, hogy Pesten ez a legujabb fagylaltevési modor.

Egyébiránt több szeretetre méltó tulajdonságai közül még kiemelendő az: hogy semmikép sem volt szerencséje az igazmondáshoz, különösen nyilvánosan azt szerette elmondogatni, hogy neki az ország valamennyi mág-nása te tu brúderje, titokban pedig, de mindenkinek külön: hogy Pesten nincs szép nő ki bájainak ne lett volna rabja.

Későn szokván kelni, ma is az utolsó volt, ki a forráshoz érkezett.

— Jó veggelt! jó veggelt! kiáltott mindenfelé jöttében, — ah! mily gyönyöví vitka szép veggel! —

(Meg kell jegyezmem, hogy dandynk az r betűnek halálos ellensége volt, s alsó ajkát kissé bekapva azt mindig v-nek szokta ejteni.)

— S szép nagyságtok máv ily kován a fovvásnál? e szavakat egy tisztas asszonysághoz intézé, kinek szép ifju leánya volt oldalán, hozzájok csatlakozék, s a kis lánynak rögtön egy sereg sületlen bókot és szépséget mondott. S a kis lány? ugy látszék szivesen fogadta ezen izetlenségeket, de előleges védelmére mondhatom, hogy csak: ugy látszék, mert valójában kökény szemei egy barna fiut kerestek loppal, szivecskéje igazi birtokosát, de kivel kissé meghasonlott, s ki most boszuból nyakrafőre szintén másnak tette a szépet. Igy boszantották és keserítették egymást; a dandy pedig egy perczig sem kételkedett, hogy a kökényszemü lányka majd meghal érette szerelmében.

Mulatságos volt egy elfogulatlannak, minő én valék, a rejtett viszonyok e szövődését figyelemmel kísérni.

Oldalvást, magányos padon a költőncz ült, s míg a térdére helyezett papirszeletre holmit firkálgatott, szemeit minduntalan lopva körüljártatá a sétálókon, nézni, vajjon érdeket gerjeszte-e? s látják-e őt, mint működik halhatlan szelleme a haza javára? Egyébiránt az igazat megvallva, ő csakugyan érdeket is gerjeszte önmaga iránt, nem talán akként, mint azt ő ohajtá, hanem az elterjedt hir szerint mint olyan, kinek nincs egészen rendén első emelete. S ezt nem is volt oly igen nehéz elhinni róla.

A bányásztiszt, hatrőfös kendővel nyaka körül, elmerülten sétálgatott fel s alá, folyvást a földre nézve, mintha minden kavics egy-egy sakkfigura volna.

Végre a doctor is megjelent; méltó haragja az éjen át már meglehetősen elpárologván, jó arcza ismét visszanyeré szokott derűlségét.

S így az ijedtében elutazott táblalabirón s az utána rugtatott lengyelen kívül, e fürdői évszak azon vendégei közül, kiket olvasóimnak bemutatni akartam, egy sem hiányzik.

Minden napnak meglévén a maga kis ujsága, a mai, a lengyel esetén kívül az is volt, hogy a fürdőbe egy szemfényvesztő, valami

Bosco-féle fiók-büvész érkezett, ki estére a teremben tartand előadást. A dandy már tegnap este megismerkedett vele, s előre beszélé, mily bámulatos mesterséget fog a maestro mutatni, mint p. o. az egeret csirkévé változtatja, az elszakított kártyát összeforrasztja, krajczárból aranyat csinál, a gyűrűt mozsárban összetöri, s aztán mint egészset adja vissza, s e mellett a gyűrű birtokosának legnagyobb titkát fülébe sugja, sat.

Ez utolsó mesterség legérdekesebbnek találtatott, kivált a szép nem által, s valóban a bűvésznek nagy publikumot is szerzett, mint majd erre későbbben visszatérni lesz szerencsém.

E közben a reggelizés is megtörtént, s az illetők már-már szét és haza akartak oszlani, midőn a dandy egy indítvánnyal lépett fel. Elmondá t. i. hogy ő a béczek közt egy új viszhangot fedezett fel, mely nyolcz szótagot tisztán mond vissza, s miután az nincs távol, a reggel pedig oly gyönyörű, ha ugy tetszenék, a társaság egy kirándulást tehetne oda.

Az indítvány a dandy véghetlen öröme elfogadtatott; minthogy azonban a hölgyek hosszabb sétára elkészülve nem voltak, előbb még mindenki haza szaladt, egy napernyőt,

vagy kalapot, vagy écharpeot, vagy legyezőt hozni, s míg a társaság imét összeszedkezett, majdnem egy óra telt bele.

Megindultunk. A dandy mint vezető legelől ment, s miután karját a kökényszemü lányka elfogadni kissé vonakodott, azt udvariasan a mamának ajánlá fel; aztán jött a négy lányos mama a kapitány kísérettel, ki köszvényes lábaira gondolva savanyú képet csinált az expeditióhoz; aztán egy csomó nő és férfi élénk beszélgetés közt; aztán jöttem én a doctorral, s utánunk, jó darabkákra elmaradozva, a szép özvegy D. ur karján, ki őt ékesszólása egész hevével látszott boldog emlékü férje fölött vigasztalni. — A bányász tisztet az egész nem érdeklé s hon maradt.

Félórai menés után a susogó fenyves erdőben a dandy megállott, mondá, hogy a kellő ponton vagyunk s egy sziklafalra mutatott, mely mintegy hatvan lépésnyire a fák közül kimeredve, a hangot volt visszaverendő.

— Mint mondám, kezdé s mindnyájan hallgattuk, e sziklafal nyolcz szótagot visszahangoz; akármit, p. o. „felszaladt a nyul a fáva!” ez is épen nyolcz szótag. Tehát csendet és figyelmet kévek!

Ezzel felállott egy magasabb köre, üve-

gét még jobban szemébe nyomta, kalapját levette a csóka fészekről, fejét lehetőleg kidugta a vatermörderek közül, s torkát kellőleg meg-ráspolyozván, fenhangon kiáltá, hogy :

Felszaladt a nyúl a fáva!

a hamis viszhang azonban így felelt :

Fel ám az apád nyakára!

s mindjárt rá egy pörge kalapos, s pitykéekkel megrakott kék spenczlis fiu, kiben szintén egy fürdői vendéget ismertünk meg, lépett ki a sziklafal mögül, ezen, eléggé hallható szavakkal : ugy kell, mért váratod oly soká az embert!

A meglepetés első percze után hangos nevetés következék, a felsült dandy pedig irult pirult, nem tudta mit szóljon, végre zavarodottan szintén nevetni kezdett, s oly pofát igyekezett vágni, mintha ennek így és nem másként kellett volna történni.

Mert tudnivaló, hogy e viszhanglelés eredeti eszméje D. uré vala, ki azt a 'dandyvel közölvén, ennek a tréfa igen megtetszett, s kivitelét magának elkérte. D. ezt örömet átengedé, remélve alkalmasint, hogy az így lefoglalt közfigyelem mellett annál több alkalma lesz a szép özvegyet vigasztalni. A dandy ekkor összebeszél ama pörge kalapos kék spenczlis fiuval, ki mint két lábú viszhang volt sze-

replendő, jól betanulták, mint fogja ez a kijelölt nyolcz szótagot visszakiáltani; aztán a viszhang már jókor reggel elbujt, de míg a kalapok, napernyők stb. összeszedettek, elunta a várakozást, unalmában cadencziát csinált az előre betanult sorra, s a sziklafal mögül nem látva, hogy nők is vannak a társaságban, azt kissé boszusan vissza is kiáltá.

A szegény dandynek volt a csintalan viszhang miatt mit hallgatni, mindenki vele kötődött s így indultunk haza felé. D. ur következetes maradt magához, s elébbi párjával karján, kis távolságra ő volt a sereghajtó.

Már jövet feltűnt nekem egy idegen alak, ki a fák közül majd kibukva, majd ismét elveszve, mindenütt velünk jött, s most ismét oldalvást kémlő szemekkel figyelt a társaságra.

— Ki lehet az a magas ember ott, kinek szakálla, haja, kalapja mind egyforma vörös? kérdém a doctort.

— Ah! az alkalmasint a monsieur l'escamoteur, ki ma este producálni fogja magát.

— Talán a felfedni ígért titokból iparkodik valamit előre ellesni.

— Meglehet, s különösen az utánunk andalgó szerelmes pár látszik fürkészete tárgya

lenni, mert leginkább velük tart lépést, s néha-néha oly éles pillantásokat vet reájok, mintha a mellény- és ruhán át egyenesen a szivekbe és vesékbe akarna tekinteni.

Azonban a nap sugarai nagyon is élénken kezdének melegíteni, s megérkezvén igen jól esett a nyári hőség elől hűs szobákba vonulhatni.

A dél ismét összegyűjté a fáradt éhes kedélyeket, s az ebéd szokott vidám zaj közt folyt le. Épen fölkelénk, midőn egy roppant dördület az azt nyomban követő fergetegnek lön előjátéka. Pár percz múlva az ég mintegy fekete posztóval lett bevonva, miből vakító villámok cikáztak elő, s a körül fekvő hegységben úgy recsegett ropogott minden, mintha a világnak akarna vége lenni. A zápor minden egyes dörgés után, mintha dézsából öntenék, omlott.

A félénkebb nők szögletbe vonultak, s szemeiket hunyták be, a férfiak az ebédhez összerakott asztalokat szedték szét, s kártyaasztalokká alakíták, — óranegyed múlva a villanyterhes felhők elvonultak, az ég a fekete köpeny helyett szürkét öltött, miből a szél sűrű szorgalmas esőt facsart ki. Szó sem lehetett az elmenetelről, s miután e nap történe-

tesen nem levén táncznap, a cigánybanda nem volt jelen: a terembe szorult társaság egymulatott a mint tudott, t. i. ki nem kártyázott, az beszélgetett.

Ez utóbbiak közé tartoztam én is, a doktort igyekeztvén megnyugtatni, kinek ma, minden eső daczára, sem volt whist-partieja. Beszédbe akartam öt vonni, mert a közlékeny jólelkü doctor örömet beszélt, ha erre tér nyittaték neki, s életéből vett anecdotákkal gyakran sokunkat jól elmulattatott.

A lég a vihar által kissé meghűsülvén, a kandalló-tüz nem volt épen alkalmatlan, néhányan e körül telepedtünk le, s a pattogó fenyőtüz, és a doctor kedélyes előadása mindinkább több melegedő hallgatót vont körünkbe. Ezek közt legfigyelmetlenebb D. volt s a vigasztalhatlan özvegy, kik összehajtott fővel mindig egymással suttoztak.

Több asztal körül erősen atouztak, de nekem csak az volt érdekes, hol a kökényszemü lányka, papájával, mamájával s a dandyvel ült össze tarokkozni. Szegény gyermek arczáról szinte olvasható volt az unalom, s az, hogy akárhová inkább örömetebb nézne mint kártyájába. De aztán hibát hibára is ejtett, s a papa nem győzte öt eléggé szidni vigyázatlansá-

gáért. Hogy is ne ejtett volna hibát, mikor az a deli barna fiu, kivel pár hét előtt valami csekélységen meghasonlott, oly szomoruan ült épen átellenében, s ha néha kéksugaru szeme reá tévédt, ez is épen akkor kapta le róla epedő tekintetét!

A kapitány a fiastyúkkal czvikkezett, s keverés és osztás közben folyvást harczairól beszélt; most épen Waterloo előtt volt, s azt magyarázá, hol táborozott Wellington, honnan jöttek a poroszok, hol állt a francia sereg.

A bányásztiszt az egész időn át egy ablak mellett nézte, hogy esik oda künn.

Mi tehát a kandalló körül csevegtünk; a doctor hajlandónak látszék megbocsátani s elfeledni a lengyel hazudságát, ha ez, mint ígérém, a megfutamlott táblabirót visszahozza.

— Megfoghatlan félelem! szólt, s általa e bajt legkönnyebben magára vonhatja, mert tapasztalásom mondja, hogy kik legjobban féltek a cholérától, legelsők estek bele. Az ellenkezőnek pedig élő példái mi vagyunk orvosok, kik legtöbbet forgunk a betegek ágyai mellett, s legritkábban kapjuk el. Mivé lettem volna, ha félek, ezelőtt husz esztendővel, Bécsben, az országos járvány idejekor! —

pedig úgy szólván ez volt szerencsém megalapítója!

— Hogy hogy? kérdeztük egy hanggal.

— Sajátszerű menete volt az a dolgoknak, felelt ő mosolyogva, melyhez hasonló nem mindennap fordul elő. A szerencse, legalább egyszer, mindenkinek mutatkozik az életben, csak megfogni kell tudni a könnyen elsikamlót.

Mindnyájan kértük, mesélne nekünk erről, s ő nem sokáig kérette magát, hanem így kezdte beszédét:

(Mielőtt a doctor meséje elmondásába kezdenék, meg kell jegyezni, hogy a bányásztisztnek Allegro nevű barátságos pudlija a teremben fel s alá szaladgál, a kökényszemű lányka gyakran magához hívja, fejét veregetve kissé lehajol, s lopva a bús barna fiura pillant át; azután touslestrois-t mond skiz nélkül, a papa pedig szörnyen haragszik.)

A doctor beszélye.

A cél, melynek eléréseért annyi éven át küzdöttem, elérve volt, s én a szó legszorosabb értelmében nem tudtam, mihez kezdjek ujdonat új orvosi oklevelemmel.

Ez szekrényembe jól eltéve, nevem ajtóm külszárnyára nagy rézbetűkkel kiszögezve volt;

magam pedig minden perczben készen, lélekszakadtan rohanni első betegemhez, kihez hívni fognak.

Az ebédi félórát kivéve reggeltől estig honn ülök, s az esti sétára is aggódva mentem ki, nehogy épen távollétemben kerestessen. Kár volt azonban aggódnom, mert a hazatérést mindig szorgalmasan kikérdezték házmeister felelete megnyugtatólag hangzott. Tudományomat és készségemet senki sem látszott igénybe venni akarni.

Minden este azon reménynyel feküdtem le, hogy majd az éjen át felvernek, regge azonban véghetlen nyugalmas s legkevesebb sem háborgatott álmom után keltem fel, s gyakran emlékezém, hogy álmomban csodás szerkezetű orvosi rendelvényeket irtam.

Pedig bizony már igen kívánatos volt, hogy e rendelvényírás ne csak álmokkép legyen; többi közt: a szigorlatok s diploma költségei erszényemet kétségbeejtő apályba helyezék, Bécsben pedig drága az élet.

E fölött egy elfojtott szenvedély is kezdett életjelenségeket adni, s egy emlékből kényszerüleg száműzött kép látogatta meg tétlen magányomat.

E szenvedély, ifju korunk közös üdve és

kinja, a szerelem ; a kép pedig egy szőke lányka képe volt, melyet emlékeimből száműznöm azért kelle, mert a szegény orvostanulónak a gazdag polgárleány irányában kedvező kilátásai alig vagy épen nem lehettek.

A szigorlatok idejében kevesebbet értem rá a szív ügyeire gondolni, most azonban ujult erővel s elzavarhatatlanul fészkelte magát képzetembe a szelid nyájas arcz, mely ábrándos szemeivel, ártatlan mosolyával annyira lelkembe olvasztá magát. Szüntelen előttem lebegett az, szüntelen a színházra gondolék, hol először s gyakrabban láttam őt ; a néhány esztélyre, hol véletlenül találkozván megismerkedtem, tánczoltam, mulattam vele, s hol mérészlett kézzsoritásomat is gyöngén viszonztatni véltem.

Szóval, fülig szerelmes voltam, s bár erről neki vallomást még nem tevék, de bizonyos symptomák után viszonthajlamáról elbizottság nélkül meggyőződve leheték.

Tehát szerelmes is voltam, és kenyerem se volt ; két baj, miből egy is untig elég arra, hogy az ember tulságig nyugodt ne legyen.

Ha sétálni mentem, lépteim akaratlanul ablakai alá vittek, s ha véletlenül felpillantva ott megláthatám, könnyebb szívvel tértem

ötödik emeleti szobámba. Legalább tudtam, hogy még nem ment férjhez.

Egy este épen ily sétából érkeztem fáradtan haza, s a házmestert szokás szerint kikérdezve, nem keresett-e valaki? ez meglepetésemre igennel felelt. Nem beteghez hívtak ugyan, de levelet hoztak, s azt honn nem létemben a házmesternél hagyták.

E levél egy széles hosszú hivatalos levél volt, oly tekintélyes nagy pecséttel lepecsételve, hogy csak akkor mertem felbontani, midőn a czim ismételt elolvasása után láttam, hogy csakugyan nekem szól.

Tartalma körülbelől ez lehetett: A fenyegetve közlő cholera-betegség elleni óvó-intézkedések megtétele végett, az orvosi kar ajánlatára ön a Mariahilf nevű külvárosba osztály-orvosul oly utasítással neveztetik ki: hogy ez állomását rögtön elfoglalván, mindenek előtt fő-feladatául tekintse e külvárosban egy, vagy ha kell, több oly épületet kijelölni, mely kórházzá legkönnyebben s legczélszerűbben alakítható át. Részletesb utasítást a közigazgatás egészségi osztályánál veend, hol magát haladéktalan jelentse. A járvány egész ideje alatt öt ezüst forint napi díjjal fog elláttatni; aláírva: Bécs birodalmi székváros tanácsa.

Öt pengő forint napi díj, és orvosi állomás Mariahilfben, épen azon városrészben, hol szöke szépem atyja lakik lányostul, boltostul, gyárostul! Rohantam az egészségi osztály bureaujába, az utasítást könyv nélkül megtanultam, s következő nap már e külvárosi új szállásomon, imádoztam lakával egy utczában, etablírozva voltam. —

Társul, polgári biztosi minőségben, egy igen művelt ifju ember adatott mellém, kivel egyetértőleg valék eljárando. Kettőnkől függött tehát, melyik épületet jelöljük ki kórháznak, s hogy ezt tehessük, előbb az egész városrészt bejárnunk, s annak minden házát megszemlélnünk kellett.

(Bocsánatot kell kérnem a félbeszakasztásért, de lehetlen volt nem látnom a tarok asztali jelenetet. A kökényszemü lányka már nagyon megunta a kártyát, a pudlit simogatja; Allegro! Allegro! kedves kutya! s átpillant a barna fiúra.

P a p a. Ugyan Pauline ne játszál mindig avval a kutyával, hanem adj bele!

P a u l i n e felrezenve: Igen is Papa! — bele ád, s a huszonegyest a coeur királylyal akarja ütni.

P a p a haragosan: Mit csinálsz már

megint? ha nem tudsz vigyázni, inkább ne játszunk.

Pauline. Bocsánat, skiznek nézem mindig a coeur királyt.

Dandy czélzással, de önmagát értve: Ha ha! nem csoda, nagyon elfoglalja nagysádat a coeuv kivály!

Pauline elpirul, s a barna fiura pillant sebesen; papa pedig, ki nem tudom mi okból, egy idő óta igen nyugtalanul fészkelődik székén, a játék végeztével fölkel, az ajtóig megy nézni: esik-e még? s minthogy az eső úgy ömlik, hogy kimenni lehetetlen, összevont szemölddel helyére ismét visszatér.)

Az első nap, folytatá a doctor, háznézések közt mult el, tulajdonosaik szörnyü aggodalmas arczczal mutogatták a szobákat, s különféle okokkal ügyekeztek meggyőzni arról, hogy házuk mindennek alkalmas inkább mint cholera-kórháznak. Természetesen, mert a ház nem megveendő, de csupán a járvány megszüntéig kibérlendő volt.

Késő este lerogyásig fáradtan tértünk haza, pedig a megvizsgálandó házak hatod részében sem voltunk még. — A házmester szobánkba jő fel, s a polgári biztosnak és nekem külön külön tiz darab levelet ad át,

melyek , mint mondá , este felé hozattak hozzá.

Csodálkozva e hirtelen szaporodó levelezésben bontjuk fel azokat , de még jobban csodálkozunk, midőn mindenikben egy pár, ily rövid tartalommal kísért bankjegyre akadunk : Meg vagyunk ugyan győződve , hogy házunkat cholera kórházzá átváltoztatni alkalmasnak nem fogják találni : mindamellett bátorkodunk e csekélységgel alkalmatlankodni s kérjük stb. stb. E csekélység legalább ötven s legfelebb két száz pengő forint volt nekem , s ugyanannyi a biztosnak. Az összeg külön külön ezer öt száz forintot tett.

Egymásra néztünk s jó izűt neveltünk a házbirtokosoknak kórháztóli félelmén, de végre is abban egyeztünk meg , hogy ez ajándék el nem fogadható , s azért ismét szépen bepecsételtük , s a házmesternek az illetőkhözi széthordás végett átadtuk.

Következő nap estéjén ért még csak tetőpontra a tréfa. A házi urak , kiknek ajándékait reggel visszaküldtük , alkalmasint azt hívnék , hogy mi keveseljük azt , megkettőzék a mennyiséget , s egy új levélben igen szépen bocsánatot kértek a tévedésért , melynél fogva tegnap a szándéklott száz forint helyett csak

ötven, a két száz helyett csak száz s így tovább tétetett levelükbe. E mellett új iratokkal ismét két ezer pengő forint érkezett.

Most már csakugyan nem tudtuk, mit teendők legyünk, s legjobbnak tartók a dolgot az egészségi osztály főnökének, kitől függünk, feljelenteni.

— Kérték önök e pénzt? volt a főnök kérdése.

— Soha, szóval sem, sőt tiltakozánk elene; válaszolánk őszintén.

— Ugy hát tartsák meg s ne panaszkodjanak; — lőn a határozat.

S így történt, hogy midőn egy hét múlva a ház-vizsgálatot bevégeztük, én, kinek sovány tárczájában azelőtt alig egy pár forint tengett lengett, 10,000 azaz szóval: tíz ezer pengő forintnak voltam törvényes ura.

Csupán két házi urnak küldtük vissza határozottan több ízben a nevezetes mennyiségű ajándékot; az egyik vendéglős volt, kinek tágas ebédlő és táncztermei, szobái s egész nagy háza általunk, de még csak titokban, kórházzá jelöltetett ki; a másik szőke szépem atyja, ki terjedelmes és jövedelmes gyárát remegve féltette, s kinél a lánya elnyerhetésére nyílt kedvező alkalmat felhasználni akartam.

Nem nyujtom hosszura elbeszélésemet, elég az hozzá, hogy miután a gyárnok kettőzött hármazott ajándékait visszautasítám, ő pedig személyesen fölkeresve összetett kezekkel rimázkodott, hogy kérjek bármit, csak gyárából kórházat ne csináljak: én egész gyöngédséggel lánya kezét kértem, s egyszersmind ujan szerzett 10,000 f. tőkémeket kereskedésébe felajánlottam. Ő habozott, leányához utasított, együtt mentünk hozzá. Mari elpirult, igent sohajtott, az öreg összetevé kezeinket, s az egy hét előtt remélni sem mert Mari jegyese, s a járvány szüntével azonnal nőm lett.

(E pillanatban Pauline kártyát kever, de más felé nézvén, az egész játékot az asztal alá ejti; a dandy fölszedni egész készséggel lehajol, szedegetés közben a barátságos Allegro végig nyalja arczát, a dandy ezért kissé föbe koppantja őt, szegény érzékeny Allegro keservesen ordit, a bányásztiszt morog, hogy ne bántsák kutyáját s magához hívja; a papa haragszik leánya ügyetlenségén, s ismét, már talán negyedszer, szorongatott arczezal fölkel megnézni, esik-e még? s minthogy az eső kissé szünni kezd, kisiet, s néhány percz mulva vidámabb képpel jő vissza. Pauline kever, oszt; Allegro ismét mellette van, a lányka saj-

nálja a megütött pudlit, megsimogatja, s Allegro szegény Allegrócskának nevezi, de ezalatt a barna fiura tekint át.)

Hogy történetem egész legyen, végzé beszélünk, még két eseményt kell ez időkből megemlítenem.

A vendéglős, termeinek kórházzá leendő idomítása kimondatván, sirt, jajgatott, panaszával Ferencz császár elé ment, előadván, hogy keresete nem csak jelenre de jövőre nézve is örökre megszűnt, mert oly vendéglőnek, mely azelőtt cholera-kórház volt, küszöbét senki többé átlépni nem fogja, s így ő végképen tönkre van silányítva.

— Tudja mit ön? szólt neki a császár; ha a járvány szüntével a kórházból ismét vendéglő lesz, hirdessen ön megnyitásául egy nagyszerű reunitót, — első vendége én leszek, s hova Ferencz császár elmegy, oda az ő jó bécsi népe is utána jő. —

A vendéglős megvakarta fültövét, de kissé vigasztalódva ment el.

A másik esemény az volt: hogy egy délután az e külvárosban lévő hercegi képcsarnok művészeti kincseit megszemlélni mentem biztos társammal. Kellemesen töltünk néhány órát; a felügyelő oly szives és előzékeny volt

irántunk, mintha dus angol lordok volnánk, kiknek bökezüségétől nem csekély douceurt remél. — Kisült azonban, hogy ő játsza a bökezüt, mert másnap korán reggel bekopogtatva ötven aranykát tesz le asztalomra, s mindenre kér, hogy a képcsarnok épületébe ne rakjunk majd betegeket. Hasztalan biztosítám őt, hogy már van kórház kijelölve, s így nincs mitől tartaniok, hogy az aranyokat elfogadnom lehetetlen sat. neki ugymond kötelessége e csekélységet itt hagyni, vissza nem viheti, már számadásba jött, — s ezzel elszaladt. Én még ágyban voltam, s nem szaladhattam utána. —

Ezután forró sulyos napok következtek; a járvány iszonyuan pusztított, s csak bátorságomnak köszönhetem, hogy engem is el nem vitt. Ipam pár év mulva meghalt, s minthogy a városi lég nőmre nem jó hatással van, ide költözénk a világ legtisztább légű völgyébe, hol cholera még soha nem volt, s nem is lesz soha. —

A doctor, kedvencz témájával végezvén jó izűn elmondott beszélyét, fölkeltünk a kandalló lohadó üszkei elöl; az eső egészen elállt, s a nyugotról előtekintő napsugár élénk színezetű szivárványban tükröződött, mely mintha virágos kosárnak volna fogantyuja, ragyogott

fölöttünk, a harmatos virággal megrakott kosarat a fürdői völgy képezvén.

Egy más valaki roppant diadalkapunak mondá a völgynyilást beövedző szivárványt, s valóban e diadalkapu alatt épen egy szekér hajtattott be, a kocsison kívül két utassal közeledve felénk, kikben, mind a mellett hogy a kiöntött ürgénél lucskosabbak voltak, a lengyelt s az általa visszafoglalt táblabirót nem volt nehéz megismernünk.

Harsány éljenekkel fogadtuk őket, s a doctor is egészen kiengesztelődve nyujtott kezét az érkezőknek, de ismét majd megboszankodott, midőn a táblabiró, átázástóli félelmében, cholera elleni praeservativumot kért tőle, s lefeküdni sietett.

A lengyelnek is megbocsátva lön, s e fölött a zápor a póznára tüzött hirdetés betüit is lemosta.

Este ismét a bűvész előadásán találkozáink, s mindnyájunk közt hihetőleg a kökényszemü lányka jelent meg legdobogóbb szivvel, vajjon az a Bosco eltalálja-e annak rejtett titkát? D. ur a szép özvegygyel a székek első során foglalt helyet, következtek a többiek, csupán a költő ült háttal az előadó felé, mint-

egy mutatva, hogy őt az illy haszontalanságok nem érdeklik

A középen sorba rakott székek előtt volt a bűvésznak leterített asztala, melyen két fagygyu gyertya gözölgött. Más szemfényvesztő tulságos világítást, vakító fényt alkalmaz bűvészeete segédéül, ez a vak sötétséget tartá tanácsosabbnak.

Nem soká váratá közönségét s bejött ugyanazon veres haju és szakállu ember, kit délelőtt az özvegy után leskelödni láttunk. Roppant seprő szemöldei voltak, s orrán jókora darab angol tapasz feketéllett. S hangja, ez volt még csak a különös torokhang! mintha nem is ő, de a háta mögűl beszélne valaki. Beszéde csodás keveréke volt legalább ötféle nyelvnek, oly sebesen hadarva, hogy bár alig értök, igen mulatságos volt hallgatni.

Kezdte mesterségeit, például a köles-kását dióvá, a diót galambbá, a galambot ismét almává változtatá, miből midőn ketté vágná, arany hullott ki, aztán kártyákkal changirozott, aztán ismét mást próbált, miket itt elmondanom czéltalan, elég lévén megjegyezni azt, hogy mutatványait, minden dicséret nélkül szólva, igen ügyetlenül adá. Na de nem is igen figyeltek oda neki, a társalgás egyre folyt,

s kivált D. és a szép özvegy közt legélénkebben.

Következék a gyűrű-játék s titoksugás. Ez igérni látszék valamit.

— S' il vous plait, meine Herren und Damen adjanak djürüket, besonders annelli nuzziali, hogy is mondi — — jeddjürüt, ebből legjobban meglehet indovinare a titok!

Nevetve huzzák le többen gyűrűiket, s a bűvész legelőször is a szép özvegytől vette el a jóslat-kelléket.

— Jegygyűrűm, sugá szomszédjának, de mögötte ülén, én is hallhatám, — ha eltálna tévedni, sem oly nagy baj! tevé hozzá jelentékenyen mosolyogva.

A vice-bosco azonban mozsárba veté a gyűrűt, aztán nagy erővel tört benne valamit, mi persze nem a gyűrű volt, a port a mozsárból egy füres iskátulába önté, az iskátula tetejét rá illeszté, holmi hókusz-pókusz morgott föléje, aztán felnyitá, egész gyűrűt vett ki beöle, s vele birtokosnöjéhez lépett.

— Már most megsug a secreto, s aztán Madame je vous restituerai l' annello.

A nő kíváncsian nyujtá kissé előre a titok meghallása végett fejcskékjét, a bűvész lehajlott hozzá, megfogá egy kezét, s mialatt erre

a gyűrűt visszahelyezé, fülébe néhány szót sugott.

A feszült csendbe a szép özvegynek elfojtani akart s mégis kitörő sikoltása hangzott, hirtelen roszul lett, s halálsápadt arczáról látszék, hogy ájulás környékezi, ujjáról az egyszerre tággá változott jegygyűrű legördült, de birt mégis annyi lélek jelenléttel, hogy, midőn a felvevő neki visszanyujtá, azt hirtelen keblébe rejtse.

Nyilván való volt, hogy az ördögös bűvész valami lélekbevágó titkát sughatta meg neki.

Az ünnepelt nő változása az előadásnak véget vetett, különben sem volt kedve, a kökényszemű lánykán kívül talán senkinek ily veszedelmes hatású titkot hallani; s e fölött, mire az első megütközésnek valamennyire vége lön, a bűvésznak többé sem hira sem hamva nem volt.

Na hiszen gyönyörű tárgya lett ez esemény más és következő napokon a közbeszédnek, suttogásnak, különféle magyarázatoknak, következtetéseknek és gyanításoknak; mert hogy a bűvészi histórián kívül több is rejlik a dologban, azt mindenki sejté.

A többi commentáció közöl én csak a

nyugalmozott kapitányét adom, úgy mint ő azt a nagyságos mamának, s a nagyságos mama négy lányának kárörvendve adta elő.

1-ör. Ókoskodék a kapitány, az állítólagos özvegy férjének halála még nem tényleges, mert az, hogy neve az esetetek sorában van, még nem egész bizonyíték.

2-or. Ha él, két fontos oka van nyiltan fel nem lépni: először, mert súlyosan compromittált egyéniség, másodsor, mert neje, ki őt egészen elfeledni látszék, nem nagy vonzerővel bír reá.

3-or. Hogy e tegnapi bűvész tulajdonkép nem bűvész, úgy meglátszik rajta, mint rajtam, hogy nem vagyok rebellis.

4-er. A visszaadott gyűrű hirtelen tág lesz, világos, hogy nem a nőé, s ő mégis elrejti, a fülébe sugott néhány szóra sikolt és rosszul lesz. —

„Ezekből összevéve én nem vonhatok ki egyebet, minthogy az álbűvész, ki rögtön, senki sem tudja merre, eltűnt, senki más, mint — a halottnak vélt férj, ki magát e kis tréfával, a jegygyűrűk kicserelésével akarta megboszulni. Punctum.“

Én, a kapitány e hübnerének, mint a kapott kosár miatt kissé részrehajlónak, nem

adok egészen hitelt, habár megvallom, jókora szöget ütött fejembe azon körülmény, hogy midőn a bűvész a szép özvegyhez lehajlott, fején a veres haj és szakál nem látszott bőrből nőttnek, sőt ha nem csalódom, paróka s álszakál volt az, mely alól koromfekete fürtök s barkó tünedezett ki, meg aztán villogó bogárszemei is voltak annak a bűvésznek, mik fölött a seprő vadszemöld nem lehet természetes. Hangja sem volt olyan, mintha mindig azon beszélne, hátha mégis — — na de jobb lesz hallgatni.

A szép özvegy — mert én már csak annak nevezem — néhány napig nem hagyta el szobáját, — gyöngélkedése miatt-e, vagy mert a szóbeszéd első rohamának csillapultát akarta bevárni? maig sem tudom bizonyosan. Pedig e rejteközés által a kapitány még jobban megerősödött hiedelmében.

Látogatásokat sem igen fogadott el, csupán D. ur bocsáttatott naponként egy párszor színe elé, kinek most a vigasztaló szerepre csakugyan valódi alkalmá nyílt. Azonban egy furcsa történet váratlanul e látogatásoknak is véget vetett.

Egy nap déltájban D. szállásán szivaroztunk hárman, ugymint: a minket dicső havan-

náhval regalírozó házi ur, a lengyel, és én. Egyszerre, legjobb beszélgetés közben, gyors kopogás után nyílik az ajtó, s ezen egy fátyolos kalapu hölgy lejt vagy inkább tipeg be, uti öltözetben, homlokegyenest D. ur felé tart, drága karpereczekkel megrakott sovány karjaival ennek nyakába csimpeszkedik, össze vissza csókolja, s e félig édes félig szemrehányó szavakat sipegi:

— Adolfom, kedves édes kis Adolfom! végre ismét láthatlak; szólj gonosz, mért hagytad el oly hirtelen Füredet, s mért nem irtad meg: hova mégysz? alig birtam nyomodba akadni, de megbocsátok, csak hogy ismét karjaimba zárhatlak! —

Adolf azonban oly mereven állt mint egy határkö, s oly színváltozáson ment át, mint a kit gutaütés kerülget, szóval egy cseppet sem látszott elragadtatva lenni fölleletésén. Szót sem birt ejteni, de ha birt volna is, föllelője nem engedendé ahhoz jutni.

— Ah de mily jó színben vagy, folytatá, mint felépültél, megerősödtél, hire sincs már a görnyedtségnek, s ugy-e fájdalmaid is megszűntek? Áldott legyen e fürdő varázsereje! — Ah de nagy a hőség, hadd bontakozzam ki ez uti ruhából!

Adolf a légvonatról meghülésről hebegett valamit, de a hölgy ettől nem félt, s először is fátyolos kalapját tévé le.

Boldog Isten! mit láttunk! egy nőt, ki talán szép lehetett, mikor a quodlibetek divatba kezdettek jönni s a francziák Györt elfoglalták, most azonban Grandville modorában personificált aszalt szilvához módnélkül hasonlított. Nem használt az arczán pazarul igénybevett hajpor, és pirosító, a berakott fogsor és felkötött álhaj: átlátszott biz ezeken, hogy mi alattuk rejlik, az nem e század szülötte.

Adolf lehető gyöngédséggel a mellék kis szobába tolá vendégét, s aztán zavarodott ónszin arczczal hozzánk tekintete ki.

Nekünk már a kalap kezünkben volt.

— Nem akarjuk — kezdém — a meglepetés első édes perczeit jelenlétünkkel háborogni.

— Oh oh — — mentegetődzék a házi ur.

— Talán édes mamája? kérdé sugva a lengyel s kétkedőleg, mintha az alternatíva a „nagy mama“ volna.

— Igen is — az ám — felelé savanyu mosolylyal szegény Adolf, mi pedig mentünk, abban egyezvén meg véleményünk, hogy az az

„édes kedves kis Adolfom“ — az az ölelés és csókzáró éppen nem m a m a i n a k látszék.

A közös ebédre nem jelent meg D. hanem az étkeket szállására vitette; este felé azonban kihozta a sétányra vendégét, vagy tán inkább ez hozta ki őt, mert nem a legjobb kedv honolt vonásain, talán a foga fájt, vagy más baja lehetett, s oly keserves arcot csinált, mintha vágó hidra vinnék.

Már ekkor az egész világ suttogott, nevetett és tudta, hogy e rococo asszony — kedves élete párja. A cselédség útján sült ki az egész. Adolfné szobaleányt hozott magával, ki a kökényszemű leányka hamis szobaciczusával ismerős lévén, elmondta neki, hogy ur-nője dúsgazdag asszony, tőkéken kívül öt háza van Pesten, félév előtt lett D. ur neje, ki azelőtt igen szegény legény volt, s a szó legkételemeletesebb értelmében megházasodott; de kinek szép termete mintegy hat hét előtt hirtelen meggörnyedt, keresztcsontjában nyilaló fájdalmak támadtak, s midőn fürdő tanácsolták neki, nejét mindenféle okokkal otthon maradásra bírta, s egyedül utazott Füredre, onnan pedig, anélkül hogy imádott nőcskéjét tudósítaná, tovább s jelesül ide, hol végre sok fürkészes után nyomába jöttek, s oly kedves

lepényt készítettek neki. (Lepény: megrövidítése e hosszú szónak: meglepetés.)

A kökényszemü lányka szoba-cziczusa mindezeket hiven elmondá a nyugalmazott kapitány csinos legényének, a legény urának, a kapitány melegiben egész triumphussal a nagyságos mamának, és a nagyságos mama négy lányának, s öt percz múlva az egész fürdői közönség tudta, nevetett és suttogott.

Másnap a forrásnál az volt az ujság, hogy Adolf és Adolfné csendes házi boldogságukba visszavonulandók, kora hajnalban elutaztak.

A fürdői élet élénksége ez által igen csökkent. Hiányzott az összetartó kapocskő, a vidám multság- rendező; a még inkább szomorú özvegy, nem lévén ki vigasztalja, mélabús lön, s gyéren mutatkozott, a dandynak nem volt kit utánozni, a kapitánynak kire boszankodni stb. csupán a doctor whistpartieje volt állandóbb és erősebb.

A kökényszemü lányka szülői, a dandy és én egy házban laktunk, s így folytonos tanúja valék annak, hogy a dandy a kis Pauline mellől elmozdithatlan, s mindenüvé mint árnyéka követi; hogy ez, a szerelmes barna fiut keserűséggel tölti el, s a kibékülésre egyik sem akarván megtenni az első lépést, egymással

még mindig daczolnak. Sajnáltam a szegény fiút, midőn gyakran holdvilágos estéken fejcsüggesztve láttam a ház ablakai előtt elandalogni, és sajnáltam a kis leányt is, hogy e dacz miatt annyi kellemes órától fosztatik meg, s a dandy izetlenségeinek lesz hallgató áldozata.

Tudtam ugyan, hogy a béke nemtőjének nem mindig legkellemesebb szerep jut, mindamellett már már a „miként“ről gondolkodám, midőn a dandy gyávasága és önhittsége a békítés nehéz hivatalától felmentett.

A völgy keleti oldalát a közel bérczekből lesiető csermely hasította át, mely rendszerint jelentéktelen csekély, s kavicsos ágya könnyen átléphető, most azonban, a gyakoribb esőzések után rohanó patakká dagadt, s a szirteken néhol kis zuhatagokat képezve, erdőben felszedett faleveleket és galyakat sodrott zugó árjával.

Egy estén társaságunk nagyobb része a patak partján állott, szokott csoportozatokban, úgy mint a kapitány öt hölgye mellett, a szent alliance béketractátusának pontjait számolva elő ujjain; aztán a doctor, néhány nőt és urat mulattatva; tovább a kis Pauline, jobbján a papa szivarozott, balján a dandy hajlongott; közel hozzájok a lengyellel én; kissé távolabb,

tekintetével a kökényszemű lánykán függve a barna fiu, s így jöttek a többiek.

Pauline virágokat tépett, s bár mennyire óvta is papája, sokszor igen a part széléhez közeledett. Neki ugyan nem történt baja, de könnyű kis battiste kendőjét, épen midőn egy virágért hajolna, kezéből elkapja a szellő, s a patak tükrére teszi le, mely azt sebesen viszi magával lefelé.

A repülő kendőt gyöngye sikoltás kíséri, s a sötét kökényszemek oly kérdőleg és kérőleg fordulnak a dandyre, mintha mondanák: nem mented meg szép himezett kendőmet?

A dandynek azonban ez eszébe sem jut, s nevetve mondja, hogy az uszó mindjárt elmevül és beful.

De a kendő nem merül el és nem ful be, mert egy merész barna fiu már a habok közt van, a fehér folt után gázol, a viz derékon felül ér, a mentő elszántan megy, elbukik, s a kis lány most már csakugyan nagyot sikolt.

Semmi baj! a bátor vitéz ismét előtűnt, tovább törtet, eléri a kendőt, ez már kezében, s ő pár percz múlva ismét a parton van, hol fekete fürteit, melyekből omlik a viz, megrázva, a megmentett tárgyat, egy deli meghajtással, birtokosnőjének adja át.

Ennek arczai a helyzet feszültsége miatt kigyultak, átveszi a kendőt, s nekem úgy tesz, mintha az átnyújtó kéz az átvevővel a vizes szövet alatt pillanatra találkoznék, s mintha e susogott szavakat hallanám:

— Köszönöm — Gyula!

A társaság dicséretekkel halmozza el Gyula lovagias merényét, sőt maga a phlegmatikus bányásztiszt is hozzá jő, s biztosítja: hogy e tett felér egy megnyert sakk partieval. Gyula sugárzó tekintettel bontakozik ki az öt környezők közül, s öltönyt változtatni elsiet.

A dandy most eszmél fel, hogy kötelességét más teljesíté, s egész hazáig azzal menti magát: hogy ujdonatuj fénymázos topánja ma van először lábán, s e fölött uszni sem tud, pedig a patak mély is lehet. Pauline rá sem hallgat s más egyébről látszik gondolkozni.

Ez volt az urfi gyávaasága — következik önhittsége.

Éjjel pokoli zaj ébreszt fel álmunkból, mely épen fölöttem, mintha a ház akarna rám szakadni, egyre növekvő erővel zörög, tombol és dörömböl. Rögtön gyertyát gyújtok, az óra éjfél mutat, s ha csak kissé babonás hitű vagyok, azt kell hinnem, hogy legalább is egy ezred lidércz tart bált a padláson; így azon-

ban csak azt tudni lettem kíváncsi, ki okoz magának és másoknak ily kedélyes mulatságot?

Háló köntöst öltve kimegyek, az egész ház talpon volt már; néhányan felmegyünk a padlás lépcsőzetén, honnan a zaj származott, s hol csakugyan valaki belülről, a kívülről bezárt padlásajtón erősen dörömbölt.

— Ki az? kérdé egy férficseléd.

— Én vagyok, az istenve kévem, bocsásanak ki máv egyszer — hallatszék belülről a dandy rikácsoló hangja.

Az ajtó felnyittaték; s a dandy szörnyű poros és összefent ruhában kijő.

— Hogy jutott ön a padlásra s mit kerest ott? kérdém tőle csodálkozva.

— Hát — én — én — a csillagokat néztem — gagyogá — szenvedélyes astvonomus vagyok — s valaki vám závta az ajtót.

Hogy ki volt ez a valaki? azt a dandy igen jól tudta, s bármennyire szerette is volna titkolni, másnap köztudomásra jött. A kapitány csinos legénye be volt avatva a dologba, ez elmondta urának, ura a nagyságos mamának sat.

Elmondom, miután már nem titok, minő csillagokat vizsgált az uj Herschel.

A kökényszemü kis lány szobacziçusa a leghamisabb és leggömbölyübb szobacziçus volt az egész világon s a mellette fekvő tartományokban. Piros mint az alma, tiszta mint a mosott pohár, ügyes és gyors, mint a megpörgetett orsó, s e mellett kis ujában több ész és vicz volt, mint az egész urfiban, ki pedig ellenállhatlan személyéről azt hitte, hogy Mariska egészen bele bolondult, miután ez nehányszor csintalanul szeme közé nevetett, nem ugyan, mintha szeretetre méltónak, de inkább mintha nagy mértékben nevetségesnek találná. Természetesen ezt nem mondta meg, s a dandy hajlandó volt inkább az elsőről győződni meg.

Keresztényi sziv volt annyi a dandyben, hogy a szegény leányt lángjaitól felemésztetni s szenvedni ne hagyja. Sok szép édeset mondott, hízelt neki, s végre titkos találkozást kért tőle. Mariskában első perczre majd felforrott a vér, de aztán egyet gondolt, s a légyott helyéül a ház padlását, megjelenés idejéül az esti tíz órát tűzte ki. „Megállj — gondolá magában — hadd lássa meg kisasszonyom, minő hitvány bábu forog körül!”

A dandy már féltizkor fenn volt uj glacé keztyüben, s nyugtalanul haját és vatermör-

derjeit igazgatta, jobb kezével megveregette saját bal vállát, mondván: még is csak ügyes és szevencsés ficzkó vagy te Oszkáv! Azonban elmulik félóra — senki sem jő; eltelik még egy végtelen hosszú fél óra, minden elcsendesedik, még sincs senki — de im! Oszkár feszülten figyel, lépteket hall, közelednek, e könnyü lépéseket csak Mariska lábai lejtethetik, feljö, már az ajtónál van, ah! — —

A padlásajtó betéttetik, a zárt kétszer fordulni hallja. Maviskám! hol vagy? rebegi a sötétben, de válaszul nevetést hall kívülről, s a lépcsőn lesiető léptek nesztét. Az ajtóig tapogatózik — ez rá van zárva.

— Bolonddá taptott, ez világos! de hiszen csak lesz esze, s legalább kibocsát! gondolja s mert fáradtnak érzi magát, valami ülő helyre akar szert tenni. Visszabotorkál a sötétben, mely oly sűrű, hogy a kanál is megállna benne, tapogatózik, s egy átnyuló gerendához ér. Leül, de ugyanazon pillanatban fájdalmas ordítással ugrik fel és hátra kap — mert egy a padláson eltenni szokott kender héhelybe ereszkedett.

A kiáltásra a háttérben valami mozgást hall, arra néz, s két forgó tüzgolyót pillant meg. A dandy, nem rettenthetlen lovag, öszin-

tén félni kezd az egerésző fekete macskának a jó ég tudja minek tartott szemeitől. Merőn rá bámul, alig mer lélekzetet venni, a czicza szintén fél a szokatlan vendégtől, s így néznek jó óranegyedig farkasszemet. Végre ez utóbbinak több bátorsága van, s egy miukolással tovább sompolyog.

Oszkár nagyot lélezkzik s könnyebben lehel, de Mariskának még mindig nincs esze s nem jő kinyitni. Oly fáradt, hogy alig áll, meg aztán ott is fáj neki a hol megszurta a héhely, nincs más mód, végig fekszik a tapasztott földön, békén türi a sor csapásait, s szemeire álmom kezd jönni. De nem sokára éber lesz, s érzi, mintha mozogna valami nadrágzsebében. Bele nyul, ujjai között hideg testet érez viczkándozni, rémulten kirántja s földhöz vágja a szegény egeret, mely talán épen azon örvendezett, hogy az üldöző ellenség elöl biztos menedékre talált.

A dandy módnélkül irtózik az egerektől, fekve nem maradhat, feláll s még folyvást reméli, hogy lesz esze Mariskának. Minden síri csendes körülötte, bátor szive dobogását is hallja, vár, a közel falu toronyórája tizenket-tőt üt.

Már kérem, az nem tréfaság, az éjféli és

kisértetek rémes órájában egy sötét padláson egyedül lenni! Félre is tett a mi dandynk minden egyéb tekintetet, az ajtóhoz kuporodott, s azt öklével lábával vitézül el kezdte ütni, verni, rugni, annyira, hogy ha még pár perczig nem jövünk, talán be is töri.

E kellemetlen epizód egyébaránt alkalmat nyújtott neki, genialitásának újabb fényes bizonyosságát adni, vagy nem csak a legtalálékonyabb ész vághatta ki magát, midőn éjjel padláson fedeztetik fel, oly érvényes okkal, hogy astronomiai szenvedélyét gyakorolni ment oda?

Kérdezték is aztán másnap tőle a forrásnál a sétányon, az ebédnél, a tánczteremben és mindenütt, hogy

Nem fedezett-e fel új üstököszt?

El volt-e látva jó telescéppal?

A Venust leste-e vagy a Medvét?

Merre áll most a gönczölszekér rudja?

Mulatságos tan-e az astronomia? s még számtalan ily evődő kérdést, mi utóljára a legnagyobb vérü embert is kihozta volna a constructióból, s min ő úgy vélt legjobban segíthetni, ha felszedve a sátorfát, a sok bosszantás elől megszökik.

S ezt meg is tette, mindnyájunk, de különösen a kökényszemü lányka s a bus barna

fiu örömére, kiket még az nap igen egymásba merülő tekintetek s meghitt beszélgetés közt láttam együttsetálni.

Nem sokára ezután, ügyeim a városba visszaszólítottak, s a whist-partieját féltő doctor minden tartóztatása ellenére is, el kellett hagynom a fürdőt.

E napokban véletlenül lengyel barátommal találkozáván, az „angol királyné“hoz, hol megszállott, mentem vele ebédelni.

Az ebédterembe lépve, első kit megpillanték, Oszkár a dandy volt, magasabb vatermörderekkel mint valaha; s ugy nézett felém, mintha ismerne is, nem is. Nem csodáltam volna ha meg nem ismer, mert egyik szemébe a négyszögű üveget nyomván, csak a másikkal láthatott, végre mégis rám ismer, hogy csakugyan én vagyok én; leteszi a kést villát, kezét nyújt, maga mellé erőltet mindkettőnket, s ajánlja a soupe santéet, a chevalier von poulardot, a trüfflepastetent, a fogast á la financiére, s a jó ég tudja még mit.

Ebédközben, a mult évi fürdői évszakra fordult a beszéd.

Kérdém tőle, mikor látta a kökényszemű kis angyalt?

— Ah! a szegény gyevmek! sohajta sajnálkozva a dandy.

— Talán csak nem halt meg?

— Még nem, de tavtok tőle, hogy nem sokáva — —

— Mi baja lehet? hisz oly jó színben volt mindig.

— Képzelve ön, sűgá hozzám hajolva Oszkár, a kis bohó udvavlásomat komolyan vette, s most nem biv elfelejteni; szűlői is máv tudatták ezt velem, de én még nem akavom lekötni szabadságomat, — tőle szinte kaptam a mult héten egy panaszos kétségbeesett levelet; mindjáv megmutatom — — ah! — nincs nálam, fvakkom zsebében maradt. —

— Mindegy, elhiszem, felelék, — ez mégis kegyetlenség öntől, őt szerelmében így hervadni hagyni.

— Sajnálom a kis bohót, de hiába, csak nem vehetem el mind, a kinek szépet teszek — Pinczév egy palaczk vénusi bort!

E pillanatban nyilt az ebédlő ajtaja, s ezen egy gyönyörű ifju pár lépett be. Fűrdői ismerősünk mindkettő: Gyula, az akkor bús,

de most igen derült arczu barna fiu , s karján Pauline , a kökényszemü kis angyal , s most a legbájolóbb ifju menyecske.

Megismertük s viszonzköszöntök egymást, egy üres asztalnál foglaltak helyet, hova frigyük fölötti örömet nyilvánítani, perczre követtem őket.

— Ah! mosolygott az asszonyka, hiszen már fél év óta — —

— Vagyunk a legboldogabb férj és nő! végzé be Gyula.

Még néhány szót váltva, midön ismét visszamentem asztalomhoz, a dandynek már itt hült helyét találtam.

— Elment mint a forgó szél, szólt lengyel barátom, kalapját is majd itt hagyta, s azt sem várta meg, hogy a pinczér tiz pengős bankjegyéből visszaadjon, vajjon mi lelhet?

HINDU ROMÁNCZ.

Mr. John kis rövid ember, mindössze négy láb öt vonal, s aligha nő már nagyobbra, miután jóval túl jár az ötvenen.

Mindig gondosan kefélt magas kalapot s felálló kemény inggallérokat hord, mik fölött naponkint simára borotvált arcza ugy virít, mint egy fehér tányérra tett piros alma. E pír azomban sem az ifjuság sem a grog érdeme (Mr. John igen mértékletes ember): huszonhét évig volt ő tengerész, s ez által nyerte arcza ama barnavörös színt, mit hazájában weather-beaten vihar vertnek neveznek.

Mióta szárazföldi lakos nem viseli többé a matróz jelmezt, de emlékeit híven megőrzi. Ruhájának minden gombján látható a horgony, melltüje horgony alakú, pecsét gyűrűjébe horgony van vésve. Felöltönyét télen

nyáron soha sem gombolja össze, hanem két kezét két oldalzsebébe dugva, kissé löcs szerű lábait oly hanyagúl rakja egymás elébe, mint ki inkább van a mászáshoz mint a gyalogláshoz szokva.

Ki őt így látja az utszán haladni, első pillanatra megismeri benne az angolt.

S ő az is, a szónak leghidegvérűbb értelmében. Mi másokat megnevettet, az reá nincs hatással, de néha csekélységek fölött gyermekies kedéllyel elnevet; türelmét soha nem veszti; honáról, mit már tíz év óta nem látott, mindig nyugodt büszke önérzettel szóll; különczségei, melyek ott talán természetesek, senkit nem sértenek, különben ő maga igen könnyen, kis figyelem hiány által is sérthető, mert habár semmit sem is arrogál magának, de minden inkább akar lenni mint tolakodó.

Egy nagy emlékű gróf hozta őt magával külföldről, s először a hajógyárban, aztán az uradalmával határos Fertőn alkalmazta, mint az ottani vitorlás csolnakjai felügyelőjét; idők változtával itt felesleggé válva, Pesten települt meg, s éveken át megsugorgatott kisedetökéjéből él, tisztán és rendesebben, mint sok más tízszer annyiból.

Igaz, neki nem is sok kell; a tengeren tanult nélkülözés szokásává lön. Szobája, mit csak nagy hidegekben fűt, egy négy emeletes ház negyedik emeletében van, hol csupán azért lakik mert ötödik emelet nincs: öltönyei emlékezhetlen időkig tartanak s mindig csinosak; más ember kalapja három havi hordás után viseltebb mint az övé ugyan annyi évi után; élelmezésében, mint már említém, igen mértékletes, csak egy gyengéje van, s ez is inkább a megszokásé mint az ő sajátja — a dohányzás. Kora reggeltől (mindig négy óra-kor kel) késő estig füstöl, s ha dohányja nem volna, tán a löport is megszívna.

Sőt megvagyok győződve hogy az év végével Mr. Johnnak még marad is mit tökéjéhez tegyen, mert ennek kamatjain kívül még más segédforrásokkal is bír. Azokhoz, kik az angol nyelvhez már kissé sejtének, s készségét igénybe akarják venni, szokott ő eljárni beszéd gyakorlat végett csekély havi díjjért, s e minőségben nem csak ajánlható sőt megbecsülhetlen; az illető kénytelen tőle megtanulni a nyelvet, miután John ur temérdek utazása daczára sem tud anyanyelvénél egyebet, s ezt még épen úgy beszéli, min gyermekkorában London utczáin tanulta.

E mellett társalgása nem kis mértékben mulatságos is. Huszonhét évi tengerészsége alatt az öt világrészt beutazván, sok olyan maradt emlékében, mit ő igen naiv egyszerűséggel tud elmondani. China, Japán, India, Aegyptus, Malta, Gibraltar, a jó remény foka, Mexico, Otahajti sat. mind jó ismerőse, s ő mindegyikről tud érdekes dolgokat beszélni, minőket ut leírásokban hasztalan keresnénk.

A következő eseményt is tőle hallottam, s miután a forrást meg kelle neveznem, jónak láttam életírásából és közölni némi adatokat, meg lévén győződve arról, hogy azok közt kiknek nevét csak hízeltő biographia menté meg a halhatlanság számára, lehetett sok híresebb nagyobb ember az én Johnomnál, de jóság és becsület dolgában egy sem múlta őt felül, s ez már maga elég a mai világban, hogy elmondassék róla: ki volt, mi volt, minő volt?

Harminczhat év előtt, beszélte egy estén tea és szivarfüst közt kis angolom, — legifjabb skipper voltam a gyönyörű Armida fregáton, mely a liverpooli kikötőből büszke lej-

téssel indulva ki, s három hónapi nem legsimább utat hagyva maga után, kissé roncsolt állapotban, de azért nem kevésbé büszkén érkezett a Bombay révbe.

Ez volt első utam keletre, s hazudnám azt mondva: hogy nem szivemből örültem szárazföldre tehetni lábamat. Képzelteri ön, hogy ez nem lehet az ember előtt közömbös ha három egész hónapig lakott ülve a legmagasabb árbooz kosarában.

Húsz évű voltam akkor, de midshipmanom, kit Tierney Alfrednak hívtak még fél évvel volt ifjabb nálam. Londoni gazdag kereskedő fija lévén, a gondos szülék által oly hathatósan ajánltatott a kapitány pártfogásába, hogy ez a szigorú hajói fegy daczára is talált módokat öt némi kedvezésekben részesíteni. Mind e mellett a hosszú és viharos út kellemetlenségei igen megviselték szegény Alfrédet; még a hajón veszélyes lázba esett, s Bombayba érkezvén, az orvos okvetlen élet szükségnek látta, hogy az ifju az itteni tikasztó légkört elhagyva, néhány hetet az öserdök árnyas hüves közelében töltsön. Ez annál inkább kivihetővé lön, minthogy részint Armida tatarozása, részint a rakodás legalább

két hónapi időzést igényelvén, ez idő eltelte előtt a visszaindulásról szó sem lehet.

A távozhatasi engedelmet a kapitány rögtön aláírta, sőt kívánságára azt is megengedte: hogy mint kísérője vele mehessenek. Így történt, hogy megérkezésünk után három nappal Bombayt ismét elhagytuk, s a magunkkal vihető kényelemczikkekkel ellátva útban valánk egy tizenöt mérföldnyire fekvő hindu falu felé, hol akkor angol örcsapat tanyázott.

A hindu falu neve Serinagapatnam — vagy ilyesmi volt (e név kimondásánál John jó izűt nevetett, alkalmasint azon, miként is létezhet ily nyelvtörő hat szótag hosszú név) kies völgyben feküdt, buja növényzetű erdők és ligetek közt, hol a fris ruganyos légen és a rég élvezett tiszta forrás vizen kívül jó társaságra is találtunk a katonai örcsapat néhány tisztjében kik egytől egyig vig ficzkók voltak, s az angol életmodorról a bánaán fák rejtélyes árnyában sem tettek le. Ezekkel barátságot kötni első gondja volt masteremnek.

E tényezők összege oly csodás hatást gyakorolt Alfred egészségére, hogy ez láthatólag javult s kevesebb mint tíz nap alatt tökéletesen helyre állt. Arcza, melynek tej és vér börzetén az első selyemszálak épen akkor

göndörültek, teljesebb és csattanóbb lett mint azelőtt, nagy kék szemeibe a régi tűz, mozdulataiba az élénk könnyüedség bája ismét visszatért, öröm volt a deli ifjura nézni, s nem egyszer mondtam neki, hazajövet mily öröme lesz majd benne édes mamájának.

S itt meg kell említenem, hogy az ifju midshipman sem ezen édes mama akaratával sem saját jó kedvéből, hanem atyai szigorú rendelkezés következtében jött ily messze földre, ki jónak látta a könnyelmű fiút London ezernemű csábjaitól eltávolítani s új pályát nyitni az e csábokba már már elmerülőnek. A szerető anya végsőig ellentállott ugyan e tervnek, de midőn Alfred egy ballet tánczosnővel megszökve Gretna Greennél éretett utól, az ellenzék vesztes lőn s engednie kellett az atyai vas akaratnak.

Meg kell vallani, hogy Alfredénél könnyelműbb szellem alig lakott még emberi testben. A kínálkozó élv után mohón nem nyúlni, vagy a következő perczre gondolni, nem volt képes. Ha mint szomjas, tigris torkában látott volna tölt serleget, minden habozás nélkül utánna nyúl. Egy képtelenséget ismert csak: a nélkülözés eszméjét. A tengeri élet jó leczke és orvosság az ily kéjvadászoknak, s meg

vagyok győződve (mondá komolyan John) hogy ez által ő is észére tér, ha — mielőtt teheti — ki nem fogyott volna az időből.

Pár hét múlva az élet meglehetősen egyhangú és unalmas kezdett lenni masteremnek s nekem is, a tisztéknek már régen az volt, s keményen szidták ez átkozott számkivetési helyet, minek az állomást nevezni méltóztattak. Vadászat, kártya, punch: ezen örökös három tárgy közt volt minden nap felosztva. Annál nagyobb örömmel lőn tehát fogadva az egy szép esten jelentkező bayadere csapat, melynek Biddája vagy is vezérnöje egész udvariassággal kért engedelmet arra, hogy társasága előttük tánczolhasson.

Míg a bayaderek, vagy mint ott nevezik daatscherik, vallásuk szabálya szerint a közeli patakba fürödni mentek: a tiszt urak öszszegyülekeztek a fődött terembe, hol a táncmutatvány tartandó volt, s hova a vidékbeliek közül is sokan csoportosultak. Alfred illatos houká-ját szívta, én punch készítéssel foglalkozám.

Rövid időn megzendült a matatan rezgő hangja, s szellő könnyüden lejtett elő a hat daatscheri, hat tövér bájos hindu nő, a legcsábitóbb jelmezben. Fejük tetején vörös

selyem szalaggal lekötött arany lemezt viseltek, mely alól dúsan hullt alá az éjfékete fényes haj fürtözete; hosszú fülönfüggők szinte csörögtek, karjaikat és czombjaikat arany és ezüst karikák körzék, csikos selyem ruhájuk csillagos öv által szorúlt csípőjükre — s mind ez oly sajátságos oly elragadó bájjal bírt, hogy kevésbé gyulékony kedélybe is szikrát vetett volna mint Tierney Alfrédéba, kiről már elébb megjegyzém, hogy a tánczosnéhoz különben is erős hajlamot érze. Csupa szem lett az én ifjam, mintha láng tekintetével mind a hatot egyszerre akarná elnyelni; houkája kialudt, puncha elhült, s ő észre sem vette.

Hát még midőn a táncz végeztével a bayaderek legszebbike egy Cerritóhoz méltó szökéssel egy lábán mélyen előre hajolva más lábát magasan a légbé nyújtva, Alfred előtt megállt, s az övéhez tűzött virágot bűvös mosoly és pillantás között neki felajánlá! ez több volt, mint a mennyit a midshipman megbirhata, felugrott megölelni a daatscherit, de ez már akkor néhány lépésnyire tőle számtalanszor pördült meg lábújhegyén a légben.

A táncz közkívánatra ismételteték, — Alfred mohó szemekkel s elszakaszthatlanúl függött azon, ki néki imént a virágot ajánlá,

s ki szerelmes tekintetét nem kevésbé lángolóval viszonzta.

E nő kétségkívül legszebb s legifjabb volt társnéi közt. Régen történt, de mintha most is magam előtt látnám a magas erős s mindemellett eszme könnyü alakot, a kifejlett gömbölyű idomokat, a mozdulatok ingerlő hajlékonyságát, a mandola vágású szemek drágaköszzerű fényét, az ajkak mosoly görbülete közül előragyogó fogsort — szóval az egész tüneményt, mely természetes s be nem tanult bájaival mindnyájunkat elragadott ugyan, de különösen két egyént bűvölt el kecei varázs vesszejével.

Az egyik ifju masterem, a másik egy helybeli öreg hindu volt, ki azomban vetélytársánál sokkal több jártassággal bírt mint kell és lehet vágyainak sikert szerezni, s midőn amaz még az önfeledtség ámulatával csodálta a lengő sylphet, ez már a Biddával alkuban állott a szép daatscheri vételára iránt, s csupán ez ár roppant magassága ellen szörnyűködött.

Ondag Maaradhja a legdúsabb s legocsmányabb hindu volt a vidéken, s míg ez utóbbi tulajdonsága miatt nem talált nőt, ki véle jószántából sorsát megossa, az elsőbb

képessé tette őt ilyest bármi áron megvásárolni, Már több ily daatscherit vett meg nejévé, kik részint megszöktek tőle, részint korán elhaltak — az irtózáttól.

Megkísértem leírni külsejét. Füleinek körzete levágva, haja leborotválva úgy hogy csak egy összekötött csomó állott fel magasan a hosszúkás fő tetejéről, himlöhelyes arcának minden egyes gödre más színnel kifestve, szemöldtelen szemei rézsútt nyulva le a tömpe orrig, melynek czimpájából gyöngyök függtek a tágra hasadt száj duzzadt ajkaira, tán hogy elfödjék a betel rágástól kiveszett fogak fekete gyökereit. Kék öltönyét, miből tatovírozott karjai s térd alatti lábszárjai csontszerűen nyúltak ki, abroncs alakú réz vagy arany öv szorítá derekához, lábaira hímes bocskor volt fűzve.

Ilyen volt körülbelől a hindu, ki most a szép Vazilája birtokáért fukaran alkudott, mindaddig, míg a figyelmessé lett vetélytárs közbe jötte által erszényét megoldani hajlandóbb lön.

Vaziláját a táncz s Alfreddeli kaczerködás nem foglalta el annyira, hogy a Bidda s Maaradhja közt történőket észre ne vegye, s a pillanatban midőn ezt tevé, lelkébe félelem

és irtózat szállott. Arczán, ajkain, szemeiben a mosoly egyszerre keserves panasszá vált, s ha percz előtt a kéjvidámságnak volt igéző jelképe, most mint a fájdalom gyászoló szobra állott meg Alfred előtt, s egy kezét hevesen szívére szoritva, mással az alkuvókra mutatva, hindu szavakat rebegett, miknek hanglejtéséből a forró kérelem érthető volt.

Az ifju ösztönszerűleg kelt fel s ment a mutatott helyre, hol a körülállóktól megértve, miről van a szó, a hindu által ajánlott összeget rögtön megkettőzé. Ez ismét többet ígért, s egy percz alatt dühös árverés keletkezék a két vágytárs közt, melytől Alfredet elvonni merő lehetlenség vala. Kész lett volna örökségét, atyja egész vagyonát oda vetni a lány birtokáért.

Szerencsétlenségére azomban pénzének nagyobb része egy bombayi kereskedőhez intézett utalványokból állott, s itt, hol azonnal kellett határozni, Maaradhja jobban győzte pengő érczel, és a nyakáról függő szív alakú nagy arany medaillon leoldásával bevégezte az árverést.

Vazilája az ocsmány hindu tulajdona lön, s a Bidda által kézenfogva hozzá vezettedék. A megrettent bayadere szemrehányó tekin-

tettel nézett hol a Biddára, hol új urára, aztán panasza kiáltásokba tört ki, mik hihetõleg szitkok lehettek mindkettõ ellen. Az én midshipmanom dühe nem ismert határokat; Vaziláját megragadva nem akará elbocsátani s a hindut megöléssel fenyegette. A tisztek, ne hogy az eset komolyabb összeütközésre adjon alkalmat a könnyen ingerelhetõ népfaj s a katonaság között, erõvel vonszolták el õt a szín helyérõl, s az olcsóbb áron birható daatscherrikkel igyekeztek õt vigasztalni. De õ hallani sem akart másról, neki csak Vazilája kellett, pedig ezt a hindu már gyõztesen vezette lakába, a tömeg vad ujjongatásai s a matatanak távolban elhaló zenéje közt.

A tisztek alig birtak vele; a csúf állatot — így nevezé Maaradhját — folyvást meglöni és összeapritani készült, s a lánytól kapott virágot szenvedélyesen csókolá és szoritá szívéhez. E virág még inkább növelé örjögését; este kelyhét bezáró harangvirág volt ez, s keleti nyelven ez értelemmel birt: Szívem megnyílt látásodra, miként e virág megnyílik napsugáron.

Szeretni, szerettetni, s a valót álomként elenyészni látni: ezt a korlátlan indulat elviselhetlennek hitte.

Társai nem tehettek vele jobbat, mint bőven rhumozott punchal úgy leitatni, hogy csak másnap délfelé ébredezett nehéz álmából. A tennapra eszmélve, ismét a régi lön. Kettős csövű fegyverét felkapva, vissza tartatlanúl elrohant s egyenesen a hindu háza felé tartott. Szerencsére ez már nem volt hon; vallás vagy szokás parancsa szerint házassága első hetét eltölteni szentnek tartott pagodába vonúlt.

E hét lefolyta alatt Mr. Tierney heveskedése kissé csillapúlt, csak a vén csúf állatot káromolta szüntelen, eleinte mérgesen, később tréfásan, élceket szórva reá, s a jövőben bízva.

A nyolczadik éjjen, jól emlékszem tikasztó hőségű napot követő kellemes éj volt, fenn az égen csillagok gyémántjai tündököltek, lenn völgy és erdő frissítő lanyha illatot lehelt — masterem egy terepélyes kókusz fa alá hozatta palankinját, s houkáját kiszíva épen elaludni készült, midőn az ismert matattannak távolból előható s mindinkább közeledő csengése egyszerre minden álmodot kivert szemeiből. A hangok irányába nézve láthatuk, hogy a sötétben gyorsan mozgó fáklyák lobognak, s nem sokára ezek vörnyeges fé-

nyénél kivehettük a tánczó daatscherik körvonalait is. Megállottak a tájon hol Maaradhja Ondag háza állott, s felhagyva a tánczal sa-
játságos melodiájú dalt énekeltek, aztán ismét
oly szélesebb karikában forogtak, hogy a ma-
gasra feltartott szövétnekek világa egy össze-
folyó kört képeze.

Ez így ment jó félóráig, aztán a szövét-
nekek egyszerre kioltattak, a matatan elné-
múlt, a bayaderek elvonúltak, s minden ismét
sötét és csendes lön.

— Ha! az átkozott vén orangoutang!
kiáltott ki a palankínból fogcsikorgatva mas-
terem, jól sejtve, hogy e zene dal és táncz
kiséret közt a hindu hozta vissza lakába új
nejét.

— Jer John, üssünk rajtuk! szólta ki
hozzám.

— Nem lehet Sir! feleltem röviden.

— Miért ne lehetne te törpe vakand, te
— riadott indulatosan.

— Három okból: mert vagy ő lö meg
hamarább minket mint mi őt, vagy ha mi va-
gyunk gyorsabbak, akkor a népfaj boszúja
ver agyon, vagy — s ez a legjobb eset — ha
csak vak lármát ütünk, őrnagy úr mint már
ígérte, rögtön elzárta, s holnap reggel irga-

lom nélkül és rövid úton visszaküld Bombayba. És így világos, hogy ily módon czélt nem érhetünk.

Minden válaszul a szidó és gyalázó címek egész zápora özönlött le reám; aztán fekhelyére vágta magát s elhallgatott.

Másnap hajnalban a fejem fölötti kókusz-fán csicsergő és csattogó madárdalra korán felébredtem — a palankín bevont függönyei mögött még minden csendes volt.

— Alszik, jól teszi; gondolám, s a tájba el kinézve arról töprenkedtem, hogy ha bár Anglia levegője kissé ködösebb is mint Hindosztáné, még is csak szebb és vigabb ott az élet.

Óra múlva halkal szétvonva a függönyöket bepillanték a palankinba — ez üres volt mint a megbolygatott fészek.

— Itt nem jól megy a dolog, Mr. Tierney a menyecske után ólalkodik! volt első eszmém, s már épen keresésére indulék, midőn az erdő bokrai közül kibontakozva ő maga előmbe jö; fegyvere vállán lógott, hevült arczáról csorgott az izzadás, ruhái az éji harmattól lucskosak.

— Értesz e a szabómesterséghez John? kérdé.

— Miért ne Sir, ha kell —

— Ugy hát csak hamar vess foltot e lyukra itt; mondá s öltönyét levetve, nekem nyújtá.

— Mi történt Mr. Tierney? kérdém most én, mert az öltöny szárnyán lévő lyuk minősége perczig sem hagyott kétkedni, hogy azt golyó okozta.

— Csitt! inte ő, csekélység, semmi: messziről lőttünk egymásra, de egyikünk sem talált; csak ruhámat sebzé meg, s ez nem baj. Csitt! ismétlé, hogy meg ne tudják!

E leczke, ugy látszék, valamennyire lehüté az ifju hevét, mindenesetre ovatosabbá tette őt. Legalább egy hétig nem is emlité kaland vágyát, s már már hittük, hogy végkép feledi, midőn egy esten hazatérve egész reménytelenül azt rendeli, hogy máhánkat összerakolva, holnaptól kezdve minden pillanatban kész legyenek a visszaindulásra, különösen pedig még egy lovat szerezzek, miután egy harmadik személy is utazand velünk.

— Talán csak nem a daatscheri? szól-tam én röviden böffentve ki a merész kérdést.

— Millió ördög, mi közöd hozzá? s ha az volna is — —

— Akkor csak azt volnék kíváncsi tudni Sir, mit lesz ön vele teendő.

— Ostoba kérdés! hát — átviszem őt Európába, hogy ott túl azoknak is legyen fogalmuk Isten legbájosabb teremtményéről.

— Mr. Tierney ön feledi hogy a hajó szabályai rabnöt venni s ilyet hajóra hozni tiltanak.

— Az nem a te dolgod, aztán mit bánom én a távolibb jövőt, megmentem őt a szörnyetegtől s ez elég.

— S igen nemes szándék is öntől, csak a kivitel hiányzik, s bal következései lehetnek. Vagy hiszi ön, hogy e szörnyeteg majd ölébe teszi két kezét, megnyugszik sorsában s nem üldözend?

— Nem, mert aludni fog mélyen és sokáig. Vazilája él hal értem s kész velem szökni; sугá örömragyogó arczal, — első alkalommal álomport adand be férjének s mire ez felébred, mi rég Bombayban vagyunk. Aztán kereshet már.

— S mint beszélt ön össze a nővel, ha egy betűt sem tud hindu nyelven kiejteni?

— Együgyü te, kell is arra szó hogy két-szerető megértse egymást. Jelek által. Kü-

lőmben ne okoskodjál, hanem tégy mint parancsoltam.

Ezzel a párbeszédet ő is én is befejezettek tartottuk, én úgy tettem mint parancsolta s nem okoskodtam tovább, csak a fejemet csóváltam rakolás közben, aztán lovat szerezni indultam, mi e vad országban nem csekély feladat, s csak is úgy volt végrehajtható, hogy egy tiszt groomjának rossz gebéjét örült áron vettem meg.

Következő reggelen tehát tetőtől talpig készen voltunk a szökésre, csupán Vazilája jeladását vártuk, midőn e helyett három tiszt lépett be hozzánk, aggodalmas arczal kérdezve, hallottuk e az újságot?

Mi természetesen egy szót sem tudtunk.

— A hindu, ki pár hét előtt a szép daatscherit megvette, ma reggel halva találtatott; — mondák egyszerre mind hárman. Orvosunk Mr. Squibble, folytatá egyik, megvizsgálta a halottat s a mérgezés félreismerhetlen nyomait ismerte meg rajta, de nem szóllt az össze gyülekezett rokonoknak, nehogy gyanúsításokra és boszúra nyisson tért.

Alfred arczáról minden pír elenyészett, s fehérsége viasz szerű lőn.

— Megölte őt a nyomorú! szólt megborzadva.

— Nejét érted? mi is így vélekedünk. Ez, mint hallom, a hulla mellett ül hang és köny nélkül, s talán hogy minden gyanút eltávolítson magától, késznek nyilatkozott e veszett ország szokásaihoz képest megégetni magát, a szent braminek és sachemek nagy örömére.

— Lehetlen! lehetlen! rázta fejét gépileg az érdekelt.

— Mi azt jövénk tanácsolni, vevé át a szót egy másik — hogy a menyiben a bayadere iránti önfejűséged köztudomásra jött, talán jó volna ma nem mutatkoznod a vadak előtt — —

— Ugy van, ugy van; erősíté a más kettő, s miután e pontban megállapodánk, eltávoztak.

A hosszú nap a kétség gyötrődései közt folyt le. A fő kérdés, mi fölött nem birtunk tisztába jönni, az volt: vallyon Vazilája szántszándékkal ölte e meg a szerencsétlent, vagy csak az álompornak lett általa nem czélzott hatása? a jelbeszédben Vazilája alvót mímezett, de hogy örök vagy csak ideiglenes álmot értett e? ez volt a mit nem tudtunk. Én ha-

tározottan az elsőt állítám, masterem, már csak azért is hogy lelkiismeretéről a részesség legkissebb súlyát is lerázza, az utóbbit vitatá, fő okúl hozván fel azt: hogy a vétkes megégési áldozattal akar szándéktalan bűneért vezekleni.

Ily töprenkedések közt múlt el a csiga haladású nap, melyre alig szállott le az éj, midőn ajtónkon halk kopogás lőn hallható. Alfred egy szökéssel ott termett, kinyitá, és — Vaziláját látta meg, ki elébe omolva, térdét átkarolá, s jel mozdulatainak kérő heves-ségével a távozást a szökést látszék sürgetni.

E pillanatban az ifju lelkében meggyőződéssé érett az, hogy a megégés ígérete nem egyéb palástnál biztosabb szökhetésre: s e meggyőződés nem volt a nő részére kedvező. Mert habár végletekig könnyelmű is volt az ifju s a vágyott tárgy birhatásaért minden földi jót odavetni képes, de egy orgyilkolt férj tetemén át még sem tudott vagy akart volna e birhatáshoz jutni. Szemeiben Vazilájáról minden báj, inger, varázs lehullott, csak a férj gyilkost látta benne, ki majd egykor véle is így foghatna bánni. Aztán a fölkelte gyanú a szökés által megerősítve, eltitkolhat-

lan tényé válna, s őt is a czinkosság színébe keverhetné — — —

Mindez e rövid másodpercz alatt átgondolva lön, s Alfred, ki tennap még ezerszer kockázta volna életét a hölgyért, most lábát az ölelő karok közül kifejtve, durva hidegen lökte el őt magától.

A daatscheri felállott, hosszan nézett zsarnokára, s ábrándos nagy szemeiben, melyek még talán soha nem valának nedvesek, egy pár könnyön át a boldogtalanság kétségbeesése viharzott.

Még egyszer rohant szerelmeséhez, s nekünk érthetlen hindu mondatokkal kért, könnyörgött, esdeklett, s még egyszer haragos komolyan visszautasítva lön.

— Tembrane Meharsa! (az Isten nagy) mondá ekkor, s kezeit feje tetején összekulcsolva, arczán a megadás kifejezésével, elment.

Ez éjen nem jött álom szemeinkre. Éjfél tájban többek által énekelt szomorú menetű dal, melybe néha néha sajátságos üvöltések vegyültek, hangzott a távolból. Maaradhját temették.

Képzelheti ön, mind ez mily leverő hatást gyakorolt Alfred kedélyére, melyet, a

könnyelműek jelleméhez képest, bú és kék egyiránt bírt túlfeszíteni. Indulatosan járt fel s alá a szobában, káromkodott, dühöngött, s talán sírt volna is ha nem szégyenli magát előttem. Az éj és sötétség azomban nem barátja az embernek s mire ez oszlani kezdett, az ő ingerültsége is alább hagyott első hevéből. Kissé pihenni és aludni dőlt le ágyára.

Reggel indulni akart s e célból a tisztetekhez készült bucsúzni, de ezek korábban keltek fel s zajos beszéd közt toppantak be hozzánk, nyomban követve egy hindu küldöttség által, melynek szószóllója a többiek köréből kilépve, patheticus mondókát tartott.

E mondókát, miből csizmánk épen annyit értett mint magunk, egy tolmácsuk magyarázta meg törött angolban: meghívás volt ez a nap lementekor leendő önkénytes auto-daféra, midőn majd a férje halálát túlélni nem akaró gyászos özvegy Visnu dicsőítésére elégeti halandó testét. Ismételt felhívásukra megkelle ígérni a megjelenést.

A küldöttség távoztával Mr. Tierney elutazási szándéka mellett maradt. A helyzetében természetes borzadáson kívül talán titkos sejtelem szava is súgta néki: hogy ne legyen e jelenet tanúja. A tisztetek azomban

mindennemű rábeszélő okokkal igyekeztek maradásra bírni őt; jelesül, hogy csak jelenléte által tisztázhatja ki magát a gyanúból, mit róla Maaradhja halálára nézve suttognak; hogy e külömben szokatlan meghívás is leginkább e gyanúsítás miatt történt, s hogy végre távozása által férfihez nem illő kis lelküséget, mi halál látásától asszonyi gyöngeséggel fordul el, tanúsítana.

Ez okok közül leginkább az utolsó győzött. A gyávaságnak legcsekélyebb árnyát sem akarván viselni, talán ha bizonyosan tudja is előre a történendőket, marad, és megysorsa elébe. Később a jelenet különszerűsége, miről a beszéd szakadatlan folyt, annyira felgerjeszté kíváncsiságát, hogy minden egyebet feledve, várva várta a kitűzött óra érkezését.

A hő sugárú nap felhőtlen tiszta égről vérvörösen merült a távoli tengerbe. Az áldozatra kijelelt erdő szélhez gyülekezett; nép félkört képezve állta körül a máglyát; e félkört hátfal gyanánt az erdő zárta el, honnan a brámínok éneke hallatszék. A nézők tömege előtt az angol katonaság volt elhelyezve, a szín elején pedig, a máglyától alig húsz lépésnyire, masterem s a tisztek állongtak.

A hindu égalj alatt a nap és éj igen rög-

tön váltja fel egymást. Alig tűn le a nap a láthatárról, a sötétkék égen már rezg az esti csillag. Midőn ez feljött, az erdőből hallatszó ének mindinkább közeledék, s nem sokára látható lön a dal-kar. Tizenkét brámin volt ez földig érő fehér talárban, (a fehér ott a gyász színe) mindegyik vékony égő szövétnekkel kezében, középen Vazilája, lesütött fővel s keblén keresztbe font karokkal. A fejdísz, az arany és ezüst karikák, a csillagos öv, minden ékszer hiányzott róla: ezek helyett fehér virágú jázmin lomb koszorú simúlt halantékira, összetartva itt a körül leomló s arcát is elfedő dús hajzatot. Derékáról rövid fátyolszerű kelme folyt le, melynek átlátszó szövetébe lótosz-virágok voltak tűzve.

Ha nem tudtam volna, hogy ő az: nem ismerendtettem meg benne a néhány hét előtti ingerlő, elragadó daatscherit. Magas izmos alakja a fő és derék meghajtása által görbedten alacsonyabbnak látszék, s e szemcsalódást még inkább növelé az, hogy az egykori hajlékony termet kecses mozdulatok helyett síri merevséggel haladt előre a kísértetes hindu papok közt.

A színhelyre érve, ezeknek éneke perczre elnémúlt, de midőn a száraz mango és pálma

ágakból rakott máglya a tizenkét szövétnek által minden oldalról meggyújtva fellobogott, ismét új s fokokonkint zajosabb dalba törtek ki, szinte azon vad felkiáltások és üvöltésekkel, miket az elébbi éjen, Maaradhja temetésekor hallottunk.

A kinsuka és puspakaranda gyökérrel behintett máglyáról kékes füst csavargott fel a légbé, s mennél jobban terjedt a sustorgó tűz, a környező bráminok éneke annál üvöltőbbé vált, s Vazilája is, ki eleinte csendes léptekkel járta meg a bel kört, annál gyorsabban futott a máglya felcsapkodó lángnyelve körül. Futás közben arczáról szétvált a leomló haj, s a tűz rezgő fénye rémesen világítá meg e sötét kifejezésű sárga arcot.

Végre, midőn a lángok tetőpontjukat elérve, a rakás egy izzó halommá lön, a bráminok irtózatossal ordítással adtak jelt az áldozatnak a máglya parázs torkába rohanni: ez azonban a körből kirontva, néhány merész bayadéri szökéssel Alfred előtt termett s karjait ölelésre tárta szét.

Szegény masterem, e nem várt jelenés által megzavarodva, vagy talán azt menedék keresésnek tartva, kényszerüleg átölelte őt: de ugyanazon pillanatban Vazilája, erős idegü

karjaival szorosan magához szorítva a meglepettet, könnyű játékszer gyanánt kapta fel, s mielőtt védhette magát vagy szót szólhatott volna, ragadta vissza a kis pokolba. Következő perczben még látni lehetett őket a lángok közepette; a daatscheri az égés fájdalmi daczára sem bocsátá ki vaskarjaiból áldozatát. Fél óra múlva nem lehetett szét ismerni hamvukat a mango és pálma fa hamvaitól.

— S nem történt megmentésére kísérlet? kérdém elbeszélőmet.

— Sőt igen Sir, felelt ez, csak hogy sokkal könnyebb e megmentés lehetőségét most harminczhat év után elképzelni, mint akkor a percz meglepő hatása alatt eszközteni. Többen rohantunk a máglya széléig, ki még egy lépéssel tovább megy, többé ugyan nem jött volna vissza, s az angol ember nem örült hindunő, hogy elevenen süttesse meg magát. Én megelégtettem azzal, hogy kezeimről a bőrt, s arczomról szemöldeimet tövig lepörzsöltem.

— Szegény John, mondám fél enyelgve, képelem mily szépen nézhetett ön ki szemöldek nélkül!

— Oh a szemöld vesztes még legkissebb rossz volt részemről a dologban.

— Na s mi történt még?

— Csupán az , hogy hajó kapitányom Mr. Bawson irgalmatlan kemény ember volt , ki ha megharagudott , haragját valakire ki kellett öntenie. Már pedig reám , midőn Bombayba visszatérve az eseményt részint szóval részint az angol őrnagy levelével jelentém , ugy megharagudott , mintha mindenek én lettem volna oka , s ennek következtében eleinte az árboczhoz akart köttetni , aztán meggondolta magát , s a hajó legmélyére egy sötét lyukba záratott , honnan , tíz hétig kétszersültön és vízen élve , csak akkor szabadultam , midőn a büszke Armida harsogó hurrahok közt érkezett a liverpooli kikötőbe.

The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines.

TARTALOM:

SIR OLIVER CLEMENCY	1
EGYSZERŰ TÖRTÉNET.....	61
AZ ŐRÜLT NŐ SZIKLÁJA	70
EGY FÜRDŐI ÉVSZAK	144
HINDU ROMÁNCZ	200

TARTARUM

TABLET
SIB...
...
...
...
...

ELET ÉS ÁBRÁND

SOVELLÉK.

1874.

ÉLET ÉS ÁBRÁND.

Összeállította: SZÉCHÉNYI FERENCZ.

MÁSODIK KIADÁS.

1874.

NYELV-ÉS IRASMPÉNTA.

BUDAPEST.

ELLET ES ABRAND.

CHAPMAN & COMPANY, NEW YORK

ÉLET ÉS ÁBRÁND

NOVELLÁK.

IRTA

BÉRCZY KÁROLY.

MÁSODIK KÖTET.

PESTEN.

EMICH GUSZTÁV BIZOMÁNYA.

1852.

ÉLET ÉS ÁBRAND

NOVELLÁK

III.

BRÉCZY KÁROLY

MÁSODIK KÖTET

22.930/2

Országos Széchényi Könyvtár

Leltári szám:

V240-2206/1966

EMICH ÉS EISENFELS KÖNYVNYOMDÁJA.

HÁROM ÉJ.

I.

— Kivánok e töled egyebet szerelemnél? Élvezz, tombolj, pazérolj, mint senki más, s Rammacini Giuditta kincstára nem fog megnyögni vágyaid betöltésében: akard, s rabnőként kísérendlek az északi jégsark hideg hónapába, parancsolj, s teljék bár tulvilági üdvömbébe, teljesülve lesz; — mindent, mindent elkövetek, feláldozok, elszenvedek, csak szeress.

— Giuditta! mi adhat okot kétkedni szerelmemben?

— Oh hideg magyar! ezek-e nálad a szerelem szavai? szemeidben, ha rám tekintesz, alvó tűz bágyadt világa hamvad, pedig láttam, oh, jól láttam, egykor heves sugarai is voltak e szempárnak, melyért a Rammacini hercegek vére egy ismeretlen magyarnak

nyujtá kezét. — Arczodon unatkozás és élv-
elégeltség festi magát; pedig épen ez arczok
mosolygó csábja hozta ki a forró égálg szülöttét
idegen hazába; — tompán vonagló szavaidban
nincs többé semmi erő, semmi bensőség, sem-
mi szivből származó; pedig épen e hangnak
egykori dalszerű csengése s költői tüze volt
az, mi a hercegnőt elhatározá, hogy velen-
cei palotáját elhagyva, életét szegény festő-
vel ossza meg!

Az ifju ajkaiba harapott, arczát vér fu-
totta el, s vonásain sértett önérzet dühe vo-
nult át. De hirtelen összeszedé magát, s le-
hető nyugodtsággal felelt a nő szemrehá-
nyására.

— Giuditta, ne légy méltatlan az iránt,
ki érted épen olly hévvel lángol most, mint
midőn a velencei képesarnokban először bá-
mulá isteni alakod kontár másolatát —

— Gusztáv, Gusztáv! oh ha igazak vol-
nának szavaid! — kiáltá a Rammacinik iva-
déka, s égálja egész szenvedélyességével ka-
rolva át a szép ifju nyakát, ajkait lángoló
csókokkal halmozá; majd, mint egy eszmétől
megkapatva, visszataszítá magától a gyö-
nyörü főt, s a gyanú élével folytatá: — de
nem; szavaid minden betűje árusulás! Te meg-

szüntél engem szeretni s oly hideg vagy mellettem, mint az Appeninek jégcsúcsa Italia nevető virányai felett!

Rövid csend lön. A nő hirtelen elhallgatott, mint ki szemrehányásra kedves ellenmondást ohajt. — Gusztáv hensejében mondhatlan érzelem küzdött, s lezárá a szót ajkairól. — Ő nejét, Giudittát, nem szereté. Gusztáv mást szeretett, Giudittát utálta.

— Lásd, Giuditta — mondá végre erőtetett nyájassággal — nekem nincs hizelgő szóárom, mely indulatom hév ragaszkodását fesse: de kivánd bár életemet — — —

— Igen, vága közbe az olasz nő — életedet vagy szerelmedet! kettő közül egynek enyémnek kell lenni! De szerelmed forró legyen, forró és osztatlan! Hallád, lelkem ifja? osztatlan, mint a sziv, mely ketté vágva megszün dobogni, Szavaid nekem kevesek: esküdet akarom. Nézd e tört, a Rammacini család ezen ereklyéjét: vasán Cornaro és Borgia vér rozsdállik — feszületalaku markolatánál több Rammacini hallokott. Esküdjél e feszületre, hogy szerelmed életed vég perczéig osztatlanul enyém leend.

— Esküszöm! monda Gusztáv, kis várattva, halavány arczokkal. — Giuditta éles

figyelmét nem kerülé el a sápadó reszketegség, mely férje arczain az eskü kimondásakor elterült. Ez gyanuját még inkább növelé, s kedélye ingerültségét tetőpontig fokozá.

— Én is esküszöm, hogy a mely perczben esküd megszegve: ugyanabban az ítélet e tör által a hittörő felett kimondva s végrehajtva lesz! Emlékezzél meg, Gusztáv, hogy szavam, föltétem, ígéretem, esküm, ivéből kiröppent nyilként, soha visszahuzva, soha megmásolva nem lön!

Sebes léptekkel hagyá oda a nő e fenyegető eskü után a termet, s a dús szönyegzeten hagyá ifját, ki gondolatokba mélyedten s egybe font karokkal meredett utánna.

— Hahaha! tört ki keserü kaczajba hallgatása, miért igényli e nő szerelmemet? Azért e, hogy felrántva a nemtudás vágytalan rögeiről, a fény és pompa hideg lég körében szenvedni megtanított? azért-e, hogy a kék mámorában letombolt néhány hétért életem egész boldogságát vessem oda? Volnék bár most is a szegény festész, egyedül, elhagyatva, de reményekkel a jövő, s ihletéssel a szent művészet iránt! Ezeket, mint fa virágát szélroham, leszedte szétszórta rólam a világ vásári zaja, népe; s vagyok most nyomorú rab-ember,

lekötve egy féltő hölgy szeszélyeinek a milliókért, miket lábaimmal tudnék tapodni; esküszegő, hazug a nőnél, kit bünömként utálok, ámitó iparlovag az angyalleánynál, kit lelkem mélyéből imádok!....

— Emelka és ő! — monda ismét, a néma eszmélet rövid szünete után — erény és bűn, menny és pokol! A hyéna gyanut forral; még ily ingerültnek nem láttam őt, folytatá, mialatt egy udvarra nyiló ablakon kitekintett — hálósobájában még világ van, várjunk míg elalszik, aztán elégtételt édes elégtételt a keserűen hosszú nap gyötrelmeiért!

Félóra telhetett el várakozásban. — Gusztáv ezalatt köpenyt kerítve vállaira, a tervezett kalandra fölkészüle, s a perczben, midőn az udvari szoba ablakai elsötétültek, kilépett a házból.

Éjfél kongottak a város tornyainak minden órái, s a néptelen utczákon Gusztáv egyedül haladott, csak néha találkozva egyegy haza sietővel. Mintegy ötven lépésnyi távolságban, mindenütt árnyéket keresve, egy más, bő köpenybe burkolt alak követé őt, kit azonban kalandorunk nem látszott észrevenni: mert vissza sem tekintve hagyá el a belvárost, s a vonalhoz közel egy falusi alakú emeletes ház-

nál megállva, kapuját felzárá s ezen gyorsan besurrant.

E ház előtt állapotott meg a másik alak is. Szétvetett köpenye alól szenvedélytől lihegve emelkedő nőkebel hullámzék, s a gyöngelámpafény egy arcot világita meg, mely a kora ifjuság rózsávein tul, élte delében sem szünt meg szép lenni. Könnyü fekete bársonybarret földé a dushajzatu föt, a vadul szikrázó szemek az emelet világított ablakain függének.

Giuditta volt.

— Nem csalódám tehát, monda düh- és bosszuságtól fuldokolva, ő mást szeret, s még egy órája sincs, hogy nekem hűséget esküvék. Ő megszegte esküjét: én megtartom enyémet!

Gyönyörü nyári éj volt. Csillagmillió ragyogott az ég nagy sátorán, a természet nyugodt és csöndes, mintegy ellentéte a szenvedélyességében viharzó nőkebelnek.

Az átelleni ház falához támaszkodék Giuditta s merően bámula az ablakra, melynek fejez függönyein a benn mozgó alakok el-elvonuló árnyaik láthatók valának. A férfin kívül, kit ő igen jól ismert, nőárny is vala kivehető, az elébbinek majd nyakában csüggő, majd ez által karjai közé szoritott.

— Hah, mint élveznek, kéjelegnek! —

töredezek elő dühösen összevont szájszélei közül — s ezt nekem látnom, ezt nekem túrnóm kell! A nyomoru, háladatlan, kit azért emelék föl a porból, hogy másnál pazérolja szerelmét.

Arczát kezeibe rejté s indulatosan zokogott.

— S mi adhat nekem e kinért kárpótlást, mi egyéb, mint . . . . . igen legyen a percz, melyben a kapun kilép, élte nek utolsója. De nem nem, ez kevés, ez rövid elégtét volna annyi gyötrésért. — Oh, Giuditta Rammacini forrón tudott szeretni: de boszuja is rettenetes leend!

Kevés percz mulva az ablak sötét, s a külvárosi utcza üres és pusztá lön.

II.

— Szüntesd aggályaidat, jó anyám, szüntesd az alaptalan gyanut, mely nem hagyja gondatlan napodat, nem éjedet, s hidd el, isten után ő az, kiben bizni lehet. Nem volt-e mindeddig szavának pontos ura? Két év előtt Olaszthonba utazik, s hüséget esküszik a szegény leánynak. Művészete s a szerencse kincsekkel halmozza el. Hasonló esetben más élvez, felejt, fennhé-

jaz : ő visszatér , s régi hévvel öleli az igénytelen leányt, kit rövid időn nejének nevezend.

— Adj a ég, ne csalódjál, leányom.

— Miért e kétkedés ? Ha el akara hagyni, nem tehetette volna-e azt, mielőtt nyomoru padlás-szobánkból e fényes lakba hozott s midőn minden büne csak feledés , csak az leenedt, hogy a fü közé rejtőző ibolyát eltiporta. Ha nem feledett, mint árulna él ! Anyám jó anyám, te a napban keressz foltokat, te a legnemesb szív ellen vétkezel — —

— Emelkám, a szerelem első álma nem lát, nem hall, nem eszmél. Én jól látom az arczain előmlő zavart, midőn összekelésteket érintem ; s miért is halasztja ő ezt ? miért rebbeg érthetlen, kényszerített mentségeket ? Oh mily sokszor ohajtom vissza magam régi padlás-szobánkba , s inkább szeretném kézi munkámmal keresni a nap csekély szükségzeit, mint e pazar fényű , de félek, drágán megfizetendő lakban vesztegleni ! —

— Lásd, anyám, e szavak fájnak nekem, e szemrehányás engem is sért. Neki vannak okai még most legyőzhetlen okai, miket mi fel nem foghatunk. De én isten igéjeként hiszek minden szavának, nem sokára elenyésznek az akadályok ; addig is légy nyugodt, saját bol-

dogságodért, légy nyugodt és elégedett jó anyám!

Az anya s leánya összeborultak, s hosszú, szokatlan ölekezésben vőnek bucsut a rövid éjre. — Nem előérzet ihletése volt-e az, mi e két nőnek megsugá, hogy most látja egymást utólszor?

Emelka fölvevé a szép mivű ezüst gyertyatartók egyikét, elhagyá anyja szobáját s néhány percz mulva szeszélyes izlésü lakának egy pamlagára dölve némán maga elé merengett. Némán: ha e szó csupán az ajk szavainak hiányát jelenti; s ha az édes ábrándokba olvadó nagy kék szemek beszélő tekintete, e hő reményben mosolygó ajkak nedves bibora és vágyemelt kebel hulláma nyiltan nem mondanák: hogy ő Gusztávját várja.

S ki e Gusztáv, e várt e szeretett e boldog Gusztáv?

Pár év előtt szegény festész, kinek nem volt egyebe ecseténél, mit hajlam, ihletés, szenvedély adott kezébe; s ki az előtte tárva lévő szép nagy világból nem mondhatott sajátjának mást, mint egy gyermekangyal első tiszta vonzalmát.....

Most — dús olasz hercegnő férje, rabja, — ki hideg halvány érczen forró szerelmet

akart vásárolni ; — vértanuja saját érzelmeinek, mik a vesztett üdv felé fájva ragadják ; — a művészet, hajlam, szenvedély bolygó száműzöttje . . . . .

Akkor — a munka, nélkülözés, szenvedés sötét napjait szépnek álmódott jövő reménysugára deríté, — s ő az ecsettel kezében, s a lánnyal kebelén vidáman élt, kedélye könnyü, lelke ifju volt; istenei : művészet és szerelem.

Most — a birt, a pazérolható arany békóként nehezült életére ; fényében az eladott boldogság kísértő rémei tükröződtek; lelkéből az ihletést tovaszállani, kezéből az ecsetet kihullani érezé ; — meghasonlott önszívével, az emberekkel, a világgal — —

Minden percze, mit nejjével kellett töltenie, pokoli század ; ennek minden pillanata lelkében megforgatott gyilok, minden szava kérdése kínpad volt, melyre az életuntság által megfojtott kedély feszítették, — a nap minden órájában ezerszer átkozta meg a perczet, melyben Giuditta csábitó meghívását elfogadta, aztán sirt, s a halál legkönnyebb neméről gondolkodott.

A művészetben akart újra menedéket találni.

Ez megtagadta hűtlen fiját.

A Palazzo Pitti remekei, a Tiziánok és Correggiók, a Tintorettók és Paolo Veronésék gunyos nevetéssel látszottak elfordulni tőle.

Kirohant a képcsarnokok termeiből — s hon vásznát tépte széjjel.

Visszavágyott honába; azt hivé hogy ott hagyott boldogságát ismét föllelendi, hogy a hazai lég meggyógyítja szenvedéseit.

Giuditta követte őt, mint repülő felhőt a sötét árny, mint bűnöst az öntudat sulya. — A tövér olasz nő, tul a koron mely bájaival vonz hódolókat, a deli magyar ifjúban remélt korlátlan szenvedélyének állandó zsákmányt, kit neki hálaérzet biztosítson a kincsért, melyen őt a nyomorral határos helyzetből megváltva, kényelemárba merité. —

Mint ez nem ritkán az eset, az élet delét meghaladott hölgy, egy féktelen élet orgiái, s rövid időszakonként cserélt imádók megfizetett tömjénei után, az első szerelemnek nem tisztaságával ugyan, de visszatérő örültségével függött az ifjun, s midőn a kábult élvbe fulás néhány hava után sejteni kezdé, hogy ez nem elég drágán hiszi hazudott lángját megfizetettnek, hogy e vett férj unja önmagát,

nejét, a világot: keserűség, harag, gyűlölet ömlött szét ereibe . . . . .

E gyűlölet ugyan egy szelidebb pillantás, egy simább szó által rögtön engesztelve lön, de a fásult kedély gyöngé volt soká vinni az álszerepet, s hamar engede a nő othellónak átmenetet féltésre, dühre, őrjöngésre.

Igy kinozta felváltva szerelmével s gyűlölségével szerencsétlen áldozatát.

Ebben naponként nőtt az idegenülés, az utálat.

Pestre érkeztek.

Gusztáv, fekete eszméi által szerte zilált hangulatának egy kétségbeesett órájában, félig öntudatlanul tévedt a házhoz, hol pár év előtt Emelka lakott.

A vízszontalálkozás első perczében feledve lőnek két hosszú év gyötrelmei; s e feledés sokkal édesebb volt, sem hogy ismétléséhez briaraeusi karokkal ne ragadta volna őt ez új élet forrása.

A hamvadó léttüz új lánggra gyult ki, minden szava, tekintete, mozdulata visszakezdé nyerni ruganyosságát. Giuditta eleinte mohón örült e változásnak, de csak hamar meggyőződve, hogy nem ő a titkosan működő kéz: sejteni, puhatolni kezdett, s gyanujának alapot

elve, boszuvágyát a legiszonyubb megtorlási dühvé fokozta a kinos ingerültség,

Az első szerelem azomban nem kétkedett, nem sejtett, nem eszmélt, csupán egytől félt: hogy a visszatért Gusztáv, ennek hő szerelme, e pazar fény és kényelem, a pásztor órák kéj-dus mennye, hogy ez mind csak álom, nem tarthat soká, szertefoszlik — kinyitá szemeit, s látta maga körül a valót, kedvese hiányzott még, s az ismét behunyt szemek sötétében előtte lebegvén képe, tovább szövé ábrándjait.

Kis vártatva, lopódzó léptek nesztét vélte hallani.

— Ah Gusztáv! illy korán nem vártam őt; — susogá kigyuladt arcokkal, s felugorva pamlagáról az ajtó felé sietett.

Burkolt alak lépett be ezen, s kétszer fordítva meg a kulcsot závárjában, lehuzá azt, és zsebébe tevé.

A leány ajkai közül félelmes sikoltás hangzott; mert ez alacsony termet, e szakáltalan arc, e szikrázó mély szemek nem Gusztávéi valának.

Siri csend következék.

Emelka egy szekrényhez tántorogva, rémülten reszketett: mig Giuditta szoborként

mereven, sas tekintettel mérte végig vágytársnéját.

— Ez tehát ama érzelő Madonna fők örökös eredetije? sziszegé, s keble indulattól hullámozott; a minta jól van választva, mert a lányka szép, az irigység sem tagadhatja meg tőle; e galambszelid arcz-él, e rózsza-arcok, ez égszin szemek, meg kell vallani, sok hódító erővel birnak. Kár értök, — tevé hozzá erősebb hangnyomatékkal, — kár értök, hogy oly hamar s örökre el kell hunyniok.

— Ki vagy, szörnyü! rebegé alig lélekzve Emelka, mit kívánsz tőlem? —

— Szivedet, — viszonzá Giuditta összeszorított fogai közül, mialatt törmarkolatot szorító jobb karja a köpeny alul kifejlék, — a szivet, mit cserében kaptál, s mely jogszerű birtokom. —

— Nem értelek, szólj világosan, mit vétettem, ellened?

— Mit vétettél kérded? te szeretted őt! Gyilkoltad volna ki a fél világot, tapodtál volna lábbal mindent, mi szent isten és emberek előtt, előttem büntelen leendél; — de te szeretted őt, s ezért halnod kell! —

— Kit? oh, én csak őt szeretem, s te nem ismered, nem ismerheted, te csalódsz....

— Nem csalódom, mert karjaid közt láttam, ismerem mert férjem, s a vallomásban, hogy szereted, halálos ítéleted hangzott.

Giuditta magasba emelé törét, s egy lépéssel közeledék áldozatához.

Ez féltérdre bukott, s egybekulcsolt kezeit rimánkodva emelé hóhérja felé.

— Ne, oh, ne ölj meg! tagolá lázas vonaglás közt, — ismétlem, te csalódsz, az én Gusztávom még nőtlen, ő nem a te férjed.

— Ő ugyanazon hittörő, ki tegnap ez időben buja kebleden édelgett, s jelenleg mákony-álmában talán épen rólad álmodik. De nincs időm szót fecsérelni; — halnod kell!

— Nem, nem lehet! — sipegé a leány, hunyt szemekkel s erőszakosan reszketve. —

Majd hirtelen felállni törekvék, halott-halvány arcát perczre reménypir futá el. Kebléből selyem-szalagról függő kisdud arc-képet ránta elő, s azt az olasz nő elé tartva mondá:

— Nézd e képet, csalódásod oszolni fog, ez az én Gusztávom!

Giuditta a képre tekintett, bal kezével dühösen ragadá meg azt; jobbában a tör felvillant, s markolatig merült a pihegő galamb kebelbe.

III.

— Fejem oly nehéz, oly kábult, mintha év óta lakott sirból kelnék fel, — nap van-e? éj van-e? mért oly sötét e szoba, vagy talán csakugyan sirba tettem, elevenen temettek el? oly rég időnek látszik — bár csak homályos emlék gyanánt — midőn utoljára valék ébren, sokat sokat kellett aludnom. Hadd csengetem be a komornokot — — mi ez? hova tünt a csengetyü zsinór? elvágta vagy csak a sötétben nem lelem? Girolamo, hé Girolamo! te olasz gazember, jer be, hozz gyertyát vagy nyiss ablakot. Girolamo!

A szokatlan nyikorgásu ajtó nyilt, s ezen finom kövér kéz, fényes kristály gömbü érczlámpát magasba tartva s utánna rögtön e kéz tulajdonosa : hizásra hajló barna hölgy jelent meg.

— Giuditta! kiálta fel Gusztáv, mi okozza — minek köszönjem e meglepő e váratlan látogatást?

— Szerető házastársak között nincs váratlan meglepő látogatás, s mi egymást hön szerető házastársak vagyunk nemde Gusztáv?

— Oh igen — határtalanul — nyögé ez

ágyában felülve , de fejtsd meg a rejtélyt, hol vagyok ? e szőnyeg , e Madonna kép , e burtorzat s környezet, mind szobámé, s még is az én hálószobám téresebb, amott az ablak hiányzik —

— Ugy tetszik látogatásomon kívül neked a helyzet is meglepő ; — felelt kitérőleg a nő , s a bronz lámpát az asztalra téve , férje lábainál egy karszékbe ereszkedett.

— Ismételve kérdem, mi rejtély ez ? elég ébren vagyok már tisztán eszmélni s meggyőződni hogy nem vagyok hon — — s ez itt — mi tompa moraj ez itt alattunk s körülünk , mint a hánykodó hullámoké , minő üvöltés ?

— A szél borzasztóan üvölt oda künn , s tajtékká korbácsolja a hullámokat , mik alattunk elrohannak.

— Alattunk ? hol vagyunk hát — hova jutottam — — ?

— Emlékezel a malomra, mely a szigetek fölött a Duna közepén magánosan áll, s melyről egy sétakoeszítésünk alkalmával oly ábrándozva mondád: mily édes volna rengő ölében, a világ vásári zajától messze, alul viz, felül ég, a szivben égő szerelem — e szerelemnek boldogan élni ? Az eszme tied, a kivitel enyém. E malom huszszoros áráért sajátom lön, — s

mint látod mindenről gondoskodám, mi kényelmedhez szükséges.

— Átkozott szeszély; gondolá, arca boszus kifejezését elfödni törekedve a festő.

— Na s használd az alkalmat lelkem ifja, folytatá a nő, — a világ vásári zaja ide el nem hat, felül ég, alul viz, szivünkben égő szerelem — vagy talán a tiedből kialudt az, Gusztáv? s éles átszegő tekintetet lövelve férjére, mellette a nyugágyon foglalt helyet.

— Ah Giuditta! hiszen — én szeretlek. dadogá ez erőltetett fennhangon, s titkon utánna gondolá: mint a pokolra kárhozott szeretheti az örök kinszenvedést.

De azért, szavait igazolni karját az olasz hölgy tövér nyaka körül foná, s kényszerű hizelgéssel simult mellé. Egyszerre, mintegy villanytól érintett, riadt fel laza hangulatából.

— Minő szalag ez Giuditta, — hol szerzed, mi függ rajta? vedd elő, látnom kell minden áron — — sodrá sebesen, erősen tartva a szalagot, melly neje vállairól keble rejtekébe folyt le.

Ez, nyugodtan vevé ki a szalagon függő miniaturret, s a lámpa fénye elé tartá.

— Nincs féltésre okod, szólt hidegen, saját arczképed, minőt többet festél — —

— S mint jutott birtokodba ? kérdé a csattanásig kigyult arczu ifju.

— Különös kérdés ! ha az eredeti enyém, nincs-e jogom a másolathoz ? — Te ingerültnek látszol Gusztáv — térjünk át más tárgyra — nesze olvasd, itt a napi lap mai száma —

— Nem érdekel —

— Talán még is, — saajtszerű öngyilkási esetről beszél, mely tennap éjjel a Ferencz külváros egy félrefekvő utcájában követtetett el —

— Ki által ? kérdé csak nem kiáltva s hirtelen a beszélőhez fordulva Gusztáv.

— Ugy látszik a dolog érdekelni kezd. Az öngyilkos korán sem valami spleenes életunt angol, hiszen ez ujság sem volna, hanem egy ifju szép leány, ki szivében törrel, halva találtatott reggel szobájában —

— Neve ? — — nevét nevét !

— De te oly indulatba jössz Gusztáv, mintha saját testvéredről volna szó. — Nevét a napilap nem s csak ennek kezdő betüit említi, ezek R. E.

— Szentséges Isten ! ez lehetlen — —

— Lám lám, mi nagy hatással van e kis tragoediai végjelenet a festő képzelmére, mely már is kiszinezve látja azt, s látja az elomló

szöke fürtöket, a megtört sugáru ég szemeket, a félig nyitva maradt ajkakát, a végsőt pihegő liliumkeblet, melyben oly vadregényesen áll a véres tör — —

— Asszony te örjongesz, vagy ha valót beszélsz, iszonyut sejtek —

— Fehér kebel, piros vér; oh ez oly szép lehet, folytatá a nő, mintha a félbeszakasztást nem is hallaná — nem ohajtanád látni festőm e színvegyületet? lásd e Madonnán megkisért-hetnök azt, én majd sziven szurom, s te fessd oda pótlólag a kicsorduló vért —

E szavait mondva fölkel, s az átellenben függő Madonna képet törével a malomszoba fa falához szögezé.

— Giuditta! szörnyeteg! te vagy a gyilkos, te ölted meg őt —

— Igen! én vagyok a gyilkos, én öltem meg őt, ágyasodat, ki tőled a hálát, tőlem szerelmedet rablá el, — én meritém a tört szívébe, én hallám remegő kérelmét az életért, sikoltását, vég nyögését — én téptem le kebléről képmásodat, mint tépem azt most le az enyémről, s zúzom itt porrá lábaimmal; s így teendek tenéleteddel is alávaló hittörő gaz te, kit férjemnek neveztelek!

Giuditta szemkarikái szikráztak, s minden

vonása a boszu édes dühében vonaglott. A sérv és szenvedély e kitörésben lelte fel az égő szomjal vágyott elégtételt.

Gusztáv egy szélütöttnek mozdulatlan-
ságával meredt a dühöngőre. Esze megállt,
szivverése megszűnt — néhány pokoli kinu
pillanatra.

A tigris tovább ordita :

— Szerelmedet vagy éltedet, mondám s
esküvém, és én nem leszek hozzád hasonló hit-
len esküszegő. Szerelmed másnak adtad —
élted nekem maradt, s én elveszem osztály-
részemet. — Itt fogsz veszni, nyomorun, kino-
san, menthetlenül, — el fogsz égni, hogy csont-
jaidból por se maradjon; élve lépendsz az örök
kárhozatba !

Gusztáv zsibbadott lelkébe fokenként uj
erély kezdett ömleni — neje utolsó szavainál
hirtelen ugrással felszökött, hogy megradja az
az öt böszülten fenyegető torz-alakot.

De ez vadállati ovatossággal fordult el s
ki az ajtón, mely a következő másodperczben
kivülről zárva lön.

Az ajtón kis ablak volt hagyva, ezen
tekinte most át foglyára a vad furia fő, s
lihegve kiáltá be :

— Nincs, nincs számodra menekvés, e

szoba sirod, melyből csak akkor szabadulsz, midőn hamvaikat kapja fel és szórja szét a tomboló szél — — nem hallod mint zúg, mint üvölt? Nem hallod mint recseg e faház száraz fenyője, melyet huszonnégy szurokkoszorú egyszerre gyujta fel? Nem látod még a terjedő vörnyeges világot? Nem érzed még a fűtés melegét, mi néhány percz mulva hőséggé aztán égető lángnyelvé változand, hogy téged lelkem ifja körül nyaljon, megsüssön, felemésszen? — Ez a hűtlen eskütörő sorsa — ez Rammacini Giuditta boszúja!

Mondá, s a malom talapzatához, hol a csolnakban meghitt szolgája Girolamonak kellett a gyujtás mütéte után várnia, sietett: — de itt, sem csolnak sem Girolamo nem volt látható.

A megdöbbenés első fagyasztó percze után körültekinte, s a hánykodó hullámok közt néhány ölnyire csolnakot pillanta meg, melyben, midőn az égő malom lángsugára reá veté világosságát, viharral küzdő alakot, szolgáját vélte kivehetni.

— Girolamo! sikoltá eszeveszetten, — Girolamo, jer vissza, ments meg Girolamo!

— Adio Eccelenza! töredezők elő a szél

által el el kapott gunyhang — jó mulatást, mit üzen Velenczébe ?

— Légy átkozott ! orditá ez vissza, s özszerogyott.

Az égő malom gyönyörűen világolt a kormfekete éjbe ; a fővárosi lakosok közül sokan a hidra jöttek ki megbámulni a távolból előtündöklő óriási fénybogarat, de minthogy a szélvész borzasztóan dulakodott, hamar megunták a nézést, s falak közé tértek.

Egy évvel később Párisban a rendőrség egy olasz marchését, ki a hôtél des Princessben lakott, s pazérul költött, vett őrizet alá, s ki ellen a vizsgálatoknak mindjárt kezdetén kiderült, hogy az év előtt hirtelen és nyom nélkül eltűnt Rammacini hercegnőnek volt megbizott komornoka.

Az ügyes rendőrtisztnek sikerült a vétessel mindent megvallatni.

VILÁG FOLYÁSA.

Dús angolkert virágházában, caméliák és heliotrópok, oleanderek és azaleák között, ül bizalmasan csevegve két ifju hölgy.

Barátság, minő csak növeldében tizen-négy évü lányok közt köthető, fűzi össze boldog kebleiket, mikben, e barátságon kívül, az első szent érzelem előálmai varázs sejtésekként röpkednek.

Két év óta, hogy a növeldéből kiléptek, ma látják egymást először — csoda-e ha anynyi mondani valójuk van?

Künn a késő őszenek egy gyönyörű napja alkonyodik piros esti fényben; az elhaló természet vég fellobogással bucsuzik életétől, hogy eltemetkezzék a közelgő tél hósirjába; hangos szél kergeti a hullatag sárga lombokat, mik panaszosan csörögnek fel a kerti utakon.

Van a természet e haldoklásában némi leverő, némi szomorító, mely a lelket búskomolyan lepi meg, s az emléket visszaragadja a multra, melynek virágai szinte ugy lehervadának, mint a fák levelei, miket az őszi fuvalom oly kiméletlenül sodor alá az árván maradó ágakról.

A virágházi párbeszéd folyamát azonban ily eszmék nem busíták, hiszen a hölgykéknek multjok még alig volt, ők csak a jövőre, a szép jövőre eszméltenek, mert lelkeikben tavaszt hordtanak, kedélytavaszt, melynek nyílásakor a szerelem mindenható napja az ifju sziv világába egy tündérországot varázsol.

Ifjuság és szerelem! ti adjátok a szem sugarába, az ajk mosolyába, az arcz kifejezésébe ama bájt, mely maga széppé tesz; ama ömletag ragyogást, melyet Ticzián színvegyülete, Rafael élethűsége csak megközelíteni bír, de visszaadni nem. —

S a két barátnő ifju volt és szeretett, — szinte látható volt e kiválólag gyönyörű két fő körül a szüz szerelem glória-fénye. Összehajolva súgták egymásnak a bizalom közlékeny szavait, mik a távollét két évéről, s ennek legérdekesb szakairól beszéltek.

Érdekes ellentét voltak így egymás mel-

lett, mert bár mindkettő bájdus, e két arcz-él kifejezésében véghetlen a különbség.

Irma arcza egyike azoknak, melyek az embert az első pillanatra meglepik, megragadják. E villogó szempár édes tekintete, annélkül hogy kaczer volna, szívbe hatni kénytelen; e rövid római orr, e nedves ajk, melynek csattanó bíborán hódítóan leng az örökös mosoly, e gömbölyü áll, s minden vonás egyenként s együtt remek; a gyümölcsfrissü pir, mint a pillangó szárnyainak himpora, vagy a hajnalban feselt virág kelyhének harmata, játszva rezg e barnás szinezetü arczbőrön, s épen e barnás szinezet az, mi nélkül e tojásdad andaluziai arcz talán vesztene teljéből, kelleméből.

Berta halvány fehér arcz-havába alig vegyül a pir gyöngéd árnyéklata; magas homloka alatt, vékony félhold szemöldek ivében lakik a pár éjfékete szem, melynek átható nézése mélabúsan foly elő a hosszú pillák selyme közül. És e szemhéjjak többnyire lesütvék, de ha egy tárgyra lassudan emelkednek, titkos varázsuk annál igézőbb, és ez ajkakon mosoly ritkán látható, de ha megjelen rajtuk, a vonások szabályos szépségét megdöbbsentővé fokozza.

S ilyen a két nő; hasadó hajnal amaz,

midőn harmat-csillogás közül vidáman felmosolyog; forró déli nap ez, mely a földre néma méltósággal tekint le. Azt csak szeretni tudnád, imádva, bájszerűleg, mondhatlanul, — ehhez elfogódott tisztelettel közelednél, s e tiszteletben öntudatlan nyujtanád fel szivedet.

— Édes Irma te boldog vagy, szeretsz és szeretettel, mondá hosszabb párbeszéd folytatásaként Berta, ki egy virág-állvány melletti kereveten, ölében tartá az alacsonyabb zsámolyon ülő Irma szép fejét — de bizalmod fél csak, mert mindeddig elhallgatád nevét —

— Ez maradjon most még titok, nevede Irma, a holnapi tánczestélyben itt leend, s ez kis szeszély tőlem, hogy előbb ismerd őt magát mint nevét, — de különben is ne feledd, hogy még te vagy adósom azon egész történettel, melynek eddig csak végeredményét hagyád sejtenem, az elvesztett szivről — —

— Oh nem, ezt korán sem! vága közbe Berta, s fehér arczait gyöngé pir futá el; én csak annyit akartam mondani, hogy ő legkíválóbb a férfiak közül, kiket eddig ismertem.

— S hogy ezen ő, kötődék Irma, kinek csak említésén is elpirulunk, s kinek nevét oly gondosan titkoljuk, közelebbről érdeкли szí-

vünket. De felmentelek a további vallatástól, s bizalmas öszinteségedre hagyok mindent.

S ezzel zsámolyszékén oly helyzetbe tevő magát, mint ki erősen eltökélve van, figyelmes hallgató lenni.

— Legyen — mondá lány mosollyal Berta, s rövid szünet után, mely alatt emlékei a multa látszának visszaszállani, így kezdé elbeszélését :

— Emlékezel, hiszen párszor meglátogattál ama góth sztylü nyári lakban, mely a budai városliget közelében nyáron át nagyném által rendesen béreltetik. Ismersz engem is, ki a város zaját örömetst kerülöm, s a szabad természetben künn legjobban érzem magam, s így képzelhetd, mit egyébként leveleimből is tudsz, mily boldogul folytak itt, a zárdábani elválásunk után, egyhangu csendes napjaim. Pest utczáit ritkán, de annál többet láttuk zugliget viruló berkeit. — Egy forró juliusi nap délutánján, a Carthauzit olvasám a városliget felé nyiló park árnyában, midőn az égen hirtelen vihar tornyosult, s a rekkent léget dühös szél kezdé átzavarni. Szobámba vonulva innen hallgatám a záporömlést, mely czikázó villámok s recsegő dörgések közt szakadott le a sötét felhötömegeből. E zivatar

emlékezetessé lön Budán, mert több embernek, kit a hegyek közti útmélyedésekben lepett meg, éltébe került. Este felé szünt a zápor, a fellegek oszlottak, midőn két szőlőmivelő ájult ifjat hozott lakunkba. Mély út iszapába keverten, eszmélet nélkül találták őt. Nagynéném rögtön orvosért küldött, s mire ez megérkezék, ájulásából az ifju lázörjögésre ébredett. Az orvos ideglázt jósla, s ez bekövetkezék. Rövid leszek, s csak azt mondom el, hogy kilencz életveszélyes nap után a beteg visszanyeré eszméletét, s tisztán beszélhete. Elmondá, hogy táblai jegyző, idegen emberektől bérel lakást Pesten, szülői távol laknak, s a nagy városban nincs senkije, ki sorsában közelebbről venne részt. Nagynéném nem akarta elbocsátani a lábbadozót, kinek a gondos figyelmes ápolás még annyira szükséges, s így ő még hat egész hetet töltött körünkben.

— Oh ezek szép napok voltok! folytatá ismét rövidke csend után s az emlékezés által kigyult arczokkal a kedves elbeszélő. Vesztett erejét visszanyerni kezdve, reggelenként a városmajorba sétáltunk ki, az augustusi szép délutánokon zugligetbe, Ferenczhalmára, vagy a szép juhásznőhez kocsizánk, napközben fenszóval olvasók fel Abafit, Vörösmarty és Garay

szebb helyeit; estenként az első csillag feljöttét lestük meg. — Társalgása gyöngéd volt, hizelgés — vidám és érdekes, kaczer szépmondás nélkül, — nyilt és elfogulatlan, annélkül hogy önbizott hiuvá fajulna; szóval — én öt mondhatlanul nemesebbnek, kiválóbbnak, fennköltebbnek ismerém, mint bárkit, kivel a zárdából kiléptem óta találkozám.

— Nem kétkedem, jegyzé meg Irma, hogy ő is épen így vélekedett és érzett irántad. S nem mondta ő ezt meg néked egy szép órában? kérde mosolyogva.

— Nem, soha, lön a susogó váiasz; szerelemről soha nem volt szó közöttünk.

Majd, mintha a legkisebb részlet elhallgatóját is barátnője irányában árulásnak tartaná, csaknem remegve folytatá:

— Egyszer — talán mégis — czélzott hajlamára. — Regényhösnekről volt szó. Madeline Lester, Emily Bruce, Matild, Czelesta jellemeiről beszéltünk. Ő mindezek fölébe Csáky Gizellát emelé, a kedves gyermekhölgyet, ki titkos érzelemvilágát keble szentélyébe rejtve, oly hiven oly hön oly lemondólag tud szeretni. Föllelkesülten s nemes hévvel mondá, hogy előtte Gizella a női szépség jóság szerelem eszményképe. E beszélgetés után pár héttel,

a Hajnalosra vezető ama mellék uton sétáltunk fel, melyen őt a felhőszakadás meglepé. Megmutatta a helyet, hol a zuhatag árja elsodrá. Erről, betegségére fordult a szó. Elmondá, mily határozatlan álm és sejtés-képek lebegtek előtte az eszmélet-visszanyerés utáni első napokban. A multat egészen elfeledte, nem gondolt arra hol van, jövője csak a legközelebbi perczig terjedt. Később rég feledett s elmosódott képek gyermekkorából látogaták meg, — aztán ifjusága első olvasmányaira emlékezék. Az első nap, midőn fölkelhete, a kertudvarra nyiló ablakhoz jött — szét kitekinteni. Egy kerti padon, terepély hársfa alatt, engem látott, s a rögzeszme foglalá el a rajongó képzelődését: hogy én nem lehetek más mint — Csáky Gizella.

— Alig hagyta el ajkait e név, midőn hirtelen elhallgató ijedése sejteté, hogy önkénytelenül többet árult el, mint ohajta. Nem mertem reá nézni, de szinte láttam, szinte éreztem hogy hön pirulnak arczai. A beszéd megszakadt, s hosszash csend után közömbös tárgyakra vön irányt, mely aztán nagynéném s társalgónője hozzánk csatlakozása által közös érdeküvé vált.

— Kevés nappal ezután átköltözék pesti

szállására, azonban naponként ellátogatott. Egy estén arczain szokatlan borúval jött — másnap reggelén el kelle utaznia. Nem tudom észrevette-e, de én érzém elsápadásom, s azt sem tudom mint történt, hogy szokásom ellenére a csarnok-lépcsőig kísértem ki távozásakor. Elfogódástól némán nyujtá kezét bucsúra — megtagadhatám-e tőle enyémet? Kezem néhány másodpercig maradt az övében, s azt hiszem, rövid szorítását is érzé. Rebegett néhány szót mit alig érték, aztán elment, s szegény szívem csak akkor tudta meg, milly — végtelenül szereti őt!

S itt hirtelen elhallgatott Berta. Feltárva lelke legtitkosb rejtjeit, nem maradt neki több mit mondjon. De beszélőbb volt minden szónál a fekete szemekben nedvesülő könnyár.

A csend ünnepélyességébe Irma gyöngédsége is hallgató részvétellel s együttérezéssel olvadt át. Tán egyikük sem tudta, hogy ajkaik hosszú csókba tapadtak össze.

— Itt vannak hát szökevényeink? hangzék a felrezenők megül Irma atyjának kedélyes szava.

— Mi összeesküvést forraltok leánykák? kérdé enyelgve Berta nagynénje, ki szinte a szökevényeket meglepő társaságban volt.

— Virágokat választunk a holnap i tánc-
estélyre hajékül — viszonzá sebesen s régi
vidorságát visszanyerve Irma — mit mond
izlésemhez nénikém? engem e piros camé-
lia fog disziteni.

— Oly szép mint a ki viselendi — felelé
a kérdezett nagynéne; s te Berta?

— Én e zöld myrtusz-ágot választom;
mondá ez, illetve a hozzá hajló ágot.

— Mindig oly egyszerü, oly szerény!
súsogá Irma, tudod hogy épen ez által nyered
meg mindenki szivét? —

S a társaságba vegyülten elhagyák édes
titkaik tanuhelyét, a virágházat.

Perczenként közelgett várva várt órája
a tánczestélynek, melyet Réthalmi ur, leánya
s ennek vendég barátnője Redényi Berta ked-
véért, rendezte. A vidék hivatalos volt a bál-
éjbe; minden perczben uj és uj vendég érke-
zék, a kastélyban sürgött forgott a cselédség,
az ifjuság báli öltözékével volt elfoglalva.

Mielött a tánczterem ajtai megnyilnának,
vegyünk időt a régibb multakba visszatekin-
teni.

Redényi Berta anyjára nem emlékezék, s

tizenkét évü korában veszté el atyját, kihez a mély érzelmü gyermek mondhatlan hévvel ragaszkodott. Fájdalma fokozásához járult még az is, hogy — hon többé nem maradhatván — a szülöi házat, melynek minden zugához öt egy egy gyermekkori emlék csatolá, elhagyni, s az ismert kedves vidéket, kertet, arcokat, egészen idegen körrel, az atya szeretö ápolását pedig egy rokon apácza fejedelemnö hideg gondviselésével fölcserélni lön kénytelen.

Hideg januári napon lépett a zárda komor falai közé. Künn nagy pikkelyekben szállongott a hó, s az utszák ipariüzö zaja tompa morajként hatott fel a magas ablakú terembe, mely ezentul sok sok időre leendett lakhelye.

A hozzá távoli rokon fejedelemnö, némi kegyes oktatások és hideg tanácsok után a közös tanterembe vezeté öt, s bemutatván és átadván a tanító nőknek az új növendéket, eltávozáék.

A körülbelöl negyven növendék leányka kandi tekintettel vizsgálta a könyező új vendéget, s ez a tömeg halk suttogása közül elfojtott nevetést czélzott gunyként vélt előhangzani. Arczát kendőjébe rejté ekkor s keservesen zokogott.

A tanórák végeztével a leánysereg távo-

zék, s Berta egyedül véelve magát, levevé a kendőt kisírt szemeiről. Lепetve dőbbent meg azomban, midőn pár lépésnyire hozzá hasonló koru lánykát látott, ki szánó tekintettel függött vonásain.

A lányka hirtelen közeledék hozzá, s megfogá kezét.

— Vigasztalódjék Berta, szolt, az idő a megszokás enyhítendi keservét, s talán barátságom is — tevé hozzá félénken susogva.

Van a nem színlett részvétnek egy csalhatlan kifejezése, mely első pillanatra megnyer; közelítése, mely a tolakodás bélyegét nélkülözi; tekintete, mely midőn megért, egyszermind megértetik; szava, mely szívbe hat, mert szívből származott.

A két lányka, összeborulva, könyek közt szentelék fel barátságuk első pillanatát.

Irma és Berta egymáshozzi gyermeteg ragaszkodása rövid időn közmondássá vált a zárdában. Üres idejüket együtt tölték, egyenlő öltönyöket viseltek, s minden legcsekélyebb örömük, érdekük közös volt. A szünnapokat rendesen Irma szülőinél Réthalmon tölték, vidoran ezer játék és mulatás közt; de lefolytával sem búsultak, mert hiszen a zárdában ismét együtt maradának.

Négy nevelési év után azomban válni kellett, s Bertának ez volt atyja halála után legkeservesebb napja. A bucsu sűrű könyek és sűrű levelezés ígérete közt megtörtént; — Irma szülőihez Réthalomra, Berta atyai nagynénjéhez, Pestre költözött; s itt ismét visszaesett eredeti borongó kedélyzetébe, mit a pajzánságig vidor Irma azelőtt néha még is felderite.

A budai nyári lakban ezután történeteket saját ajkairól hallottuk a virágházban, hol a két barátnő hosszabb távollét után, érzelmvilágát — név elhallgatással bár, egymásnak kölcsönösen kitárta.

Irma szinte szeretett, de nem epedve, nem érzelgően, hanem jelleme szerint vidáman, boldogan, féltés nélkül. A választott: Szendrey Béla megyei ifju aljegyző volt, kivel a tréfás szülők még gyermekkorukban eljegyzék. A tréfából azomban való lön, mert a frigy-től eleinte határozottan vonakodó ifjut mindenféle atyai rokoni és nagynénei rábeszélések végre oda birták, hogy azon távolabb megyei birtoknak, mely Réthalommal volt határos, kezelését átvegye, s ugyanott aljegyzői hivatalt viseljen.

Ez megtörténvén, lehetlen volt a szomszéd réthalmi kastélyba el nem látogatnia, hol

nyilt kedélyü szives gazdát, s gyönyörü vidám lányt talált, ki — bár rég látott arczára alig emlékezék — neki gyermekkorából oly kedves volt; e gyermekkori emlékek felujultak, oly jól esett azokat újra lerajzolni, kiszinezni; a kellemes társaságban órái gyorsan multak, míg ellenben puszta birtoki magánya mindinkább kiállhatlanná kezde válni; — s így az eleinte gyér látogatások a következő ősön át mindig sürübbek, s az ifjak másodszor is, de most már komolyan, jegyesek lönek.

S ily helyzete volt a dolgoknak, midőn Berta nagynénjével Réthalomra jött látogatóba — s midőn a kedvükért rendezett tánczestély végre csakugyan megkezdődött.

Dús csilárfény, gyönyörü hölgy-koszorú, legjobb társaság, megelőző szives házi ur, fesztelen társalgás, vidám erős zene: volt az ékes és jó izlésű tánczterem foglalatlja. Pezgett a jó kedv, a lelkesedés nőtt, a párok repültek.

A szeretetre méltó házi kisasszony barátnejával az érkezőket ismerteté meg, s a camélia és myrthusz-ág mindig együtt volt látható, kivéve, midőn az első tova repült a sebes keringőben, mit Berta, gyöngébb egészsége miatt nem tánczolhata. A fordulat végeztével azon-

ban pihegő kebellet ismét a myrtusz-ághoz ült, s míg kereső tekintete lelki nyugtalanságát árulá el, panaszkodó hangon suttogá:

— Mondd Bertám édesem! nem szörnyű szószegés ez? ő még sincs itt, pedig az első francia négyesem az övé.

— Még eljöhet, a négyes még nem kezdődött; csillapulj kedves nyugtalanom!

— Igaz, nyugtalan vagyok, s ezt talán mindenkinek inkább panaszolhatom, mint épen Bertámnak, kinek szinte nélkülöznie kell budai ifját.

E pillanatban nyílt az ajtó, s ezen elegans öltözcékű sugár termet, mely szőke fürtű ifjút horda, lépett be.

— Ez ő! sугá a belépőre tekintve s megdobbant szivvel Irma, — de az Istenért, Berta mi lelt? egyszerre oly halálsápadt levél?!

— Semmi, rebegé ez, s keze görcsösen szoritá Irmáét; talán a hőség — légvonal — gyöngye egészségem —

Ezalatt Szendrey Béla, az első tisztelgések után, látható zavart hozva arczain, közeledett a hölgypárhoz.

— Engedje hinnem, hogy nem vágya szárnyain érkezik ily későn; kezdé élénken

Irma; Szendrey — Redényi Berta kedves barátinóm — volt a rövid bemutatás.

Szendrey újra meghajtá magát; szeretett volna szólni, mosolyogni, felelni, de hangtalan ajkai csak remegni tudtak, s arczán a zavar hideg verítékké fagyott.

Berta is hallgatott mint a sír; lesütött szemeit nem merte fölemelni, s elszorúlt kebléből nem birt egy szó, egy hang elötöredezni.

A kinos feszültség e lélekemésztő másodpercze után jótevőleg zendült meg a quadrille meghívó hangja. Irmát jegyese, Bertát egymás ifju fűzé karjára.

A történet néha csekélységekben is kegyetlen játékot űz; most is úgy akará hogy átellenesek legyenek, s ezáltal tánczközben egymás elébe lejtjenek, egymás kezét érintsék. Gépileg járta le a szegény lányka a françaiset, végeztével azomban életereje kimerítve lön, s félájultan rogyott egy székbe.

Nagynénje s Irma kivezeték az aléltat. Magához térve, csak magány- és nyugalomért esdett, s midőn környezői megnyugtatra eltávoznak, magára zárta az ajtót. Erőszakosan törtek elő ekkor elfojtott könyűi, s vánkosába rejtve arczát, keserves zokogás között tölté az éjt magányos szobájában, hova a mulatók zaja

s a zene vidám hangjai keserű ellentétül hatottak.

Másnapon megjelent a reggelinél s a mint létéről kérdezősködőket tökéletes jobbultáról biztosítja.

Elhitték neki — hiszen a hallgató nagynénén kívül senki sem tudta baját; Irma a boldog nem sejté, Szendrey nem volt jelen.

Mi férfiak a szépnemet gyöngébb nemnek nevezzük. Erős az ha a kín lelkét megedzé; erősebb a férfi szilárdságnál, midőn életkérdések fölött kell határozni.

Im e félig gyermetes nő, ki tennap szerelme tiszta egében még oly angyalboldog volt, s ki egy szivrepesztő pillanatban elveszte mindent — nézzétek, csodáljátok őt! Halvány arczai betanúlt nyugalmat hazudnak, mig a kebelben kínos lelki harc viharzik; ajkain mosoly tévedez, miről a fájó lélek mit sem tud; szemei oly nyájasan oly édesen tudnak tekinteni, mintha nem is ők sirták volna egész éjen át ama keserű könyeket, mik közt az elzúzott kedély jövőjével megküzdött, megaludott, kibékélt.

Kilopta magát az estély utóhangjait emlegető társaságból, s zajgó szívével a kertbe

sietett. Szomorúan bújkált sűrű ködleple fölött az őszi nap, s a fel-felrezenő szél a fákat utolsó lombjaiktól fosztá meg. Némán odamedve, sebes léptekkel járt a faszorok kavicsos útján a boldogtalan nő; multja és jelene egy gyötrelmes érzületbe folyt össze, melyről lelke hite mondá, hogy nem muló, hogy örökös; a multban ott látá a budai lak árnyas fáí közt a lábbadozó ifjut, ki mellette ülve oly szerető áhitattal emelte reá fel halvány arczait; a jelenben — — s ez nem volt többé ábrándkép, mert midőn egy lépés neszére föltekinte — ott látá maga előtt az elébbi kép élő eredetijét, sápadtabb dúltabb vonásokkal, mint a hosszú kór új életerőért küzdő szakában.

Szive e látásra oly erőszakosan dobogott fel, mintha verésével az árva keblet akarná szétfeszíteni, — hirtelen visszafordulni ohajta, de mielőtt ezt teheté, lábai előtt térdelt az ifju.

— Mindenre mi szent kérem önt — kezdé ez sebesen — ne vesse meg a föld legszerencsétlenebb emberét, s hallgassa ki védelmét, néhány rövid perczen át.

— Védelmét? viszonzá ez rögtön összedelve magát s bámulandó nyugalommal, — tettem-e önnek szemrehányásokat, vádat, hogy védelmet emlit?

— Óh hát nem a legbüntetőbb vád-e nekem minden tekintete; a hang, melyel előbbi hideg szavait mondá; maga a mozdulat, melyel most könnyörtelenül itt s kétségbeesésnek hagyna, ha épen e kétségbeesés nem kényszerítene örült esengéssel ragadnom meg eltaszító kezeit? nem égő vád-e multam, melyből az eljátszott üdv réme visszajár kísérteni; nem vád-e jelenem, mely azt mondja, hogy nem vagyok méltó e kézre hullatni könyeimet, csókjaimat?

— Szendrey ur! szólt mosolyogni erőlködve Berta, mialatt kezét az ifjuéból kifejté, — miért folytatni a csalódást, melynek ködfátyol képei csak az ábrándvilágban, s egy kissé hiú szív mulékony álmaiban léteznek? Éljen a valónak s ne feledje, hogy jegyese a szeretetére legméltóbb lény, s hogy nekem semmivel de semmivel sem tartozik, kivéve talán egy kis elismeréssel azon őszinte részvétért, melyel egykor — — a beteg sorsában osztozám! Még egyszer — éljen a valónak, s legyen boldog! —

S ezzel, mielőtt az ifju felelhetne, megfordult, s gyors haladással hagyva maga után a tért, egy faszor-kanyarulatban eltűnt.

— Miért folytatni a csalódást, a kissé hiú

szív mulékony álmait? — ismétlé az elsiető szavait merev gondolkozás közt a magára maradt, — ő tehát engem nem szeretett? s én elég önbizott valék mind a részvétet, melyel ő csak a beteg sorsában osztozott, mind saját hálámat e részvétért, túlbecsülni s mindkettőt szerelemmé eszményesíteni? — Óh én balga én! Végzé önmaga fölött fanyarúan nevetve, míg arczait ama pír festé meg, melyet a hibás lépéssel lealázott férfiúi büszkeség gyújt ki.

Hitte-e benső meggyőződéssel e balgaságát s azt hogy Bertának irántai hajlama részvét és barátságánál semmivel sem több? erre „igen“nel határozottan felelni nem mernénk, annyit azonban bizton állithatunk, hogy az emberi szív gyarlóságainak egyike örömet elfogadni a kinálkozó ürügyet és mentséget, melyel hibája fölött önmagát megnyugtassa; s behúnyni a szemeket, ha a világosság ezeknek nem kedvező.

Sok okunk van hinni, hogy Irma jegyese s későbbben férje — is így tön.

A budai krisztinavárosi sirkertben azonban halomka domborúl, melynek ifju lakosát

tavaszi esten hozták ki ide egy, a városmajor közelében álló nyári lakból.

Mikor én láttam e sírhantot, még egészen friss volt az, a fedő gyeplemezek még alig értek rá kihajtani a halott-tanyán, még a márványemlék sem készülhete el melléje, s csak egy kis fakeresztten állt a név, az elhunyt neve: Redényi Berta.

Meghalt, megsiratták, eltemették, elfeledték.

A sors könyvébe úgy volt írva: hogy mások legyenek boldogok helyette.

Egyébaránt sokszor megtörténik ilyesmi, s az emberek azt szokták róla mondani, hogy ez már a világ folyása.

Igaz; hiszen én is felirtam a fakeresztre, — s még tán most is ott van, ha az eső le nem mosta — Heine versét:

Es ist eine alte Geschichte
Doch bleibt sie immer neu,
Und wem sie just passieret
Dem bricht das Herz entzwei.

A MÚLT SZÁZADBÓL.

Krisztus urunk születése után ezerhét-száznyolczadik esztendőben, első József király uralkodása alatt, L. városban, melynek egyéb szabadalmain felül pallosjoga is volt, tiz év óta P... Tamás ült a birói széken. Róla soha senki sem beszélt, mert jót legszemtelenebb hizelgője sem mondhatott, valót pedig, vagyis rosztat szólani mindenki tartózkodott, rettegven Tamás birói haragjától, mely, többi szenvedélyével együtt, határokat nem ismert. Negyven évü akkor, kitünő éles észszel, a tudományokban jártassággal, s tiz év alatt ropanttá halmozott vagyonnal birt, mely tulajdonoknak a nagy tömeg ez időkben kényszerűleg hódolt, s csak az illető roszt akarától függött, e szellemi s anyagi felsőbbiséget jogellenesen és zsarnokilag gyakorolni. Tamásban

nagy mértékben megvolt e rossz akarat. Elsőbb visszaélései ellen tétettek ugyan legfelsőbb helyen panaszok, de a Rákóczy zavarok lecsillapításával akkoriban igen elfoglalt kormány azokat bővebb vizsgálat alá venni nem érvén, egyéb eredményük nem lön, mint hogy a feladók merészségét a sértett bíró kegyetlenül megtorolta. Ilyes események a lakosokat további feladásoktól elriasztották, s így a nép és tanács jobb része türt és hallgatott, egy része pedig, a folyammal úszva, a hatalmas bíró kedvében járni igyekezett.

Egyetlenegy volt a tanácsban, ki a kiáltó igaztalanságok ellen szót emelni, ki a bíróval néha ellenkezni mert, — Z.... Lajos, a városi főjegyző. Ennyit róla mondanunk elég annak indokolására, hogy őt Tamás halálosan gyűlölte. Sokkal ravaszabb és eszélyesebb volt azonban, hogy sem e gyűlölséget addig, míg erre biztos alkalom mutatkoznék, éreztesse, vagy csak el is árulja ama férfiu irányában, kit az egész város tisztelt, becsült, szeretett. De vesztét önmagában elhatározá.

Egyébiránt — az igazat megvallva — e két férfiu között kölcsönös volt a gyűlölet, s eredetét régibb időkből vette. A főjegyző, helybeli szegény kézműves fia, saját szorgal-

ma, kitűrése és tehetségei által jutott jelen álláspontjára, de az anyagi szükség tömérdek szenvedésein megtörött lelke, különben is visszavonuló kedélyét még zárkozotabbá tette. Így — kebelében két évig lángolt az első szerelem a nélkül, hogy e titkos lángokról bárki-nek legkisebb sejtése volna. Szerelme tárgya a város leggazdagabb polgárai egyikének leánya, — vetélytársa Tamás a biró volt. Az apa, buzgó catholikus s a túlzásig vallásos ember, ismervén Tamás gazságait, borzadott öt vejének elfogadni, s tőle lányát különféle okoknál fogva megtagadta. Ennek az lőn következménye, hogy a polgár a tanács előtt folyó tetemes pörét elveszté, egy pár vállalatban megbukott, s két év alatt vagyona tönkre ment. Ekkor jelenté magát Z... s a szép Benedictát nőül nyéré.

Z... kételyes lelkén azonban féreg rágódott, ama soha senkivel nem sejtett aggály: hogy Benedicta — ha szülői nem ellenzik — talán inkább választja a tekintélyes dús birót, s hogy hozzá, úgy szólván, csak szükség kényszeríté.

Pedig ha lelkébe tekinthetett volna e nőnek! Vallásos buzgalom szentesíté ebben a szenvedélyt, s férje iránti forró hű szerelme a

mély tisztelet ama szilárd talapzatán égett, hol e lángok csak az étellel alusznak el.

S ők mégsem voltak boldogok. Talán ha e nőben kevesebb ama hódoló tisztelet, melyet a férj hidegségre magyarázott, s ebben viszont több a közelítő bizalom, a rokonérzelmek legboldogítóbb öszhangzásban lelik fel egymást. De így némi, a feszültséggel határos távolságban állottak egymástól, mely kizárta mind azon játszi apró gyengédségeket, miket a szerelmes nő szívében titkon áhitott, de a komoly méltóságu férjnél keresni nem merészelt.

Tamás gyűlölete tehát a vetélytárs czélt érésén gyökerezett, ki viszont, a féltés némi árnyéklatát lelkétől elvitázni nem bírva, egy okkal többet érzett a rossz embert viszongyülni. —

Történt, hogy tolvajlásokról hires vándor cigánycsoport közül néhányat a városi hatóság elfogatott. — A bíró, ki általában a vádlottakat nemcsak a tanács előtt, de saját szobájában négy szem közt is ki szokta hallgatni, a cigányokat is részelteté e kegyében. Mi mi nem volt e zárt vallatás tárgya? Elég az, hogy következésül a cigányok nemcsak vétkeseknek nem találtattak, sőt kérelmükre megengedettett, a város végén néhány dűledező

lakatlan házat elfoglalni. Voltak, kik a kóbor csapat által lefizettetett összegről s holmi megvesztegetésről suttogtak.

Annyi bizonyos, hogy egy vén czigánynő, a jóslatai és bűvészetéről csakhamar elhiresült Borinka, ez időtől fogva gyakrabban fordult meg Tamás házánál, sőt szobáiban is. Az akkori babonás világ azonban e felett cseppet sem ütközött meg, s igen természetesnek találta, ha valaki szerencsét mondat magának, vagy tenyerét jóslatra nyujtja.

De az is bizonyos, hogy Borinka — mint ezt később maga is kivallá — nem jóslati szolgálatoakat tön Tamásnak.

Egy estén következő titkos párbeszéd volt közöttük :

— Sikerült, nagyságos biró uram! — szolt a szobába lopodzó jósnő, miután ovatosan körültekintett.

— Mi sikerült vén boszorkány? —

— Biró uram leglángolóbb ohajtása — lön a suttogó válasz — mert a menyecskét akként és addig ölelheti, a miként és meddig csak meg nem unja.

— Ördögöt és erőszak nélkül? mert tudod, hogy szemet szúrni nem akarok.

— Épen oly kevés erőszakba fog kerülni,

mint hő viszonzásra találni, — elmondom az egészet. — A menyecske oly babonás, hogy a mit én mondok, azt szentül hiszi. Három ízben vetettem már neki szerencsét, s ma tenyeréből kívánta kijósoltatni, ha szereti-e őt férje? Én használtam az alkalmat, s mondám: hogy bizony nem igen, sőt iránta napról napra hidegül. Sírva fakadt, s remegve kérde, nem lehetne-e segíteni rajta? De hogy nem — felelék én, — tudok én erre csالhatlan módot. Utolsó rongyát is ideadta volna a titokért, de én megelégedtem néhány garassal, s egy fejkötővel; négy nap múlva elviszem neki az italt, melyet ha férje távollétében megiszik a nemzetes asszony, férje egész holtig csupa szerelem lesz iránta!

— S mit használ ez nekem, te égetni való?

— Lassan lassan, nagyságos uram! elég idő lesz még tűzbe jönni; értsen meg jól! E hatást csak a menyecskének kell hinni, hogy bevegye az italt, melytől azonban ő lesz szerelmes, s nem férje, — mert ezen ital után ereiben vér helyett tűz fog folyni.

— Értem, értem — a dolog így könnyü, de veszedelmes. — Te azonban a zagyvalékot, mondá kis gondolkozás után, mindenesetre főzd össze, s holnap jöjj határozatomért.

— A mint tetszik — jegyzé meg a czi-gánynő — de most legalkalmasabb idő van. Az orgonafákon csak ugy hemzsegnek a bogarkák, fris füveim is vannak. —

A biró, midőn magára maradt, kezeit örvendetesen dörzsölé, sötét arczán pedig pokoli öröm vereslett.

Néhány nappal e párbeszéd után Lajos főjegyző uton volt. A tanács, azaz: a biró hivatalosan egy szerződéskötéssel bízta őt meg, s a városi község, melyel e szerződés kötendő vala, egy napi távolságra feküdt. Az ottani foglalkozás egy napot, az oda és visszautazás kettőt okvetlen igényelvén, e három napi távollét Tamás rejtett céljainak épen megfelelt.

Lajos sohasem vált meg ily nehezen ne-jétől. Bucsuzáskor mondhatlan sejtés sulyosodott lelkére, s e felett Benedicta nyugtalan tekintetéből s szokatlan aggályos viseletéből előre nem látható vést jósolt magának. Szótlan komorsággal ült szekereire, s utjában kedélyén oly tikkadó elszorultság borongott, mint a nyári légben közelgő vihar előtt. — Képzeltető tehát öröme, midőn féluton az érdekelt város küldötteivel találkozék, kik szinte

e szerződés végett L...re utaztak, s kik örömet beegyezének útjokat folytatni. Velük e szerint Lajos is visszatért.

Holdvilágos éjen érkezének meg. Nejét meglepni ohajtva, a főuton leszállt szekereéről, s gyalog ment házához. Szive feldobogott, midőn már távolról egy ablakot láta az éjből kiviláglani, ez ablak hálószobájaé volt, ez ablak megett Benedicta virasztott. De mi okból maradhatott fel oly későig?

Haza érve — itt minden csendes volt. Az öreg cseléd ijedten sikoltott fel, midőn urát a pitvarba lépni látta. Lajos alig ügyelt e sikoltásra, de miután a rémült cseléd a szobaajtó elébe állt, s az érkezőt bebocsáttni nem akarva, halálos szorongás közt érthetlen szavakat rebegett: Lajos keblében sötét szörnyű gyanú riadt fel. — Ellökve a cselédet, zárt ajtóra lelt. Mi volt e törekeny akadály a bőszült gyanú óriási erejének? Első emelésére sarkaiból hullott az ki — s a férj neje szobájába lépett. Ott benn a világ kialudt, semmi nesz nem hallatszék, csak — egy nehéz nyögés. A holdvilág besütött a nyitva hagyott, kertre nyiló ajtón.

Lajos odatekintett, egy árnyat látott a hold fényén elsuhanni. Utána rohant — az árny

hirtelen eltűnt, s egy kulcs fordulása hallatszott azon kis ajtó zárjában, melly a kertből az utra vitt.

Háborgó érzésviharral felzaklatott keblében tért vissza a bűn színhelyére Lajos. A látvány, mely itt szemei elé nyílt, irtózatos vala: Benedicta a kereveten feküdt, a hold fehér arczára világolt, jobb keze görcsösen tartá egy tör markolatát, melynek hegye szívében fészkelte.

— Irgalmas ég! Benedicta! — orditá a szerencsétlen, s a kerevet előtt két térdre rogyott.

— Lelkem — ártatlan — töredeze elő a haldokló elfagyó ajkai közül — de — vérem vétkezett, így élnem tovább nem lehet —

Talán még többet is szól, ha a kétségbeesés eszméletlenségétől megkapatott férj a gyilkos tört a sebből ki nem rántja. Ez által a vér rögtön előmlött, s Lajos csepegő törrel kezében nejének lelketlen teste felett állott.

E perczen emberek tódultak a szobába, s a vélt nőgyilkost megragadták. Ennél az ész megállott, érzékei elzsibbadtak, — lelketlen eszköz, darab fa volt, mellyel akármit lehet csinálni, — megkötözék, ő nem szólt, nem

védte magát, s midőn egy börtön sötét fenekén hevert, alig tudta mi történik vele?

Z... Lajos, neje meggyilkolásával vádol-
tatva, főben járó bünperbe fogatott.

Ki ezen eseményeket akkor följegyezte,
több érdekes adatot közöl e per folyamáról; én
azonban ez adatoknak csupán olyan kivonatára
szoritkozom, mely e történet kiegészítéséhez
okvetlen szükséges.

A perbefogott tagadta a vádat, s egyelőre
makacsul kívánta a biró esküjét, hogy a tény-
ben s előzményeiben semmikép részt nem vőn.
Tamás a feszületre tett kézzel esküt mondván,
gyanútól tiszta lett, s elnöke volt később a
törvényszéknek, mely a város jegyzőjét halálra
ítélte. Ez nem védte magát, a szin s két tanu
lépett fel ellene, egy vén cigányasszony Bo-
rinka, ki őt a tény előtt kevéssel az utcán
kezében törrel haladni látta, s a nőcseléd, ki
a gyilkolásnak állítólag szemtanúja volt. —
Később kisült, hogy e két néember hamis tanú,
s bérelt czinkosa volt a birónak, ki gáztette
elfedését s boszúját egybekötve, őket részint
fenyegetéssel, részint pénzzel e tanúsko-
dásra bírta.

Az eredeti jegyzetek írója jó tapintattal, és sok emberismerettel adja okát annak, miért védte magát oly hanyagul a vádlott s türte közönbösen az igazságtalan ítélet kimondását? Ő haldokló neje végszavait sohasem idézte a törvényszék előtt, ezek emlékét bemocskolandották, s a bűnös nyomára még sem vezettek volna, így pedig neje a világ előtt tiszta s büntelen maradt. Aztán az élet elvesztette előtte becsét: ha halálra nem ítéltetik, talán öngyilkos lesz, — egyetlen vágya lön meghalni, s mit gondolt avval ő, hogy az így vagy úgy történjék? A tiszta öntudatnak ily vértanúi lemondása legalább nem példanélküli.

A hóhérpallost felsőbb ítélet örökös fogására változtatván, az ügy királyi kegyelem alá volt terjesztve, midőn az, négy évvel e szomorú nap után, egészen más, bár nem kevésbé borzasztó fordulatot vön.

1712-ben a dögmirigy vészes csapása látogatta meg az országot. — A következményeiben iszonyú mirigy szerfelett ragadós volt, s huszonnégy óra alatt elkerülhetlenül bekövetkező kínos halált okozott.

Kedvezett neki a rendkívüli nyári hőség is, milyenre emberélet óta nem emlékezének. A madarak szárnyleresztve hallgattak, a virá-

gok lehajtották kelyheiket a rekkenő melegben, a vidékek felett halotti gyászcsend terült el. Az emberek rakásra haltak — nem volt ritkaság oly falu, hol négy-öt lakos maradt életben.

Tapasztalás szerint a kór mindenütt a börtönök romlott légében ütött ki először. Eleinte ott veszni hagyták a nyomorultakat, később, midőn a jog, rokonság s minden társadalmi viszony kötelékeivel felbomlott a rend s a közintézetek léte is: — a börtönök, e kész koporsók, ajtai megnyiltak, s a szerencsétlenek legalább ama jótéteményben részesültek, hogy isten szabad ege alatt halhattak meg.

Igy szabadult ki négy évi tömlöczéből Z... Lajos is; s első menete a temető felé volt, neje sírját meglátogatni. E négy év szenvedése az élet delén álló szép férfiút irtózatossá alakká torzította. Soványnyá aszott magas termetén összegubbaszkodott a nyak, alig birván a főt, melynek hosszúra nőtt szakálla s hajai félig elfödék a sárgazöld arcot, s a beesett gödrökből előmeredező vad szemeket.

Midőn a szabad légre kilépve, körültekintett, eszméi négy évvel visszaszárnyaltak, s ő egy rémes gondolatban átérezve a négy

év alatt reá mért kínokat — összeborzadott. Aztán mondhatlan pokoli boszúvágy gyúlt fel fásult keblében, s bár egész bizonyossággal nem tudta ezt ki ellen irányozni, de sejtése mondá, hogy Tamás volt boldogságának ördöge.

A temető felé irányzá ingatag lépteit — talán neje sírján, szellem-árnyától remélé a bizonyost megtudhatni?

A város néptelen végén, ronda ház előtt, nyöszörgő cigányasszonyba botlott. Ez a dögmirigyben vonaglott, s végóráján reá ismert a város egykori jegyzőjére, ki mellette szótlanul elhaladt.

— Megállj, uram! — kiálta utána — a mindenhatóra kérlek! hallgass meg engem, hogy egy bűnnel kevesebbet vigyek magammal a másvilágra!

Lajos visszafordult, merően a betegre bámult, s emlékeit összeszedni törekvék.

— Én Borinka vagyok — fuldokolt ez — talán első oka nőd halálának! —

Z. mintegy átvillanyozva, s minden egyebet feledve, megragadá a haldokló karját, s azt indulatosan rázva, dörgé:

— Szólj, szerencsétlen! addig nem halsz meg, addig nem szabad meghalnod, míg mindent, az utolsó hangig el nem beszélsz!

Miként készíté a pokoli italt, miként hiteté el a babonás, de ártatlan nőt, miként tulajdonítá el a cseléd segélyével a szoba- és kertajtó kulcsát, melyen aztán Tamás belopódzott; miként élt ez vissza a magával tehetetlen asszony tulingerült állapotával — Borinka mindent, mindent kivallott.

De Lajos végszavaira már nem is hallgatott, mert a bíró neve említésénél agyában a boszú terve megfogamzék.

— Előre, ördög martaléka! — ordítá — jer velem, ha általad történt a bűn, általad történjék a büntetés is, s ha iszonyú volt az, iszonyú lesz ez is! —

A beteg felállani sem volt képes. Z. eszeveszetten zsákként vállára vetette őt, s feszített erővel haladt a városba vissza.

Hasonló esetekben, midőn a közbátorság s rend bármiképen felbomlik, a nép rejtett gyűlölete rendszerint kitör; s a tömegben háttárokat nem ismerő fanaticus dühhé válik. Így volt ez most is. A bíró háza elibe népcsoport gyülekezett, s vadlármával követelte, jönné le közibe, a város előljárójaként lehetőleg rendet és segélyt hozni.

Tudnivaló pedig, hogy talán egész országban senki sem féltette úgy drága életét, mint

épen Tamás úr, s ezért a pestis kezdete óta kapuját zárva tartván, senkit maga elébe nem bocsátott, senkivel érintkezésbe nem jött, hanem szobájában rejtekezve, ellenszerekkel bástyázta magát körül, minden perczen tükörbe nézett, és saját üterét tapogatta, — míg a nép künn tőle vagy segélyt várt, vagy a kétségbeesés napjaiban, sokáig forrongó boszúját rajta hüteni akarta.

E népcsoportot találta Z... a biró háza előtti téren, hol tőle s mirigylepett terhétől mindenki borzadva vonult vissza. Ő a pihenés néhány percze alatt fenhangon mondá el a czigánynő vallomását, s aztán felhivá a népet, hogy egyesült erővel törje be a zárt kaput, a megtorolás többi részét pedig engedje át neki.

A tömegnek csak ily biztatás kellett még, s a kapu recsegve dőlt be, — a nép fel nem tartható árként ömölt be rajta, s rövid időn bezúzva lön ajtaja azon szobának is, melybe a biró zárkozott. Ez a szoba túlsó végén, a zúzott ajtóval átellenben, a küszöbön állókra pisztolyt szegzett.

E feszült helyzet rövid perczig tarthatott így, midőn a folyosó elején rémült kiáltások hangzottak. Lajos jött a vég-vonaglásokban levő jósnővel vállán, kinek haldokló feje a

vivő mellére hanyatlott. Útjából mindenki lehető távolságra tért ki.

— Ne közelíts! — kiálta rémülten a bíró, meglátva őt — lépést se közelíts, mert meghalsz! —

— Ha! ha! ha! — kaczagott fel négy év óta először Lajos — az bizonyos, pár órával elébb vagy később! De te is meghalsz, s most csak az a kérdés, melyikünk elébb? —

Tamás elsüté a pisztolyt — a golyó a haldokló czigányasszony fejét zúzta szét.

Z. letevé a tetemet, s felgyürve öltönye ujjait, először az ablakfüggönyökről néhány hosszú rojtos zsinórt tépett le, aztán ezekkel a reszkető elé lépett.

Rövid tusa keletkezék. Tamásban a félelem minden erőt megzsibbasztott, s védtelenné tévé őt a boszúló végereje ellen. A csontkarok egyetlen rántására földön hevert. Lajos martaléka mellére térdelt, s vad gyönyörködéssel nézett zöldülő arczára.

— Te az ártatlant — szólt kegyetlen nyugalommal — négy évig készítetted a halálra, én neked, a bünösnek, néhány órát adok. Melyikünk irgalmasabb? Ha nem tudnád büntetésed okát, megkérdezhetd a pokolban elkár-

hozott czinkosod lelkétől, kinek testével együtt fogsz elrohadni! —

A biró rémesen ordított irgalomért, mialatt őt a boszúló a pestises tetemmel szorosán összekötötte. Aztán ott hagyta a szoba közepén az élő a halottal, egymáshoz arczczal fordulva, fetrengeni.

E műtét után a temető felé látták őt tántorogni.

Midőn a pestis megszűnt, néhány szemtanú többeknek elbeszélte, a jegyzetek írója pedig könyvébe igtatá az eseményt.

Z. többé nem láttatott, elveszett tömérdek mással, kiknek hírére sem lehet hallani. A temetőn azonban Z. Lajosné sírhalmán egy hosszú csontváz sokáig volt látható.

A HOLLÓ-KIRÁLY.

Orvosaim egyező tanácsát követve, a fővárosi por és gőzkört ruganyos hegyi léggel fölcserélendő, egy juniusi szép hajnalon bucsut mondtam Budapest hátrahagyott falainak. A Kárpátokat közelebbről megismerni régi vágyam volt, s most e vágyam teljesülése felé vitt a pest-eperjesi gyorskocsi.

Ne várják vagy ne rettegjék olvasóim akár a gyorskocsini utazás és társaság kellemeinek lapokra terjedő unodalmas leírását, akár a kárpát-vidéknek fekete tentával vázolt tollrajzát. Az első tömérdek jó és rossz fresco képnek volt már learatott, felgyüjtött és kicsépelte tárgya: a másodikat pedig természetben s úgy kell látni, mint azt a teremtő és romboló erő, az elemek utolsó forradalmakor

mindenható kezével lerakta. Annyit azonban mindenki tud róla, hogy e fenyves és zerge-lakott óriási bérczek s alföld kalásztengerü sikjai között körülbelől van annyi különbség, mint a mennyivel egy szöke haju kék szemű nő sima szelid arcza különbözik a bozontos szakállu, vad tekintetű haramjáétól.

Eperjesről Bártfát látogattam meg; onnan pedig rögtönözve fogadott szekereken folytattam utamat Szepesség és Tatra-Füred felé, s nem ritkán, ha málhámat biztosan előre küldhetém, gyalog is tevék kirándulásokat a hegyláncz tövébe s szebb tájaira.

Egy ily kirándulás alkalmával az est s a közelgő fergeteg egy fenyves völgyben lepett meg. A karcsu magas fák sudarait már rezgetteté a vihar előhírnöke, örökzöld ágaik közül enyhe illatot hozott a fel-fellebbenő szél. Siettetém lépteimet a magányos ösvényen; Sz.... falva, hol az éjt tölteni szándékozám, a vett utasítás szerint már nem messze lehetett. Mindamellett már-már félni kezdtem, hogy netalán utat tévesztve, az erdőben kellend bevéárom az éjt s viharát, midőn a csendet hosszszas, viszhangozott dörgés recsegte át. Első pillanatban a tornyosuló fellegek megdördülésének hívé, minthogy azonban ezt sem vil-

lámfény nem előzte meg, sem dörgés nem követte, gyanítanom kelle, hogy e hang fegyver-csőből származott.

Sejtésem valóságáról nemsokára léptek zaja győzött meg, mely a hegyről le, a völgyi ösvény felé mindig közelebb s közelebb hangzott. Egy vadász alakja bontakozott ki a sötét fenyvesek közül, kit én első tekintetre szöke ifjunak tartottam, de kit, midőn alig két lépésnyi távol választá el tőlem, hófehér haju és szakállu öreg embernek ismertem meg. A mellre simuló ősz szakállba csodásan fonódott a legfeketébb tömött bajusz, s különös, meglepő kifejezést adott az arcznak, mely borzas barna szemöldeivel s az ezek fölött redőkbe vont homlokborrrel, a nézőre visszajeszítőleg hatott. E homlokredőzet nem volt csupán alkalmi vagy pillanatnyi, olvasni leheté róla a sok évi bút, mi által maradóvá lön. Öltözékét, a viseletes vadászruhát, melynek színe hajdan sötétzöld leheté, az idő és viszontagságai fakóvá koptaták. Balválláról széles szijon keresztbe csüggött a fegyver, táskája zsinorjára fényes fekete tollazatu madár, egy holló volt fűzve, hihetőleg az imént hallott lövés áldozata.

Ugy tett mintha észre sem venne, s csak hozzá intézett szavaimra állott meg.

— Jól megyek Sz....falvára? kérdém jó estét kívánva.

Az öreg vadász igent inte fejével, de szóval nem felelt.

— Mit gondol ön, oda érhetek-e mielőtt esni kezd? folytatám én, párbeszédbe ohajtván bocsátkozni a nimródi alakkal, de hasztalan, mert ez szóra nem nyitá fel a fekete bajusz és ősz szakál közt elvesző ajkakat. Körültekintett az elboruló égen, miből meggyőződhetém, hogy érti szavaimat, aztán inté, hogy kövessem s előre ment.

Megvallom, hogy e magányban, a tájjal s szeszélyes külsejü vezetőmmel ismeretlen, nem minden elfogultság nélkül követtem őt, annál inkább, miután a jártabb gyalogutról letérve, elhagyott erdei ösvényeken haladott. Még egy párszor szólottam hozzá, ő azonban, mintha karthauzi kolostornak volna lakója, makaesul s rám sem ügyelve hallgatott.

Végre nyiltabb térre értünk, hol az est röpkedő homályában, leégett kastély mezetlen romát vehették ki szemeim. A sötét falak komoran meredtek elő a körző fenyvesek közül, ablakpárkányain kihajtott a parajos fü, az égés kormát az egész falzaton szét mázolta az eső. Pedig e kastély, magas ablakairól s kapu-

járól, s izletes építészetéről itélve, újabb kor műve lehetett, s minden oda látszott mutatni, hogy a pusztító elem nem szerfölött rég rombolta szét.

Mi gyászos jeleneteknek színhelye lehetett ez urilak? véletlen történet, vagy szántszándékos boszu üzte-e itt gonosz játékát? kik és hova lönek lakói? élnek-e még, vagy tán a duló lángokkal éltük is kialudt?

Mily örömet szerettem volna e magamban tett kérdésekre felvilágosítást nyerni; vezetöm némaságát azonban további próbára tenni sem volt többé alkalmam, mert ez, követendő utamat rövid kar legyintéssel jelölve, a kapunyíláson át a romok közé lépve, hirtelen eltűnt.

Az arczomon érzett néhány esőcsep földkeresésre emlékeztetett, s én merengésemből feléberülten siettem a kijelölt uton, mely a kastélytól alig kétszáz lépésnyire, rögtöni görbülettel balra térve, mélyen fekvő völgybe vezetett le, honnan apró világok csillámlottak fel Sz.... falva pórházainak kicsi ablakaiból. Ez megnyugtató; közelebb valék az ohajtott hajlékhoz mint remélém.

Öt hat percnyi gyors menetel után az első házikók egyikének ablakát koczogtatám

meg, fogadó után tudakozódva. Fogadó nincs a faluban, volt a válasz, de a tisztelendő ur szívesen szokott éji szállást adni az elkésett utasnak. Habozni nem volt idő, mert az eső mindig sűrűbben kezdett hullani, s én rövid időn a lelkész egyszerű szobájába köszönték be. —

Estelijénél ült ez, s lehető legbarátságosabban fogadott, mint olyan, ki a társas életből számkivetve örül ha egy beszélgetőre szert tehet. Rögtön még egy terítéket hozatott, s mellé kellett telepednem. Csak ekkor éreztem, mi borzasztólag elfáradtam, s mi jól esik a pihenés; egy pohár friss ital, s félórai nyugalom után szemhéjaim önkénytelen lecsukódni kezdtek. Házi gazdám mosolyogva egy benyíló kis szobába, eléggé kényelmes ágyhoz vezetett. Künn a fenyves erdőben zugott a zápor, s én ennek egyhangu moraja közt csakhamar elaludtam.

Reggel, mire fölébredék, a nap hosszan szobámba sütött. Fölugrottam fekhelyemről, s a tegnap eseményeire gondolék. Fokonként eszmélni kezdék mindenre s arra is, hogy ez éjjel roppant kettős csattanásra ébredtem föl, s az éjsötétét sűrű villámfénnyel láttam megvilágíttatni, mit ismét rögtöni dörgések kö-

vettek, a zápor szakadva omlott, s hogy én e közt ismét szépen elaludtam.

Felöltözvén kimentem az udvarra; házi gazdámat, ki már egy sétából jött vissza, ott találtam. Areza komolyabb volt mint tegnap az estelinél.

— A vészes éjre ugyancsak szép reggel derült! szólítám meg őt.

— De az éj zivatarában isten keze működött, válaszolá, hallotta ön amaz irtózatoss kettős csattanást?

— Tán közel ütött le a villám?

— Azon kastélyromba, mely mellett ön jött el tegnap este, s fölkereste a benne rejlő egyetlen emberéletet.

— Hogy hogy? talán az öreg vadász —

— Holtan fekszik, a villany megfojtá. Onnan jövök. Ülő helyzetben találta őt a halálos sujtás, teste egészen megfeketült. Borzasztó látvány. — — S még borzasztóbb annak, ki ez irat tartalmát ismeri! tevé hozzá, a kezében tartott iratköteget mutatva.

— S e tartalom — — nem titok-e? kérdém kissé tartózkodva.

— Nem. Azok közöl, kik benne közelebb-ről érdekelvék, egy sem él már. Ez irományok a halottnál találtattak, s nekem, mint a falu

lelkészének adattak át. En is csak most futottam át, s egészen meg vagyok rázkódva az olvasottak által. Mi csodásan czikáznak gyakran össze a sors szövevényes utai! Ha akarja ön, még egyszer s figyelmesen elolvashatjuk.

Szivesen egyezém az ajánlatba, s reggeli után, melyből azonban a lelkész alig izlett, ohajtásomra fölmentünk a kastély romjai közé.

Menet közben röviden elmondá társam, hogy midőn tavál a hegyi szorosok az orosz betörés ellen elzárattak, találkozott oly egyén, ki a kozákokat járatlan utakon vezette be az országba, s midőn ezek az akkor díszes kastélyt megrohanták, büntettekkel vádolt urát elfogandók, ez, kit Mándory Ottónak hívtak, az első belépő főtisztet lelötte, mire a felbőszült ellen a lakot először kirabolta, aztán több oldalról fölgyújtotta, tulajdonosát pedig — — de hiszen, szakitá félbe elbeszélését, a kéziratokból mindent megtudand ön.

Ez alatt fölértünk a dombra, honnan a faluba látni le, s elhagyva a görbületet, tekintetem egy óriási cserfán akadt meg, mely elkülönözötten s egyedül állt az ut mellett; százados dereka villám által volt megrepesztve, életnedves törzsét azonban a villany meg

nem gyujthatá. Egy perczig megállottam szemlélésére.

— Siessünk innen, szólt nyugtalanul a lelkész, vésteljes és végzetszerű fa ez; nem csoda, ha a mindenttudó lesujtá haragos balkezével.

Tovább mentünk, be a romok közé, s ott valánk, hol a második csattanás villám működött. Földszinti kis szoba volt ez, kormos négy fala elég ép lévén még arra, hogy a szél keresztül ne fütyörészsen rajtuk. Egy ablakán több volt a felraggatott papiros mint az üveg, födelzetül deszkák nyultak végig, melyeknek hasadékaitól fölül zsupokban heverő szalma és kukoricaszár zárta el jól roszul az esőt. Az első azonban, mi figyelmemet benn magára voná, a tömérdek kitömött holló volt, mely a padlózaton felállitva, mozdulatlan fekete csoportozatot képeze.

— E madarak, magyarázta vezetöm, a szerencsétlen Volovecz golyói által hullottak le. Urasági vadász volt ő itt azelőtt, de a lak elpusztulása óta félörültnek tartá őt a népség; mert senkihez nem szólt, nem felelt, s minden más vadat mellözve, csupán a hollókat üldöz te. Golyóval célzott reájok, és sohasem hibázott. Aztán fölszedte zsákmányát, és kitömte; e kü-

löncz szenvedély miatt nevezték el őt hollókirálynak.

Eszembe jutott a tegnapi találkozás, mely a lelkész szavait igazolá. — És nem tudni, mi készíteté őt e veszélyes vadászatra? kérdém tőle.

— Az ok eddig titok volt, s én is csak most, naplójából tudtam meg, volt a válasz, mielőtt azonban ennek olvasásához fognánk, nem akarja ön látni a boldogtalan ember hulláját? s ezzel egy a földre terített pokróczhoz lépve, azt felhajtá. Volovecz, a holló-király merev hullája előttiünk nyult el.

Sohasem feledem el e látványt, e fölfordult szemeket, miket szerető kéz nem zárt le, ez öszszeszoritott fogakat, e homlokredőzetet, mely a megfeketült arczbőrön iszonzú kifejezést ölte, mintha égető kin okozná. Borzadva fordultam el, a lég itt nyomasztó lőn, kisiettem a szabadba.

A kastélyhoz tartozott kert elhanyagoltan buja gyommal volt ellepve; alig törhetünk át a tövér növényzeten föl a három vadgesztenye-fához, mely alatt a rezgő árnyékban köpad és asztal állott.

— E kézirat, szólta a lelkész, miután a padon letelepedtünk, e kézirat két különböző

egyén egybefüggő naplójából áll. E férfias szép írás itt, Mándory Otto tollából jött, s szörnyü eset által került a holló-király birtokába, ki azt saját emlékiratához csatolá. A kettő egy egészet képez. Olvassa ön előbb Mándory naplóját, aztán Voloveczét: így érthetőbb lesz a tartalom.

Átvevém a sűrűn irt ivekből álló köteget, s itt csupán azon helyeket közlöm belőle, melyeket elolvasása után, mint a történet szövegéhez közvetlen tartozókat, jegyeztem ki. A kihagyott részt többnyire uti rajzok alkotják, miket írójok több évi vándorutaiban vázolt; az alább következőket azonban már honn, magányos élete remeteszerű napjaiban tette papírra, s ezeknek minden során a sivár kedélytelenség ama homályos köde borong, melylyel csupán egy elhibázott életpályának késő bánata borithatja el a léthatárát.

Jegyzetek Mándory Otto naplójából.

Május 1849.

Tizenkét év előtt husz éves ifju voltam.

Gyakran hallottam öreg emberektől említeni, hogy az élet második husz éve sokkal gyorsabban repül el az elsőnél. Nálam az eset

ellenkező. Mióta huszadik évemet elhagytam, minden napom egyegy örömtelen század, s ily napokból van összefűzve mögöttem tizenkét év örökkévalósága.

Pedig nem mondhatom, hogy eddig futott pályám nem volt eléggé változatos. Láttam a természet óriási alkotásait, láttam az emberi ész remekműveit, bejártam a polgári-sült két világrészt, vándoroltam Senegambia és Aegyptus, Tibet és Arábia sivatagjain, éjeket tölték a pyramisok alatt, beszéltem Memnon szobrához, meglátogattam a szent sirt, fenn voltam az égbe meredő Davalaghiri legmagasb pontján, meddig halandó mehet —

Egy kép, egy szörnyü kép mindenüvé elkísért, és nem hagyott örülnöm annak, minek mások örülnek; elüzte lelkemből a nyugalmat, szivemből a szerelmi vágyat, szemeimről az álmot, ajkaimról a mosolyt.

Tizenkét év óta nem nevettem, vagy ha igen, szivem mit sem tudott róla. Vágyaim teljesülésétől kezdve nem éltem boldog vagy legalább nyugodt perczet. Gazdagság és utazhatás voltak már gyermekkorom álmai, s midőn valóvá értek, eltűnt róluk az álmoképekben fölöttük látott dicskőr . . . . . oh mert az

eszközre, melyel megszerzém, vérrozsák ragadnak.

Hol keressem őt, hol találhatom fel az embert, kit én könnyelmű gonoszsággal taszítotték a boldogtalanság kin-gyehennájába, s ki nek előttem, a természet szent szava és köteleke szerint, a legdrágább, legkedvesebbnek kell lennie ?

Unom a nyomasztó életet, s mégis félek — félek a haláltól. — —

Félek, mert a végzetszerű jóslat még most is fülemben cseng, lelkem az álhit vakbuzgóságával ragaszkodik hozzá, nem szabadulhatok, nem menekülhetek meg tőle, ha csak saját kezeimmel nem vetek véget.....

E gondolat már ezerszer megkisértett, s ezerszer visszairtóztam tőle. — Gyáva vagyok? Igen, igen, de nem meghalni, hanem a siron túl, az Isten ítélőszéke előtt találkozni e férfival, kit én nyomoruvá tettem, ki reám az örök kárhozatot kénytelen lekönyörögni, ki nekem meg nem bocsáthat, mind a mellett, hogy e férfiú — — atyám !

* * *

Pénz, s a legyőzhetlen vágy, messze, távol országokba elbolyongani : voltak gyermekkorom álmai.

Meglehet, hogy az elsőért, csak mint eszközért a második elérhetésére, epedtem: annyi bizonyos, hogy reszkettem látásán, s mohó szemekkel nyeltem a látott ércdarabot.

Ha néhány forintot összezsugorgathaték, szó és engedelem nélkül szöktem meg az atyai háztól, könnyü, vidám kebellem mentem az előttem tárt világba, s ha az alkony hegycsúcsra ért, honnan messze nyílt vidékbe nézheték, örömlieggve mondám magamban: holnap este ott és ott leendek. Fáradtság, nélkülözés, éhezés nem ijeszthettek vissza vándor pályámtól.

Atyám, vagyis a szelidjő beteges férfi, kit annak nevezék, nem ügyelhetett eléggé neveltetésemre. A néhány mértföldnyire fekvő városkában, hol iskoláztam, kártyázni tanultam meg, s a szerencsejátékok iránti hajlamom, habár ezeket akkor csak fillérekben üzhetem, bennem rövid időn kiirhatlan szenvedélylyé nőtt. Ez tartá folytonos feszültségben kedélyemet nap és éjen át.

Iskolai leczkék alatt, szoros tilalom s ismételt büntetések daczára, mindig és kizárólag utazási könyveket olvastam, — a kártyán kívül csak ez birt sovár lelkemnek éleményt nyújtani. Tizenhat éves koromban, Robinzon-

tól kezdve minden utleirást ismerék, mit magyar vagy német nyelven megszerezhettem,

A magasabb tanévek végeztével a fővárosba jöttem törvénygyakorlatra, s itt kevesebb mint egy rövid hó mulva, a kártyaszobákban otthonossá váltam. A szerencse, mely eddig kedvezni látszott, rögtön elhagyott, s én rövid időn, mindenemből kifosztva, fillér nélkül, egyedül, elhagyottan érezém magam a városi zajgó néptömeg közt.

Ifju lelkem keserű világgyűlölettel telt meg; minden ember arcán boldogságot véltem ragyogni látni, s egyszerre irigyeltem s gyűlöltem őket, mintha ők volnának helyzetem nyomorúságának okai.

Ily kedélyviharral keblemben bolyongtam czél nélkül föl és alá egy szép őszi délután Margit szigetén. Természettől halvány arczomat a feszült hangulat s éjjelezések még sáppadtabbá tevék; a bú és szenvedés úgy hiszem olvasható volt róla, mert egy ifju nő, kinek séta közben elvesztett keztyűit megtalálván visszaadám, hosszan és kérdőleg merengett panaszos vonásaimon. A szenvedők iránti részvét fő része a nők jellemének, s én e részvétet benne még inkább fölgerjesztém hazug de jól színezett előadással, miszerint egy sze-

retett lény hűtlensége oka gyilkoló keservemnek. Az ifju nő minden szavamat hitte, s hogy ezek nem kevésbbé valának érzékenyek, mint az ő szive, bizonyítá a könyvár, melyen keresztül tekintve rám, vigasztalni ügyekezett. Volt annyi emberismeretem kitalálni, hogy szinte nem érzi magát boldognak.

Nem csalódtam. Férje borkereskedő volt, kihez kényszerből ment, s ki az év nagyobb részét a fővárostól távol üzlete ügyei közt töltve, keveset foglalkozhaték a szeretni teremtetett női szivvel. E szerelem eddig aludt, s látásomra, mintegy sympatheticus villanyszikra által felgyujtva, erős életre ébredt, s a gyöngéd lelket óriási karokkal ragadta meg.

Negyedik találkozásunkkor szerelmünk kölcsönösen megvallva lön. Részéről a sziv mélyéből szakadottan, tisztán, forrón, őszintén: részemről hazudott, vagy legfőlebb pillanatnyi érzékiség által ajkaimra adott szavakkal. Leghathatósabb indokom e nővel viszonyba lépni, a mellékeszme volt: hogy ő gazdag, s adhat vagy kölcsönözhet annyit, mennyivel a vesztett összegeken kívül többet is nyerhetek.

Óh, több mint átkozott könnyelműsége a romlásába rohanó jellemnek, mely midőn önző

szenvedélye forog kérdésben, perczig sem kétkedik, kielégítésének egy lét nyugalmát, boldogságát hozni áldozatul!

* * *

Ereimben vadul lázongó vérrel s fölhevülten rohantam ki egy novemberi estén a játékházból, hol mindenemen fölül rögtönözött kötelezvényt is veszték, jövő nap reggelén kifizetendő. A nyerő olyszerű ember volt, ki nemfizetés esetére kész volt bármely nyilvános helyen meggyalázni.

Eszme és terv nélkül, kétségbeesetten száguldtam át az utcákat, miket a késő őszi szél olykor olykor durva csipösen söprött végig. Kértem a néptelenebb külvárosok egyikébe. A széles uton visszatérő fuvarosok könnyü szekerei zörögtek, s én minden hosszabb gondolkozás nélkül csekély bérért ezekhez ültem föl.

Már jól kün voltunk a városból, midőn helyzetemre s arra kezdék eszmélni, hogy esteli tiz órakor a szép nővel találkozónak kellene lenni. Miután azonban jól tudtam, hogy ez utolsó pénzét és ékszereit, miket én szerencsétlen játékomban utolsó fillérig elveszték, már több nap előtt ide adta, s hogy minden,

mit tőle ezentul várhatnék, nem volna egyéb szemrehányásoknál és untató kérelmeknél felhagyni a kártyaszzenvedélylyel : legkisebb vágyat sem éreztem a kitűzött óra megtartására. Ezenfölül több hitelező is fenyegetett, s így legjobbnak tartám, utamat folytatva atyámat látogatni meg, s tőle csikarni a visszatérhetésre elég összeget.

Ily gondolatok közt értem az első állomásra. A szél lecsöndesült, s apró hideg eső kezdett permetezni. Bementem a fogadóba, s a közös vendégszoba egy szegletébe telepedtem, ember és világgyűlölő eszméimmal.

A közös szoba terített asztalánál egy utas estelizett. Megtermett erős férfi az életkor derekán; szemei élénken jártak körül, s a tányéron előtte párolgó sültről hol a teremben függő képekre s egyéb tárgyakra, hol reám szállott kémlő tekintete.

— Pestre megy, vagy onnan jö kegyed? szólitott meg végre.

— Az utóbbi; felelém én komor rövidséggel.

— S hova, ha szabad kérdezni?

— A lehető legrövidebb uton — a pokolba! dörmögém vissza boszúsan a kérdezősködőnek.

— Ön, úgy látszik, rossz kedélyel hagyta el a fővárost; folytatá ez, hatalmas étvágygyal fogyasztva étkeiket; nem tartana velem? tapasztalásból mondhatom, hogy egy sült káppan s néhány pohár jó bor után az ember egészen más színben látja a világot, mint előtte! Mi?

— Köszönöm, nem eszem; viszonzám mindinkább növekedő kedvetlenséggel.

— Jó, de igyék ön legalább; ez a szerednyei fogadom fölviditja, ez nem a kocsmáros keresztfia, hanem saját pinczetokomból való; s e fölött valóságos harmincznegyediki, magam vettem a szüreten háromszáz akót a javából.

E szavak után gyorsan pillanték föl a kínálóra, kit eddig, elfordulva tőle, alig vettem szemügyre; s tapasztalám, hogy szakál- és bajusztalan arcza rendkívül hasonlít egy mellképhez, melyet a szép borkereskedőné szobájában láttam függni.

— Igység ifju barátom, biztatott ez poharakat töltve; a bor legjobban begyógyítja a sebet, mit a szerelem ütött. Mert a nélkül, hogy titkaiba akarnék tolazkodni, nem kétlem, hogy búját ez okozta. Mi?

— Nem bánom! szóltam én fölkelve s egy tölt poharat ragadva meg; éljenek a hűtlen

asszonyok — — mind, mind, egyet kivéve. S erre vad mohósággal, s egy hajtásra üritém ki poharam.

Az idegen nem ivott. — Ez különös toaszt volt, kezdé kis vártatva : miért élteti ön épen a hűtlen asszonyokat s mért tesz egyre nézve kivételt ?

— Mert ez az egy a szerencse istenaszszonya, ki átkozott szeszélyeiben velem egy idő óta czudarul bánik. A többieket illetőleg velem tart az egész nőtelen világ.

— Igen, de ezek rossz elvek: mondá kissé lehangolva az utas; s ha boldog ohajt lenni, ezekből ki kell gyógyulnia. Házasodjék meg ön mielőbb ha teheti, s máskép gondolkozzand.

— Épen mivel így gondolkozom, nincs kedvem szarvakat viselni.

— Önnek e szerint nincs hite a nő hűségben ?

— Hajszálnyi sincs. Erős meggyőződés: hogy minden nő hű marad addig, míg sorsa össze nem hozza azzal, ki reá bűvös varázshatást gyakorol, kit szeretni kénytelen, kinek nem bír ellentállani. Minden női szívnél létezik valahol a világon egy ily kulcsa. Már most vegye ön, mily kevés nő mehet vágya szerint férjhez, s olyanhoz kit szeret. Boldog

az, kinek aztán az említett büvhatalmu lény nem jut közelébe, s ha ezt, ki valahol talán az oceánon vitorláz, vagy Indiában él, vagy a cserkeszek közt csatáz, soha nem ismerhette meg: hű marad, s erényes nő a neve; holott ha találkozik a végzetszerűen kijelölttel, erénye, mint könnyü sajka a sziklán, megtörik. S így ki áll nekem jót, hogy az egyetlen leány, kinek én volnék a sors által választottja, nem Braziliában, vagy az északi jégsarkon eped-e? vagy történetesen nem más nője-e már?

— Mindenkit saját hite üdvözit, szólt vállvonitva az idegen; mindazáltal nem kívánom, hogy legyen önnek hite szerint; mert örökre fosztva leend az élet legvalódibb boldogságától, a családi körtől. Például: ön hangulata bizonynyal nem volna ily keserű, ha utja czélján, hon egy szerető kedves nő várná karjaiba, mint vár engem.

Jól mondá hangulatomat keserűnek, mert e perczekben már pokoli kárörömmel főztem a tervet, őt, kit megismerni véltem, álmodott egéből lerántani. Utóbbi szavai mondása alatt a pinczérnek fizetvén, dobaz tárczájában témérdek bankjegyet pillanték meg, s az irigység, mely a pénz látására ellepett, alacson eszközü szándékomban még inkább megerősite.

Midőn a pinczér kiment a szobából, merő hosszan néztem vendégtársaim szemei közé, s czélzó gúnymosolylyal kérdém; — S meg van ön győződve, hogy szerető kedves neje epedő karjaiba várja önt Bellmann úr?

Bellmann, (mert a mellképi hasonlóságban csakugyan nem csalódtam, s ő volt az eredeti) meghökkenve tekintett reám.

— Ismer ön engem? találkoztunk már valahol? kérdé élesen.

— Nem; most először, s hihetőleg utolszor; volt hideg válaszom.

— Sziveskedjék tehát legalább nevét megmondani, ha ön tudja az enyémet.

— Hagyjuk ezt; önre nézve mindegy akár Argirus herczeg a nevem, akár Bolond Istók; nem nyer és nem vesz vele semmit.

— A név öné, nem csikarhatom ki akaratára ellen; de azt követelem tudni, mi adott okot előbbi czélzó gúnyos kérdésére? — zajongott ez tovább, indulatba hevülve.

— Kérdezni szabad; hiszen ön is megkérdé tőlem, Pestre megyek-e vagy onnan jövök? Én megmondám, hogy onnan jövök, s ezt be is bizonyíthatom, mert ezennel folytatom utamat. — S ezzel az ajtó felé indultam.

— Tapodtat sem megy ön addig innen,

mig kérdéseimre nem válaszol! kiáltott Bellman, s fölugorván, az ajtó kilincset megmarkolá. — Ez ellentállásra első pillanatban minden csepp vérem dühre ingerült, s okvetlen vita keletkezik köztünk, ha egy véletlen a jelenetnek más fordulatot nem ad. Bellmann, indulatos fölugrásakor, az asztalon előtte levő tárczáját a földre söpré, s ez a nélkül hogy észrevenné, egy szék alá esett. A következő másodperczen tervelem készen volt féltékenységet a végsőig csigázni, remélve, hogy kedélyháborgásában vesztésére nem ügyelend.

E terv sikerülése volt az átkos szikla, melyen éltem nyugalma porrá zuzódott.

— Ismeri ön nőmet? riadott Bellmann, folyvást tartva a kilincset.

— Talán, feleltem én egykedvűn, az ember oly sok nőt ismer Pesten!

— De önnek ismernie kell őt, ön tudja nevemet, ismer engem, s iménti szavaiból csak a vak, vagy ostoba nem látta a csipős czélzást. Feleljen: mit tud róla?

— Istenem, hát azt, hogy szép nő, s hogy az ifjú szép nőknek nem igen jól esik, ha férjeik hónapokig vannak távol, mert nincs ki megóvja őket, ha történetesen azzal találkoznak, ki rájuk bűvös varázs hatást gyakorol.

rol, kit szeretni kénytelenek, kinek mitsem tagadhatnak meg — —.

— Ne kinozzon ördögi megjegyzéseivel; szóljon röviden: mit tud nőmről?

— Akarja ön tudni minden áron?

— Akarom.

— Jó, legyen meg. Most kilencz az óra, ha siet ön fél tizenegyre Pesten lehet. Ha aludni akar, menjen szállására, de ha nejét kívánja azonnal látni, keresse föl a magyar király fogadó harmadik számú szobáját; kopogtasson kétszer az ajtón, először hangosan, aztán csendesen, az ajtó felnyiland, s egy szerető kedves nő tárt karjai, melyekbe szeretőjét várta, rémülten fognak lehullani a nem várt férj látására.....

— Halál és kárhozat! igazat szól ön?

— Ha siet, meggyőződhetik, hogy szavaim minden betűje való.

— S ki az, kit nőm helyettem vár, ön talán?

— Én, vagy más, vagy egy harmadik, nem mindegy az önnek? De bocsásson Bellmann ur, most már eleget tud.

— Nem, még nem eleget, addig nem megy ön, mig meg nem mondja, ki nőm czinkosa?

— Nem tudom, s ha tudnám sem mondom meg. Ön úgy néz rám, mintha mindjárt meg akarna ölni; jó, tegye, de akkor mint gyilkost fogják önt föltartani; ha pedig nem siet, s a találkozás óráját elmulasztja, kedves hűtlenét párnái közt édesen szenderegve fogja találni, s örökös kétely gyötrendi: igazak vagy hazugok voltak-e szavaim?

— Arczáról olvasom, hogy ön a csábító czinkos, de a hűtlen nő bünösebb; ha való, lakoljon ő először, önt még megtalálom a földön! — szólt a szenvedély legfensőbb pontján Bellmann, s fölszakitva az ajtót, kiment, s indulásra készen álló szekerebe dobva magát, kocsisának megparancsolá, hogy sebes vágatva egy lélekzetben hajtson Pestre.

A szekér elrobogott, én pedig a szobában sebtén és reszkető kezekkel kapartam föl a szék alatt levő tömör tárczát, s kisietve, az országutról letértem, s tarlókon és kukoricza-földeken keresztül szaladtam prédámmal, míg birtak lábaim. — Az apró eső folyvást sűrűn szitált, az égen egy csillag sem volt, s a szuroksötét éjben nem vizsgálhattam meg a tárcza tartalmát, bár ezt tudni a legégetőbb vágy epesztett. Annyit sejtettem, hogy nagy összegnek kell lennie, mert a borkereskedő nejétől

tudtam, miszerint férje roppant nyereséggel adván el több ezer akó borát, jelenleg az eladási árösszegek beszédése végett utazik.

A hajnalló nap első kétes világát kün a szabadban, a bankjegyek összeszámolására használám, minek eredménye az lön: hogy a gonoszul elsajátított tárcza harminczhat ezer ezüst forintot tartalmaz.

* * *

Két hónappal később meglehetősen ismerős voltam Páris nevezetességeivel, s tökéletesen hon a rougeetnoir és quinze asztaloknál. Az első megtekintése napjaimat foglalá el; az utóbbiaknál éjente üztem veszett játékot.

A szerencse kedvezett; a bankadók rettegtek tételeimtől, a többi játékosok irigyen néztek a besöpört összegekre, nevem: „l'heureux hongrois“ volt. Pár hét alatt két száz ötvenezer frankra ment nyereségem.

Ez új élet, folytonos mulatásaival s feszültségével, feledteté velem a fogadói éjt, mely ha mindamellet néha néha eszembe tolódott, a reá gondolás ezer mázsás kő gyanánt esett szívemre. Páris azonban sokkal inkább az élvek városa, sem hogy az öntudatfurdalások ellen ne tudna, legalább egy időre, menhelyet adni.

De vannak perczek, melyekben a büntudatos lélek, hogy úgy szóljak, önmaga elől nem bir menekülni, midőn az embereket, a zajt, a szórakozást akarva kerüli, s magányt, elzártságot keres. Akkor az ily perczek ritkábban látogattak meg, — azután s husz év óta, óráim ilyesekből vannak összerakva.

Egy hasonló órában életuntan hevertem rivoli utczai pompás szállásom egy pamlagán, előttem az angol mivü kandallóban vidám tűz pattogott, az utczáról felhangzó élénk zaj és szakadatlan hintórobaj szobáim szönyegzetén halt el.

És én előttem a mult, jelen s jövő oly sivár volt, oly elhagyottnak, oly boldogtalannak, érzém magam. Lelkem vágya keresett s nem talált támaszkodási pontot. E fölött, a való nem képzelt rémein kívül, az előítélet egy sötét árnya is terjeszkedett borongó kedélyemre.

Épen a Saint-Antoine külvárosból, egy rejtélyes nő szobájából tértem haza, kinek jóslatairól akkor egész Páris beszélt, s ki Lenormand név alatt Europaszerte lön ismeretes. Egy uj barátom vitt hozzá, mint Páris egy nevezetességéhez.

Elfogulatlanul, s inkább tréfa kedvéért léptem be a jósnőhez, s komoran és leverve jöttem ki tőle. Jóslata e következő szavakból állott:

„Gonoszul szerzett vagyond gonoszul veszend el, s élted világa az által fog kioltatni, ki azt meggyújtá.“

S most e végzetszerű mondat fölött, mely daguerrotypyi árnykép gyanánt edződött lelkembe, gondolkodva vonultam szobámba. Mint tudhatá e nő, hogy vagyonom álnok és vétkes alapon épült? s mint veszhetne el gonoszul? játékban? e perczen erős fogadást tettem, nem közeledni többé szerencse-asztalhoz, s e fogadást mai napig meg is tartám. S végre, ki éltem világát meggyújtá, az nem lehet más, mint atyám, de hogy várhassak én halált a szelid jó ember kezeiből, ki teljes életében egy féregnek sem ártott?

Eszméim, természetes lánczolatban, a multra s hazámba szállottak vissza, s borzadva gondolék az emberre, kit én kettősen tettem tönkre. A már ezelőtt többször forgatott szándék: vétkeket lehetőleg jóvátenni, határozattá ért bennem, s oly szép színbe kezdett öltözni a terv: hogy visszamegyek, Bellman

kárát az utolsó fillérig megtérítem, s esküdve neki, hogy nejét illetőleg minden szavam hazudság volt és csalás, elrablott nyugalmaát visszaadni megkísértem; aztán atyámhoz megyek, ápolni fogom őt beteges napjaiban, s daczolandok a jóslat szavaival.

Magyarországról, kijöttöm óta mit sem hallottam, s most szomju epedés fogott el, tudni némieket az ottani viszonyokról. Rögtön cabrioletbe ültem, s ez, negyed óra múlva egy külvárosi kávéház előtt tett le, hol magyarok szoktak megfordulni, kiknek kedvéért a tulajdonos magyarlapot is járat.

Az olvasó szobában szemeim egy pillanattal föllelték a keresett lapokat, s bár már több hetesek valának, mohó gyorsasággal fogtam olvasásukhoz. A napi hírek közt egy cikk első sorain akadt meg tekintetem, s mennél tovább olvasám e cikket, vérem annál lázasabb lüktetésbe kezde jönni, s midőn talán ötvenedszer olvasám végig, arczámról csurgott a izzadás, s homlokom és halántékaim erei vastag fonalakká dagadtak. A cikk így hangzott:

„Szörnyü esemény foglalokdtatja a fővárosi közönséget. Bellman, jó hirben állott borkereskedő, nejét, állítólag szerelmi kaland

miatt, a magyar király czimü fogadó egy szobájában meggyilkolá, s elfogatván, tettét bevallá, s magát egyszersmind, nagy összeggel terhelt tárczája elvesztése következtében, vagyon-bukottnak nyilvánítá. A szerencsétlen ellen e napokban kettős, főbenjáró- és csödpert fog megnyilni. Ismét egyike talán azon eseteknek, midőn sat. sat.“

Arczaim lángoltak, kezeim jéghidegekké meredtek; a szoba keringett velem. Hasztalan iparkodám más tárgyra erőszakolni figyelmet, hasztalan olvasám a lap többi rovatait; elmém a Bellmant érdeklő sorokon függött elszakaszthatlanul, s mit sem tudott azokról, miket szemeim gépíleg betűztek. Talán másnap reggelig is e helyzetben maradtam volna, ha újra egy más név nem ötlék szemembe, melynek olvasására bünös ijedelmével riadtam föl ülőhelyemből. E név saját nevem volt, s első pillanatban nem kétkedém, hogy ez, a Bellmann ügygyel kapcsolatban tétetik közzé. De csalódtam; a hirdetések közt fordult az elő, s következőleg:

„S . . . megyei birtokos néhai Mándory Elek f. hó 3-kán elhunyván, egyetlen fia és örököse Mándory Otto, kinek jelenlegi hol tartózkodása nincs tudva, ezennel fölszólitta-

tik a visszatérésre; a jószág s a kiskoru örökös gyám gondnokául addig is stb. stb.

Mint mérges kigyót, irtózáttal dobtam le a nekem iszonyu hirekkel terhes lapot, s kirontva az olvasó teremből, szállásomra mentem, hol, el-elmaradó lélekzettel terültem végig a palló szőnyegén, s évek óta először imádkozám az istenhez, küldje rám a megörülés öntudatlanságát....

* * *

Vezeklési és bűnbánó terveim, melyekben hánykodó lelkem ezelőtt némi nyugpontra talált, s általuk vétkét jóvátehetni remélte, összeomlottak, s előttem, ébren és álmaimban, sötét ür tátongott, hol majd az engem oly hön s föláladozólag szeretett, s általam oly nemtelen rutul elárult nő véres árnyát, majd a börtönben sinlő Bellmann nyomoru alakját láttam föltünni, majd ismét atyám szelidbánatos szemrehányó tekintetével találkoztam. — A halottakat nem idézhettem vissza sirjaikból, s Bellmannak, ha pénzét megtérítem is, megtéríthetem-e vele lelki nyugalmát, boldogságát?

Kinzott e fölött a kétség is, vajjon nem tudatik-e, hogy e szomorú játéknak én vagyok közvetlen szerzője? — a gyám gondnok-

nak, ki örökségem kezelésére jelöltetett ki, megirtam itt létemet, s azt hogy atyám haláláról hirlapból értesültem, s kértem egyszersmind, írna a részletekről, s egyszersmind a figyelmemet rendkívül magára vont Bellman ügyről is. Ez uton legbiztosabban reméltem az ohajtottak tudomására jutni.

Néhány hét mulva megnyugtató válasz érkezett. E szerint Bellman, hosszabb utból érkezvén meg, nejét egy fogadói szobában, mint a találkozóra kitüzött helyen lepte meg, s első dühében és leginkább azon okból, mert a várt szerető nevét nem volt képes tőle kicsikarni, megölte őt. Ennek ki léte mai napig sem tudatik, bár a gyilkos férjnek, saját vallomása szerint, van egy ifjura gyanuja, kit ha eléje jönne, megtudna ismerni, s kit egy uttal tárczája elsajátítása iránt is gyanusít. A közönség azonban, s a törvényszék is, miután Bellman leskisebb ténynyel sem tudja indokolni vallomásait, az egészet hazudott mesének hiszi stb.

E levél vétele után elhatározám magam a visszamenetelre, annál inkább minthogy Lenormand jóslatát, atyám halála világosan megczáfolá, s én bámultam magamon, mint adhattam perczig is hitelt egy nyegle csalásának,

vagy legjobb esetben egy beteg lélek agyrémének?

Utamat Schweicz és Olaszországon keresztül vettem, s e két hon gyönyörű vidékein és városaiban töltém martius és april tavaszi napjait, örömet keresve mindenütt ürügyet hazámba érkezésem elhalasztására. A Buda-Pestnek oly szerencsétlen 1838-ik évben volt ez. Az ágyából vadúl kirontott Dunaár rombolásai hírét Florenczben hallám april elején, s ugyan e hó végén érkeztem Magyarhon szenvedő ikervárosába, innen a szülői házat meglátogatandó.

Pesten első dolgom volt, rejtőzve s kéz alatt Bellman iránt tudakozódni. Csakhamar, s véghetlen könnyebbülésemre értesültem: hogy a büntető pörbe fogott szerencsétlennek az árvizi zavarok alkalmával, midőn a rabok börtöneikből felhozattak, sikerült megszökni, s azóta legszorosabb keresések daczára sem talál-tatik. — Ezután a lelkiismeretemen súlyosan fekvő pénztől óhajtván menekülni, névtelen levelet intéztem a városi tanácshoz, hozzá mellékeltem a Bellman tárczájában lelt 36 ezer ezüst ft., s azt, hogy a sikerről biztos legyenek, magam vittem s küldtem be a tanács ülésbe.

Következő nap e váratlan eseménynyel

miden hirlap telve volt, én pedig valamenynyire csillapuló hangulattal siettem atyám sírjához, S— megye felső részébe.

Gyámgondnokom, mindjárt az első napon, többek közt egy szorgosan lepecsételt levelet adott át, melynek czimlapján aláhuzott sorokkal volt megjegyezve, hogy az csupán általam és saját kezeimmel felbontandó. E levelet az irta, kit én e perczig atyámnak tarték, — ereklye gyanánt örzöm mai nap is apróra mállott darabkáit, mikre a számtalan olvasás, forgatás és reá hullott könnyeim által foszlott; de épen e gyakori olvasás által annyira emlékembe tapadt minden sora, hogy azt onnan hiven e lapra másolhatom:

„Kedves fiam! Utólszor nevezlek így, mert érzem, hogy a közelgő halál fagyos keze nem sokára lezárandja ajkaimat, s ha ezek szóval nem mondhatnák el végperczem előtt a vallomást, mivel neked s enmagamnak tartozom, olvasd azt e sorok vázlatából.“

„Huszonkét év előtt igen szerény körülmények közt éltem Pest egy padlószobájában, időmet tanulmányoknak szentelve. Ez megfejtí, mért nem jártam kalandok után mint gazdagabb kortársaim, s mért nem valék huszonhét éves koromban legalább ugyanannyi-

szor szerelmes. E lelki szükség hiányát azonban érzem magányomban, míg végre a viszony, melynek részleteit irataim közt feltalálhatod, véletlenül s nem keresve fejlett ki.“

„Oh azok életem ragyogó napjai valának, mikre még most is édesfájó a visszaemlékezés. Szerettem, először, lángolón, szenvedélyesen: s hívém, hogy viszont-szerettetem. Mayer Emilia egy közép vagyonu polgárcsaládnak volt távoli rokona, s ennek házánál, úgy szólván, kegyelemből tartaték. Szép és jó volt Emilia, s birt minden tulajdonnal, mi egy férjet boldogíthat; de vegyült jellemébe némi tetszvágyó kaczárság is, e kinpadja a szerelmére féltékeny szivnek.“

„S én féltékeny voltam, és nem ok nélkül, mert Frigyes a polgárcsalád egyetlen fija, rokonság czime alatt, igen szabadon édelgett a lány körül. Hogy őt a könnyelmű ifju csáb-szavaitól, s magamat a féltés kinaitól megmentsem, nőül kértem őt. Keze, mert szegény valék, s ő sem várhatott legkisebb segélyezést, megtagadtatott. Vérző szivvel vonultam vissza, jobb időket remélve, várva. Szakadatlan dologban, hogy önállást biztosíthassak magamnak, telt el néhány hó éje és napja.“

„Egy reggelen levelem érkezik, melyben

egy rokontalan öreg nagybátyám végnapjai ápolására szólít föl, s engem jelöl ki leendő örökösének. Hozzá siettem s megvallom, nem minden utóeszme nélkül, hogy ez örökség epedett czélom elérésére segélend. Tíz hónapot tölték ágya mellett, tíz hónap mulva, miután temetőbe kísértem koporsóját, mint biztos jövedelmű földbirtokos, Pestre repültem Emiliáért.“

„Gúnyos hideg arcokkal találok a polgárházban — Emiliával nem. Frigyest, mert viszonyát a szegény árvával kelletlenül továbbra szötte, utazni küldték szülői; ez pedig megszökött a háztól — hihetőleg nem viselhetve tovább a minden percz szemrehányásait, szidalmait.“

„Halálra sujtott szívvel hagytam el az egykor oly boldog helyet, s azon szilárd föltéttel: Emiliát bárhol fölkeresni. Hat napi keresés után föltaláltam őt. Oh e viszontlátás! Egy külvárosi szennyes kamrában, elhagyatva, nyomorban, kórágyon feküdt, s midőn meglátott, fuldoklásba menő zokogása majd megölte. Minden kérdés nélkül szekeremre tevém őt, s haza, a nagybátyámtól öröklött házba, ide hoztam el.“

„Megvallá tévedését, s én egy perczig

sem haboztam őt a gyalázattól, s leendő gyermekét a névtelenség bélyegétől megmenteni. — Nőmmé lett, s három hó múlva ugyanazon órában halt meg, melyben nek ed a létet adá.“

„A titok vele ment sirba; téged saját fiamnak vallottalak, az anyakönyvbe én vagyok atyádul bejegyezve, kötelességemnek érzém azonban veled e titkot s azt közleni, hogy valódi atyád s nemzöd neve — — Bellman Frigyes — —“

E név olvasásánál szemeim elől elfogyott a világosság — szívem ritka s erőszakos dobbanásokkal feszíté mellemet — szédülés fogott el — összerogytam.....

* * *

Sok sok év, egy egész örökkévalóság mult el e percz óta, de ama, minden kinoknál iszonyubb fájérzet, mely akkor millió tépő körömmel csimpeszkedett belsömbe, még mindig a régi.

Ama szerencsétlen perczben, midön ájulás közben szemeim elől elfogyott a világosság, egy kép rajzoló magát a lehunyt pillák sötétében, egy kép, mely mindenüvé elkisért, és nem hagyott örülnöm annak, minek mások örülnek, mely elüzte lelkemből a nyugalmat,

szivemből a szerelmi vágyat, szemeimről az álmod, ajkaimról a mosolyt . . . . . atyám képe.

E percz óta szüntelen egy hang cseng füleimben, Lenormand jós szavai: élted világa az által fog kioltatni, ki azt meggyújtá.

Mi ád, oh mi ád e kép e hang elől menhelyet? a sír! a sír!

* * *

Elkövettem minden lehetőt, hogy az embert, kit én könnyelmű gonoszszággal taszíték a boldogtalanság kin-gyehennájába, s kinek előttem a természet szent szava s kötelékei szerint a legdrágább, legkedvesebbnek kell lennie, — hogy atyámat, hogy Bellmant föl-találjam. — Sikertelen.

Rögtön Pestre utaztam, s bejelentém magam a törvényszék előtt, mint Bellmanné esábitóját, s férje tárczájának rossz lelkű meg-lelőjét, s nem szüntem ernyedetlenül működni mindaddig, míg Bellman a büntető per alól fölmentetvén, ez közhirré tétetett, s ő a büntetlen visszatérésre hirlapilag és körlevelekben fölszólított.

Nagy jutalmat tűztem ki közhirdetések által annak, ki róla s hollétéről hirt tud adni.

1838-ik év jun. havától kezdve két év alatt bebarangoltam az ország minden városát, falvát, pusztáját, hogy nyomába jöhessenek.

Hasztalan, hasztalan! balvégzet sötét átka függ fölöttem . . . . . 1840-ben nem volt többé e honban maradásom. A Párisban nyert kétszáz ötvenezer frank felét átadtam gyám-gondnokomnak, utasítással, venne érte föld-birtokot; másik felével a világba mentem, jártam oly helyeken, miket előttem emberi láb még nem tapodott, beutaztam e földteke nagyobb részét, s nyolcz évi kalandozás után azt hoztam vissza magammal, mit elvittem: születésem titkát, ezer darabra tépett lelke-met, s ennek ezer darabban külön élő pokoli gyötrelmét.

Nem nem! hoztam magammal gyöngéreménysugárt is, hogy távollétem ideje alatt talán jött hír Bellman, atyám hollétéről. . . .

E reménysugár, ez utolsó is kialudt, s most a földön sincs nyugtom, föl vágyom a csillagokba, mert a haláltól, a sirtól, a tulvilágtól félek. — —

Közel két éve, hogy itt a Kárpátok tövében, a polgárosulástól csaknem elszigetelten

élek. E grófi kényelmű kastély, e gyönyörű angol kert, s viruló földbirtok, ez mind enyém: s nem találok benne annyi örömet, mint a négy éves gyermek új vesszőparipáján.

Megkísértettem szórakozást keresni, s ezt sehol és semmiben nem találtam. Gazdaság, kert, képek, könyvek, vadászat: foglalkozásaim; élményt közülök egy sem ád; a fák lombjai panaszosan suttognak körülém, virágaim oly szemrehányólag tekintnek reám, hogy szöknöm kell előlük, minden képen találok némi hasonlatosságot atyám egyszer látott vonásaival, s ha könyvtáramba menekülök, itt csak Göthe Faustját, vagy Byron Manfredjét bírom olvasni, pedig már kívülről tudom ezeknek minden sorát — — oly összehangzók, oly rokonok lelkeimmel.....

Vendégem csak akkor van, ha ilyen véletlenül téved ide; miért kerülnek az emberek? igaz, én is kerülöm őket.

Egy reggel ama szerencsétlen gondolatra ébredtem, szenvedéseimet szerető nővel megosztani, enyhíteni, s meglátogattam egy szegény családot, melynek körében ifjú kedves leányka élt. Szülői, kikkel szándékom tudatám, a kertben táncszóztak, s én egy bokor mö-

gött véletlen és észrevétlenül kihallgatám beszédüket.

— Ez ama hires Mándory, mondá az atya nejének, ki Pesten egy nőt elcsábított, s férjének elárulta, aztán ennek tárczáját rosszlelküleg megtartván csőd alá s nyomorba juttatá őt, s miután ezen alapon s a jó ég tudja mily utakon és módokon vagyonát szaporitá, e szomszéd birtokot vette.

— Isten mentsen meg ily embernek adni leányunkat! monda az anya, én pedig a bokor megöl ellopódzva, a házhoz többé vissza sem tértem, s nősülési tervemről örökre letettem.

Meg vagyok bélyegezve, enmagam süttöttem magamra a bélyeget, ismernek mindenütt!

Ismernek és utálnak, nemcsak az emberek, de a fák, virágok, képek, állatok is. Magányomat hű ebbel akartam benépesíteni; s a hűség jelképe először kezemet marta meg, aztán elszökött.

Pórfiut akartam fölnevelni, örökösömmé, boldoggá tenni; ez hónapokig sirt házamnál, s egy este holtan huzták ki a legmélyebb kútból.

Cselédeim, béreseim félnek tőlem, mint rossz lélektől, pedig soha szóval sem bántom;

ha évük kitelik, mindnyájan elszegődnek, csak vadászom Volovecz maradt meg, ez a sötét, szóttalan ember, ki hetek alatt alig szól tiz szót. S mégis, én vonzódok e különös egyéniséghez, s bizalmas tudnék lenni irányában, mert ugy látszik, hogy szerencsétlen, s meghasonlott a világgal és önmagával, mint ura. De ehhez sem lehet közeledni.

Magányra, s már e földön pokolra vagyok kárhoztatva.

* * *

Legkönnyebben érzem magam a Kárpátok rengetegeiben, a szédítő mélységek fölött, melyekbe lerohanni titkos ösztön vonz.

Napokig elbolyongok az örök hó és zergék honában s nem váltok három szót egyetlen kísézőmmel, Voloveczczel; s nem hallok egyéb hangot, mint fegyvereink száz viszhangu ropogását. Vad örömmel nézem a zergét, midőn ez gondolatsebesen egy szikláról másikra szökell, de ha golyó által leterítve látom, a mint még vérző szájában tartja az utolsó fűharapást, sirni tudnék, ha még könyeim volnának. . . . .

Bellmanné jut mindig eszembe, vétkem legyilkolt áldozata.

Egy ily alkalommal meg nem állhatám,

hogy e gondolatomat az öreg vadászszal ne közöljem. Két átelleni sziklán álltunk, közöttünk negyven lépésnyi köz, alul a mélységben lebukott zerge feküdt végvonaglásaiban.

— Volovecz! kiálték rá, nem kegyetlenség-e az tőlünk, e karcsu szép állatokat így lemészárlani? Nézd ott ama szegény pihegőt, mely még pár perczel ezelőtt úgy örült ártatlan életének, nem hasonlít-e ifju nőhez, kinek keblébe féltékeny férj gyanuja mártá a gyilkos tört?

Felvillámlani láttam a távolból is az öreg vadász szemeit, aztán jobb arcához kapá fegyverét, felém irányzott, de lövés nélkül bocsátá le karját, s a lelőtt zergéért kuszott a mélységbe. Kérdém, hova célzott, engem nézett-e zsákmányul? de szokása szerint nem felelt.

E viselete maig is fejtetlen rejtvény előtttem, s nem magyarázhatom egyébként, mint-hogy mögöttem a távolban látott zergét vagy más vadat, s erre irányzott, de a nagy távolság miatt nem akart lövést vesztegetni.

S ha engem vett célba? miért, óh miért nem küldé fejembe biztos golyóját, most mindennek vége volna már!

* * *

De hiszen engem golyó nem talál.

Vezére vagyok a leginkább általam öszszegyűjtött önkénytes csapatnak, mely ha kell s lehet, guerilla szolgálatoakat is tesz. Többször vezettem már tűzbe az elszánt fiukat, s míg ők jobbra balra hullottak mellettem, rajtam legkisebb karczolás sem esett. Golyómentesnek tartanak.

S én borzadva gondolok Lenormand szavaira: azért nem lelek talán a harcztéren gyors és dicső halált, hogy ezek teljesüljenek. —

A nemzet sorsát elhatározó végpercz közeleg, nem sokára döntő s utolsó csaták fognak vivatni. Az orosz avatkozásról nem lehet többé kétség, a seregek már a gácsországi határszéleken tanyáznak, nálunk a népfölkelés rendezve, s minden szoros elzárva van. Az áttörés ezeken lehetlen, s mi utolsó emberig ellent fogunk ennek állani, mig rendes seregek érkezendnek.

E harcz élet feszültségében néha feledem magamat, s minden reggel azon reményben kelek föl, hogy nem kellend többé lefeküdnöm, s hogy a halál hazámért kiengesztelendi bűnömet.

Majd ismét kétség és félelem gyötör a tulvilág iránt. Van-e ilyen, s ha igen, tisztultan fogok-e én abba léphetni, találkozandom-e ott atyámmal, s minő leend e találkozás?

Egy szélsőségből a másikba esem, s míg egy órában a vakhit buzgóságával ragaszkodom a hittan minden ágzatához, a másodikkban megtagadok mindent mi szent, megtagadom a felső lény örökösét, a lélek halhatlanságát, az örök üdvet és kárhozatot — — és ily hánykódások közt virradok egy új nap nyugtalanságaira.

* * *

Volovecz, ki a népfölkelésben szinte tetleges részt vőn, néhány nap óta eltűnt az údvarból, és senki sem tudja hollétét. Valószínűleg a hegyek tulsó oldalán tanyázó muszkák állását ment kikémelni, mit, a hegyi utakat sok évi gyakorlat által jól ismervén, senki nem teljesíthet könnyebben. Ez már szokása, keveset beszélni és sokat tenni.

Ha a hegyi szorosok nincsenek elzárva, ezóta hihetőleg el vagyunk árasztva muszka seregekkel, kiknek örtüzeik magasabb hegycsucsokról már láthatók. —

A lakosok rémulése legyözhetlen, egész családok költöznek biztosabbnak vélt helyekre.

Ez éj az utolsó mit lakomban töltök, talán örökre utolsó. Holnap öszpontosítjuk a fölkelőket, s következendik a harc életre.....

E lapot már nem végezheté be írója, s én rendkívül vágyva tudni, mint leend a töredék kiegészítve, rögtön kezdém olvasni

V o l o v e c z i r a t - f o r g á c s a i t ,
 melyek különböző színű és nagyságu lapokra reszkető kéz által iratva tanusíták, hogy az illetőnek ritkán fordult meg toll kezében, s csupán alkalmyszerüleg és fontosabb események után tevé papirosra gondolatait. E fölött a tinta az évek menetén elsárgult, s a lapok az összehajtás szögleteiben meglehetősen elrongyollottak, s nagyobb részük olvashatlanná vált.

* * *

Marczius 20. 1838.

Vékony magas termet, halvány arcz fekete szemekkel, melyekből gög, irigység és guny lövell, megegyezőleg a száj el elpittyesztett nyilásával, s az ebből származó hideg metsző hanggal, keskeny fehér homlok, hor-

padt halántékok fényes barna fürtök alatt, kissé hajlott orr, hosszas áll, feketén selymedző szakállal; az egész egy szenvedélydulta arcz, mely éjjelezések és kicsapongások közt ideje korán megérett, mely a kiszámolt gonoszság bélyegét élén viseli, melyet — akasztófán kell látnom, ha az egy igazságos isten bünt sujtó boszuja nem csupán a pór nép meseje.

Az első időt, lapot és tollat arra használok, hogy ezen ember, ezen ördög külsejét leirjam, mert mondják, hogy az ember felejt, bár mostani meggyőződéseem szerint század mulva is meg tudnám ismerni az egyszer látott mephistói alakot.

Nevét, nevét! életemet nevéért! hisz anélkül is fölládoztam már egyet megtudhatásáért, szegény szegény Gabrielámét! ha csak egy szikra bűnbánatot olvashattam volna szeméből, ha csak ez átkozott nevet kivallja, meg fogtam bocsátani a hűtlen nő tévedését, ő élne most s a csábító nem.

De benső érzelmem mondja, föltalálom őt még valaha, s akkor szent isten, engedd, én legyek eszközöd!

* * *

April 14. 1858.

Egy hosszú hó óta vagyok szabad, lábamról a békó nyomai elenyésztek, megszoktam a gyalog vándorlást.

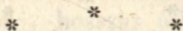
Bujnom kell az emberek elől, hogy ne ismerjenek a talán körlevelezett szökevény-rabra, bár meglehet, hogy a kinőtt szakállu és bajszu, sovány beesett arczu, rongyos ruházatu vándorban régi ismerőim sem keresnék az egykori Bellmant.

Nincs ki szeretettel szólna hozzám, nincs kihez bizalommal közeledhessem, eső és vihar elől csűrökbe vonulok, napok óta ma eszem először föttet a zsidó haszonbérlnél, hol e sorokat írom.

Vannak perczek, midőn visszavágyódom börtönömbe, s a halált jótétnek gondolom, s nem is kétkedném magamat az első folyam hullámai közé vetni, ha még egy czél nem állana oly ragyogó színekben szemeim előtt: találkozni az emberrel, ki ily nyomoruvá tön.

Oh e pillanat édes lesz, s megfizet egy ezredév szenvedéseiért!

Május 1. 1858.

Mily boldogul töltém sok éven át e napot!

Ma három éve lett Gabriela nőmmé; a budai hegyek közé egy félreeső majorba költözénk, a fák uj lombruhát öltének, mellettem a virágos gyepen gyönyörű ifju nőm ült, ölébe hajtám fejemet, ajkaimon érzém forró ajkait, szivemben a boldogságérzet tul áradott — ki hitte, ki hitte volna akkor!

Félre előlem ti megölt boldogság emléké-
árnyai! nekem nincs jelenem, nekem csak jövőm van, s jövőm reménye egyetlen percbe szorul össze!

Az éjet egy földhöz ragadt szegény tót szennyes viskójában töltém, s midőn reggel a kis város utcáján végig mentem, a falu birája megszólított, nem tudnám-e fenn szóval elolvasni a körlevelet, miután a falu jegyzője nincs honn. Én, kíváncsiságból is kész valék, s nyugodtan olvastam a pontig, hol saját személyes leírásom köröztetett. Kihagytam ezt, s nem tudom észrevette-e a bíró megrezzenésemet és zavartságomat; aztán, elvégezvén az olvasást, rögtön tovább siet-

tem, s több óráig menve, kifáradtan egy folyó, a Poprád partján pihentem meg.

A tavaszi olvadások által megáradt viz vadul zuhogott le tölt medréből egy malomgát nyílásán, s szorgalmasan forgatott egyhangu morajban beszélő három kereket. A ragyogó tavaszi nap sugarai millió brillantokban törtek meg a kerekekről szakadatlanul hulló vizcsöpekben, s én hosszan hosszan mélyedtem el e tündérvjáték nézésébe, fölöttem vígdalt csicsergett a lebegő pacsirta, a mezőkön s földeken munkások pezsegtek, minden oly vidámnak, oly boldognak látszék körülöttem, csak az én lelkemben volt kétségbeesés. . . . ,

Már ott állottam a malomgáton, hogy a zuhataggal lerohanva a malomkerekek morzsoljanak szét, talán csak egy rövid percz választott el a haláltól, midőn az eszme: halálos ellenemet így veszni látni, föltartott a leugrástól.

Tovább mentem, s késő este szomjan, éhen, fáradtam értem egy kis városka utolsó házához, hol főtt burgonyát s éji szállást kaptam isten nevében.

Igy tölt el nekem az idén május első napja.

* * *

Julius 30. 1858,

Végre tehát nem vagyok földönfutó, s van egy hajlék hol fejemet lehajthassam, s biztosságban ehessenem meg napi élelmemül a darab fekete kenyeret, minőt egykor utolsó szolgáltnak is átalltam volna tápúl adni.

A kárpátok déli oldalában, többnyire közelebb a felhőkhez, mint a föld színéhez áll palakövekből s sziklalapokból összerakott gúnyhóm, melynek réseit szorgalmasan kell mohal bedugdosnom, hogy a durva szél át ne üvöltsön rajtuk. Fenyüből összeforbátolt asztal és szék minden butorzatom, ágyam kecskebőrökkel fődött haraszt és mohalom, tüzhelyem a szoba közepén van, s a kupalaku nádfödél tölcserén bocsátja ki a füstöt, mit a zivatar nem ritkán visszaver, jól megeczibálván egyszersmind a könnyü szerkezetü födelet.

Mint sajnáltam volna egykor a szerencsétlent, kit viszonyai ily oduba kényszerítettek, s most mégis ez odu palotának látszik előttem.

S ennek is örökség utján jutottam birtokába. Elődöm zergevadász volt, s elfeledé itt élt éveit számát, betegen, halálos ágyán talál-

tam őt, ápolám, mint lehetett, s ő nekem hagyá viskóját, fegyverét, vadásztáskáját. Ez mindenem, de kell-e nekem ennél több, hogy napról napra eltengődjem? Szenvedélyes vadász voltam mindig, golyóm a pesti lövöndében számtalan díjat nyert, s hogy a zergét sem hibázza el, már volt alkalma bebizonyítani. E kívül itt nem keres, nem üldöz senki, messze vagyok a világtól, közel a természethez, s e szabadság érzetében mellem könnyebben lélekzik.

Észak fergetege ellen meghághatlan merdek bérczfal biztosít, néhány száz lépésnyire gunyhóm előtt zöldecs tó ömlik el félkörben, s csak csónak által teszi lehetővé a hozzá juthatást, ha csak az enyémhez hasonló elszántság nem vakmerősködik életveszély közt lecsúszni a bérczfalon.

Elzártabb, regényesebb helyet a képzelet sem teremthet.

Volovecz, kinek nevét is átvettem az örökséggel, világgyűlölő lehetett, mert kit az emberekhez legkisebb szeretet, a világhoz porszemnyi érdek fűz, ide nem jö magát elevenen eltemetni. S ő itt halt meg úgy mint élt, ismeretlenül, rokon, barát, részvevő

nélkül; sirját csak én tudom, keresztbe kötött tamariskát tűztem melléje, mikor eltemettem.

Hasonló leend-e az én sorsom is? ki fog engem eltemetni?

* * *

Junius 10. 1841.

Fegyveremeléshez szokott kezem alig képes vezetni a könnyü tollat, melyet egy lelőtt sas szárnyából téptem ki, s vadászkeszeggel egyengettem élesre. Tinta gyanánt olvasztott löport használlok, mely e durva papiroson homályos nyomokat hágy, de örülök ennek is, mert néha néha sovár epedés fog el a polgárisodott világ életszükségei, az irás, olvasás iránt.

A legközelebbi városban, hol a vadakat szoktam eladni, néhány könyvet vettem minap csekély áron font számra; német lovag-regények, s egy e czimü magyar: egy tél a fővárosban, s olvasom őket oly élvezettel, mint gyermekkoromban.

Ha idegenek jönnek, kiket kalauzként vezetek a hegyekben, feszült figyelemmel hallgatom beszédüket; minden eszme ujnak tetszik és mulattat. Perczeken át megkisért a

gondolat visszatérni a társalomba, de csakhamar belátom a vágy örültségét.

Mit keressek én a zajgó tömegben, e vásári nép közt, ez érdek-világban, én a koldus, a bukott, a gyilkos, a szökevény, a meggyalázott? Nem hiszek senkiben, nem remélek a jövőtől, nem szeretek senkit, csak gyűlölni tudok, gyűlölni egy emberben az egész világot.

S mégis minden este és minden reggel imádkozom ez ember életéért, hogy a mindenható addig ki ne oltsa, míg én számon nem kértem tőle, miért tett ily szellemi rommá.

* * *

November 12. 1843.

Ma van hatodik évnapja a boldogtalan percznek, melyben gyilkossá, nőm gyilkosává lettem.

Künn a fenyves erdőben ködfelhöket üz a siró szél, én kandallóm tűzébe nézek s lelkem gyászába burkolom magam. Ezen évnapot csendesen s csak a multakban élve, merengve, szoktam megülni. Fegyverem nyugszik, s egyetlen társam a hű eb, szomoruan gubbaszkodik össze lábaimnál.

Hat év előtt e napon azt hittem, hogy boldogságom alapköve le van téve. Hit, remény, szeretet! oh ti nevetséges töredékeny bábjátékok, mikkel az örök végzet keserűn kigunyolja a halandó szabad akaratát?

Szabad akarat! az ember soha sem szánandóbb kicsiségében, mint midőn e szót fönnen emlegeti. Van-e, ki legközelebbi percze teendőiről bizton rendelkezhetett? s mégis e hiu légbuborékon épül az, mi a társadalmi szerkezetben emel vagy kárhoztat: az erény és a bűn.

Képzelt boldogságunk addig tart, míg csalódásunk. Cs alódás ama bűvös tükör, mely vágyainkat az ohajtott fényben adja vissza, — törüld le a hátlapról az amalgamát, s a bűv tükör hitvány üvegdarabbá váland, melyen át az életet, a valót látod kopáran és örömtelenül. A tudás fájáról szedett gyümölcs után az álmadott édenkert föld-sivataggá változik.

Mért kellett nekem ma hat éve ez iszonyu emberrel találkoznom? Most irtózom a gondolattól, hogy soha sem tudva meg Gabriela hűtlenségét, hinni tudtam volna édelgő szavainak, melyeknek mindegyike eskütörés leendett; ugy függtem volna csókjain mint azelőtt,

s hogy a gyermek, kit talán e perczben sajátomnak híve ölelnék keblemre, gaz csábitónak volna fattyumagzata — — most irtózom e képektől, s mégis nem volnék-e boldogabb a csalódás tündér fátyolában?

Átok arra, ki azt széttépte, átok.....

* * *

Május 16. 1845.

Érzem, érzem, hogy a lélek halhatatlan, mert kifolyásai, a képzelet, a vágy, a szenvedés, a boszu még most is oly élénkek, oly ifjak bennem, mint nyolcz év előtt, midőn börtönömből kimenekültem; s a test, a nyomoru test mennyire törpült, mennyit változott ez idő alatt!

Évek óta ma láttam először alakomat a csendes tó zöldes viziükrében. Alattam végtelen ködtenger hullámozott, melyből csak néhány magasabb hegycsucs nézett elő, fölöttem a legtisztább kék égről ragyogott le a nap; én csolnakomban ültem, nyugodni hagytam az evedzöt, s gondolatlan elmélyedésben néztem a tavaszi reggelbe. Véletlenül előhajolva, a tófenékről egy arcot láttam merev tekintettel reám bámulni, bozontos ősz szakállába vastag fekete bajusz fonódott, s barázdás

homlokára medvebőr kalpag nyomula. E medvebőr kalpagot én viselém, e bajs és szakáll nyolcz év óta nőtt ki s őszült meg, e merev tekintet szemeim nézésének volt viaszugárzása. Nem ismertem magamra — — nem ismerend reám senki! volt első gondolatom, s bátran mehetendek üldözőim közé, kik eddig talán halottnak is hisznek, s fölkereshetem őt, őt kinek nevét nem tudom ugyan, de kit szemei kaján hunyorgásáról, s hideg metsző hangjáról ezrek közül egy pillantással kiismerendek!

Megyek, megyek, ha bár koldulni kellend is mindennapi kenyereimet.

* * *

April 20. 1847.

Két évi vándorutam nem eredménytelen: tudom nevét, s tudom hol kell őt keresnem, ha visszatér; nyugodtan s bizva a jövőben cserélem föl most ismét koldusbotomat a vadaszfegyverrel.

Ő bevallá bűnét, s megtéríté az elsajátított összeget; ő engem minden áron kerestett — talán hogy kibéküljön velem, s lelkiismerete üldöző szavát lecsillapithassa. Elég vak-e tőlem kibékülést, bocsánatot remélhet-

ni? India minden kincse sem adhat nekem Gabrieláért, a vesztett üdvért, a multért kárpótolást.

Ha elém lépne s mellét feltárva mondaná: nyomorulttá tettelek, ölj meg, megérdemlem! legkisebb kétkedés nélkül tudnám feltárt mellébe döfni a tört, ennyi szenvedés isten és emberek előtt feljogosita reá. Szemvérdéseim mélyen nyomják alá a mérleg egy edényét, élete, vére kell a másba, hogy a súlyegyen helyre álljon.

Nevét ismerem; rokona talán azon Mándorynak, ki egykor vetélytársam volt Emiliáért. — —

E név emlékére mindig fölrezenek — nem a végzet örök keze működik-e itt, hogy azáltal bünhődjem, mi által vétkezém? De érdemtelmem-e ennyit? Engedni kellett szülőim parancsszavának, s midőn több évi távollét után visszatértem, senki sem tudta hová lőn a szerencsétlen.

Én bünhödtem vétkemért, bünhődjék ő is. Emilia még senkié, de Gabriela már nőm volt, s a kiomlott vér fele a csábitóra ragad.

* * *

April 2. 1848.

Ő itt volt, itt hajlékomban, láttam őt, beszéltem vele, az éjt ágyamon tölté — — s nem öltem meg őt.

Nem, mert gyönyörködni akarok kinjában, boldogtalannak akarom látni, minő én valék s vagyok, s midőn már megérett bosszumnak, akkor fogom fülébe ordítani: ki vagyok, s mit várhat tőlem.

Eltévedt vadászat közben s velem találkozik, kevesebbet változott mint én, rögtön megismertem, mig neki legcsekélyebb sejtelme sem volt, kivel beszél. Arcza kissé sötétebb, hangja metszőbb mint azelőtt. Nem vette észre lázas reszketésem, midőn éji tanyára gunyhómba vezetém. Közönbös tárgyakról szölgöttünk, zergékről, medvékről s más egyébről — ha láthatta volna gondolatimat! — későn aludt el, de én még később, láttam őt alva, midőn a hold bevilágított, s képzelém, milyen lesz hidegen, ha majd a tiz év óta vágyott percz elérkezett. . . . .

Reggel átvivém esolnakomon s utba igazítám. Különösen megnyerhetém rokonszenvét, mert igen meleg szavakkal hívott meg

házához vadászul; addig is az éji tanyáért s fáradságomért megjutalmazandó, elővette tárczáját.

E tárcza látására minden csepp vérem fölbuzdult, s egész lelki erőmre volt szükségem, hogy öt legottan le ne gyilkoljam — — e tárcza, ugyanaz, melyet ő tőlem ama szerencsétlen fogadói éjen ellopott. Gabriela himezé küllapjait, s névnap ajándokul lepett meg vele.

De elfogadám s szépen megköszöntem az adott bankjegyet, és meg kelle igélnem, hogy beszólok hozzá Sz . . . . falvára, s akkor majd beszélünk a szegődési feltételekről.

Jó, elmegyek, de szolgálóim föltételeinek legfőbbike titok maradand előtte élte végperczéig.

* * *

Sz . . . . falva aug. 15. 1848.

Öt hó óta szolgálja vagyok, nevem Volvecz, urasági vadász.

Könnyebben lélekzem, mióta közelében vagyok, s tudom, hogy nem menekülhet bosszúló karomtól. Így érezheti magát a tigris, midőn ugrásra készen, prédájára szögzi lángszemeit, vagy a gyermek, ki rég ohajtott cse-

megéhez jutva , lassan élvezi azt, hogy tovább tartson.

Átgondoltam már a halál minden nemét számára , valamennyi oly szelidnek oly könnyünek látszik ; s e fölött éltetemnek csak addig van czélja , mig ő él — gazdálkodnom kell.

Ha boldognak látnám őt , már régen sziklamélységben heverne , vagy pokoli méreg szaggatta volna szét beleit s nem élne többé ; de sejtem , hogy féreg rágódik lelkén s nem talál semmiben élvezet , örömet , elégedést , — éljen tehát és szenvedjen.

* * *

October 1. 1848.

E gyönyörű park , kastély s ezer holdnyi gazdaság , ez mind mind az én éltetem fáradozmain van szerezve , e nélkül ő volna koldus , mint most én vagyok az.

Gyűlöletem s boszuvágyam napról napra nő , mint az ő vonzalma irányomban , de visszautasítom azt , minden kedvezéseivel , hogy valamikép meg ne nyerje s el ne altassa általuk a gyarló szívet. Gyakran párbeszédbe akar velem bocsátkozni , de én csak hivatalom köréhez tartozó esetekben adok kérdéseire választ.

Irigységem tőle pereznyi örömet is félté-

keny mohósággal sajnál, s bár az ész szava így szól: „engedd sőt segéld őt lehető elégedetté boldoggá lenni, s akkor lépj elő és rontsd le egy percz alatt mit ő éveken át épített“ — sőtét szívem azonban a remény leggyöngébb sugarát is szereti felfogni előle.

Minap olyasmit sejtetett velem, hogy nőszülni akar, — sikerült terve részleteit kipuhatólnom, s következő napon az illető család előtt félördögnek festé őt egy névtelen levél. Ő mit sem gyanítva ment kérőbe — de az árnyrajz megtette hatását, mert szörnyü leverten jött haza, s tiz napig szobájába zárkózottan evődött.

E tettemet megbántam; nem jobb lett volna-e nász-estéjén emlékeztetnem őt Gabriela kiomlott vérére?

Volt egy kedvencz ebe, felügyeiletem alatt tartá, s én titokban addig ingerlettem s vesszőztem a különben szelid állatot, mig bizalmatlan rossz természetüvé vált, s egy alkalommal urának falat-nyujtó kezét harapta meg. Aztán, elevenen temettem el szegény Caesart, s ő mai napig azt hiszi, hogy megszökött, s keserüen panaszkodik, hogy még az állatokban sem bir hajlamra találni.

Környezete s az emberek irtóznak tőle;

cselédeivel s a falu pórnépével elhitetém, hogy éjszél óráiban a sátánnal s túlvilági gonosz szellemekkel czimborál: béresei alig várják a szegődési idő elteltét, s mint átkos házból sietnek el tőle. Ez végtelenül emészti őt.

Szegény árva Józsival nem akartam ennyire menni. Öröme telt az örökbe fogadott pórfiuban, s már már mint gyermekét kezdte tekinteni. Tűrhettem-e örömét? A kilencz éves fiu tökéletes hitet adott részvétet színlő szavaimnak, miszerint csak azért vétetett az uri házhoz s tartatik jól, hogy kellőleg meghízáván, mint már több előde, nyárson süttessék meg a ház ura kedvencz csemegéjeül. A fiu hónapokig sirt és gyötrődött, rettegeése csendes maniába ment át, s végre tegnap kétségbeesetten a kutba ugrott. Lelkem ez csemény hírére összerezzen, s talán marni tudna az öntudat, ha a puffadt tetemnek a kutból ki-huzatásakor nem láttam volna halálos ellenem vérig összeharapott ajkait, s agyából csaknem kitoluló szemeit, melyekben a fájdalom örjögése elégtetemül rajzolódott.

* * *

November 10. 1848.

Schwechat alól, a vesztett csatából térünk vissza, hova őt védangyalául kísértem el. Szemem világaként féltettem őt a véstől, s attól, hogy valamely irigy golyó tőlem elragadja. Szerető mátká nem féltheti jobban harczoló jegyesét.

Meg is mentém életét. Ösztönszerűleg vontam el egy helyről, melyet két perczel később kartács-zápor söpört végig. Nem köszönte meg, sőt szemrehányólag mondá, mért nem engedém ott veszni.

Tán sejtése sugja, miért kimélem őt. —
— — —

Most itthon guerillacsapatokat rendezünk, melyeknek ő leend őrnagya.

A kastély előtt, kevésbé jobbra százados cserfa hullatja utolsó sárgult lombjait, előtte tágas tér nyílik — e helyen tartjuk a fegyvergyakorlatokat. Ő, mint vezénylő tiszt, a csapat előtt, s többnyire e cser alatt szokott állani, — én, képzetemben e cser egy ágán függve látom őt. — — —

E kép már álmaimban is meglátogatott, e

képtől megválni nem bírok, s éjnapon át kivihetőségén törődöm.

Ő fojtó kötelen függve, én alulról, kényelmes fekvő helyzetből regélve neki szenvedéseimet az órától kezdve, melyet a fogadói találkozáskor ő mérgezett meg egész életemmel együtt — — —

Ő ez eszme sokkal szebb, sokkal kecsesebb, hogysen lemondani tudnék fogatba vételéről.

* * *

April 9. 1849.

A vészes tél elmúlt, nap nap után foly, s ő még mindig él.

De él határozásom is függve látni őt, csak az alkalmas perczre várok. Az ő ereje ifjui, az enyém megtört, egyedül nem bírnék vele.

Ma azonban hajszálon függött nyomoru élete, a percz boszuja majd elragadt — —

A Kárpátokban zergékre vadásztunk, — jól küldött golyója egy állatot sziklacsuesről mélységbe terite.

— Volovecz! kiálta rám csekély távol-ságból, nem hasonlít e pihegő áldozat ifju nő-hez, kinek keblébe féltékeny férj márta gyilkos tört?

Mint ilyen tör, járták át e szavak egész valómat; czélzából eredteknek hívém, s elkapatva a felpeszgő indulattól, biztos csöve-met feléje irányzottam — még egy másod-percz, s én gyáván bemázoltam volna tervem-nek ragyogó eszményképét, de eszembe jutott a cser s gyümölcstelen kopár ága, és lebocsátám karomat, s vele a csöt.

Midőn a zergét felhozám, kérdezett, imént hova irányoztam? — nem tudtam mit felelni; egyébiránt nem először történt, hogy kérdése választalan maradt.

Ha gyanuja ezáltal felébredt, nem hagyom megérni azt.

* * *

Junius 8. 1849.

Fel, fel a munkára vén bünös! itt a tett ideje, ha még sokáig habozol, kisiklik kezeid közül, vagy más horgára kerül a menyhal.

A k o z i h r b - r ö l már láthatók estenként a muszka seregek távoli örtüzei, mint földön elszórt megannyi csillagok. . . . .

Ő szereti hazáját, vagy legalább mardosó öntudatát akarja föllengő eszmékkal álomba ringatni — — hadd lássa veszni a szentnek agyrémezett ügyet, s omoljon össze az ön-

magával meghasonlott lélek egyetlen támpontja.

Örömét lelte néha kertjében, látva, hogy fái növekednek s gyümölcsöt hoznak; irigyen néztem őt, midőn tekintete megnyugodott a hullámozó vetéseken, mikkel a háládatos anyatermészet iparát fizette; gyakran lelt könyvtárában, képei közt, dús kényelmű szobáiban szórakozást, míg engem künn égető nyugtalanság üzött, kergetett. —

Hadd lássa most, mint düljék össze kertjét, mint rombolják le gond és izléssel épült kedvencz remete házát, mint tiporják le kalászait, mint szórják szélnek remek képeit, mint gyujtják fejére a grófi kastélyt. — —

Hiszen csak saját vagyonomra hozom be a pusztító elemet; ez itt mind az enyém, s az enyémmel rendelkezhetem.

És a haza? mit, nekem nincs hazám, nekem csak boszum van, mit Gabriela vére s vesztett üdvem követel.

Jaj neked rabló, csábító, gyilkos! — a csernek nem sokára megterem gyümölcse.

Megyek, közelebb, ide hozni a muszkák örtüzeit. — —

* * *

Junius 17. 1849.

Megtörtént — most már mehetek én is a föld alá, fölötte nincs több teendőm.

A Vezuv kirozott, s bekövetkezék lel-
kemre a kiégett láva hideg nyugalma pusztasága. . . . .

De leirom a történeteket; tán az emlék utóhangjain találok némi gyönyört.

Elhagyott vad utakon törtem át a hegyeken, a muszka táborba. Kém gyanánt majd felfüggesztettek. De midőn elmondám, hogy jöttem célja őket az elzárt szorosok daczára bevezetni az ígért földre: kétkedve bár, hittek szavaimnak, s egy erős kozák csapattal előre küldtenek. Minden jutalmul e gy ember életét kértem, ki különben is mint népfölkelés rendező s guerilla főnök veszélyessé válhatik.

A kis kozák ló megszokta a rengeteg szikláit, s zerge könnyüséggel szökell át járhatlannak hitt helyeken.

Sötét éjjel érkezénk meg, s a kastély minden zaj nélkül néhány percz alatt körül-fogva lön.

Évek óta nem dobogott ugy szívem, mint midőn, egy kozák főtiszt, s kisebb csapat ál-

*

tal követve, a kastélyba mentem, s könyvtára ajtaját benyitám.

Íróasztalánál ült, de egészen utra készülten; vállán kis uti táská függött, kardja melléje támasztva, előtte pisztolyok -- mint később megtudtam, hajnalban volt táborba indulandó, s az éjt hihetőleg jegyzések közt akarta tölteni, — még épen jókor jövének.

Tizenkét év elfojtott szózata tört ki belőlem, midőn rá riadék: — Mándory Otto! ismerj meg végre ki vagyok és — —

— Volovecz! hitvány áruló! vágott ő szavamba, s felugorva egy pisztolyát reám süté.

A kozák tiszt halva rogyott le mellettem, én helyettem ezt érte a golyó. Következő perczben a többi kozák által földre gyömrözve, s két keze lekötve lőn. Nem telt el ismét hat percz, midőn a főtisztérti boszúból a kastély lángokban állott — a tüzfolyam a ház ablakaiból nyaldosott ki.

Rögtön ítélet következék — emberem mellének kozák rövid karabinek szögeztettek. Élete azonban szerződésileg enyém volt, s én kötelet kértem számára. A muszka irtózott a hóhér-szereptől, de én Gabrielára s tizenkét évem multjára gondolva, elvállaltam azt.

Mind a mellett benső borzadás fogott el, boszumat, akaratomat, karjaimat gyengülni érezem. — Gyáva lettél a tevés rég epedett percében? kérdém magamtól s — kezembe vettem a kötelet.

Az éj szörnyü volt — az égés magas lángnyelve rémesen világítá meg a csoportozó hadiak vad arczait, a bánatosan suhogó fa sudarakat, a százados cser uj lombozatát, melynek ágán képzetálmaimban oly gyakran láttam függni az embert, ki iránt most megfejthetlen száanalom keletkezék bensőmben.

Még egyszer szememre hányám gyávaságot, s mintegy erőt ohajtva magamba szivni, végig mértem zsákmányom halásápadt sötét vonásait. Ezek azonban nyugodtak valának, mint olyané, ki magát sorsának megadta. Összezárt ajkait szó nem hagyta el.

E nyugodtság felbőszített — én sirva, zokogva, örvöngve szerettem volna látni őt.

Az iszonyu munkához fogtam — s midőn a hurok nyakán volt már, kékedő arczához közeledve, a boszu ördögi elégtételével mondtam neki:

— Gabriela csábitója! Vagyonom, boldogságom tolvaja, emlékszel a fogadói estre, midőn mondtam, hogy megtalállak még e föl-

dön? megtalálalak; akkor ismerél, s tudtad nevemet, most én vagyok kénytelen neked megmondani, hogy Volovecz senki más, mint halálos ellened, kinek neve: Bellman Frigyes, — eredj, tekints reám a magasból, megismerhetsz e fényes világitásnál!

S ezzel egy rántás által fenn volt az ágon —

—A—ty—ám! a—ty—á — — dadogá, többet nem szólhatott, mert a fojtó hurok szorosra feszült.

Mit akarhatott ő ez ismételt fölkiáltással mondani? tán atyja jóslá egykor a roszba indult fiunak, hogy akasztófán fog elvcszni, s ő erre emlékezett?

Még több perczig élt: meddig? bizonyosan nem tudom, mert, bár mint erőlködém is élvet találni kielégített boszúmban, legyőzhetlen irtózat korbácsolt el a szörnyü tény helyéről — — kinlódva nyögött, midőn elhagyám.

Válláról függő utitáskája birtokomul esett — leginkább irott lapokat tartalmaz, az ezek közt talált pénzt utolsó fillérig kiosztám.

S most, miután mindennek vége van már, hánykodó lelkem mivel sem nyugodtabb, mint azelőtt, sőt — sőt — sivárabb, örvényesebb.

A boszu is olyan természetü-e tehát mint az élv; előképe, reménye, eszményítése szebb s édesebb, mint maga az elért cél? — — nem, nem, a különbség az, hogy ennek emléke csendes nyugodt menny, amazé ostorozó, szenvedő pokoltüz — —

A jelenhez képest, mily boldog zergevadász valék a Kárpátok közt — —

Mehetek már én is a föld alá, fölötte nincs több teendőm — —

* * *

Julius 1849.

Szentséges isten büntető keze! — ő fiam volt, Emilia gyermeke, utolsó szavait hozzám intézé — megismert —

Szerencsétlen gyermek, s még milliószor szerencsétlenebb apa, ki saját kezeivel megfojtott egyetlen magzatát túlélni van kárhoztatva!

Az utitáskában talált s kíváncsiságból olvasni kezdett iratokból minden kiviláglott.

Oda rohantam, mintha még reményem lehetett volna, őt csoda által élve találni — s ott találtam függve, rothadó száradt tetemét, fején két holló lakozott.

Veszszetek el ti gonosz állatok, feketék mint lelkem, mardosók mint kétségbeesésem, — ti emésztettétek föl fiamat, egyetlen fiamat — —

És én, én az apja, szerető édes apja akasztottam föl, öltem meg, s végperczében mondtam meg neki: tudod-e, hogy én vagyok atyád?

Iszonyu, iszonyu lehetett e végpercz kinja — nem sokkal csekélyebb annál, mely most vén szívemet marczangolja.

Haragvó villámos ég! mért késel reám szakadni — —

* * *

E lap volt az utolsó a szerencsétlen Volovecz iratforgácsai közt, s e lap magyarázá meg, mért volt ő oly ernyedetlen a hollók üldözésében. Mintegy fiát akarta ezáltal megbozszulni, s a falu népe holló királynak nevezé el.

A faluba visszamenet ismét a villámrepszett óriási cserfánál kellett elhaladnunk, mely alá, a lelkész szerint, Mándory hulláját maga az öreg vadász ásta el. Az éj két lecsattant villama valóban végzetszerűleg működött.

Ebédünk a lelkésszel csendes volt és hallgatag; ebéd után ő Volovecz-Bellmant temette el, én pedig a két naplóból az itt közlött helyeket jegyeztem ki.

Másnap tovább utaztam.

AZ ÉJI DAL.

Egyike volt azon enyhe légü késő tavaszi éjeknek, melyeken oly örömet tekintünk fel a sötétkék égen hemzsegő csillag miriádra.

Egy külvárosi igénytelen utczában női dal magas tiszta csengése volt hallható, — a bájhangok kiválólag csinos lak emeletének nyitott ablakaiból ömledeztek alá az éj esendébe.

A dalnoknő nem tarthatott ácsorgó meglesőktől; színházakból már rég szétoszlott a közönség, s a néptelen utczára csak a sárga hold-sarló merengett alá.

A házak árnyas oldalán szőke ifju közeleg, s miként ha jötte czéljául tűzte volna ki, a nyitott s világított ablakok alá lappang, hon

nan néhány merész accord után, felcseng az ismeretes:

Felrezeget dalom az éjbe
Hozzád csendesen,
A liget magány ölébe
Jer le, kedvesem!

A szöke ifju olvadékony lágy tenórral kezdi kíséreni a dallamot — —

Fenn, a világított terem zongorájánál, bájos hölgy ül, ifju, mint a tavasz, szép, mint ennek virága. Ujjai gyengéden simulnak a hangszerre, míg emelkedő kebléből ihletdúsan száll fel az epedő ének.

Hinnünk kell, hogy a szép éji csattogány tapsokra nem hiú, s dala nincs hallgatóság zajos tetszésére számítva, mert azon bajusztalan vastag öreg ur, ki átellenében egy karszékben szunyókál, közelebb van az álom, mint az éberlét határaihoz, — ama tisztos sovány asszonyság pedig, ki holmi apróságok rakosgatásával bibelődik, sokkal közönbösebb arczot mutat, semhogy erről a műértelem s méltánylat legkisebb jelét lehetne lebetüzni.

Az ismert kedves éji dalnak második stanzája növekedő indulattal s zajosabb zongora kísérettel hangzék fel:

A magas fák lombja suttog
 Holdnak fényinél.
 Áruló meglesni nem fog,
 Kedvesem, ne félj!

Az utolsó sor refrainje oly suttogó lágy-szerűséggel halt el, hogy a halk tenor kíséret felhallható lön az utszáról, s a szunnyadó öreg figyelmét elkerülé ugyan, de nem a dalnok-hölgyéét, ki a dalt hirtelen bevégezve, pirult arczokkal főfájást panaszlott.

Fölkelt, kihajolt az ablakon, körültekinteni a csillagos egen, — aztán a karszék lakosához közeledve, ennek kezét csókra ajkaihoz vivé.

— Jó éjt, kedves atyám!

— Már távozol? ásitá a felébredett öreg, dalod gyönyörű volt, valódi élvezet hallgatni.

— Későn vagyunk az éjben, volt a válasz, neked nyugalomra van szükséged, jó éjt atyám!

Az atya homlokon csokolá leányát, s álmosan szobájába tipegett. Az inas eloltá a gyertyákat, a terem üres és sötét lön.

— Katalin, kedves jó Katalin! sipegé esdő hangon Vilma, midőn az alcovban egyedül valának, — csak még egyszer menjünk le, ő itt vár, holnap talán elutazik; csak még ma, utolszor.

— Édes gyermekem ! ellenzé a sovány tisztas asszonyság — ezen „utolszor“ már többször volt, lehetlen, — ha atyád megtudná — —

— Atyám ablakai nem nyílnak a kertre, s ő oly mélyen alszik ; lemegyünk , ugy-e lemegyünk, kedves jó nénim ? e szavaknál Vilma a néne nyakába borult, s hízelt csókokkal halmozá el.

A néne habozott, a kérés mindig hevesebb és sürgetőbb, az ellenzék mindig gyengébb lön, minek következményeül a gondos Vilma az esti hűs lég ellen meleg schawlt kerítve a néne nyakába, karjába fogódzott, s vele együtt a szobából ki, s a magányos lépéscsökön le a kertbe sietett.

Az éj gyönyörű volt. A fák lombozatán sárga holdfény rezge s mindenfelől olly méla csend, hogy — a költő szerint — szinte hallani lehetett: mit fenn a holdban szent Dávid lantja zeng.

A kert terrasseán keleti fa-növények nyújták ki öblös kádakból ágaikat, s ezek alatt kényelmes kerti padoknál, állapodék meg a két nő.

Rövid időn lombesörrenés következék, — szellő játékának vélhető, ha a kanyaruló ut

bokrai közül egy alak — az elébb látott szöke fürtü ifju — nem bontakoznék ki. Perczre megáll, a terrassera tekint, s aztán kettőzött léptekkel siet oda. Első szava egy dalszerűen rebegett női név, első mozdulata egy kis gyengéd kézre halmozott s szünni nem akaró csóközön, a második — egy meglehetősen hideg s rögtönzött meghajtás és üdvözet; az első a senórát, a második a duennát illeté.

Meg kell azonban jegyeznem, hogy e holdfényes jelenetke nem Andaluzia vagy Castilia narancs-berkében, hanem Pestnek egy külvárosi kertében történik, s hogy a történetben a senóra és duenna néven kívül, épen semmi spanyol sinesen.

S ezt, őszintén megvallva, igen sajnálom, mert ha e szerelmes légy ott valahol Alhambra közelében, vagy Sevilla vagy Toledóban meg véghez, mindenki mint megszokottat természetesnek találja, és senkinek sem jut eszeágába sem akár a caballerost, akár a duennát vagy senorát kárhoytatni; minthogy azonban nálunk e légyott rendszer még nem oly mindennapi vagy inkább minden éji, sőt némelyek azt legálább is illetlennek találnák találni: kénytelen vagyok az illetők mentségére az előzménye-

ket előadni, mik őket e spanyol divat választására kényszeríték.

Különben is jobb lesz ezekről szólani, mint a találkoztót meglesve, indiscretio bünébe esni. Biztosithatom olvasóimat, hogy a szerelmeseknek Katalin néne jelenléte is felesleges volt.

Kálmay, a szöke ifju orvos, veszélyes ideglázból menté meg Vilma életét, naponkint kellett látogatnia a lábbadozót, s ő ezt legkedvesebb menetének tartá, minden reggel új virágot hozott számára, s Vilma a virágot igen-igen szívesen fogadá. Virág, ifjuság s szerelem oly rokon! — Kálmay érzelmeiről kezdett szólani, s Vilma nem fordult el, de annál inkább elpirult, — Kálmay hévvel szeretett s vizsionszeretteté. Egy napon az atya gazdag díjat nyújtott az ifju orvosnak, köszönve, hogy megmenté leánya életét — báró Élvesy részére, kivel ez ma este tartandja kézfogóját. Az ifjuban jéghideg lön a vér, talán tudtán kívül rebegett néhány szót, miknek azonban igen gyengéd elutasítás s udvarias házból-kitiltás lön eredménye,

Wiesenberg szegény kézműves szülőknek volt nem egyetlen fia, de mit a sors iránta vagyon dolgában elmulasztott, kipótolta azt

hideg éles számoló észszel. Kereskedői pályát választta. Ernyedetlen szorgalma, mindent megtagadó fukarsága, néhány évi megzsugor-
gatott s bő kamatokra kiadott dija kis tőke birtokába juttaták, mit ő néhány szerencsés vállalattal kevés év alatt százszorosított. Gazdagon nőtt, s ez oly viszonyokba helyezte őt, hogy a folyamként, melybe mindenfelől kisebb folyók ágaznak, vagyona napról napra nőtt. Az ész embere többnyire boldogul: — Wiesenberg neve Pest leggazdagabb polgárkereskedői nevei közt lön említve.

S ez embernek elégedett órája alig volt! korán hideg életnézetekkel eltelve, mindig és mindenütt csak hasznot vadászott, s ez eszme már magában elég kizárni mindent, mi a szívnak ad nemesebb élményt. Ily mindennapi prózai jellemet nem képes megszaggatni fájdalom, de magasabb szellemi élvezet sem érzend. Így Wiesenberg is, — ifju éveiben csak nyereség volt vágya, eszméje, álma, — pénzért házasodott, s hamar elhalt nejétől egyetlen leánya maradt. Ez volt az öreg polgárnak egyetlen kincse, első öröme; ezért élt és tett ő mindent, ezért változtatá át nevét Mezőhegyire, s vett nemesi rangot és birtokot, mert röviden említve, nagyravágyó volt s

dúsgazdag leányának fényes jövőt akart biztosítani.

A nyarat új falusi jószágán, vagy külvárosi izléses majorában, a telet fővárosban tölté, s hogy itt leánya a világ előtt felléphessen, örhölgyeül özvegy nővérét vette magához, ki Vilmát bálványozva, saját leányaként szerette. A házban azonban Vilma uralkodott, ki atyjának minden gyengéit ismerve, bár azokkal soha vissza nem élt is, de annyi felsőbbséget gyakorolt, hogy rendesen minden ohajtása — egyen kívül — teljesült. S ez ohajtás oly életbe vágó volt.

A nemesült gazdag polgár csaknem imádta leányát, de érzéketlen maradt, midőn tudtul adva a báró Élvesyvel elhatározott szövetséget, ez könyek közt vallá meg, hogy mást szeret, s kész inkább a halálé, mint Élvesy neje lenni.

— Rajongás, regényi jelenet! gondolá magában most sír és halni készül, s mind e mellett bárónő és boldog lesz!

Ily rögzött álfogalmak lakják a hideg számoló főt, mely nem tudja, hogy a szívnek is vannak igényei, elvíhatlan igényei, s azt hiszi, hogy a boldogság külfény- rang- és csillogáson alapul.

Meg kell említenünk, hogy Vilmának ez időben három kérője volt. Galád, egy sötét kinézésű ügyvéd, a leánytól utasított el, Kálmay, az ifju orvos, az atyától, ki leánya kezét Élvesy báróéval tevő össze. — Pedig ez a báró haszontalan naplopó volt, s elég alávaló, magát a közelgő csődtől arája vagyonával megmenteni akarni. Az esküvő öszre volt kitűzve — a vőlegény falusi jószágán mulatott.

Vilma eleinte sokat sírt, — később letörölve könnyeit, s mint a napfény vakító sugarai elöl — behunyta szemeit fenyegető jövője előtt. A házból kitiltott Kálmayt gyakran látá hangversenyekben, színházban, séta közben, — a szerelem nem szorul magyarázó szavakra, ök megérték egymást, s a kerti terrasseon — mint ennek imént tanúi valánk — gyakran találkoztak a jó Katalin néne örökődése mellett.

Mennyi szerelem, s e szerelemben mennyi élv, mennyi fájdalom lön ilyenkor elmondva! Gyakran feledve a jövőt, csak a jelennek éltek, mig a háttérben lappangó eszme, mely Élvesyt s a szigorú atyát rajzoló, elő nem tört. A fájdalom a lelkeket szorosabban fűzi össze, s ök feledve ismét a jövőt, az atyát, Katalint,

mindent, egy végtelenül összeforró csókba akarták olvasztani az egész élet boldogságát.

184* év júniusának egy estéjén a magyar színház előtt lámpaszemekkel világító hosszú hintóvonal, s az előcsarnokban ásító inas-csoport állongott; benn a tömött házban Linda adaték.

Igen csalatkoznék, ki azt hinné, hogy a színházak egész közönsége mű-életet meríteni seregél Thalia templomába; én ezek számát legmerészebb számitással egy harmadrészre merném tenni, ide tudva a recensensek, claqueurök és ingyenjegyesek légióját is.

A másik harmadrész látni és láttatni jö, s ha ágyúnyi szemcsöveket hoz, ezt koránsem azért teszi, hogy általuk X. színésznő remek mimicáját megközelíthesse, vagy Y. színész arczán az indulatváltozást pontosabban szemlélhesse: de mivel egy páholyban igen érdekes halvány arcz mereng, vagy egy zártszéket villogó szempár birtokosnője foglalt el... Hát még a sok találkozó! vélt és véletlen, a páholylátogatás, társalgás stb.

Az utolsó harmadrész végre azért jö,

mert talán divat, mert nem tud jobbat tenni, mert a nemzetit pártolni kell, mert elunja magát, mit aztán a műélvezők nem csekély örömeire hangos csevegéssel, a szomorú jelenségekben hallható nevetéssel, ajtócsapkodással, s több más ily mulattató attitűddel igyekezik bizonyítgatni.

Bocsánat e kitérésért, de szükségesnek véltük azt némi mentségeül beszélyünk tényezőinek, kik éppen jelen vannak, s nem annyira a színpadon történőkkel, mint más érdekekkel látszatnak elfoglalva lenni.

Egy első emeleti páholyban három ismerőnket látjuk; a két szögletet két nő foglalja el, az egyik tisztos sovány asszonyság, a másik bájdús ifjú hölgy, közepett, kissé hátrább, pápaszemes vastag öreg ur bámul a színpadra.

Az átelleni jobb oldali páholyban érdektelen arcú dandy könyököl ki a vánkosra, s lehető kényelmes, majdnem fekvő helyzetbe nyújtva testét, párbeszédet látszik és hallatszik folytatni társával, ki a háttérbe vonulva, szemesövét merően egy pontra szögezi, elfödve vele ama kányaorrot s baljóslatu barna szempárt, mely mégis a sötét, keveset ragyás arc kiegészítéséhez tartozik. A színházi kö-

zönség nagyobb része meg tudta volna mondani, hogy e váltóüggyvéd neve : Galád.

— Nézd csak, mondá az elnyújtózással bizonyos nonchalance-ot negélyező dandy — mily szerelmes pillantásokat vált Galenus unokája imádott hölgyeddel, ez ismét hihetőleg egy találkozási jelenet előbeszéde! —

— Hol azonban én szereplendek majd! — volt a válasz.

A földszinen, a tribunehez támaszkodva, szöke magas ifju állott, merően, mozdulatlanul. Csak néha-néha nézett fel futólag egy baloldali páholyba, de soha úgy, hogy szemei viszonzó tekintettel ne találkoztak volna.

— Határozott szándékod tehát? — folytatá ottfen az első.

— Miért ne, ha szerét tehetem? — felelé Galád — minap egész a kertkerítésig kísértem, de aztán nem akartam rajtok ütni, ne hogy zajt okozzak. Egyedül ohajtom őt meglepni; képzelem, mint hül el majd az epedő lányka, ha a várt kedves helyett én jelenek meg, s hangoztatom fülébe a boszuló gunyakazajt. Felséges tréfa leend! —

— S a boldog völegény mindezekről mit sem álmodik!

— Különben sem bántja őt nagyon a fél-

tékenység, s legfőlebb az boszantaná a hiu bárócskát, hogy még olyan is létezik, kit kivüle szerethetni, s ezt pár sorral tudtául is adám, természetesen név nélkül.

— Ugy hiszem, nem sokat törődik veled, csak a pénzt kapja meg!

— Jól esik a vén fukardinak, tudom, hogy eláll szeme szája, ha majd a menyekző utáni nap kedves veje az adósságok litániáját elébe teszi.

— Ki lehet ugyan ama kiáltó szinekbe öltözött, fürtös fejű nő? kérde a dandy, a páholyból kihajolva — nem vehetem ki tisztán vonásait!

— Hadd el! viszonzá Galád — senki más mint M—né coquette vén társalgónője, — arczán a hajpor és pirosító örökös harcztot viv.

Igy folyt még tovább, egész előadás alatt a párbeszéd. Galád szemcsőve szüntelen az átelleni páholyra volt irányozva.

A gyönyörű dalmű utolsó felvonásának azon jelenete következék, midőn Linda a kedvelt dal hallatára örültségéből magához tér s emelkedő sikoltással összerogy.

A ház rengett a tapsvihartól; voltak, kik szemeiket törülték, — egy pár színbiráló azon törte fejét, miként variálja majd e témát:

Schodelnének ma ismét remekelt, felülhaladta magát, utolérhetlen volt sat.

— Nem láttad, nem láttad? kérdé sebesen Galád — hösnének egy kis levelkét dugott a páholy vánkosa alá, mi alatt apja páthosszal tapsolt — —

— Alkalmasint orvos urnak szól, s meghívó egy nyájas légy-ottra . . . .

— Ezt használandjuk! morgá magában a váltó ügyvéd. Nem sokára a függöny legördült, a karzat ősi szokás szerint, fülsértőleg tombolt, s a tisztelt közönség oszolni kezdett. — Alig hagyák el Mezőhegyiék a páholyt, midőn ott Galádot látjuk belépni, s rövid moztosás után távozni. Néhány perczel később, Kálmay jelent meg ugyanott, s keresgéle — siker nélkül.

Galád és társa a fehér hattyu fogadó előtti lámpa gyér világánál kis szelet papirról ónnal s nökézzel irt e néhány szót olvasá: — Holnap elutazunk, — ma még egyszer, s talán — — utolszor!

Néhány órával a most történtek előtt, egy falusi kastély tágas ebédlőjében pezsgődugók durránásai vegyültek a zajosan-vig

beszéd-folyamba, melynek élénk s pajzán modora gyanittatá, hogy a felpattanó dugók már nem elsők, erősítvén e gyanitást még azon körülmény is, hogy a terített asztal csemege-maradványai sötét palaczkok s hosszú-nyaku poharakkal vannak körülbástyázva.

A kastély báró Élvesy tulajdona, (?) a társaság — mintegy tiz életvidor ifju — egy par force vadászat torát ünneplő sportsman sereg.

— Éljen a jó kedv! — kiáltá egy meglehetősen elázott hang, — veszszen a bú s gond, míg a hölgyek arczain számunkra rózsa terem.

— Éljen! — kiálták mind, és ittak.

— Éljen az élet, s ki azt széppé tenni annyira tudja, a fashionable házi ur!

— Éljen! — rivallák utánna a vig czimborák. A töltögetésben két inas keze fáradott ki.

— Jaques! ide, tölts abból a Silleryből! — így — éljen bájban és aranyban dús jegyese is —

— Éljen! viszhangozák, s miért ne ittak volna?

— De sokáig éljen még a mai nap dicsősége is, — emelé poharát a házi ur — a mének gyöngye, a páratlan Amaryll!

— Nem bánom, éljen, — viszonzá az előbbi elázott hang — de hogy páratlan volna, tagadom; Agatém ha le nem futja, legalább egy tapodtat sem enged neki!

— Ez vakmerőség, elbizottság! zúgák nehányan.

— Én Agatét pártolom, — szól egy pár — s fogadok mellette!

— Agate és Amaryll! — mondá sértett hangon Élvesy — veréb és fecske, ha ha ha! melyik volt ma mindenütt a szarvas nyomában s melyik maradt el ezer ölnyre?

— Nem akartam kifárasztani; — lön a válasz — a tegnapelőtti verseny kivívta becsét. Agate egy óra alatt négy mértföldet fut — három alatt innen Pestre szökik.

— Amaryllnek ez utra kettő elég — —

— Lehetlen, lehetlen!

— Mi a pari?

— A két paripa; szört szörre;

— A fogadás egyenetlen —

— Jól van! még száz arany külön — —

Az inas két levelet adott át a bárónak. Érdekesek lehettek, mert rögtön felbontva, elolvasá, de tartalmuk nehezen volt öröm-hir, mert arcza lángveres lön, s fogai közt káromkodás morgott. Az egyik emlékeztető levél

volt egy tegnap lefolyt váltóra, — a másik körülbelől így hangzott: — Önnek jó korán mielőtt még Hymen ö istenségét ismerné már nőnek szarvai; névtelen jóakarója csak arra kívánja figyelmeztetni, hogy majd férjkorában házi barátnak ne válaszsza azt, kinek leendő nőcskéje jelenleg a holdvilágos kertben oly édes találkozókat ad éjjelenként. Boldog vőlegény! ha ha ha! —

A közbejött kis szünetet Élvesy szakasztá félbe, mi alatt a leveleket zsebébe gyűrte.

— A pari áll! — kiáltá boszutól reszkető hangon — hej! Williams! nyergeljétek Amarryllt — szorosán és szaporán!

— Tehát valóban? kérdék többen, nem tartod ki a sebes hosszú lovaglást, s mi több, azonnal éj!

— Az az én gondom, viszonzá ez szárazan — szavammal nem szoktam játszani.

— S mi lesz a megnyert fogadás tanujele? — kérdé az érdekllett.

— Mit tudom én? elég időm marad erről gondolkodni Pestig, hol két óra mulva olyat követek el; miről majd holnap az egész városnak lesz mit beszélnie.

Nem tudjuk, a fogadás megnyerése volt e fő indoka a pesti utnak, vagy más érdek?

azt sem tudjuk, mit forgatott agyában a báró, s mily nemes tettet szándokolt véghezvinni annak bizonyításaul, hogy két óra alatt beért a fővárosba? de hisszük, hogy találékony esze e végett nem jöendett zavarba, miután legroszabb esetben is csak reménylhetett még találni az utcán egy szegény ördögöt, korhelyt vagy koldust, kit lovával elgázoljon, miről majd, mint véletlen vagy legfőlebb gondatlan eseményről, más nap a város beszéljen.

Mi alatt még némi feltétek s nehézségek kiegyenlítetttek, a sugár nyaku Amaryllis előhozaték. Élvesy felpattant reá s viharként elvágatott. Az idő ekkor esti nyolcz és fél óra volt.

A vendégek különböző jóslatok és vélemények között a száguldó után néztek mig ez egy utkanyarulaton eltűnt.

Mezőhegyi külvárosi laka egyike volt a legizletesebb nyári lakoknak. Az olasz sztylü villát karesu oszlopokba foglalt zöld vasrácszat szegélyzé, melyen át rózsa, jázmin és cytizus bokrok, virágpártiek, s gyep oázok mosolyogtak a betekintőre.

A kizárólag kényelemre számított lakba hófehér szobrok között gránit-lépcsők vezettek föl, s mind ennek belső elrendezése, mind a terjedelmes kert dús változatu alakja tanúsíták, hogy itt a birtokos munkát és költséget nem kimélt. A hátrésről terrasse nyult a kertbe, előtte virányos ágyak tarkáltak, s ezek között egy szökőkút magasra lövellő vizsugarai hullottak vissza az aranyhalas márvány-medenczébe. A többi tért faültetvények foglalák el, elfödve a kilátást, mely ezeken túl a vaspálya felé nyílt. A kertkerítés ezen oldali részén ajtócskát hagyott a tulajdonos, távolról sem sejtve, mily áldva felhasználta rézs leendhet az egykor a tiltott paradicsomba.

Ugyanaz nap éjjén, melyen a magyar színházban Linda adaték, a terrasse-on találjuk Vilmát nénje társaságában. A feszült várakozás lezárta a szót ajkaikról, körültek minden néma és csendes, csak a szökőkút visszaeső sugarainak egyhangu moraja csevegett.

A város torony-órái három negyedét kongtattak tiz után.

— Istenem! susogá Vilma — mily soká késik ma, pedig e találkozásunk talán utolsó leend!

Kevés percz multán léptek és szóváltás

zaja hangzott a fák között, melyek a beszélőket elfedék.

— Mi kereseted van itt, gazember? rikácsolá egy dühös hang, — ki éjjel más birtokába lopózik, annak tolvaj a neve, — átadlak a rendőrségnek!

A megtámadott hihetőleg válaszolt, de oly csendesen, hogy hangja és szavai nem voltak a terrasse-on kivehetők.

— Nagy ég! tördelte reszketve Vilma, — ez — ez — Elvesy hangja — — Kálmay el van veszve — —

— Ugy? annál jobb! — hallatszék ismét a fák közül — tehát szerelmi kaland, s jogaim bitorlása? Uram! ezért számolunk, s a számadást meleg vérrel írjuk meg!

A válasz ismét tompa volt, s a távozó perlők zaja a távolban mindinkább elhalt.

Katalin néne ijedezve sürgetőleg vonszolá fel szobájába a remegő leányt, kire egy álmatlan kínos éj szállott le.

Kálmay veszélye, titka elárulása, az ebből eredhető szóbeszéd, atyja haragjának kitörése, a legközelebbi jövő bizonytalansága, mit — elutazásuk másnapra lévén kitüzve — messze földre és sok időre vigyen magával: e lélektépő aggodalmak viharos változatokban

járták át az ágy vánkosai között pihegő kebelt.

Másnap reggel sürgött-forgott a cselédség, a végkiszületek megtétettek az elutazásra, s a hintó — mely utasainkat az induló gözösre vala szállítandó, előállott.

Ekkor a házkapun gyaloghintót hoztak be, s ebből két uracs báró Élvesyt emelé ki. Arcza halálsárga volt, szemei felforogtak, balmelléből vér patakzott.

— Végakarátját teljesítjük, midőn ide hozatók a szerencsétlent! — mondá az egyik uracs.

Élvesy szólni akart, s vér-tajtékos ajkai közül e néhány szó töredezett: — Meg kell halnom — de nem boszumatlanul, — a boszú édes — — vérömlés következék, s ő utolsót vonaglott.

Vilma, ki e jelenet alatt borzadva egy székbe fogódzott, a végszavaknál magán kívül rogyott össze.

Az uracsok, a párbaj segédei, elmondák röviden a történeteket, hogy a vívók egyszerre löttek, s hogy a mellbe talált Élvesy golyója ellenfele agyát zúzta szét. — Mezőhegyi rögtön átlátta az egybefüggést, s a botrány elke-

rülése végett jónak tartotta a színhelyről hirtelen távozni.

Negyedórával később, Vilma egy cabineben eszmélt föl az Argón, mely óriási erővel szelte Bécs felé a tajtékzó hullámokat.

Élvesy a fogadást megnyerte, mert e nap az egész város róla beszélt — — —

184* év szeptember közepén a carlsbádi fürdőnek még két vendége volt. Az egyik veres haju szikár angol, ki spleenben szenvedett; nappal aludt, éjjel kedvencz tudományát, a csillagvizsgálatot gyakorlá, pórkunyhóban lakott, mindig Cogniacot ivott, s a félig sült marhahúst burgonyával körülrakva legjobban szerette. Mellőzzük őt, mint történetünknek érdektelent, s térjünk át a más vendégre, kiben a Mezőhegyi-családra nem leend nehéz ismerünk. A többi közönség, betegek és mulatók serege — a fürdői saisonnak már vége levén — régen szétozlott.

Katalin néne egy lattal sem kövérebb, s Mezőhegyi sem soványabb, mint midőn őket Pesten láttuk. Egyedül Vilmán szembeszökő a változás: arcjai halványak, szemei fénytelenek, s egész lényén a lelki bú komor árnyék-

lata borong. A szörnyü éj még szörnyebb viradata után Bécsbe, innen Berlinbe egy rokonuk látogatására utaztak, hol az öreg urat köszvény kezdé kinozni; az orvosok Carlsbádot javallák.

A párbajról s következményeiről alig történt említés, s Vilma, lelke egész keservével gyászolá önmagában Kálmay szerencsétlen halálát. Kedélye elvesztette ruganyosságát, mások akaratának volt élő-holt gépe, — s nyugtalan éjein emlékezéseknek élt. Legboldogabb volt, ha zongorájánál merenghete, — ajkai néha dalra is nyiltak, de ez soha sem volt más, mint az anyyira emlékdús éji dal. Ez szokás szerint könyekkel végződött.

A család egy szebb ház emeletében szállásolt, — Katalin néne Vilmát vigasztalgatá, az atya köszvényével bajlódék, epedve-hervadó leányára boszankodék, s voltak perczei, midön — csak hogy épülését lássa — kész lett volna öt nem mágnás vőhez is adni. A fürdő nem igen használt bajának, s unalmában Pestet és visszatérést emlegetett.

Egy este sétakocsizásból tértek vissza, — az öreg az esteli után lenyugodott, Katalin a párisi rejtelmek olvasásába merült, Vilma feltára az ablakszárnyakat, s a csillagfényes sep-

temberi éjbe kinézett. Lelkét emlékezés karja ragadta meg, egy ideig merően nézett maga elébe, aztán a zongorához ülve, fájdalom hangján reszketett fel a:

Felrezeg dalom az éjbe

Hozzád csendesen —

Két stanzával a dallam első része bevégezve lön, s midőn a harmadikat kezdé, az ablak alól halk tenorkiséret hangzék:

Halld dalát a fülmilének,

Hozzád esdik az ;

Értem zeng ez édes ének ,

Értem e panasz !

Vilma kebléből a léhl kifogyott, — ő e hangot ismerni hitte. A nyitott ablakhoz sieté, s kitekintett.

— Vilma! lelkem üdve! — susogá lenn egy alak.

— Kálmay! ő él! ő él! — volt, mit még Vilma sikolthata, mert gyenge idegzete aléltan rogyott össze.

Katalin rémulve dobta el könyvét, s rohant az elájulthoz, kit rövid időn egy berontó szöke magas ifju ápoló karjai fogtak fel. Ez — Kálmay volt.

Olvasóim, igen jól sejtették, hogy ifju orvosunk helyett az elesempészett színházi

levelkével visszaélő sötét kinézésű váltóüggyvéd — Galád volt a párbaj másik áldozata, — s nem csodálkozandnak e hirtelen megjelenésen, kivált ha hozzá gondolják még azt is, hogy szerelmes hősünk kis kirándulást tett Bécsbe, Berlinbe az utazók után, de mindeütt későn járva, a feltalált nyomon ez este érkezett Carlsbadba. Mit gondolt ő az ut fáradalmival? — dobogó szivvel vándorla a fürdőházak között, megismeré a magyar szövegű zengeményt — — a többit tudjuk.

Kevés mondani valónk marad. Az atya kezdé belátni, hogy nem ellenezheti leánya hajlamát, hogy ez betegségének egyetlen gyógyszere, — e felett az ifju orvos csodás ügyességgel forgott az öreg köszvényes tagjai körül, s ez reménylé, hogy illy vő leghübben ápolandja őt.

BESZÉLY A VASUTON.

Kevés nappal a bécs-pesti pályavonal megnyitása után egyike voltam azoknak, kik a bécsi pályafő tágas termében a vonat indulására várakoztanak.

A terembe lépve, tekintetem körülszállt a kézi málhájuk mellé telepedett utasokon, nem találnék-e köztük ismerős arczra, kivel majd összeszegődve, szó és eszmeváltással röviditsem a minden gyorsasága mellett is hosszadalmas utat. Idegen, hallgatag egyén volt ez mind egyen kívül, ki épen akkor a fő vonatörrel állott sietős párbeszédben, s kiben pillanatnyi kétkedés után B..... Endre orvos barátomat ismertem meg. Ő két év előtt az ifju Z. Gyula gróffal külföldre utazott, honnan most tére vissza.

Egész örömmel, hogy ily jó társaságra találtam, közeledtem feléje, de ő észre sem vön s a párbeszédet folytatá.

— A vonat tehát — —

— Határozottan öt percz mulva induland, felelt órájára tekintve a vonat-őr, ideje lesz elhelyezkedni.

— Jó; de nem ismétélhetem önnek eléggé, hogy a gróf igen igen beteg, s nyugodtan és egyedül ohajt maradni.

— Mit se aggódjék ön, az első rendü hely egészen önök számára van föltartva, s így e waggonba senkit nem bocsátunk; inkább, ha szükség lenne, mást csatolunk a vonathoz. — S ezzel a vonatör tovább ment, én pedig B. kezét megfogva, szivélyes Istenhozottal üdvözlém őt.

— Jó reggelt, jó reggelt Károly — hadará ő sietve; bocsáss meg, nincs veszthető perczem, beteggel utazom, kit nem hagyhatok el, kit ápolnom kell — de Pesten majd találkozunk — ott többet. . . Megszoritá kezemet, s a fütött kemence felé sietett, melynek közelében alig huszonkét évü ifju feküdt inkább mint ült dús prémü uti bundába vonultan. Sárgapiros arczairól, mennyire ezek a

bundaprém s a homlokába mélyen vont téli sipka közül kilátszottak, lázas betegség sirt fel; beesett szemeinek üveghártyás tekintete határozatlan pontra meredett, halványak voltak kellemes hajlásu ajkai, s egyenes szabátú orra átlátszó finomságu. Gyakori köhécselése, mi inkább fájdalmas nyögésbe ment át, már előbb magára voná a többi várakozók figyelmét, s nem egy szem nézett aggódva reá, mintegy félve, hogy e beteges ember majd szomszédja vagy átellenese talál lenni a waggonban.

Az aggódók azonban megnyugtatta lőnek, midőn a beteg ifjut kísérő társa fekvő helyzetéből fölsegélve, a váróterem ajtaján ki az első rendű waggonok egyikébe emelte, hol számára a pamlagból s pár tábori székből nyugágy rögtönöztetett. E hely, ugy látszék, kizárólag e két egyén részére volt kibérelve.

Az utasok érdektelten kérdezik egymástól a beteg ifju kilétét, de ezt talán senki sem tudta kivülem, ki ezt szinte inkább csak elmélet után mint viszemlékből következtetém. Láttam ugyan néhány év előtt az akkor még csaknem gyermek Z. Gyula grófot, de mostani alakjában alig ismertem volna meg az egykori vidám duzzadó egészségü fiút, ha őt

B. Endre társaságában , kivel külföldre utazott , nem látom.

E közben harmadszor csengettek, a mozdony sipja élesen süvöltött, a vonatör trombitájába fútt, s ezen „induló,“ alatt a vonat egyelőre lassan, aztán mindinkább növekedő gyorsasággal tova zörgött. Uti társakul nekem néhány kereskedő jutott, kiknek beszédét a gyapju, repce, gabona stb. keletéről kis ideig egykedvűen hallgatám, aztán saját gondolataimba mélyedtem.

Érsekujvárt a waggonokból kiszállván, ismét találok néhány perczre Endrével, ki betegének ebédül húslevest vitt egy csészében, s valami becsináltat. Szomorúan s lemondó hangon sugá, hogy nincs remény életéhez, hogy a sorvasztó láz végfokán teng, s alig van élni pár hete, és hogy, mi legszomorúbb, ezt ő maga is jól tudja, s egyetlen vágya: honát, Pestet, atyját s még egy valakit még egyszer láthatni, e vágyába azonban rögzeszmeileg azon félelem vegyül, hogy mielőtt Pestre érne, még az uton meg kell halnia.

— S mi tehetette ennyire tönkre a szegény ifjat, kérdém, hiszen a minőnek néhány év előtt láttam, ép színe s testalkata századot ígért?

— Nem lehet azt pár szóval elmondani — sok igen sok történt, minek nem kellett volna történnie, sohajtá Endre, elbeszélem majd egyszer. — Ezzel uti-társához sietett, s én is visszaültem régi helyemre, a kereskedők közé, kiknek beszélgetése a sietve izlelt ebéd után élénkebb lön, míg ellenben én ama komoly kedély-hangulattal, mely, ha ifju létet kora sírba hervadni látunk, ugy hiszem mindnyájunk sajátja — néztem ki az ablakon a mellettünk sebten elrepülő tárgyakra.

Mire Vácra értünk, a vidék sötét ködös decemberi estbe öltözött. Használtam az állapotási néhány perczet, s a hosszú fárasztó üléstől megpihenni kiléptem. Még a kocsihágsón volt lábam, midőn künn egy reszkető női hangnak a vonat-örhez intézett kérdése bennem minden érdeket fölgerjeszte.

A nő, kinek körvonalait a homályban némileg kivehetém, szorongó lélekzettel kérde, ha gróf Z. a vonattal jö-e?

— Igen, lön a válasz.

— Kérem önt, vezessen hozzá rögtön, remegé a hölgy.

— Sajnálom, nem lehet, a gróf igen beteg, s utitársán kívül más nem léphet waggonába.

— Irgalmas isten, igen beteg? annál inkább — kérem, mindenre kérem önt — jogom van hozzá — —

— Ismétlem, hogy nem tehetem, kivált engedelve nélkül —

— Oh mondja tehát neki, hogy — — neje — hogy Fanni van itt —

E végszavaknál a feleselőkhez egy harmadik egyén — Endre lépett.

— Az istenért! Fanny — nagysád elönkbe jött? szolt ez, s hangján a meglepetés elfogultságát lehetlen volt észre nem venni.

— Igen, igen — de hol van ő? mint van? látnom kell azonnal —

— Itt épen e waggonban, csendesen aluszik — az égre kérem hagyja őt nyugodni, ez álom neki oly jótékony —

— Nem fogom fölébreszteni, igérem önnek — de bocsásson melléje; mondá a hölgy lázas gyorsasággal; senkinek e kerek földön nincs több joga és kötelessége őt ápolni vagy álma fölött virasztani, mint nekem. S határozottan a hágsókra lépett.

— Engedje legalább hogy kövessem —

— Uram! ön tudja a történeteket, tud mindent, s mégis e viszontlátás első perczeiben harmadik ohajthat lenni? folytatá ez ki-

gyult arczokkal, s hangjában volt valami szemrehányó; — Endre! tevé hozzá könyörgő szeliden, Endre! tudja ön mennyit szenvedtem? annyit vagy talán többet mint ő, ennyi szenvedés után nem kívánhatom-e a rég vágyott boldog perczet — háborítlanul? — s kis kezével az utána lépőt lágyan visszatolta.

Indulásra csengettek, habozni nem lehetett, s Endre velem jött fel egy a gróféhoz tözsomszéd waggonba, hol a magánosb ülések egyikén, némán s láthatólag fölháborodott kedélylyel foglalt mellettem helyet. Nem akarám elmélyedését kérdésekkel zavarni, s csak midőn a vonat már jó sebesen haladott, törte ő meg a hallgatást.

— Barátom! kezdé, s a lámpa gyér világánál láthatám, hogy arczai rendkívül halványak — barátom! mily találkozás, mily iszonyu percze leend ez a viszontlátásnak! évek óta ez volt mindkettő napjainak első és utolsó gondolata, s a nap minden óráin átepedett vágya, s most a szerelmében élő nő egy be-teget zárand karjaiba, ki kevéssel jobb egy halottnál!

— S e nő, Fanny, neje a grófnak? kérdém a kezdeményezés által felbátoritva.

— Még nem, de még ma, mihelyest

Pestre érünk az leend, hogy rövid időn özvegye legyen; felelé csüggedten Endre; de — nincs tudomásod a történetekről?

— Legkisebb sincs — —

— Titokban tartá a szivtelen apa hihetőség; suttogá; mert nem vált volna becsületére sem hozzá hasonlói, sem a jobbak előtt. Nekem nincs okom titkolni azt. A szomorú dráma utolsó jelenete közeleg, légy te is nézője mielőtt a függöny legördül.

S ezzel szorosabban mellém simulva, a vonat egyhangu robaja közt a következőket beszélte, miknek én minden szavát ama feszült érdekekkel hallgatám, melyel az előadva is volt, s mely talán olvasóimnak az egyszerű történetből e hideg lapokon elveszett.

— Ismered Gyula atyját, kezdé elbeszélöm, az öreg excellentiást, a születési aristokratiának e testben lélekben tökéletes mintaképét. Neje, az áldott szelid grófné, kinek Gyula hasonmása lön, korán bucsuzott el a világtól s hön szeretett egyetlen fiától. Ez akkor alig volt nyolcz éves, s nevelésemre bízott. Én épen orvosi tan-éveimet végzém, s szük körülményeim a nevelői pályát folytatni kénytetének.

A jó indulatu kedves fiut igen megsze-

rettem, s többnyire falun laktam vele, honnan csak ritkán látogattuk meg a várost, s itt ő excellentiáját, ki egyetlen gyermekét maga mellett alkalmatlannak hívé. Gyöngédség és szeretet helyett hideg tekintélyt gyakorlott irányában, s látszott, hogy fiában nem anynyira saját vérét, mint inkább aristokratai nevének örökösét tekinti. Nevelői utasításom fő pontja volt nem feledni: hogy az ő Z. gróf család utolsó sarja van gondomra bízva, kinek nevére érdemessé kell válnia.

Az öreg gróf minden évben egyszer, néhány nyári hetet eltölteni jött ki jószágára, s ekkor a szolgálvarral együtt szakácsát is elhozta magával; különben napi ételmünk a tisztartó asztalánál volt, ki a kastély balszárnyában lakott. A tisztartó leánya, a kis szöske Fanny két évvel ifjabb s örökös játszótársa volt Gyulának. Tavasszal együtt miveltek kis kertjeiket s futostak a zöldülő angol parkban; nyáron együtt üldöztek pillangókat, s kötöttek egymásnak koszorut, ősszel együtt jártak a gyümölcsösbe, s mindegyik a másiknak választá ki a legszebb gyümölcsöt, télen át kis kezeik együtt fonták koszorrakká a hajlékony vesszőket, együtt forgatták a képeskönyveket, s egymás kezét tartva halgatták

ájtatosan meséimet. Első években enmagam is oly természetesnek oly ártatlannak tartám e gyermekbarátságot, hogy nem csak mi veszedelmest sem következtettem belőle, sőt örömem telt játszói kedvesapongásaikban; midőn azonban Gyula tizennégy, Fanny tizenkét éves lön, s láttam, hogy az évek menetén a rokon indulat az ifju szivekben mindinkább erősebb gyökeret ver, kötelességemnek tartám az öreg grófot, ott léte alkalmával erre figyelmeztetni.

— Eh mit! felelé, hadd játszanak, mindkettő gyermek még, nem tanulnak egymástól semmi rosztat.

Első pillanatban csodáltam, hogy a gögös aristocrata a dolgot ily könnyedén veszi, s csak azt is megengedi, hogy gyermeke egy nemgróf gyermekével játszó; később tapasztaltam csak, hogy ő valami mésalliancera távolról is gondolni képtelen volt, azzal pedig, mi történhetik egy szegény leánynyal, legkisebbet sem törődött. Fanny szülei a dolgot nem gátolhaták, s kivált anyja épen nem tartá lehetlennék titkos eszméiben, miért ne lehetne leánya grófné?

A gyermekek tehát folytaták játékaikat, s ezek lassanként és észrevétlenül komolyabb

modorba mentek át. Nem nevezték többé egymást mint azelőtt férj és feleségnek, a kis leány nem tartá oda többé csókra piros arczát a virgонец fiunak, ki ha mindamellett onnan néha egyet lelopott, ez arcz a szemfehérig szemérmes lángokba borult. — Ha Gyula ki-lovagolt, Fanny szemeivel kísérte őt meddig csak teheté, s ez édes mosolyban elmerengő szemekből olvasni lehetett, hogy ő a fiut az ifjui szépség, merészség és lovagiasság eszményképének tartja, s viszont Gyula is azt hívé, hogy a női kellem és szeretetreméltóság összege e kedves angyalarczban központosult. Mindkettőben az ébredő öntudattal felrajzott az ifjui aranyálmak tarka boldog ábrándvilága, melynek multja még nincs, csak a jelennek él, s jövőjét nem képes a legközelebbi találkozási percznél továbbra gondolni.

A gróf ismételt figyelmeztetések daczára sem akart látni; s Fanny atyja volt az első, ki tizennégy éves leányát leginkább azért, hogy Gyula társaságától elszakassza, egy fővárosi növeldébe küldé. Késő volt. A csaknem bölcső óta font barátság oly elfojthatlan szerelemmé gyökerült, mely az életben ritkán fordul elő, de aztán — első és utolsó.

Gyulának ezentul nem volt falun mara-

dása, mélabús lön, elhanyagolt mindent, ál-
mából felzokogott, betegeskedett. A magasb
tanévek gyakorlati része különben is városi
lakást igényelvén, ő excellentiája számtalan
könyörgés után végre megengedte, hogy hoz-
zá, a fővárosba jöjünk lakni. Ez örvendetes
levél vétele növendékemet egészen felvilla-
nyozta, ugrált zajgott örömeiben, rakolni
kezdte rögtön holmijét, s még az nap el kel-
lett utaznunk.

De nem terjeszkedem hosszassá e részle-
tek által, elég az, hogy a városban egy év
elteltével már bizton hittük, miszerint Gyula
feledi első gyermeklángjait vagy inkább kép-
zelmét, mert soha sem emlité, s e mellett
vidám volt, élénk, szorgalmatos: — midőn
egyszer a grófnak tudomására jött, hogy fia
a leánykát naponkint látogatja W. . . . né nö-
veldejében, s minden üres idejét, miről ő
egészen más, költött ürügyeket mondott
nála tölti.

Következék az első komoly jelenet apa
és fiu között. Az szigoru hidegen parancsolá
meg, hogy e czéltalan látogatásoknak vége
legyen, s a növelde és leány felé ne merjen
közeledni: ez merész határozattan jelenté ki,
hogy Fanny nélkül egy napig sem képes élni,

hogy látogatásai épen nem czéltalanok, mert vagy soha senkit, vagy Fannyt veendi nőül. Az aristocrata erre nagy szemeket meresztett, aztán hangos-dühösen nevetett, s végre tölem kérdé, hogy a fiú talán megörült nevelésem alatt? s ott hagyott mindkettőnket.

Öt nappal később a tisztartó, grófi parancs következtében haza vitte leányát, mire Gyula valóban örjöngeni kezdett. Atyját soha sem tanulta gyöngéden szeretni, s most e gyenge köteléket egészen összetépte az ellenszegülés által csak növekvő óriási szerelem. Mit sem akart látni, hallani, engedni. Több izben minden szó nélkül eltűnt, s harmadnapra futár érkezett a tisztartótól, hogy a szökevény künn van a jószágon. Érte mentem ilyenkor, s megfeszített ékesszólásomba került mindig, visszahozni őt.

Egy egész évig tartott e folytonos ezivódás és ingerültség, s Gyula nemcsak nem tágitott, sőt napról napra határozottabban nyilvánítá, hogy Fannyt ha bár titkon s atyja engedelmé nélkül is nejévé teendi. Az öreg utazni akará őt küldeni, de az ifju tapodtat sem ment, mig végre azon ígéretet nyerte, hogy ha fél-évi ut és távollét után sem változik, s hű marad feltételéhez, atyjának nem leend ellenve-

tése, Ez ajánlatra hajlott, bár mondanom sem kell, hogy ő excellentiájának pillanatig sem volt eszében azt megtartani, ő csak az eltávolítást akarta minden áron kieszközölni.

Egy szép reggelen tehát gőzösre szálltunk, pénzzel s ajánló levelekkel bőven ellátva, s haladtunk Bécs felé, utunkat onnan tovább folytatandók. Délután, mennél közelebb értünk az állomáshoz, honnan a gróf jószágára visz az ut, Gyula annál szorongóbb és nyugtalanabb lett. Midőn a gőzös a kikötő hid előtt megállott, hevesen megfogá karomat. „Endre, mindenre mi szent, kövessen! könyörgött. Még egyszer látnom kell őt, holnap ismét tovább megyünk — málháinkat Bécsben majd felleljük“ — felelé közbetett ellenvetéseimre, s erőteljesen vont maga után. — Estére Z. falván voltunk, s én a kastélynak parkra nyíló ablakából láthatám az ifju párt mint jö elő s vész el ismét a fasorok görbületeiben.

Más nap hajnalán fölébredvén épen öltözém, midőn Gyula szobámba toppant. Öltözékén látszott, hogy az még tegnapi, ruhái harmatosak, fürtei rendetlenek, arczai halványak, szemei beesettek s ugy tetszék, kisírtak valának. Menjünk, szólt nyugodtan, fél év nem a világ; s félóra mulva ismét uton valánk.

a gőzösállomás felé. — Ő nem szólt az éjről, s én nem kérdezém.

Párisban töltött három hó után, Havre de Graceból a tengeren Brightonba keltünk át, s onnan néhány óra alatt Londonban valánk. E két főváros, minden nevezetességeivel nem volt képes Gyulát annyira elfoglalni, hogy a nap minden órájában Fannyjára ne gondoljon, s hozzá hetenkint három négy levelet ne írjon. Legkedvesebb foglalkozása volt az időt számítani, mennyire fogy a kitüzött próba fél év, s valóban oly pontosan kiszámítá a napokat, hogy szerinte épen a félév elteltének utolsó napján értünk volna vissza Pestre, vagy inkább Z. falvára, ha egy más esemény közbe nem jő.

Londonban mulatásunk hatodik hetében Gyula levelet kap atyjától, melyhez egy más, Ravens tengerész kapitányhoz szóló volt mel- lékelve, kit ezzel fel kellett volna keresnünk.

E levél vétele utáni napon a tengerész kapitány maga jött szállásunkra, s magát mint az öreg gróf jó ismerőjét mutatván be, az ettől kapott levél következtében szolgálatit ajánlá fel. Hajlékony társalgásu, kellemes vidám férfiú volt ez, az élet delén, s pár nap alatt meghitt barátokká váltunk. Sok-

felé hordozott meg, mi különben figyelmünket talán elkerülendette, s folyékony elmés ötletei által minden csekélységet érdekessé tudott tenni.

Egy estén, hoszasb távollét után, azon indítvánnyal köszöntött be: nem volna e kedvünk egy Braziliába indulandó óriási hajót megtekinteni? Szivesen fogadtuk az ajánlatot, s a Themsén le a greenwichi öbölbe csusztunk, hol a nagy utat teendő hajó állott. A „board“-ra lépve, iratot tön előnkbe, a hajó rendszabályait, miket megtartani mindenki, bármily rövid ideig mulat is a hajón, köteleztetik. Pusztá külsőség mondá, de törvényeink rendelik, s felszóllított, irnók alá neveinket. Mi, bár a tengeri műszavakkal teljes angol írásmódot nem értettük, legkisebb kétkedés nélkül megtevők.

A kapitány néhány perczig velünk maradt, aztán egy tengerészt rendelve mellénk, ki mindent megmutasson, azonnali visszatérését ígérte s eltűnt. A tengerész jó három órán át mutogatta s magyarázta a gálya alkatrészeit, s végre egy cabinbe vezetett, mely ugymond szállásunk leend az út alatt, s hol végtelen meglepetésünkre málháinkat pillantottuk meg. Gyula vérvörös arcokkal kérdé, mit jelentsen

ez? s boszusan jelenté ki, hogy a hajót rögtön el akarja hagyni. A tengerész nevetve mondá, hogy az lehetlen, mert már több mint két óra óta vagyunk a teljes tengeren. Növendékem arcza e szavakra zöldes halálsápadt lön, s néhány ámulási másodpercz után a kitörő düh legmagasabb fokára ingerült. Először engem nevezett hitvány gazárulónak, ki megcsalatásában főczinkos voltam, aztán, mert arczomról olvashatá ártatlanságomat, a hajó kapitányát felkeresni rohant el. Egy Ravens-től egészen különböző hideg angol volt ez, ki a csalásról mit sem látszott tudni akarni, s Gyula szemrehányásaira és követelésére: szállítaná őt rögtön partra, az általunk aláirt hajórendszabályokat tartá elénk, de a dühöngő ifju ezzel meg nem elégedvén, a kapitányt minden lehető gyalázó szavakkal illette, miket ez szerencsénkre nem értett, s végre tört angolban párbajra hívta, mire a kapitány durva hidegen fenyegeté, hogy ha rendet zavar, elzárhatja. Ekkor a szánandó ifju kitörő könnyekre fakadt, s fojtó zokogása miatt óráig nem birt szóhoz jutni. Én némán néztem fájdalmát, magam is oly zavart kedélyhangulatban voltam, hogy nem vigasztalhattam, nem csillapíthattam őt.

Mire sirása csendesült, a tengeri láz ragadta őt meg óriási karokkal. Egy ideig ápoltam őt, de aztán rajtam is kitört a betegség bár kisebb mértékben, mert én már néhány nap mulva egészen helyén valék, midőn ő még folyvást aggasztó bajban sinlett. A tengeri láz agyvelő-gyuladásba ment át, s élete két hétig veszedelemben volt. Nem mondhatom, megnyit szenvedtem e két hét alatt, s mi volt az mégis a későbbi időkhez, a jelen perczhez képest!

Az atyai csel sikerült, folytatá elbeszélését kis szünet után Endre — az atyai csel sikerült, s mi tiz heti kínos utat hagyva mögöttünk, Brazilia egy kikötőjéből szállottunk partra, erősen eltökélve, a Britanniába vagy Hamburgba induló legelső hajóval vissza s onnan hazánkba utazni. Alig voltunk azonban három napig déli Amerika partján, midőn a még mindig gyengélkedő ifju a szokatlan forró éghajlat befolyása alatt újra s még veszedelmesebb beteg lőn, annyira, hogy csak két hónap multán lőn képes ágyát elhagyni. Ekkor nem volt többé maradása, a visszatérésrei gondolat s ezzel összekötött örömek reményei uj erőt látszának neki kölcsönözni, bár bennem már akkor komoly aggodalmak keletkeztek

hosszas betegségei által elgyöngült testalkata iránt.

Körülbelül hét hóval erőszakos cselleli elvitetésünk után ismét Londonban voltunk, hol egy második s a szegény ifjut halálosan sujtó csel várt reánk. Fanny atyjának egy levelét találtuk a postán, melyben ez leánya halálát részletesen leírja, s egy medaillont küld vissza Gyula daguerrotyp piczi arczképével, s hajával, mit ez a leánynak elutazásunk utolsó estéjén adott. Gyula mindent hitt, s nem sirt nem panaszlott többé, hanem ama csöndes apathiába esett, mely a lelket szótlannul tépi, s a testet halkkal, de annál biztosabban emészti. Napok multak néha, hogy egy szó nem hagyta el ajkait, érdektelen volt minden iránt, s mindegy volt neki, bármi történjék vele. London első orvosai, kikhez legtöbb bajba került őt vezetni, baját igen veszélyesnek hitték, s mindenekfölött déli szelid léget tanácsoltak Anglia ködös levegője helyett, — s így mentünk le Spanyolország déli tartományaiba. Ő mindenüvé szívesen vagy inkább akarat nélkül jött, csak Magyarhonba soha többé vissza nem térni, volt erős elhatározása.

Egy helyen azonban, mint a haldoklóknál

szokott lenni, nem volt sokáig nyugta. A hajdani Moriscók hazáján kívül bejártuk déli Schweiczot, s olasz ország classikai földét, mig végre egy évi kóborlás után, mely alatt Gyula egészsége folyvást s szembetünőleg hanyatlott, Milanóban az orvosok egyező véleménye megerősített hitemben, hogy rajta többé emberi hatalom nem segít. Kivettem erről tőlük a bizonyítványt s elküldém az atyának, felszólítva őt, hogy ha még fíját látni ohajtja, siessen Milanóba. Helyette két hét előtt levele érkezék, melyben egész nyugodtan tudtul adja, hogy Fanny halála csak költemény volt, ezáltal remélvén őt Gyulával feledtetni (a tisztartó a levelet csupán elbo-csáttatási fenyegetés következtében irta); hogy Fanny egészséges, s anyja egy szép kis fiunak, kit ő mielőbb törvényes unokájának ohajtna látni, s azért Gyula siessen ölelő atyai karjaiba, hogy kezét Fannyéval mindjárt megérkezése napján összetehesse, s atyai áldását elmondhassa fölöttük sat.

Leirhatlan a hatás, mit e levél tartalma a szerencsétlen ifjuban előidézett. Öröm és kétkedés, remény és megcsalatása fölötti méltó boszunak csodás vegyülete volt az, s oly hevesen kitörő, hogy az első órákban életét fél-

tém. Később hihetőleg arra eszmélve, hogy most már minden késő (mert mint főnebb említém, maga is érzé helyzete kétségbeesettséget) lecsillapodott, s rögtön indulásra tön készületeket. Tanácsomra, várnök inkább itt be atyját és Fannyt, hallgatni nem akart, s megfeszített utazással, mi őt végkép elgyengíté, végre Bécsbe értünk.

Bécsből tegnap telegraf által tudósítám jöttünkről a szerető atyát, végzé be Endre, s ajkain fájdalmas gunymosoly vonult el, — félóra multán majd öröme telhetik általa legyilkolt fijában. — Ő, mint ezt jelleméből nem nehéz következtetnem, csupán azon okból lön hajlandó megengedni e mésalliance-t, hogy unokáját, kiben a fényes Z. grófi név fenmaradjon, törvényesithesse; többire nézve szivtelenebb, semhogy fijában ne egyedül családja utolsó sarját tekintse. —

Fanny előtt a dolgok valódi állását hihetőleg eltitkolák, s ő most szerelmese elébe, kit csupán kissé betegesnek hisz, jöve. Kettejük közül valóban nem tudom melyik a szárandóbb. —

Alig végzé történetét e szavakkal Endre, midőn ismételt éles sikoltásokat hallottunk a vonat zörgő moraján áthangzani. Rögtön le-

bocsátva a vagon ablakát, a mint épen egy örház lámpája mellett haladtunk el, ennek sebesen eltűnő világánál egy nőt — Fannyt láttuk a szomszéd vagon ablakából kihajoltan, esengve előre nyújtott karokkal segély és megállapodásért szivrázólag sikoltani. A vonat könnyörtelenül haladott tovább, pár percz múlva azonban a palotai közbenső állomáshoz érve, rövid időre megállott. Azonnal kiszálltunk, Endre a legrosszabbat sejtve sietett Fannyhoz, hova én tolakodni nem akartam, s miután a mögötte bezárt ajtó a várakozási kurta szünet alatt meg nem nyílt, aggasztó bizonytalanság közt foglaltam el még egyszer s utoljára régi helyemet.

Midőn, rövid óranegyed múlva, utunk czéljához érve a pesti pályafőnél kiszállottam, az első, kin tekintetem fenakadt, egy szikár magas ur vala, kinek büszkén feltartott fejéből pár parancsoló szem kémlelt körül, haja s görbe sas-orra alatti bajusza már jóformán őszbe csavarodott, s félig elfödé bigyedt ajkait; keresztbe hátra font kezeiben aranygombu bambuszt tartá, s egész tartásából első pillanatra megismerhető lőn a nagy ur s a gögös fensőbbiség-igény. Gróf Z. volt, a boldog atya, ki gyöngédségből a vonattal érkező fia elébe

a pályafőhez kikocsizni kegyeskedett, s most a vonat-ört magához intve, ehhez intéze némi kérdéseket.

E kérdésekre feleletül a vonat-ör egy vagonra mutatott, melyből Endre épen akkor emelte le karjain Fannyt, ki szép fejét keblére csüggeszté, s testi elhagyottságából következően, öntudatlan ámultságban leheté. Endre pár szót sugott a vonat-örnek, mire ez egészen elképedni látszék.

— Mi történik itt? mi baja lett Fanny-nak? hol maradt fiam? kérdé egyszerre az excellentiás.

— Fiának testét mindjárt megláthatja — válaszolá tompán Endre, s szavaiból a fájdalomnak gunyos kárörömét véltem előhangzani — testét mondom, mert a szegény kiszenvedett lélek azt már elhagyá. — Meghalt utközben. Tevé hozzá, akarva sujtó kiméletlenséggel.

A kiszálló utasok sürgő forgó zajában nem figyelheték tovább a beszéd menetére; de midőn ezek már nagyobb részt eltakarodtak, volt alkalmam látni, mint emelt le az első rendü helyek egyikéről két hordász s a gróf inasa — egy hullát, melynek viaszsárga arczához az öreg gróf kissé lehajolván, törött hangon mondá:

— Meghalt, s engem törvényes örökös nélkül hagyott!

Ennyi volt gróf Z. ő excellentiájának fia fölötti parentációja.

* * *

Következő nap Endre fölkeresett, s egyszersemind ideiglenesen hozzám szállásolt. Elmondá röviden a szörnyü találkozást. Midőn Fanny Gyulához a vagonba ment, ez csendesen aludt. A szerető nő erőszakosan lüktető saját szívére szoritá kis kezét, visszaerölteté szemeibe a kitörni akaró könnyeket s halkán, hogy álmát föl ne verje, az alvóra hajolt. Érzé gyöngye lélekzetét, s ujjhegyeit gyöngéden illeszté homlokára, melyen izzadság gyöngyözött. Ezt gyakrabban ismétlé, de kedvese arcát a benn égő lámpa gyér világánál alig láthatá. Így ült ő fölötte, teljesülő vágyai s ábrándjai tarka világában, miket semmi rozszabbnak sejtelve nem zavart.

Egy izben — már ekkor Dunakeszin jóval túl volt a vonat — végtelen öröme az alvót ébredni, s e töredezett lassu szavakat hallá: „Fanny! kedves édes Fannym!“ — ekkor rögtön letérdelt melléje, még egy gyenge hörgést halla, aztán kezét keresé, ez jéghideg volt;

homlokát simitá meg, ezen az izzadás megfagyott, szivére illeszté tenyerét, ez nem dobogott. Egy, a kín örökkévalóságával felérő perczig hallgatódzott lélekezésére, de ez kimaradt; örvöngve kiáltozá nevét: semmi felelet; erőszakosan felakará rázni őt, de érzé, hogy súlyos merev hulla van kezei között. Ekkor a homladozó ész végső fokára feszítve felugrott, kitörte a vagon egy ablakát, s nem érezve a sebeket, miket kezein a tört üveg vágott, segélyért, megállapodásért sikoltozott.

Midőn Endre a palotai állomáson hozzá sietett, ájultan lelé őt Gyula mellett; ki, mint ez a mellbetegeknél gyakori eset, földi álmából csöndesen s fájdalom nélkül ment át az örökbe. Sejtő félelme, hogy Fannyt többé nem látandja: teljesült.

A boldogtalan nőt, sohajtá vendégem, a fájdalom ez iszonyú rohama, heves görcsös lázba vetette, remegünk életéért, annál inkább, mert gyermeke, kit imádva szeret, szinte veszélyesen beteg, mit azonban titkolunk előtte.

S ezzel visszasietett a szegény Fannyhoz, ki mellett aztán napokat töltött, éjeket virasztott, annyira, hogy csak ritkán láthatám.

Két hóval később, egy éjen az ifjak gyönyörű báljából tértem haza, s barátom ágyát üresen találtam. Kissé megütköztem rajta, mert az utolsó hetekben, Fanny állapota jobbra fordultával, rendesen honn aludt.

Másnap késő délután jött csak elő; szokottnál sápadtabb arczain érzéketlen lemondás rajzoló magát.

— Fanny? kérdém halkal, s rosztat gyanitva.

— Meghalt; volt az elfuló válasz. Gyermek halálát néhány napig eltitkolhaták előle, de a mult éjen a betegőr vigyázatlanul elaludván, ő lopva fölkel, a mellékszobába, hol a bölcső álla, lopódzott, s midőn ebben imádotját hasztalan keresé, egy szívrepesztő utolsó sikoltással összerogyott, s holtan vitétt vissza ágyába. —

Endre e szavaiba fojtó zokogás vegyült, mely beszéde végeztével indulatos nyílt sirásba ment át. Arczát két kezével elfödé, s egy pamlag szögletébe rejtőzött.

Sok szomorú jelenetnek voltam ez életben tanúja, de talán egy sem rázott úgy meg bensőmben, mint e férfi könnyei.

— Az istenért, Endre, barátom, mi lelt? kérdém rövid szünet után.

— Hiszen én is — én is szerettem őt, szó nélkül, lemondva, kinosan, kimondhatlanul! volt lélekrázó válasza, melyben annyi évnek titkos szenvedése tört utat.

* * *

Endre kivándorlási utlevelet nyerve, Amerikába költözött. Mit sem talált, mi őt többé e hazához kösse.

Pest utczáin azonban gyakran látható egy szikár magas úr, midőn, keresztbe hátrafont kezeiben arany gombú bambuszt tartva, sétál. Arczáról gögös fensőbbiség-igény, de egyszersmind rideg örömtelenség is nyíltan olvasható.

AZ ÁLGYÖNGYÖK.

I.

A budai ráczváros egy néptelen hosszú utcáján egyetlen pislogó lámpa küzd a novemberi kora est homályával.

Az utczán végtől végig keserves gyermek sírás hallható, melybe szakonként néhány zokogva mondott szó vegyül, hihetőleg válaszul a síróhoz intézett kérdésekre. A közeledő öt hat egyénből álló csoportozatot láthat, mint veszi körül s kérdegeti az általános figyelem tárgyát, egy körülbelől kilencz évü leánygyermeket, ki a késő őszi csipős nedves hideg ellen nyomorú rongyok által alig fedetten, dideregve s el-el fuló sírás közt, a saras kövezeten valamit keresni látszik.

— Mi lelte a szegény párát, ki gyermeke, hogy így hagyják tévelyegni e dermesztő

hidegben? kérdi egy közeledő a körülálólóktól.

— Szegény pára? hitvány koldús fattyú, ki már jó korán betanulta a csalás mesterségét; — feleli egy s részvétlenül megy tovább.

— Istenem, Istenem! sohajtoz egy közönséges viseletű nő — még megfagy itt a köveken, — szegény vagyok, de magammal vinném, ha nekem is nem volna nyolcz otthon, ki enni kér.

— De nincsenek hát szülei? s a hatóság — —

— Dehogy uram! feleli egy durva hang, csalás az egész dolog; az ily gaz tacsókók esténként sírnak rínak az utczákon s hazudják, hogy elvesztettek pénzt vagy egyebet, melyel szüleik vagy gazdáik kiküldötték; aztán ki e csineiket nem ismeri, megindul s az állítólagos kárt megtéríti, ők pedig más utczára mennek, ott a tréfát újra kezdik, s egy hét alatt többet megkeresnek, mint becsületes ember dolog által egy hó alatt.

— Lehetlen, hogy a gyermeki ártatlanság ennyire fajuljon, — szólt egy kétkedő, s részvétellel nézte a gyermeket, ki guggoló helyzetben, csaknem négykézláb folyvást keres-

gélt a kövezeten, s a körüle beszélőkre ügyelni sem látszott. —

— Mit vesztettél el kis lány? kérdé tőle szeliden.

— Kö-té-se-met! zokogá ez, fel sem tekintve.

— Kötését! ha ha ha! — röhögé az előbbi durva bérkocsisi hang — még ügyetlenül hazud is! kötését! épen úgy volt neki valaha kötése, mint nekem!

— Hagyjuk csak itt, szállt egy más, majd abba hagyja az orditást, ha látja hogy nincs garasra kilátás.

A körülállók lassanként elszéledtek, s csak a később érkezett részvevő maradt. Egy ideig szomorodva nézte az elhagyott terem-tést, aztán pénzdarabot nyújtva neki, ez is tovább ment. Nem merte többek előtt adni az alamizsnát, félt, hogy kinevetik a jó tettért. Tán azt gondolá magában, hogy inkább ő csalódjék tizszer addig, mig az inség s fájdalom, ha valódi, csak egyszer is enyhítés nélkül maradjon.

E fölött sejté, hogy nem hazudott mesének ad hitelt. Egyike volt azoknak, kiknek a kis koldús leány már azelőtt feltünt arcza, külseje, modora, hangja által, midőn a bu-

dai várba a nádorkert mellett felvezető kölépcsőzeten üldögélve, a fel és lemenőktől oly esengő szeliden kérte a kis krajczárt, hogy ritka volt, ki azt tőle megtagadhatá. Kék petytyes s össze vissza foltozott durva kelme fődte gyengéd alkatú tagjait, szép szőke haja formátlan főkötőcske alá volt kuszálva, — nagy kék szemeknek méla pillantása a kérő szót feleslegessé tette, s bár a nyomor vésűje ez arcz eltorzítására mindent megtön, még sem ronthatá el annak eredeti szépségét, mert a nap inségét feledve, vagy szelíd szóval adott fillért köszönve ha e szem, ez ajk, ez arcz felmosolygott, az elmenő önkénytelen visszatekintett e gyönyörű angyalfőre, s nem egy gazdag nő kívánta magában a koldúsleányhoz hasonlónak gyermekét.

Később tán, hogy az elmenők szánalmát még jobban fölgerjessze, kezeiben kötéssel volt a lányka látható, s úgy, de úgy elmerült foglalkozásába, hogy nem ritkán alamizsnát mulasztott el miatta. Ki gyermeke? hol lakik? ezután senki sem aggódott; de ő maga sem tudott volna e részben többet mondani, mint-hogy a Gellérthegy oldalában, ronda viskóban lakik a vén asszony, kit ő anyjának, a szomszéd lakosság „gonosz Sárának“ nevez, hogy

ez őt reggelenként koldulni küldi, s ha nap-estig legalább egy váltó forinttal nem tér meg, véle igen kegyetlenül bánik.

Elmondaná talán azt is, ha találkoznék, ki véle beszédbe eredne, hogy lelkében' egy rég rég álmódott kép halvány árnyéklata lebeg, egy szép ifju nőé, ki reá hajolva őt csókokkal halmozá, s puha párnájú ágyacskájából felkarolva, gyönyörű kertbe vitte, ölébe fekteté, kis fürteit simogató és csokolá — — óh ő e régi szép álmod, egyetlen édes emlékét, nem feledheti, s ha reá gondol, égszin szemei, mint a harmatos viola, elnedvesülnek. . . .

Miután az utca egészen pusztá és elhagyott lön, a kis lányka még sokáig keresgélte vesztett kötését, talán nem is mintha megletni lett volna reménye, de mert ürügy volt ön-maga előtt, késletetni hazatértét, mitől előre rettegett. Végre tovább nem késheték, s csüggedt fővel, hideg és félelemtől remegve, ti-pegett előre a Gellérthegy felé vezető szük sikátorokon.

Ez keserves nap volt, s milyen leend még befejezése! — Korán reggel jött ki szokott helyére a kölépcsözetten; az északi durva szél nagy hópelyheket hozott, melyek a földön rögtön elenyésztek ugyan, de vékony öltönyét

átáztaták; az elmenők szemeikbe húzták kalapjaikat a mardosó havas szél ellen, resteltek fillérért nyúlni zsebeikbe, s így az anyja által követelt forintnak felét sem szedhette be; délután nem állhatá tovább a hideget, s egy közeli csapszék füstös gőzös szobájába ment be, hol a napszámosok, hordászok, bérkocsisok vad lármája közt a kályhához vonult melegedni, s ott Isten nevében megtüretett; elköltötte a barna kenyérdarabot, mit anyja napi élelmül rongyai közé dugott, aztán elaludt, s midőn a korcsmáros által gorombán felrúnczivalva az ajtón csaknem kilöketett, künn már ködös est borult az utcákra, — több alamisnára nem volt remény — ment, ment rettegve s félig eszméletlenül — ekkor kötésére gondolt, ez nem volt meg — keresni indult, de mikor és hol veszté el azt? erre nem emlékezhetett, — sírt kétségbeesetten, s hallá, mint nevezik őt csaló gaz koldúsfattyúnak. . . . .

Pedig e perczben hány hasonló gyermek, ki történetesen jó létben született, szendergett selyem párnák közt, vagy tejbe vajba fűrösztve csüggött szerető édes anyja keblén, vagy játszott a kellemes fülésű szobában czifránál czifrább bábjaival s játékaival, melyek egyikének ára is elég lett volna a nyomor gyer-

mekét tűrhető öltönnyel ellátni, s az éhezőnek legalább annyi tápot adni, mennyit az elbecézett kis hercegnébe akarata ellen erőltet a túl gyengéd mama. — S mit tehetett arról az árva lélek, hogy véle sem Isten, sem ember nem gondol, hogy nincs anyja, ki vele anyai-lag bánják, vagy hogy ennek hiányában nincs társulat, mely az inséget nem engedi lelki aljasultsággá, elvetemedéssé, bűnné, hóhérzsákmányává fajulni?

E társadalmi egyenlőtlenségekről, az emberek mit sem törődéséről, s e morális kényszerről a vészbe önkénytelen rohanni, az éhező fázó kolduslányka mit sem tudott, különben ugy hiszem inkább ment volna a Dunának szilajul hánykódó hullámaiba, mint haza, hol a nyeredő ütlegekről bizonyos volt.

Útja otromba kövezetű szűk utczákon vezetett a ráczvárosnak azon részébe, mely a Gellérthegy oldalában szeszélyesen elszórva fekszik, s az elfajultság és bűnnek büzhödt tanyája.

Az itteni alházak csaknem mindenikéről czégér nyúlik elő, az ablakból piros borpalacz, s pirosra festett arcú lány néz ki.

Belölről rekedtes dalok s fajtalan tréfák

hangzanak, mikben az erre járók nem szoktak megbotránkozni.

Sőt a kis lány, midőn erre mentében az evés ivás dal s jókedv tanyájára felpillantott, nem egyszer irigylette meg a szép tarka ruhás fényes hajú nőket, kiknek nem kell útfélre járni koldulni, s oly vigan foly életük. Szegény, ha tudta volna, hogy ő is e bünbarlangokba van szánva, s csak néhány évet kell még várnia, mikor aztán a szép tarka szoknyában s víg élet közt ezerszer szerencsétlenebb teremtese lesz az Istennek, mint most koldulva, rongyai közt, de lelke ártatlanságában. —

Reszketve állott meg a sikátorra nyíló zárt deszkaajtó előtt s gyengén megzörgeté. A zajra kutyaugatás felelt az udvarról, mit rikácsoló női hang csitított, s ennek tulajdonosa csoszogó léptekkel közeledett a kapuhoz.

— Na itthon vagy végre jó madár! szólott ez miközben a zárt nyitogató, — csak jer be majd számon kérem hol csavarogsz ily későn, s aztán lesz hadd el hadd!

A gyermek szótalanul suhant be a kapu nyíláson, s a szobába. Homályos gözkörű olajméc s világolt itt, s ennek nehéz büze a keményen fűtött hasas kemencze gőzével egye-

sülten a léget fojtóvá tette. A padolatlan föld alig van egy ölnyire a barna gerendázattól, a szoba csekély butorzata rozszant és kopott állapotban teng, s méltó kiegészítésül bírja a falakra szögezett néhány garasos torz és haramia képet. A tágas kemencze párkányán egykét fazék fülel, s a szögletben összezsabzott pokrócz fetreng, fekhelye a gyermeknek, hova ez rögtön, mintha menedéket lelne huzódott.

— Na te rossz poronty, először is azt kérdelem, meg van-e a forint? támadta őt meg a vén aszott nő, kit külseje után valami babonás hitű falu népe boszorkányúl égetne el, — ide vele a mit hoztál!

A lányka még jobban dideregve, mint künn a havas zivatarban, közeledett a mocskos asztalhoz, s letevé a gyűjtött pénzt.

— Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolcz garas ez csak — számolá mohón az ördög nagyanyja — hova titted a többit, ugy-e elköltötted kis bestia? s kigyó tekintetet lövelt a remegőre.

— Nem, nem, nem, — hebegé ez — a darab kenyeren kívül nem ettem egyebet, de rossz idő volt, s oly kevesen jártak — —

— Hazudsz semmirekellő! s én azért tartsalak, hogy megcsalj? ily kevéssel többé

ne merészelj haza jönni, mert kitépem azt a kender hajadat! — most az egyszer kapsz enni, azután feküdj és holnap kipótold a mai hiányt.

Ezzel a füstös bögrét a kályha válláról levéve, azt egy fakanállal a gyermek elébe tolta. Félve nyult ez a benn foglalt kotyvalékhoz, mert, habár éhségének ohajtott táp volt is, de lelkét a kötés elvesztése, s az ezt megtorló düh kitörés fenyegeté. És nem ok nélkül, mert alig izlelé meg a moslékszerű levest, midőn a Megera apró szürke szemei a hiányt fölfedezték.

— Hát kötéсед hol van, mutasd elő! rivalgott reá felugorva.

E kérdés még kimondva sem volt, midőn már az üldözött teremtés kezéből a kanál kihullott, ő pedig egyszerre mindkét térdére esett. Arcza, szájszélei elkékültek, s alig bírták e néhány szót eltagolni: — Irgalom, irgalom — el—vesz—tettem!

— Eladtad, s jóllaktál érte, mindjárt láttam hogy nem vagy éhen, de várj rosz fattyú, ezért meglakolsz! ordítá dühösen, miközben az ajtósarkról egy kötélből csavart korbácsot vön le, azzal a térdelő gyermek felé rohant, s főkötőjét lerántva, balkezeivel dús szőke ha-

jába markolt, míg a jobbal a korbácsot magasra emelé.

Ennek ajkain a kérés, a szó elhalt, egy félelmes nyögése volt csak hallható, s bezárt szempillákkal várta a kegyetlen csapást.

E pillanatban az ablaküveg megcsördült; kívülről zörgeté meg azt valaki, parancsolólag kiáltva be:

— Sára! hej gonosz Sára! ne bántsa kend azt a gyermeket, hanem bocsásson be rögtön, mert átkozott hideg szél fú! —

Gonosz Sára ez ismerős hangra lebocsátá vágni készülő izmos karját, s midőn az ajtót kinyitá, ezen nem csekély meglepetésére az ismert hang tulajdonosán kívül, egy selyem köpenybe burkolt kiváló öltözékű hölgy is, minő e városrészben éveken át sem látható, lépett be. —

II.

Néhány órával elébb e hölgy távolról sem álmodá, hogy dús termeit elhagyva, a nyomor hajlékát, minőről fogalma sem volt, fogja meglátogatni.

Az esti szürkület azon órájában, mely a végzett ebéd s a színház kezdete közt a nagy

világban látogatások ideje, egy teljes livréebe szorított inas két magas kristály lámpát helyezett tükör alatti márvány asztalkára, összevonta a nehéz virágos selyem függöny lepleket, s feltárva egy oldalajtót, melyen méltóságos lejtetű nőalak suhant be, engedelmes állásban várt az ajtónál további parancsra.

— Jaques! ma — az estély kezdetéig — senkinek sem vagyok hon, érti? senkinek. Mondá lassudan az úrnő, s a szolga távozék.

A derengő fényű két kristály gömb, nemcsak gazdagon, de kitünő izléssel szervezett hölgyteremre terjeszti világát.

Az előtérben minden pamlag, karszék és balzac fájának faragványa mestermű, dagadó kelméje bágyadt fényű világos kék selyem, előttük, szeszélyesen hajlott lábú asztalokon angolmetszetű albumok, csiga és gyöngyház művek, csontra festett arc képek hevernek gondtalan vegyületben; két ablakmélyedésben emeletes álványokon ritka virágú növényzet virúl; a szőnyegfalakról három festvény tekint le, egy andalúziai barna lány, forró égalja színpompás virágaival s gyümölcseivel; egy öreg halász, ki mosolyogva húzza ki csolnakján a nyugodt vizü tengerből nehézkes hálóját; s egy nápolyi csöndes éj, mint földi el

röpkedő homályával a narancsfa parkban ömlengő szerelmes párt; — a háttér alcove szerü mélyedésében az orosz kandallót nyulánk orleans, szaffiannal bevont chaise longue, s egyikét süppedő hintaszék környezik. Oldalvást, kis mozaik rakatú ajtó nyílik a boudoir szentélyébe.

A terem földíze azonban egy életnagyságban festett arczkép, melytől az először belépő, mint élő lénytől döbben meg.

Gyönyörű hölgy, az ifjui szépség egész ragyogásában.

A barna fürtök hullámozása, az arcz friss színporának remegése, a patyolat kebel emelkedése, szinte látva látható.

A tágra hasadt szemek sötétkék pillantása mindenüvé követ, az ajkak gyöngye mosolyába élő szót olvasztott a remek ecset.

A nyak, a derék, a nem túlkarcsú termet, melyen az átlátszó fehér mousseline hajlékony ránczokkal foly le, a tövérhúsú karoknak vékony csúcsba végződő ujjai, minden oly árnyos, oly természetes.

A fürtökbe egyetlen fehér azalaea, a kebelhez egyetlen százlevelű rózsa van tűzve minden ékszerül. De nem! a havas nyakat igaz

gyöngysor folyja körül több rétből, s ottlétét csak a gyémánt csat árulja el, mely a sor két végét összetartja. —

Ez arczképpel szemközt kis asztalhoz ült a terem úrnője, s ki őt itt e helyzetben láthatá, meggyőződött arról, hogy a festő művét nem eszményesíté. Figyelmesebben vizsgálva az arczkép szemei sötétebbek lőnek szinte, mint az eredetié hosszabb beléjük tekintés után, s a reájuk nehezedő szemhéjjak által méla kifejezést nyerve annyira öszhangzó az ajkak bánatos mosolyával, hogy az egész hű visszatükrözés gyanánt mutatkozván, tanúja volt annak, miként a festő nemcsak a vonásokat, de a bennsőt, a jellemet is tanulmányozta.

Ezüst csatú albumot, mi titkosb eszméinek meghittje, naplója volt, vőn elő, s gyorsan és megállapodás nélkül irta be egy lapját, aztán, mintegy tudtán kívül elbocsáták újjai az ében tollnyélt, szép feje balkezébe hanyatlott, lankadt szemhéjjai félig lehunyódtak, s az összeérő pillák közt pár könnyesepp reszketett.

Nem hasonlított többé arczképéhez; ennek vonásairól csak emberismerő olvashatta le a bennrejlő bánatot, míg az, jelen megtört,

oda engedett helyzetében a fájdalomnak volt élő betűje.

— Mindenható Istenem! ez hát a boldogság, mire, ezeren mondák, hogy születtem? sipegé, elborongásának mintegy szavakat keresve, az egész világ által irigyelt, ünnepeelt, boldognak tartott, ifju, szép, gazdag grófné.

Igaz, hiszen őt az ugynevezett világ mindig csak mosollyal ajkain, s kedélye ünnepi ruhájában, mit ez illem szabályok által erőltetve öltött magára, látta; de senki hon, legelvonultabb magányában, hol a lélek elfojtott keserősége, talán egy elhibázott életpálya késő bánata, tanú nélkül törhetett ki keserű fohászba, panaszba, könybe.

Pedig a világ jót rosszat külső szerint s azután itél, mit testi szemeivel lát. Kinek jutott volna eszébe, hogy e főranggal dús jövedelemmel s az élet minden kényelmével bíró hölgy sírni is tudjon? ki gondolta volna, hogy az estélyek s társas körök elismert királynője, kinek pompás fogatú broughamját sétakocsizáskor mindig lovag-dandy kíséret körzé, kit a ki nem szeretett, csak irigyelni tudott, ki-ről ezer és ezer bámuló mondá el: mily boldog! ki hitte volna, hogy e nő Pest legfényesb palotáinak egyikében nyomorúbbnak érzi magát

annál, ki arcza veritékével keresi mindennapi kenyerét?

A világ külsőségek után itél, de gyakran jókedvében vagy unalmában szeret keresni, fürkészni, találni, költeni, töbnyire soha nem létezett dolgokat. A grófné szigorú jellemén e fürkészeti viszketeg is megtörött. Alig tizenhét éves korában lett gróf Réghey nejévé; azelőtt, távol a fővárostól lakván, nem ismeretett; azóta, a leggonoszabb rágalom sem merte mocskos tapintásával illetni e tiszta liljomot. Itt-ott elmondták ugyan, miszerint lehetlen, hogy a gyermeknő az őszfejű nyugalmazott ezredest szerethesse, gúnymosolygva jósolgatták a várható jövőt, lesték mindenléptét. szavát, mozdulatát, hódoló szenvedélyeiket lábai elébe tették, de míg ezek visszautasítva lőnek, azok csak azt tapasztalták, hogy az angyali nő szerelemmel határos tisztelet és figyelemmel van férje iránt.

Végre abban lőn a közmegállapodás, hogy egyike ő ama kevés példányoknak, kikből a szívet, érzést, szenvedélyt kifeledvén az alkotó természet, ezt oly hideg lélekkel pótolá, mely a betöltött ragyogni és kitűnni vágyal beéri, kinek nincs öröme és fájdalma, könye és forró vére, csak mosolya, egyenlő mindenki iránt,

s épen azért bár mindenkit ingerlő, de senkit továbbra nem bátorító.

A legtisztább források a föld legmélyebb rétegeiben rejlenek. A legmélyebb kedélyek e forrásokhoz hasonlólag elrejtve viselik bánatukat, s ki az, ki a felszínről létezésüket sejt-hetné?

III.

Kínos elmerengésének hosszú félórája után, az előszobából beható zaj és élénk szó-váltásra rezzent fel a grófné.

— Ismétlem gróf úr, a méltóság asszony nincs hon —

— Jól van Jacques, értem a tréfát, a grófné az egész világnak nincs hon, de az én ügyem kivételes eset, menj, siess, jelents be — törte egy rossz magyarságú hang közvetlen az ajtó előtt, melyen Jacques ugyanazon perczen mintegy tolatva lépett be.

— Bocsánat méltóságod, gróf Malfiore —

— Majd magam végzem el a bocsánat kérést, mehetsz — mondá ez, kinek nevét imént hebegte el a rémült inas, és egy sima meghajtással a grófné előtt állott.

Ennek szép arczán a megdöbbenés harag és ijedség kifejezése váltakozott, rövid másodpercz alatt azonban a vonások nyugodtak lőnek, a kissé elfordult fő és nyak emelkedése által az egész termet magasabbnak látszék s míg az összevonuló szempillák alól méltóságos tekintet lövelt elő, lélekbe ható hangja, melytől csak a szemtelen nem rezzenhetett meg, csengve kérdé:

— Mi tolakodás ez uram, parancsom ellenére —

— Nevezze, ha úgy tetszik szemtelenségnek vagy bárminek grófné, s dobasson ki eselédjei által; fájdalom, nem élünk Louis quatorze korszakában, midőn a kard a divat etiquettehez tartozott, s így nem védhetem magam. Sziszegé ez, s bizalmasan karszékbe ereszkedve, hosszú vékony lábszárait keresztbe fonottan kinyújtá.

A grófné keble boszúban hullámozott fel, s ajkába harapva, mint ki feltörő indulatot akar lefojtani, megvető pillantással fordult az ablakhoz; merően tekintett ki rajta, s nem látta az alól járó kelő népet, nem hallá a hingtók felható robaját.

Percznyi csend következék. Az olasz baljóslatú szeme áthatólag függött a grófnén. E

sátáni tekintet maga egyszerre elárulá, hogy e nő, martaléka. Ajaktalan szájszélei félhold alakban huzódtak fel simára borotvált arczán, melyen a kinövő szakál és bajusz tarlója feketélt, tömött korom haja ezer fürtbe szedve gyűrűdzött halantékain, ónszinű ritka bőre s hosszas csaknem átlátszó orra, kiéltség jelei; termete szikár, és csuszásig hajlékony, évszámra negyvenentűlinak mondható, öltözéke hibátlan s egész alkatösszege oly visszataszító, hogy ki őt felülről tekintti végig, fénymázás czipők helyett lólábakat vár a szűk tricot alól előbukkanni. Beszéde, hibásan tanult, olasz sziszegésű magyar. —

— Az egész világ, értem a boldog választottakat, kik közé fájdalom! csekélységem nem számolhatja magát, Nagysád mai fényes estélyére készül s örül — — kezdé ez, minden fész vagy elfogultság nélkül.

— Jól tudom, hogy Battista, vagy új neve szerint Malfiore, a meghívást nem szokta megjelenése okvetlen kellékeül tekinteni —

— Engedje Nagysád, hogy e szavait, miket talán sokan keményekül veendenének, én a legnyájásabb meghívásnak tekintsem. Valóban nem szerettem volna elmaradni, mert azt jósolják, hogy a kör igen válogatott s az es-

estély nagyobb szerű leend, mint minden ezelőtti. S mit gondol Nagysád, ki tekint elébe a legfeszültebb vágyremegéssel?

A grófné hang és félrepillantás nélkül nézett ki folyvást az ablakon.

— Nem akarom Nagysád türelmét találgatásokkal fárasztani, Nagyságodnak az eleganciában vágytársnője Ilday báróné az, ki ez estélyt az ő múlt szombatijának revancheául tekinti, s felülmúlatástól tart, öltözéke iránt — —

— Elég uram, vágott közbe a grófné, mialatt néhány gyors és határozott lépéssel az olasz felé közeledett — ne hosszabbítsa hasztalan csevegéssel nekem oly annyira terhes jelenlétét. Szóljon, mit kíván tőlem; jól tudja, hogy már minden kicsikarható filléremtől, ékszereim nagyobb részétől megfosztott. —

— Ah! az ékszerekről jut eszembe, hogy a bárónét a mult szombati történet nagyon ingerlékenynyé tette, értem azon esetet, midőn Nagysád hó-nyakán a selyemfüzér véletlenül elszakadt, s róla a gyönyörű gyöngysor lepe regvén, alkalmat adott mindnyájunknak a szét gördült szemeket felszededegetni, s valódiságukat közlelről csodálni. S képzelje csak Nagysád, a báróné e véletlent számított kaczer-

ságnak hiszi, annál inkább mert — köztünk legyen mondva — az általa viselt gyöngyök valódiságáról nem mernék kezeskedni, sőt álságukról meg is vagyok győződve, miután meg vagyok bízva Nagysádéhoz egészen hasonlókat minden áron szerezni. Terhes feladat, mert ilyesek messze földön nem kaphatók, s így célom elérésére nem maradt egyéb hátra, mint egyenesen az eredeti forráshoz jönni, — —

— Soha! határozottan soha! inkább életemtől válok meg, mint e nékem oly kedves, oly megbecsülhetlen emléktől! lőn az alacsony czélzást elértő. sebesen mondott válasz.

— Életétől? ezt nem kívánom, de ha e gyöngyfűzér még ma kezemben nem lesz, megvánd más egyébtől, mi a grófné fogalmai szerint életénél is becsesebb; mondá ez hideg nyugalommal.

— Ön nem először fenyeget ezzel, hogy kizsákmányolhasson, megrabolhasson — de hát örökké így fog e ez tartani? nincs önben szív, lelkiismeret? vagy nincs e mód az ily gatzolvajt száműzni a társalomból? hevült fokként indulatra a végsőig üldözött nő.

— Nincs, nincs. Kezeimnél lévő levelek s egyéb okmányok által a grófné becsülete

hatalmában van, sőt birok más eltagadhatlan bizonyossággal is, minek létéről Nagysádnak sejtelme sincs, minek felfedését csak a végső esetre tartottam fel. Legyen ez eset a végső. Egyezünk meg ha lehet, s ön tölem örökre megszabadul.

— Beszéljen. Szólt eröltetett nyugalommal, de arcát még mindig elfordítva a grófné.

— Először is azon esetet teszem fel, hogy Nagysád megtartja gyöngyeit. Akkor én ma este, midőn a termék fénye s a bájos úrnő szeretetre méltósága által elragadott vendégkör legélénkebben mulatand, ekkor én mondom a terembe lépek s egy kilencz évű, didergő rongyos koldúslánykát vezetve jobbon, őt — Nagysád engedelmével mint házi kisasszonyt fogom bemutatni. —

— Szentséges Isten! sikolta helyéből felszökve a grófnő, s arcán másodperc alatt göresös felindulás bíbora gyúlt ki — gyermekem él, s ön tudja hol?

— Gyermeke él, s én tudom hol, sőt minden órában előhozhatom. Nagysádtól függ, hol akarja őt vizionlátni először; száz tanú előtt e, vagy csak legfőlebb előttem, kinck az egész tréfa avúlt újság.

— S ön váltságul a gyöngyöket kívánja?

— Mihelyt ezeket bírom, minden, a grófnét érdeklő okmányt, utolsó betűig visszabocsátok, aztán a gyermeket ide, vagy Nagysádat gyermekéhez viszem, vagy ha tesszik, úgy eltehetem láb alól, hogy a kakas sem kukoríkol utánna. —

— Ön iszonyú ember! kiáltott közbe elképedve az anya — én egyetlen gyermeke-met — — de — de — ki áll nékem érte jól hogy ön igazat szóll, hogy nem új csel e ez, hogy ön nem a nyomortól vásárlott e néhány forinton egy gyermeket, kit most — —

— Jó, nagysád kételkedik. Meglátjuk ha majd a pezsgő terem úrnője elébe hozom a rongyai közt is szép leánykát, s ha majd ez úrnő reá tekint, s megkérdi szivét, meglátjuk lesz e képes mondani: Ezen ember örült, vagy gaz rágalmazó, vessétek ki őt e koldús poronttyal együtt.

— Ön mondá, hogy e leányka szép — óh beszéljen róla — valóban szép e gyermekem? szóllt, e perczben minden mást feledve az anyai szeretet.

— Ő e remek arczképnek itt leghívebb miniatüreje; Nagysád nem tagadhatná meg őt. Ezzel úgy hiszem azt is kifejezém, hogy gyönyörű.

— S hol van jelenleg? óh Istenem, nyomorban, talán koldúl — mikor láthatom? szóljon — menjünk — — hadará lázas nyugtalansággal.

— Megbocsát a grófné, ha kérdéseire az alku előtt nem felelhetek. Ha ez megtörtént, rögtön mindén óhajtását teljesítem. A gyöngyöket tehát — —

— Igen, igen, mindjárt átadom — szólt a boudoir felé indulva, majd ismét megállt, s mintegy önmagától kérdé: — de miként titkolhatom el majd férjem s a világ előtt hiányukat?

— Hogy nagysád meggyőződhessek gondosságom és gyöngédségemről, ím nézze e hü másolatot mit ezennel cserébe ajánlok. Sziszegé fenyegetőből egyszerre udvariassá símúlt hangon az olasz, s oldalzsebéből violaszin ékszertokat vonva ki, midőn ennek megnyomott rugója a födelet fel csattantá, hófehér gyöngysor mosolygott elő a bársony bélelésről.

— Nagysád megrezzenése, mely e gyöngyöket első pillanatra sajátjának hitte, tanúsítja, hogy senki se fog valódiságukon kételkedni, kivált ha a főváros legliljomabb nyakát folyják körül. E fölött oly szétismerhetlenül

hasonlók Nagysádéihoz! nem csoda, hiszen mintául a valódi szem szolgált, mit az említett felszedegetés alkalmával vakmerő voltam megtartani.

Régheyné ezalatt elhozá a tokban rejlő remek ékszert.

— Vigye ön — szóltt keserű megvetéssel — vigye el az ál kinccsel együtt, s ne használja fel a csere szót ott, hol csak rablásról lehet beszélni. S most vezessen gyermekemhez!

— A grófnő valóban igazságtalan irántam — panaszkodott, de örömtől ragyogó arczal a Mephisto — mély titoktartásom maga több jutalmat érdemel. Tíz újjam nem volna elég előszámlálni Nagysád azon imádóinak neveit, kik e titkot ötszörös áron nem találták volna drágának — én nem tevém —

— Uram, ön birja a váltságdíjt, most már én követelem —

— Nagysád ugy siet, hogy szinte feledi a legfőbbet, de én becsületes ember akarok lenni, s nem élek vissza feledékenységgével — szóltt mosolyogva az Olasz, s iratsomót tönle a márvány asztalra — im itt van a kis Rozaura keresztelő levele, s Nagysádnak hozám Nápolyba intézett utalványai, melyekkel

a tartási évpénzt küldé három ízben — — mi az álgyöngyöket illeti, ha cserébe nem akarja, tartsa meg legalább emlékül; folytatá, mialatt mindkettőt saját tokjából kiemelve, az ált a valódival felcserélé; nézze csak Nagysád mint illik belé, még a csat is szakasztott hasonló, csak hogy természetesen gyémánt helyett cseh kövek ragyognak benne — de hisz ezt senki sem fogja gyanítani.

— Menjünk, menjünk, menjünk! rimánkodott nyugtalanúl a grófné, kibén az égő vágy, gyermekét az egyetlen, kit pár évig gondolatnak is alig mert megvallani, hat kínos év óta pedig legtitkosb magányában elveszetteként siratott, ismét keblére ölelhetni minden egyéb eszmét aggályt félelmet elfojta.

— Az utczák, hála világítási rendszerünknek meglehetősen sötétek ugyan — felelt Malfiore — de együtt még sem mehetünk ki. Nagysád hintóját venni igénybe a cselédség miatt szinte nem tanácsos, pedig utunk célja messze van, Budán a Gellérthegy alatt. Azt tartom bérkocsin legcélszerűbb —

— Igen, igen, menjen ön előre.

— A grófné öt percz múlva követ, s én a szegleten fogom várni egy batardban.

— Jó, siessen, követem.

Malfiore gondosan zsebébe rejté az egyik ékszer tokot, míg a másikat az irat-csomóra helyezé — s ment.

A grófné pedig hirtelen köpenyt és schawlt öltve, hosszú szobasoron át, hogy az előteremben ácsorgó inas csoportot elkerülje, hátsó lépcsőzeten le az utcára suhant, s néhány percz múlva a kitűzött helyen Malfiore mellé ült a bérkocsiba.

IV.

Az út szótlan volt és komor.

A kocsis, ígért jó fizetés reményében sebesen hajtott, s alig indultak meg midőn a hintónak csattogó kövezeti robaját, tompább egyhangú moraj váltotta fel. A hajóhidon voltak. Ennek karsu dereka nyöszörgött mintha fájna neki a szilaj szél által fellázított hullámok csapkodása. Majd ismét kövezetre, s mindig sötétebb és néptelenebb utcákba értek, a haladás egyre lassudott — végre megállapodtak.

— Bocsánat grófné, kezdé Malfiore kiugorva a batardból, utunk ezentúl szűk sikátorokon vezet, hol targoneza is alig fér meg

Azomban alig ötszáz lépés mit mennünk kell, s a kocsi itt várandja visszajöttünket. Szabad karomat ajánlanom?

A grófné nem fogadá el az ajánlatot.

— Előre, szólt parancsolólag, nem léphet oly gyorsan, hogy nyomban ne kövessem.

Az olasz előre ment, s nem egyszer káromkodott fel a kiálló hegyes kövek ellen, mik lábait sérték. Trágár dalt ordító részeggel találkoztak, ki szentelenül vigyorgott az úri hölgy szemeibe, de ez folyvást szó és panasz nélkül haladt fel a ronda közön vezetője után.

— Itt vagyunk, szólt ez nagyot lélekzve a rövid óranegyedi hegymászás után, korhatag deszkával kerített udvarú viskó előtt állva meg — ez itt gonosz Sára háza s Rozaúra eddigi növeldeje. Majd zörgetek az ablakon, hogy nyissa meg a különben könnyen berúgható ajtót.

Az alacsony vályogház egyetlen kis ablakán gyöngye világosság tört át — ehhez mentek mindketten, betekinteni igyekezve szennyes üvegén.

A szoba közepén kis lánykát láttak térdelni, összetett kezekkel esdve a fölötte álló száraz vén nőalakhoz, ki aszott csont kezével

a gyermek hajába markolva, jobbjával csavart kötelet emelt ütlegre, míg pittyedt szájszéleinek dühös mozgása szidalmat látszott szórni áldozatára.

A grófné kebléből sikoltás akart emelkedni, de, mint szörnyü álom látáson, hangja elmaradt. Malfiore azonban öklével az ablakfára csapott s tele torokkal kiálta be:

— Sára, hej gonosz Sára! ne bántsa kend azt a gyermeket, hanem bocsásson be rögtön, mert átkozott hideg szél fú!

Pár percz mulva megnyilt a deszka ajtó, s az első, ki ezen át a szoba fojtott légkörébe röpülve inkább mint menve, itt a pokróczára visszavánszorgott gyermek elébe két térdére omla s a bámulót hosszú néma szoritással keblére ölelé, a grófné az anya volt.

Hosszú évek óta ez volt legboldogabb percze, melyben múltat, jövőt, mindent feledve, anyai legszentebb örömét az elveszett-ként siratottnak isméteti föllelése magasítá.

Ezer csókkal száritá fel a kis lány arczain végig folyt két könnycsatornát, ezer édes szó és kérdéssel halmozta el, s nevezte angyala, lánya, Rozaurájának. Aztán meglátva tagjain a zsákszerű foltos öltönyt, szemeiből erőszakos könnyek törtek elő, selyem köpenyébe

burkolá őt, s félresimítva homlokáról a szerte kuszált fürtöket, a szeretet legbensőbb kifejezésével tekintett szemeibe, melyek eleinte félelem, meglepetés és csodálkozás vegyületével meredtek reá, de hamar megértve a reá sugárzott szeretet jótékony melegét, ezt édes mosolylyal viszonzták.

Ezalatt Malfiore s a banya, ki meghallá, hogy a lányt elfogják tőle vinni, künn az udvaron válogatlan szavú vitában állottak. Ez utóbbi, a hat év előtt Malfiore által gondjára bízott gyermeket sajátjának tekinté, pénzforrásától egykönnyen megválni nem akart, s váltságul legalább száz ezüst forintot követelt, mit az olasz, valami egyezkedésre hivatkozva, tőle röviden megtagadott, s a szitkozódót legfőlebb is a grófnéra utasítá.

Durva pörüket folytatva léptek a szobába, hol a még mindig térdelő urhölgy, nyakáról a schawlt lebontva azzal épen a kis lányt burkolá be, s arcácskáit finom puha kendőjével törülgeté.

— Ez hát a szép anya, rikácsolá, karjait csipőjére szögezve a boszorkány; ez hát az a szép anya, ki saját édes gyermekét egyszer könyörtelen löki el magától, aztán megint ha eszébe jut majomként ölelgeti?

A grófné félelmes tekintettel mérte végig a rút alakot, aztán hirtelen felugorva, Rozaurát kézen fogá, s mozdulatot tőn, véle a szobából kisietni.

— De nem úgy asszonykám, fenyegetődzék amaz, miközben az ajtót elállá; nem úgy alkudtunk! E poronty enyim, mert én neveltem föl, én adtam neki enni hat esztendőn át, ezt csak nem kívánja ingyen?

— Vessen neki valamit nagysád, sűgá az olasz, hogy szabadulhassunk a gonosztól.

A grófnét pillanatnyi zavar lepte el, ereszényét nem hozta magával. E zavart azonban rögtön elosztatá a vén nő szemtelensége ki megpillantva a hölgy karján ragyogó karpereczet, merészen ez után nyult.

— Arany ez? kérdé vigyorogva, még nem láttam ily szépet. Ha ezt id' adja, nem bánom akár mit csinál a gyerekekkel.

Minden válaszul elébe hullott a leoldott karperecz, s mig ez mohón szedé fel a nem reméllett zsákmányt, az anya, mintegy irtó-zattól kergetve, hagyta el a bűzös tanyát lányával, ki vezetője kezébe s ruhájába fogódzva, félve tekintgetett vissza.

Mentek. A grófné oly gyorsan haladt, hogy az olasz alig, a kis lány pedig csak szá-

ladó léptekkel bírta követni. Nehány percz mulva a várakozó bérkocsi a benn ülöket Pest felé ragadta.

E rövid óra eseményei oly rögtön következtek egymásra, hogy a jelen perczek külön-szerűségével elfoglalt grófnénak ideje sem volt a legközelebbi jövő teendőjére gondolni; a kocsiban Rozaurát tartá ölen, s ez, az öt szeretve kedves leányának nevező hölgy nyakát egy karával átfogva, a nap szenvedelmei után s az alacsony hintó egyhangu dörögése közt csakhamar elaludt, édesen mint a gyermek szokott anyai kebelén. Az anya pedig mozdulni, léhlni is alig mert, hogy a szendert ne zavarja. Nem gondolt egyébre mint az ölében nyugvóra, nem érzett egyebet, mint az anyának oly rég nélkülözött legforróbb leg-összintébb legérzékenyebb szeretetét.

Csak midőn Pest egy terén megállva Malfiore leszállott, s magát a grófné estélyében leendő viszontlátásig ajánlá, csak ekkor kezdett eszmélni arra, mit legyen teendő gyermekével, kit haza, férje közelébe vinnie lehetlen, s kiről mégis, a mély titok elárulása nélkül rögtön kell gondoskodnia, miután alig pár óra választja el öt az időponttól, hol az estélyre megjelenöket fogadnia kell....

A bérkocsis már harmadszor kérdé hova parancsol hajtatni, midőn a grófné gondolati-
ban végig futva ismerősei körén, még mindig
nem talált köztük egyet, kiben megbizhatott
volna — esze megállt — pedig okvetlen s
azonnal kellett határozni —

Határozott, mint az élet legtöbb ily ese-
teiben szokott, a véletlen. A háznak, mely
előtt épen állottak, első emeletében lakott a
grófné házi orvosa, ennek loyaltásában leg-
inkább vélt megbizhatni; habozni nem volt
idő, kiszállt a kocsiból, felkarolá az ébredő
gyermeket; s a nő, ki máskor félannyi terhet
is alig birt volna emelni, hihetlen könnyüség-
gel vitte őt fel az emelet lépcsőzetén.

Csöngetett, s reszketeg félelem közt,
hogy az orvos nem leend hon, vagy időközben
felismertetik, mult el a percz, mig az ajtó fel-
nyilt, s ezen maga az orvos tekintett ki, nem
titkolhatván el e szokatlan látogató megpillan-
tására, arczán a legnagyobb meglepetés kife-
jezését.

V.

A novemberi est ugyan ez órájában két
férfiu ült élénk kandalló tűz előtt.

Az egyiknek megtermett izmos alkatán

ama szabályos és mégis fesztelen mozdulatok láthatók, melyek a katonát s salonok emberét első pillanatra elárulják. Kurtára nyírott sűrű haja őszbe van vegyülve, ellentéteül a fekete szemek erős tűzű tekintetének. Büszkén hajlott orra alatt szürkülő bajusz fedti el a felső ajkat; komoly nyugodt arczáról az aristocratát mindenki, a léleknemességet emberismerő olvassa le. Egyike azon rangjabeli keveseknek, kikhez közeledni könnyű s válni tőlük nehéz.

Nyugalmazott ezredes gróf Réghey csak az nem szerette, ki a szép nevében nyert boldogságot irigylette tőle.

A másik, harminczat meghaladott férfi, kinek arczát azonban gond és tanulmány már korán megérlelé. Ez arcz vonásai szelidek de határozottak; hangja kellemes lágy, viselete előzékeny, s egész összege bizalmat nyerni és megtartani van teremtve. Neve, Pest legnevesebb orvosainak nevei között elsőb helyen emlittetik.

Csendesen vizsgáló okos szemeinek tekintete a beszélő grófon függ, ki hozzá vendégül s hihetőleg fontos értekezés végett jött, mert, talán hogy minden félbeszakasztás ellen

biztosítsák magukat — jónak látták az inast is elküldeni hazulról.

— Igen jól mondja ön, szólta a gróf, hogy ott hol a lélek szenved, hasztalan kuruzsoljuk a testet, mit csak a hanyatló kedély von maga után. S hogy nőmnél ez eset forog fenn, ezt ismét igen jól sejti, látja és tudja ön.

— Az okozatot tehát ismerjük — vevé át a szót az orvos, de hogy a bajon segíteni lehessen, ismernünk kell az okot is; s ezt kitudni senkinek sincs hatalmában, mint épen —

— Nékem, doctor, nemde? én tudom az okot is. Tudom mindenek előtt azt, hogy a hóba ültetett rózsató nem tarthatja föl tenyészetét.

A doctor — a kandalló tüzebe nézett s hallgatott.

— De ezen ok még nem kimerítő. Nem önhittségen alapvó meggyőződésemondja, hogy Róza engem szeret, legalább annyira, mint egy ifju nő szeretheti a leggyöngédebb férjet, ki azonban — atyja lehetne . . . . Saját-szerű vallomások nemde orvos ur? folytatá rövid szünet után, s ajkain fájdalmas mosoly vonult át — ilyeket még tán alig hallott egy betegétől. Pedig ez még csak igen kis része, csak bevezetése teendő közléseimnek, miket

kivülem senki sem tud, s mikkel nem annyira az orvoshoz, mint a jó baráthoz, az egyetlenhez jöttem, kinek nemes lelkében leginkább megbizhatom, kinek bölcsességétől egyedül remélhetek segílyt.

Az orvos némán szoritá meg a nyujtott jobbot.

— Nőm lelki búja, mi idegzetét annyira tulfokozhatóvá teszi, egy ifju mondhatnám gyermekkori tévedésén s ennek következésein alapul. Mielőtt nőmmé lett, egy gyermeknek adott létet. Ő azonban álmában sem sejti, hogy én erről tudomással bírok; s ez az egy ok, mi lelkére sulyosul, a másik az, hogy e gyermek néhány év előtt elveszett, ellopott; s a szegény anya most azt sem tudja, merre van, él-e hal-e? — De hallja ön részleteit a titoknak, mit méltányosságába temetni akarok.

S ezzel, mint a ki szivéről egy vallomás leg-sulyosabb részét legördíté, könnyebbült léhllal folytatá beszédét a minden szavára komoly részvéttel figyelő orvoshoz.

— Tiz év előtt Gallicziából, hol ezredem szállásolt, oly szándékkal jöttem le Magyarországra, hogy miután a bátyám halálával reám szállott majorátusi javak kezelése folytonos jelenlétemet különben is igényelné, a

szolgálatától bucsut véve, kiléphetésemet kérem.

Szándokom tetté lön, s az öröklött javak átvétele után első időmet rég látott ismerősek barátok látogatására használám. Ezek közt volt gróf Salgó is, egykori tisztársam az ezrednél, honnan ő sok év előtt mint főhadnagy lépett ki. Azóta keveset, s akkor annyit hallottam felőle, hogy igen szép leánya, s igen rossz lábon álló finanziaí vannak. Mind-kettőről hozzá érkezésem első estéjén volt alkalmam meggyőződni; a comtessenél gyönyörűbb alakot festői ecset vászonra még nem lehelt; a háztartás hiányai minden takargatás daczára feltűntek, s azon időpontot jelelék, melyhez a bukás olly közel áll.

Másnap reggelén a pusztulásnak indult kert romlatag üvegházában szivaroztunk barátommal, midőn ez egyszerre katonás rövidséggel lánya kezével kínál meg. Váratlan ajánlata meglepett, alig tudtam reá mit válaszolni. Ötven évemet s lánya gyermektegg korát emlitém. Ő ép erőmre, jól fenntartott külsőmre s lánya akarat hiányára hivatkozék, ki ha regényes szerelmet nem is érez jelenleg irántam, de okvetlen boldog leend, ha mint nőm ama fény és kényelem czikkeket tovább

is élvezheti, mikben felnőtt, s miket rövid időn teljesen, egész a szükségig lesz nélkülözni kénytelen.

Elértém czélzását, s e mellett, pirulva vallom be, az eszme ujságától elfogultan nem találtam lehetlennek azt, hogy egy hozzá hasonló ifju nőt boldoggá tehessek. Oly feltétellel, hogy ha a comtesse nem pusztán kényszerűségnek hódoland, elfogadám ajánlatát. A gondolat, hogy régi barátomat a közelgő csődtől legkimélőbb modorban megmentsem, s majorescói helyzetem dús fényét angyali hölgyel megosszam, oly ragyogó színekben festé magát, hogy szemeim elvakultak.....

A comtesse nem ellenkezett, mindössze egy pár nehéz könyv reszketett lesütött pilláin, s ezt én helyzetében oly természetesnek találtam. Röviden: ő jegyesemül kijelentve, s megnyegzőnk a jövő őszre (ekkor tavasz volt) kitűzve lön; a világ suttogva és nyiltan, nevetett, gáncsolt, jósolt, irigyelt, szokása szerint.

Mig én távolabb fekvő jószágaim rendezésével, s az új élet örömeire nagyszerű előkészületekkel foglalkozám: Salgótól levelem érkezik, melyben gyöngéd alkatu leánya egészségének gyengüléséről tudósítva, írja,

hogy orvosi tanács légváltoztatást javall, s kénytelen néhány óra leányával Olaszhon szelidebb éghajlata alá utazni. Nem lehetett ellenvetésem, ők elutaztak én pedig folytatám a fényes előkészületeket.

Az első levél Velenczéből javulásról, egy későbbi Florenczből ismétli visszaesésről értesite, melynek következtében tanácsosnak tartják hihetőleg az egész telet Olaszthonban, talán Nápoly vidékén tölteni.

Egy estén rokon öcsém Réghey Kálmán látogatott meg, ki irányomban visszatértem óta mindig zárkozott sötét viseletet tanusíta. Okát nem tulajdonithatám egyébnek, mint hogy igen korlátolt jövedelemmel birván, ferde szemmel nézi bennem örökösét a majoratusi jognak, mely halálom esetére reá fogna szállani. Most is haljóslatu komor arcczal jött, szekereből nem engedett kifogni, s fontos párbeszédre kért.

— Gróf, ön katona; kezdé midőn író szobámban magunkra valánk; s átfogja érteni czélomat, ha egész röviden mondom: hogy ön — utamban áll.

— Az az, tisztán fejezve ki az eszmét, meghaljak ugy-e a következő majoresco ked-

véért? ezt nincs kedvem tenni. Feleltem én szárazan.

Az ifju arczai lángvörösek lönek.

— Gróf ur! szóltt hevesen, ön ugyan azon perczben melyben engem alacsonyul gyanusitva sért, egyszersmind azt tanusítja, hogy szavaimat valódi értelmükben venni — gyáva.

E szóra minden csepp vér felforrt ereimben, e szóra már tizenöt éves koromban sem tudtam volna máskép mint vérrel felelni. Irasztalomon történetesen csomó arany hevert, erre mutaték s a percz hevétől elragadtatva, kérdém :

— Páros vagy páratlan? ha eltalálja ön, én, ha nem, ön lövi magát föbe három nap alatt — s a ki visszalépend az a gyáva!

— Elfogadom, mondá másod-percznyi szünet után; így vagy úgy, élet vagy halál, magam is ezt ohajtom. — Páros!

Megszámoltuk az aranyakat, a szám páratlan — emlékszem ötven egy volt.

— Jó, meghalok, szóltt kissé sápadt vonásokkal, Isten önnel gróf ur!

— Megálljon, visszaadom szavát; kiálték utánna, meghatva határozottsága által, mert láttam arczáról, hogy okvetlen meglövi magát.

— S hiszi ön, hogy én visszaveendem? mondám már, hogy ön gróf ur utamban áll, s képzelheti hogy az ok, mi e szavakra kényszerite, vagy az ön életét kívánja, vagy az enyémet fosztja meg becsétől.

— S mi ez ok, ha nem a majorátus?

— Ha nem tekinteném magamat már halottnak, újra kihivnám önt gróf, — — Vagy nem, önnek igaza van, én önben a majorescot akartam megölni, mert hiszen ön is nem mint Réghey ezredes, hanem mint majoresco fogja oltárhoz vezetni azt — — —

— Kit ön szeret? egészitém én ki, sejteni kezdve a valót.

Az ifju maga elé meredve hallgatott.

— S a Comtesse? kérdém tovább.

— Kényszerből s azért mond igent, hogy atyját a bukástól ön által mentse meg, s életboldogságát nyomoru pénzsulyegyen helyreállításának áldozatul hozza.

— Ön tehát hiszi, hogy viszontszerettetik?

— S ezt a leendő férj kérdi tőlem?

— Nem, — az emberbarát, ki nem akarja egy tévesztett életpálya sinlő hervadását kora sirba kísérni — még egyszer, ön viszontszerettetik?

— S ha mondanám és bebizonyítanám, hogy : igen ?

— Akkor, ifju ember — akkor talán megkísérthetnök, ha élete nem nyerhetne-e vissza ve szedett becséből.

— Gróf! szóllt ez a megtérő remény szónoki hevével — én önt gyermekségem óta a legnemesb léleknek hallám emliteni; én önt az imént halálosan sértém meg; de hallja az egész valót, s ítéljen fölöttem, mi vitt, mi kényszerített e gyűlöletes térre.

Hosszan kérdőleg tekinték a beszélőre.

— Róza comtesse, folytatá ez láthatólag erőt véve magán; engem több mint viszonyszeret, ő — ő — rövid időn anyja leend gyermekemnek.

A meglepetés, s feszült várakozás szünete következék.

— S atyja tudja ezt? kérdém végre.

— Tudja; ezért utazott véle Olaszhon mélyebb részébe — tölem megtagadá kezét, mert csekély jövedelemem vagyoni állásán mit sem változtatna, mig ön által a baj helyre hozva lesz. Most már mindent tud, s tán jobb hogy tölem hallá, mint másoktól — ha a titok fölfedetnék. Legyen méltányos, s kísértse meg

boldoggá tenni azt, kit nekem nem lehetett. Isten önnel!

— Igen én boldoggá teendem öt, szóltam rögtöni határozottsággal; vagy legalább nem én leszek oka, ha az nem leend. — Nem lenne ön szives még rövid óranegyedig időzni?

S ezzel, feleletét sem várva, irasztalomhoz ültem, ő pedig kétkedőleg szobám képeihez fordult s látszólag ezeket vizsgálá — a mély csendben szinte hallhatám szive lázas liktetését.

Salgóhoz hirtelen irt levelemben lehető kimélő modorban előadám, miként több felsorolt ok összehatása leánya kezéről lemondanom határoz annak kikötése mellett: hogy vöül helyettem rokonöcsémet gróf Réghey Kálmánt, s vele azon kölcsönkép általam ajánlott tőkét fogadja el, mely rongált viszonyai rendbehozására szükséges.

Midön a kész levelet az ifjunak olvasás és kézbesítés végett átnyújtám, hálája épen oly heves volt és kitörő, mint néhány percz előtti kétségbeesett hangulata. A legboldogabb halandóként vön tölem bucsút, az örömhirrel Nápoly vidékére sietni.

A végzet azonban másként határozott. Nehány hét mulva hirül vevém, hogy a majo-

rátusi javak leendő örököse gróf Réghey Kálmán az Abruzzókban meggyilkolva, s tárczája irományai és ékszereitől banditák által kifosztva találtatott.

Röviden végzem, mi még mondani valóm marad. Tavasszal Salgó visszajött kissé megfogyott leányával, s minthogy levelem nem juthatott kezükhez, egyik sem sejté, hogy tudom a történeteket. Ezt én sem engedém gyanítani — atyja pár hét múlva meghalt, s a mély gyász elteltével a comtesse nőmmé lön.

Nem emlitem itt önnek doctor a nézeteket, mik e lépésre vezettek; legfőbb ezek közt volt mindenesetre a meggyőződés: hogy nálam elnézőbb férjet, ki ha multja történetesen fölfedetnék, ne szakasszon, vagy legalább azt keserűen ne éreztesse véle, alig találand.

— Méltóságod szerencsétlen rokon öcsese, szakítá itt félbe először az orvos, — méltán hivatkozott e páratlan nemes lélekre — —

— Hagyjuk ezt, felelt komoran a gróf, a világ ha tudná, egészen másnak czimezné az ön által nemesnek mondott tettet. — E mult-ról, — folytatá az elébbieket — köztünk soha legkisebb szó sem volt, sőt, mintha a valódi czélról nem is álmodnám, alkalmat nyujték neki évenként Olaszhonba utazni s nem

kisértem el, hogy annál több és szabadabb ideje lehessen ott nevelt gyermekét meglátogatnia. Háromszor tevén meg ez utat, s az utolsóból leverten, lélekbetegen jött haza. Sikerült nápolyi titkos levelezőm által kitudnom, hogy azon egyén, kinél leányát nevelteté, elkövetett gaz csinek miatt szökni volt kénytelen, s a gyermeket is magával vivén, eltűnt a láthatárról.

Ez idő óta az elfojtott titkos bánat, mit nem hogy közlés által enyhithetne, sőt előttem is mesterségesen kell palástolnia, fonyasztólag hat az elnyomott kedélyre; innen származik az idegrendszer ama ingerlékenysége, mely a legkisebb zajra összerezzen, mely éjeit álmatlanokká, a magányt keresetté, a nagyobb világosságot szemeknek sértővé teszi. Nekem pedig sajnálnom és bámulnom kell a mindemellet erős lelket, mely midőn alig törle le keserve könnyeit, következő perczben mit sem gyanittató mosollyal bir a világ előtt megjelenni.

— S a szökevénynek mindeddig nem lehetett nyomába jutni?

— A legszigorubb eljárás daczára mai napig sem. Csupán most kezd előttem egy

távoli gyanu gyöngé világa derengeni, ez azonban oly kétes, hogy utána egyedül nem vagyok menni képes. S ez a pont, hol ön segélyét ohajtom igénybe venni. Nem kétlem ismerős lesz ön előtt a Malfiore név — —

— Birtokosát Ilday báróné kegyencz hódolójának mondják —

— Ez ember multját itt senki nem ismeri. Ő piemonti grófnak mondja magát, s példátlan tolakodással avatta magát a felsőbb körök szokott tagjává. — Nőm gyűlöli őt mint senkit, s mégis nem csak hogy társaságban szinte nyájásabb hozzá mint bárki más iránt, sőt hon, termeiben, látogatási órákon kívül is elfogadja. Távoztával azonban mindig lehangoltabbnak, szomorubbna találom. E körülmény régebben magára voná figyelmemet. — Ma este — még nem mult órája — ismét nőmhez jönni, s rövid magány beszélgetés után elsietni láttam őt. Nehány percz mulva nőm sebtén és loppal szinte elhagyta a palotát. Nem követhettem lépteit, de a természetes érdeklak-osztályába vitt. Kis márvány asztalán ékszer tokot s irományokat találtam. Ez utóbbiak gyermekére vonatkozó oklevelek; az ismert ékszertokban pedig hol anyjától kapott nagy értékű gyöngyeit szokta volt tartani, ezekhez egészen

hasonló nagyságu álgöngy sorokat fedeztem fel, mik hihetőleg — —

E pillanatban a külajtó erősen rángatott csengetyűje jelenté, hogy sürgős ügyben jött egyén kér bebocsáttatást.

Az orvos egy kérdő tekintéssel a grófra, fölkel, s még mielőtt lépést tehetett volna, egy második még erőszakosb rángatás, sietést látszék követelni.

Kiment, felnyitá az előszoba ajtaját s meglepetve döbönt vissza.

— Az Istenért, nagysád, mi hozza ide e szokatlan időben? kezdé, bebocsátván az ur-hölgyet, ki karjain félálmu leány gyermeket emelve, kimerült erővel az előszoba egy székébe rogyott.

— Orvos ur! tördelé ez a fáradságtól el elmaradó léhllal — az igazságos Isten fölöt-tünk ugy jutalmazza meg önt, mint a mily jó tettet követ el, ha kérelmem teljesíti . . . . .

— Parancsoljon grófné — —

— E gyermek az én — e gyermek nékem igen drága, viselje gondját orvos ur ez éjen át, holnapig; ha beteg, rendeljen néki szert, rongyait váltsa fel tisztával; talán éhezik is — bánják vele ugy mintha saját gyermeke volna — de kegyeden kívül ne tudja senki,

hogy itt van, hogy én hoztam ide — igéri ezt nekem orvos ur?

— Bizzék bennem nagysád —

— Holnap eljövök érte, s akkor követelje ha tetszik, életemet! mondá szenvedélyesen a hölgy, s hosszan csókolva meg a doctor gondjára bizott lánykát, szerető szemsugára ennek félős arczáról csak akkor szakadt el, midőn a küszöböt ismét átlépve, elsietett.

Következő perczben az ezredes örömsugárzó arczal jött ki a maradtakhoz.

VI.

Pár óra mulva a Réghey-palota termeit pazar világ-fény özönlé el. A vidám arczok, a hölgyruhák halk suhogása, az ess-bouquet lágyan terjengő illata, s ama kellemes hangzavar, melybe perczenként uj érkező üdvözlése vegyült, az estély kezdetét jelelék.

A termék urnőjét ma mindenki szokottnál fokozottabb hangulatban találta; szemeiből ragyogóbb tűz világolt, csengő szavából több erély hangzék, ajkain édesebb mosoly játszott, társalgásában mozdulataiban s egész valóján több élénkség ömle szét, mint minőt a kör avatottjai rajta évek óta tapasztalának.

A kémlő psycholog azonban észrevehette volna, hogy e ragyogó szemek néha néha rövid perczig határozatlan pontra meredve szinte fényüket veszti, hogy ilyenkor az ajk-ról a mosoly, az arcz vonásairól az élénkség mintegy varázs által ellebben, s nyiltan beszéli, miként a pillanatra szórakozott lélek eszméi egy tárgyra központosulnak; s hogy minden ily változás után az arczokon uj gyöngépir, a kebelen uj hullámzat emelkedik.

E hirtelen átvonuló de gyakori kedély-változatokra csak egy ügyelt a pezsgő körben — a férj. Ő tudta a valódi okot, mindenki más hajlandó leendett azt egyébnek, talán a sziv egy eddig alvó szenvedélye életre ébredésének, tulajdonítani.

A pompás chinai porcellán és ezüst készületű thea asztal épen körül ülve lőn, midőn a komornok Ilday báróné és Malfiore érkezését jelenté.

Minden szem a feltárt ajtószárny felé nézett s így senkinek sem volt alkalma szemügyre venni az indulat roham vonaglását, mely a belépők láttára a grófné arczán felküzdött. De a jövő perczben már nyugodt - nyájasan fogadá a közeledőket, kik a könnyüded üdvözlési köz-szavak után a társaságba elvegyültek.

A báróné homlokán diadal érzett tündöklött. A salon-miveltségnek ama saját tapintatával, mely annélkül, hogy ezt elárulná, mindenre figyel, mindent hall és lát — rögtön észrevette, hogy nincs szem, mely a nyakát több rétből kerítő, vakító tisztaságú gyöngysoron pillanatra meg ne akadna. Beléptekor első tekintésével látta azt is : hogy a grófné ez estén legkissebb ékszert sem vön; s mindamellettnem tagadhatá el magától, hogy alig látta őt valaha szebbnek bájosabbnak.

Báró Ilday neje legszelidebb kifejezéssel vetélytársa volt a grófnénak mindenben mi az izlés, keresettség, elegancia, fényűzés körébe tartozik, — kevésbé kimélő szóval azonban irigyének is lehetett volna őt nevezni. Semmi nem sérté érzékenyebben, mintha jelenlétében Réghey grófné termei, hintója, fogata, öltözéke, modora, bájai vagy bármi egyebéről dicsérőleg emlékeztenek. Felül múltni őt : volt napjai első és utolsó eszméje, melylyért ő végsőig feszíté erejét mind kepzelődése mind erszényének; pedig ez utóbbi nem volt a Réghey féle majorátusi javakhoz hasonló bő forrásokkal ellátva. Nem csekély erőlködésbe került aztán a grófnééhoz hasonló palotát teremteni, azt hasonló szeszélyes ritka-

ságokkal, mik még is utánzások ne legyenek, bútorozni; a háztartásban vetélytársának mit sem engedni, szóval a súlyegyent legalább is fentartani. —

A grófnét egy ízben néhány rococo bútordarabbal lepte meg férje, mely egykor tizennegyedik Lajos Versailles-i palotájában volt új, — a báróné addig nem nyugodott, míg Oroszországból érkezett két nagy tükörben nem nézhette magát, mely állítólag valaha Katalin fő termét díszíté. S így ment ez mindenben a legcsekélyebb részletekig.

A grófné gyöngy füzérének említett leszakadása csípösen ingerlette az örökös vetelkedőt, ki azt számított cselnek, nyílt kihívásnak vevé. Ily gyöngyöket minden áron kellett birnia; s hogy akaratának tudott is sikert szerezni, bebizonyítá a mai estélyre megjelenésekor.

Mi volt e megszerzési ár? azt nem szükség épen tudnunk, s még kevésbé a férjnek, ki ekkor falun mulatott, a mezei gazdaszat emelésével igyekeztvén pótolni azt, mit neje a városban örülten szórt el.

Arról sem szólhatunk, birt e a kaczer nő a gyöngyök eredetéről tudomással? neki elég

volt az, hogy nyakát folyták körül, s hogy ő fölöttük győztesen tekinthete szét. —

Éjfél után a társaság oszlani kezdett; csupán egy bizalmasb kör maradt még az orosz kandalló hamvadó üszkei mellett, ama napi semmiségekkel foglalkozva, miknek csak az előadás élceze és élénksége bír adni szinezet-
tebb érdeket, E körhez Malfiore, ki épen egy magasba játszott l'hombre partietől kissé hevülten kelt fel, s az ezredes csatlakozott. Ez utóbbinak az egész est folyama alatti izgatott viselete s gyakrabbi távozása csak nem feltűnő volt.

Most határozottan Ilday báróné fautueiljéhez közeledék, s jelentékenyen tekintve az érdekes gyöngysorokra, ajkain udvarias mosollyal szóllt:

— Engedje nagysád sajnálnom keletet, mely ismét egy kincsétől fosztatott meg s nem egyébért, minthogy e kincs új hazáján veszítsen fényéből.

— Köszönöm a bókot, ezredes! felelt rögtön a báróné, ha bár az szegény gyöngyeim rovására történik is.

— Legkevésbé sem; mert ha szép a liljom röpketeg hava, szép marad a rajta csüggő harmatcsepp is.

A kör figyelme e szokatlan beszéd s csaknem illedék ellenes észrevétel által felgerjesztve lőn.

— Sőt hogy hibámat, ha hibáztam, helyrehozzam, folytatá láthatólag 'szándékos macacsságal a gróf; kész volnék a sértett gyöngy-sorokat a birodalomban páratlanoknak kijelenteni, ha — nöm is nem volna hasonlók birtokosa.

Minden fő akaratlanúl a grófné felé fordúlt. — Ah Róza, szólta az egyszerre szemfehérig pirúlthoz férje; s a vetélytársnak épen ma kellett tok börtönében maradni? talán csak nem a pályázástóli félelmében?

— Kis szeszélyem jött, mondá ez habozó zavarban, ma ékszert nem használni. . . . .

— S ez által nekem kellene vesztetni; szötte tovább, a környezetnek megfoghatlan állhatatossággal az elébbi; mert a pályázatot elvileg már felállítám, a díj pedig csak az összehasonlítás után ítélhető oda; s én habár földig hajlok is Nagysád megbecsülhetlen ékszere előtt, de emennek is lovagja akarok lenni. Felmenthetem a grófnét a fáradságtól?

Mondá s ezzel a mozaik rakatu ajtó felé indulván, ezt, mielőtt a grófné tiltakozó szava utól érhetne volna, benyitá.

— Nem fogja meglelni — elállok a pályázástól — hebegé mosolyogni erőlködve a halál-sápadt hölgy, miközben Malfiore az orleans megöl hozzá hajolva füleibe súgá :

— Akadályozza meg nagysád minden áron e jelenet kifejlését — vége botrány leend ; én semmiért nem állok.

Késő volt, az ezredes már ekkor a kérdéses tokkal kezében, ki jött a cabinetből.

— A sorompó megnyílt ; szólt s a tok kiemelt tartalmát magasan a légbe tartá, — hő-söm kész a lándzsa törésre s pályatársát várja.

A kör bámulva halgatá ezen, a salonok évkönyveiben eddig hallatlan felhivást, mindenkinek volt azonban homályos sejtelme, hogy a gróf szavainak enyelgő modora alatt komolyabb célnak kell rejleni.

Ilday báróné nem tehetett egyebet, mint a mellette ülő hölgyet a gyémánt agrafe felcsatolására kérni. Ez megtörtént, a gróf átvevé a leoldott gyöngysorokat, s néhány másodpercig értői tekintettel vizsgálta mindkettőt.

— Ki hinné ; mondá az ítéletet feszült figyelemmel várókhöz, ki hinné, hogy e két csaknem egészen hasonló ékszer egyike soha sem látta a tenger hullámain, s nem egyéb mesteri utánzásnál ?

E szavakat a meglepetés határozatlan moraja követé. Malfiore villogó vércse szemei a méregető kezeken függtek; a grófné fél aléltnan huzódott az orleans szögletébe; Ildayné vörösre gyult arczokkal jegyzé meg:

— Talán csak nem fogja ön ezredes, a grófné gyöngyeinek valódiságát kétségbe vonni?

— Perczig sem, felelt ez, valamint azt sem, hogy nagysád ez ál-ékszert charlatantól vette, kinek talán még nyomába lehet jutni.

— Nem kell messze mennünk; én Malfiore által jöttem e gyöngyök birtokába, ki nekem kezeskedett — —

— S kezeskedem most is, vágott ez közbe a gróf mellé lépve, hogy a báróné gyöngyei valódiak, s hogy én charlatan nem vagyok. Ám méltóztassanak megítélni — ezredes ur megengedi? szóllt, s az általa jól ismert igaz gyöngyök után nyúlt.

— Ah ön csalódik, mondá az ezredes, kezét s a benn tartottakat visszavonva — ezek nők gyöngyei.

— Épen ez a kérdés — —

— Mit én ezzel oldok meg; felelt a gróf, s az igaz gyöngyök gyémánt agrafjának kül

lapját egy nyomással felpattantva, a felnyitott csatot megtekintés végett kézről kézre adá.

Csontra remekül festett miniature volt ebben látható, kék szemü szöke fürtü mosolygó angyal arcz.

— Nőm arczképe kilencz éves korában; tevé hozzá.

— Mind e mellett — sodrá szemtelenül az olasz, én elébbi állításomhoz s ahhoz ragaszkodom, hogy épen a gyöngyöket vettem meg ma reggel a báróné számára — —

— S szabad-e tudni kitől és mi áron?

— Termeit vallató szobává akarja változtatni a gróf?

— A vallatás bünöst föltételez —

— Jól van, ha akarja tudni, ám legyen; szóllt elfojtott dühvel Malfiore, — de mielőtt szólnék, a grófnéra hivatkozom, ő igazoland.

A grófnéval forgott a világ — eladást hazudni vagy az igazat kivallani: e kettő közül kellett választania, s ő egyikét sem teheté. Gondolatai összezavarodtak, felnyitá ajkait s azt hitte hogy beszél — pedig némán férjére meredt.

— Méltsád hallgat, jó, beszélek tehát én; folytatá az elébbi; — ez ékszer váltságdíjja volt a grófné gyermekének — —

— Igen is gyermekünknek; vevé át a szót vádlólag emelt fővel az ezredes; első és egyetlen gyermekünknek, kiről a világ mit sem tudott, ki nekünk ön roszelelküége által anyyi év óta veszve volt, kit titokban sirattunk és gyászolánk, s kit ujjalag visszanyert legdrágább kincsünk gyanánt ezennel befogok mutatni. Sziveskednek nagyságtok néhány lépésnyire fáradni?

Ezzel karját a grófnénak ajánlá, ki alig tudva mi történik vele s nem csupán szörnyű álom-e az iménti jelenet, félig eszméletlen fogadá el azt. Előre mentek, néhány szobán át, követve a társaságtól, mely a gróf s az olasz közt kellemetlenné vált vitának ez új forduló pontja által még inkább meglepetve, végsőig feszített érdekléssel várta a rejtély megfejtését.

A gróf műszobájába értek, hol egy ezüst talapu moderateur holdas világa rögtönzött ágyu pamlagra vetette fényét, melynek selyem paplana alatt hófehér vászonba öltözött kis lány aludta nyugodt csendes álmát. Szőke fürtei vállain ömlöttek szét; ajkain s vonásain az édes szender gyermeki kéje mosolygott.

Alig látta meg a grófné a szende alvót, midőn egy szökéssel már mellette volt, letérdelt párnáihoz, s csók rohamával fölébreszté.

— Anyám édes anyám! sipegé ez, talán álma képeit folytatva, ösztönszerűleg.

— Im leányunk, gróf Réghey Rozaura; kezdé a gróf, — ő Nápolyban született, s mielőtt e honban nevét és rangját elfoglalhatta volna, az áruló gondnok fondorsága által ezek elől elvonatva, inségnek tétetett ki. Hogy létezését mindedig mély titok fedte, megfejt egy részt a helyzet melyben születék; más részt a fájdalom, mely az emlékezés leggyöngébb árnyéklatára is oly szaggatva merült fel az édes anya kebelén.

E szavak léhltelen csendbe hangzottak — s mig mások arczán részvét öröm csodálat rajzolta magát, Malfiore sátáni arczélén düh és ijedség váltakozott. Tervét meghiusulva, zsákmányát e nem várt kifejlés által körmeiből kisiklottnak, s jövőjét nem épen kecsegtető színekben látta.

— A gaz gyermektolvaj, fordult hozzá összevont szemöldekkal a beszélő; nem átalkodott a szerető anyától magzata visszaadásáért hallatlan dijjakat s a titoktartás ígérését csikarni ki — s im ez e gyöngyök története is. Mily váltságdíj illeti őt azonban, ezt a törvény büntető keze ítélendi el.

— Nagysádat őszintén kell sajnálnom, intézé most szavait Ilday bárónéhoz, hogy e csalárdul rablott szerzemény vétele által ily kellemetlen zavarba bonyolódott. De kegyeskedjék majd az érte adott összeget kijelenteni, s örülni fogok a meggyőződésen, hogy az egy napi rövid csalódáson kívül, egyebet nem veszte.

Az ezredes jól tudta, hogy szavai a méltányosság leple alatt kiméletlenül sujtanak, de hihetőleg volt oka, nem mérsékelni azokat.

Ezekután a kör, különböző benyomások utóhangjai közt csak hamar szétoszlott, s midőn a gróf a bucsuzóktól műszobájába ismét visszatért, nejét még mindig gyermekén csüggve találta.

— Bocsánat, szólt, hogy e nyilvános utat választám, de szükségesnek láttam azt minden keletkezhető gyanusítások megelőzésére — —

— Oh! kiáltott arczain végig futó könypárral a grófné, s imádottságjáról elszakadva férje nyakába borult, — ön az emberek legnemesbike, kit tisztelnem, kit szeretnem kell, őszintén, mélyen, örökké!

VII.

És úgy lön. A magasztos hölgykebelben, hol eddig csak nem panaszolható fájdalom s féltő tartózkodás lakott, hálán és becsülésen alapuló hő szeretet fogamzék a férfiu iránt, ki őt a világ rágalom nyilai ellen megvédve, oly nagylelküleg lön gyermeke atyjává.

Elvonultan, e gyermek nevelésének éltek boldogul éveken át.

Réghey Rozaura comtesse ez év telén lépett fel nyilvános körökbe, hogy az egész világ e gy, bájaitól elragadott hang legyen.

Báró Ilday régen elvált kaczer nejétől, kinek hódolói most évenként váltják fel egymást bőven osztott kegyeiben. A válás fő okának azt rebesgetik: hogy a báró egy éjen, a Régheyék estélye éjén, faluról véletlen megérkezvén, kissé későnek és illetlennek találta az időt Malfiore tisztelkedésére. Másnap reggel löttek, s az olasz veszélyes sebet kapott.

Ideje sem volt azomban e sebből kigyógyulni, midőn az irántai részvét és gondoskodás ismét ujabban az által nyilvánult, hogy múltjára nézve törvényszék előtt igen részletesen kikérdezteték.

Ennek eredménye az lön, hogy még aztán sokáig nem mehetett ki a szobából melyért lakbért sem kellett fizetnie.

Börtön éveit kiteltével egy ideig senki sem tudta de nem is gondolt vele, hova lett.

E télen jelent meg újra.

Fővárosi olvasóim közül bizonnyal többeknek figyelmét magára voná egy avúlt posztó rongyokat viselő magas ember, ki az évszak szigora ellen kurta szőr pokróczot kerítve vállal körűl, oly gyors-kevélyen és senkire nem tekintve halad benne az utzákon, mint egy hidalgo a legfinomabb spanyol köpenyben.

Csúcsba menő báránybőr kucsmáját mélyen szeméibe vonja; arczáról, melyen bozontos szakál és bajusz nőtt ki, olvasható, hogy ez ember egykor jobb napokat is látott.

Koldús-e? napszámos-e? senki sem tudja.
Ez, az egykori Malfiore.

Elnök eröndnye az jön, hogy még az-
 tán sokáig nem lehetett ki az országból mely-
 ért lakbért sem kellett fizetni.

Bárson övei kitételével egy ideig senki sem
 tudta de nem is gondolt vele, hogy jert.
 El telten jelent meg újr.

Fővárosi olvasóm közeli bizonyítól-
 beknek hivatali magarára volt egy nyúl posz-
 tó, hogyokat, iseltő magas ember, ki az évazak

sáigora ellen kintá szét borított, kerítve val-
 lai körül, oly gyors-keveltet és senki nem
 tekintve hálad benne az utasokon, mint egy

hidalko a leghomabb spányoi köpenyben.
 Cárseba menté bírányból kucsmanjain me-

lven az arcaiba vonja; arczáról, melyen hozom-
 tos szárák és páncz volt ki, olvasata, hogy
 az ember egykor jobb állapot is lehet.

Holdas-éy naparámos-éy senki sem tudta
 is, az egykori Maffioro.

Utan a szeszifji és szeszak évek, évek
 egy-egy panasz: vészkeletkezett az állam több-
 töbedek jelle az országban, az országban
 vgyak jelle az országban, az országban

Utan a szeszifji és szeszak évek, évek
 egy-egy panasz: vészkeletkezett az állam több-
 töbedek jelle az országban, az országban
 vgyak jelle az országban, az országban

TARTALOM:

HÁROM ÉJ.....	1
VILÁG FOLYÁSA.....	24
A MULT SZÁZADBÓL.....	45
A HOLLÓ KIRÁLY.....	62
AZ ÉJI DAL.....	135
BESZÉLY A VASUTON.....	160
AZ ÁLGYÖNGYÖK.....	187

TARTALOM

.....	1
.....	24
.....	45
.....	64
.....	103
.....	109
.....	182

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

40

23

